

מבט

לוחם המחתרת

אב - חשון

1955

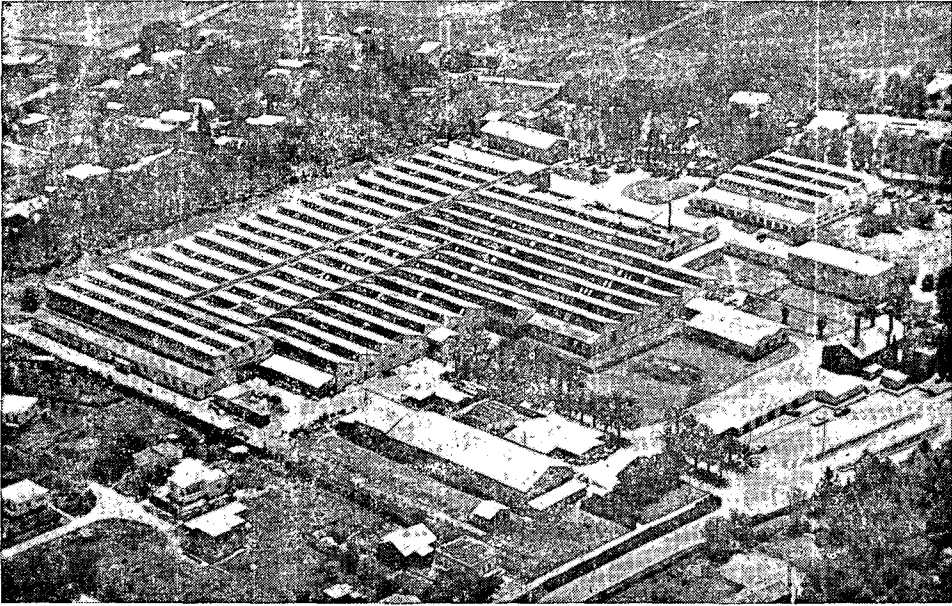
צ"ד

אתא חברה לעכסטיל בט"ח
آنا شركة نكستيل كالمية الضمان

ATA TEXTILE COMP. LTD.

בית הקה"ק והמוצב שליידו

זרשיים מתוך ספר "גבעות"

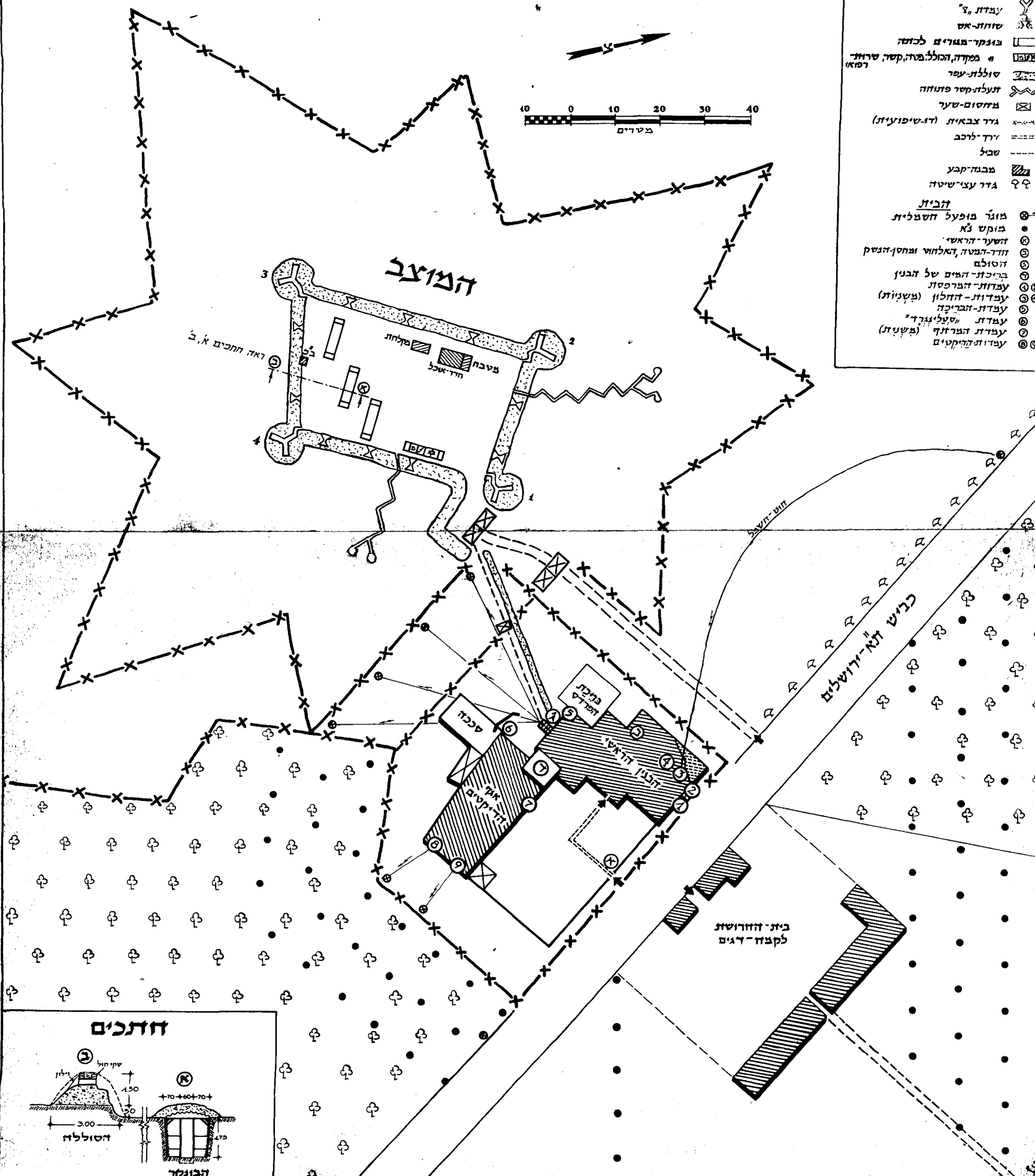
מקרא:

המוצב

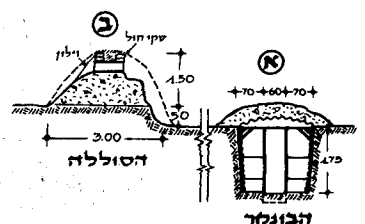
- עבדות, צ"י
- שוחות-אס
- בונקר-מגורים לכתה
- מקרה, הכולל-מטה, קשר-שרות (רפוא)
- סוללת-עפר
- תעלת-קשר פתוחה
- מחסום-שער
- גדר צבאית (דו-שיפועית)
- דרך-ליכב
- שביל
- מבנה-קבע
- גדר עצי-שיטה

הבית

- בונר מופעל חשמלית
- בוקס נ"א
- השער-הראשי
- חדר-המטה, האלחוזי ונחשן-הנשק
- הסולם
- בריכת-המים של הבנין
- עבדות-המפרסת
- עבדות-החלון (בשניות)
- עבדות-הבריכה
- עבדות "שעלינגרד"
- עבדות הדרוזף (משעות)
- עבדות-ההיקטים

חזתנים

תוכן הענינים

- 7 ד. בן-גוריון במערכה — מתוך דברים אל מפקדים
9 ההחזקה ב"בית הקה"ק" (פרשת קרב)
- 26 במערכות חיל-רגלים
27 תל"סוד
28 טיפוח הלוחם הרגלי
42 הגשרת המפקד הנמוך
- 50 בירורים ודעות על מגמות המלחמה בעתיד הקרוב (ג)
51 א. התכנון הכטחוני במערב — המציאותי הוא?
55 ב. משמעות סיכומי-נאט"ו ל-1955
58 ג. ההגנה בדור העצמה-הגרעינית
- 62 בתחום הדין והמשפט בצבא
"התנהגות מביישת או בלתי הולמת" /
מבעיות בית-הדין הצבאי המחוזי
- 67 בנתיבי אה"ד
טוב יכול להיות יותר טוב
76 טוראי — זאת דרגה
- 79 קלע ופגע!
לחיצת ההדק
82 פחד קטן ומקבץ גדול
82 שתי הצעות להעלאת רמת הקליעה
84 נעשה לשיפור הקליעה
85 הצעה לגרודי קלעים במילואים
86 מול פחד (מעשה שהיה)
- 88 בעולם החמוש
תמרוני צבא-שבדיה, "בסימן האטום"
90 מבצעו לילה של צה"ל באספקלריה אמריקנית

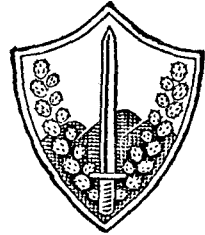
"מערכות"
בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל
המערכת: שדרות ירושלים 94, 19
דפוס "יפת", תל-אביב

מ' ומה בחוברת

ציונים לקורא

יש ועצם טופוגרפי קטן — גבעה שנוצרה מידי הטבע, בנין שידי אדם הקימוהו —

הוסף למרכזה של פרשת לחימה — סמל לה, ולעתים אף גורם מרכזי. באמצע שנות מלחמת העולם הראשונה היו הודעות מפקדת הבריית מחזית המערב שבצורת מספרות, מדי שבועי שבועיים: „התקרבונו כדי מאה מטר אל בכתת בעלי המעבורת שעל נהר סומה“; „כבשנוה“; „התבצרנו בעמדות במרחק מועט מאחריה“; ועוד בדומה לאלה. שם לא היה הדבר אלא סימן לעוצם ההיאבקות ולקשיההתקדמות (או ההחזקה). ואילו עלילת „בית הקרן הקיימת“, שעל פרשת הדרכים בסמוך לבית דגון, לא זו בלבד שביטאה את הקושי הפיסי והנפשי של ההחזקה בו, ואת הדבקות בהגנתו, אלא אף מילאה תפקיד חיוני ביותר הן בקיום עורקההתנועה (יהתיים) שבין תל-אביב, המרכז והמפקדה של הישוב המתגונן באותם הימים, לבין מרחביהדרום וירושלים — והן בהכשרת התנאים למיגורו של ריכוזההכנופיות-הערבי התוקפני, אשר עמד בהתארגנותו, בפיקודו של חסן סלאמה.

זכמה קיום אוסניניים, מיוחדים לה, לאותה פרשה. היא ציינה את אחת ההודמנויות

הלארבות, בקרבות של אותם חדשים, של התחפרות לעומק, שמחוץ לערים. היתה זו אותה נקודה כמוצבינו, לאורך הקו בית-דגן-יפו, אשר הצליחה לעמוד בסני התנכלותם המשולבת של ערבים ובריטים גם יחד. מוצב זה שימש לא רק כמוקף-אבטחה על הדרך שלנו, כי-אם גם כחסימה, ו„אצבע על עורקההנשימה“, על הדרך הערבית אל יפו. הברכה הידועה (נתפרסמה לראשונה, בעלון הפלמ"ח, מס. 59, מתודש מרס 1948), שהופנתה ע"י הפלמ"ח אל מגיני „בית הקרן הקיימת“, סימלה את טשטוש התחום המפריד בין יחידות פלמ"ח ליחידות חי"ש, תחום של אירוניה מזה, והפגעות מזה, והתמוגגות לכוח-צבאי אחיד שנתלכד בכורהמלחמה. הפרשה כולה הבליטה פעם נוספת מה שרובה עשרות פעמים מאז ימי תל-חי — כי יומתההישובות שלנו היא שביצרה את היסוד לעמידת-המגן שלנו.

„החזקת בית-הקרן הקיימת“ (עמ' 9) מהוה חלק ב„ספר חטיבת גבעתי“, העתיד להופיע בהוצאת „מערכות“.

וכראשית היה הרגלים... אין צורך בראיות-הרבה בשביל להוכיח כי חיל-הרגלים

היה צורתו הראשונה והמקורית של כל כוח לוחם (הגם שלוחמיו ודאי שלא ידעו אז כי „אנשי רגלים“ המה...). אך ישויש כנראה כיום צורך בראיות כי חיל-הרגלים מוטיף להיות יסודו של כל כוח צבאי ראוי לשמו אף בתוקפתנו אנו, אם גם בגלגולי-צורה, תמורות בחימוש, שינוי (ושוני) באורח פעולה. מכאן — החשיבות המיוחדת הנודעת למעגלי המאמרים והסקירות „במערכות חיל-הרגלים“ — עמ' 26 בחוברת זו) העומדים להנתן עתה בחוברות הירחון. ומה גם שאין אולי כצבאנו — על מאות-מאות „מבצריהמגן“ שלו, אלה הישובים הפזורים על פני הארץ, הצריכים הגנה, ועל משימותיו הפעילות להבסת האויב בפרוץ מלחמה — הזקוק לחיל-רגלים מוכשר, מחוישל וגמיש.

מי ומה בחוברת

סקירתו של אל-מ ואל-אך (עמ' 28) יונקת לא רק מעיון בקלסיקנים של מחשבה

צבאית, כקארל פ. קלאווביץ, כי אם (וייתכן כי בראש וראשונה) מהנסיך הבלתי-אמצעי שלנו — כאיש חטיבת גבעתי, ומאוחר יותר — מג"ד בה, במלחמת הקוממיות, וכמפקד חטיבת גבעתי בתקופה מסוימת לאחר המלחמה; כראש מחלקת חי"ר באה"ד.

עוזר ומושגיה — כזה היה תפקודו של הסמל

ובמידת מה של הקצין הנמוך, במלחמת מבנים-מכוננים, וגושר צבא הערוכים פנים-אל-פנים בשדה המערכה, כפי שהיתה נהוגה עוד במאה ה-18 ובמחצית א' של המאה ה-19. מצבאי בקנה מידה זעוררי, החייב להזקק בקביעות להבנתו ויזמתו הוא במסגרת ביצוע נחרץ של פקודות מפקדיו — הגודה כזאת תתכן לגבי המפקד הנמוך בימינו אלה. על כל פנים — כפי

שהוא צריך להיות. ואוי לו לאותו צבא בו רחוקה מדי המציאות מאידאל זה, אף אם אין היא בתכלית השלימות. כאלו הן, בעצם, נקודות המוצא בסקירתו של סא"ל מ. פילבסקי (עמ' 42) על הכשרת מפקדים-נמוכים. לא ה"נומך" כאן העיקר, כי אם "עומק" הכבד הצבאי אשר את שלדו הם מהויים. מניסוחן ה"יבש" של המשאלות שהוא מציג לגבי הכשרת הפיקוד הנמוך, מזדקרות התכונות המבוקשות הנ"ל — של מפקד אשר מידת אחריותו ויזמתו תהלום את תביעות הקרב החדיש, על פיזורו ו"זרימתו".

כן נתפרסמו כבר עוד שתיים מרשימותיו של סא"ל פילבסקי בשדה ההדרכה: בחוב' פ"ט — ההדרכה בצבא — מה הערכה? — ובחוב' צ"ג: הכנת מערך-שיעור לתרגיל. שתי רשימות נוספות של אל"מ ואלאך כבר נתפרסמו בחוב' פ"ג: כיצד נעלה את רמת הקליעה? / "למה פרסמו ספור מבולבל כזה בעברית?" — ו"במת מערכות" — אימונם של חיילים מאומנים — כיצד? / על משטר ונהג / על פרט קטן.

הקטעים הניתנים בפתח, במערכות חיל-הרגלים, תחת הכותרת, חיל היסוד

(עמ' 27) שאובים ממסה קצרה לאל"מ י. ואלאך. יתכן כי קטעים נוספים ממנה ינתנו כאחד ה"מעגלים" הבאים שיוקדשו לסוגית חיל-הרגלים.

סדרה ג' ב"בירורים ודעות על מלחמת העתיד" (עמ' 50) נועדה במחשבה תחילה

לסיים סדרה זו ב"מערכות", אלא שכנראה — "העתיד כבר בא" — וריבוי הנושאים בתחום זה פורץ את המסגרת שנקבעה. טרם היה סיפק בידו להציג אפילו את מעגל הדעות וההערכות שבקרב הצבא והציבוריות הבריטיים. נראה, ש"היה הכרח במתן מספר מאמרים נוספים על נושאים, אשר במשך שנים מספר נמצאו מלהעלותם, מתוך הצורך להתרכז בנושאים הקרובים לנו ביותר.

בסיס בטוח — הוא אחד מעיקריה של כל תפישה צבאית מאוזנת היטב. ניתן לומר

כי היתד המרכזית במאמרו (הפולמוסי בחלקו) של קפיטן לידל-הארט — היא הדגשת גורם זה של "בסיס בטוח" אשר באם אין לקיימו — ניטלת גם נקודת המוצא ההכרחית לתפישה ההגיגית בענין אורח מלחמה והנהלתה.

באתונה וברומי, בתקופת פריחתן וזוהרן, נושא

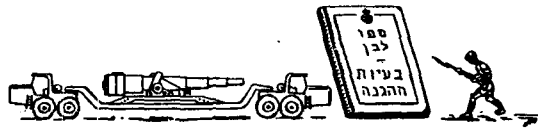
המשרה האזרחי שימש גם כמפקד הצבאי בשדה הקרב. אך החברה התרבותית החדשה בנויה על הפרדה בין שניים אלה, ועם זאת מניחה היא את ההכרעה העליונה אף בענייני צבא

ומלחמה בידי הרשות האזרחית. כיצד ניתן להבטיח דבר זה במציאות — בתנאים ללא-תקדים של מלחמה בתור-האטום, כשההחלטה על סוג טיב הנשק שיופעל עשויה להיות גורלית עוד יותר מההחלטה על הכרות מלחמה פורמלית (באם יקיים נהוג ההכרזה). בכך נוגע מאמרו של קפ' פולס, משמעות החלטות מועצת נאט"ו 1955.

מי ומה בחוברת

הספר הלבן של הממשלה הבריטית משנת 1955 על סוגית ההגנה — נמנה על

התעודות המציינות את מגמת התפתחותה של המחשבה הצבאית בדורנו. מאמרו של ס. פולס „ההגנה בדרך העצמה הגרעינית“ (עמ' 58) מנתח את עיקרי ההנחות שבתעודה זו. החשובה במסקנותיו היא: יש אמנם צורך בכוחות צבא שיסוגלו

התאמה מובהקת לתנאי שדה המערכה „אטומי“, אך לא תתכן שליטה של ממש באזורי עולם גדולים — וכן לא הכרעה במלחמות „מקומיות“ ו„מוגבלות“ — בלי כוחות צבא קלים וגמישים יותר המשתמשים בנשק „בלתי אטומי“. למסקנתו זו — בין שתתקבל ע"י קובעי המדיניות בבריטניה, ובמצמות ידועות אחרות — חיוניות מיוחדת לגבי אזורים מן הסוג אשר עליהם נמנה — גם אזור המזרח התיכון.

בחוברת זו ממשיך אל/מ נ ש ד מי ב שו יש רת המאמרים והרשימות שלו על נושאים

שבתחום בעיות הדין והמשפט בצה"ל — והיינו, למעשה, בתחום חינוכם של אנשי צה"ל, וטיפול הכרתם האנושית, החילונית והאזרחית. אמנם, יש ובעיות דין ומשפט נראות כ„פורמליות“ או „ארגוניות“ בעיקרן. אך דוקא משום כך יש הכרח לגלות את תוכנו האנושי, החברתי והמחנך — ולכן מתכוונות לרוב רשימותיו אלו של המכתן כנשיא בית הדין הצבאי העליון, בין השאלות בהן נוגע אלוף/מ שדמי הפעם — השאלה היא האם כל אנשי-הצבא — קצינים לדרגותיהם, סמלים, ברמה זו או אחרת, וטוראים — צריכים להיות עלולים להתבע לדין על „התנהגות מבישת ובלתי הולמת לאיש צבא“, המחבר איננו רואה יסוד (פרט לתפישה מיושנת, „נוסח קאסטרו“) להפרדה בענין זה בין הקצינים לסמלים. עם זאת רואה הוא ספיקות רציניים בנוון לגבי טוראים.

מן הכלל — אל הפרט. כשם שניתנו בשעתו מעל דפי העתון מאמרו של סא"ל מ.

טילבסקי, הדרכה בצבא — מה ערכה? (בחוב' ס"ט—צ'), אשר ציין ציון כללי את צרכי ההדרכה הצבאית ושלביה, ואח"כ מאמרו של סא"ל פ. ה. „הכנת מערך שיעור ותרגיל“ (בחוב' צ"ג), כך מופיע עתה בחוברת זו „סוב יכול להיות יותר טוב“ (מערך שיעור ברובה) (עמ' 67) אשר יש בו כדי להמחיש, בתחום מסוים זה, הנחות כלליות יותר. המאמר הנוכחי מבטא ביטוי מוסמך את העבודה בקביעת יסודי-אימון ודרכיה, אשר נעשתה בתוך אגף ההדרכה, והוא בא להתוות נתיבי-מנחה בתחום זה למפקדים ומדריכים.

אחד הנושאים המרכזיים המעונים טיפול נמרץ ומתמיד, הן בהכשרה הבסיסית

של החייל והן במשך שנות שירותו — ובכל החילות והשירותים — הוא ענין הקליעה. הדברים נאמרו באורח מוסמך בכינוסי מפקדים — וכזאת יש להגשים במציאות. צירוף הרשימות על נושא זה המתפרסם עתה (עמ' 79) — כונתו להפנות מחדש את תשומת הלב לתפקיד מתמיד זה, ולהעלות הצעות ודרכים לשיפור הקליעה בשורותינו. המאמר „לחיצת-ההדק“ מאת י. רבינוביץ הופיע בעתון רפורמטיבי ברוסיה, ותורגם משם ע"י ע. גל.

חקר הפסיכולוגיה של חייל (אשר נפוץ מאוד באמריקה מאז מלחמת-העולם השניה)

מזביע על התחשבות החייל בדת החוג החברתי אליו הוא שייך, ובדעת חבריו ליחידה, כעל אחד הגורמים העיקריים הקובעים את יכולתו לעמוד בפני סכנות-הקרוב, על אף נטיותו הטבעית האינסטינקטיבית להמנע מהן. ברשימתו „פחד קטן ומקבץ גדול“ (עמ' 82) מעלה רביטרו בן-ציון שחן („בנין“ לבא בית-„מערכות“ בשנות 1952—1954, וללא-ספק גם לחבריו-לעבודה באה"ד כיום) את האפשרות להפעיל חוש התחשבות-חברתית זה גם לצורך שיפור יכולתו של המתאמן בקליעה.

מי ומה בחוברת

בימים אלה מלאה שנה למותו של אליהו שומרוני ז"ל — מיסדו של הנח"ל ומחברו של הספר „מגל וחרב“ (הופיע בהוצאת „מערכות“) — אחד מחללי עצרת „מעגן“ אשתקד. לקראת יום השנה הופיעה מהדורה חדשה של „מגל וחרב“. בפתח הספר — דברים לדמותו של אליק שומרוני, מאת בן-ציון אילן (אפלבאום), מי שהיה ממשיכו ברשות אגף הנח"ל והנוער. הספר יופץ במיוחד בתוך שורותיה של השכבה הפעילה שבנח"ל.

לפני כשנה, באבנוסם 1954, נכתב במדור „מי ומה בחוברת“: „בעיני אויב-

המופיע בימים אלה, פותח את הסידרה של פרסומי הענף להיסטוריה שבצבא הגנה לישראל. ההתחלה הנעשית הפעם — בשטח הכרת האויב נעשית; ושלושת הפרסומים הערביים (אחד — על רקע ערבי א"י מקומי בעיקרו; אחד — על רקע מצרי „בלתי סדיר“ בעיקרו; ואחד — על רקע ה„לגיון“ העבריירדני בפעלו בתחומי הארץ) מכוונים יפה כדי לשפוך אור „פנימי“ על כמה וכמה פרקי מלחמה ותופעות צבאיות ופסיכולוגיות, אשר טיבם נראה לעתים כתמוה. התחלה זו — טעונה המסך; כי רק אתו ניתן לה מלאו ערכה. ואין ספק כי ההמשך בוא יבוא. אכן, ההמשך בא — ובשני מובנים: א. כבר הופיע „מאחורי הפרגוד“, אשר עיקרו — תעודות ודוחים הנוגעים לפעולת הכוחות העיראקיים נגד צבא ההגנה לישראל במלחמת הקוממיות של מדינת ישראל. רב. הופיע הצורך בהוצאת הדפסה שניה של „בעיני אויב“. עובדה זו והערות הרבה של קהל הקוראים ל„מאחורי הפרגוד“, מעידות בצירופן על הענין הנודע לתיאורי מעשיהם ודרכי-מחשבתם של יריבינו במלחמה שבתוכה נוסד ונתגבש צה"ל, ועל התועלת אשר ציבורנו מקוה להפיק מקריאה בספרים אלה. גם הפעם יש בידי המערכת לומר: — ודאי יבוא המשך.

על הספר „המפציצים המריאו עם שחר“, אשר היה הספר הפותח ב„סדרת

חיל האויר“ שבהוצאת „מערכות“, נכתב עם הופעתו: „בקיום בולטים — לעתים, יתכן, מובלטים במתכון עד כדי ציור-בשחור-ולבן — מתאר הוא את עלילת בצרונה-מחדש של יחידות-טיס שרוחה נתערער לרגע קט; אותו „רגע“ הנשוי להיות כה גורלי במהלך קרבות ובתהפוכות מלחמה. שימוש באמצעים „בלתי מקובלים“ של פסיכולוגיה-צבאית ונוהג פיקוד, להחזרת ליכוד-לוחם והכרתו היעוד מעלה בהדרגה שוב את היחידה ואת אנשיה במדרגותיו של סולם קשה זה של מילוי תפקיד טייסי-לוחם.“ באינו מידה התקבל על קהל הקוראים, ניתן לעמוד מעצם העובדה שעתה מופיע הספר בהדפסתו השניה.

אין סדרת „חיל-האויר“ רוגעת-על-זרי-הדפנה שלה. והראיה, כי בעתיד הקרוב עומד

להופיע הספר „חוף האויב לפנינו“, למפקדה-כנף ג גיבסון, אחד הנודעים והמהוללים שבטייסים הבריטיים במלחמת-העולם השנייה, מפקדה של יחידת הטיס אשר החלה בסוג קשה ואחראי של הפצצת

סדרת „חיל-האויר“

בנוסח מיוחד, אשר בסופו-שלידבר הוכתר בהצלחה-רבתי — פריצת הסכרים הגדולים של אנמי האגירה בגרמניה התיכונה. הספר — רב כמות, אך אין עניינו של הקורא פג תוך כדי הקריאה בו.

במערכה

מדברי שר הבטחון ד. בן-גוריון בכנס-מפקדים

הייחוד של בעיית הבטחון שלנו הוא בזה, שכאן אין סכסוך על שטח, על גבולות, על יחסים, על התחרות, על השפעה — אלא על עצם קיומנו, על עצם זכותנו לחיות בארץ הזאת. ולמען נראה את חומר בעיית הבטחון, עלינו לראות הדברים לא בעינינו אנו, אלא בעיני אויבינו, בין אם אלה עינים רואות נכונה או לא, אבל כך הן רואות.

מאז כבשו הערבים את הארץ במאה השביעית, קרה משהו שלא קרה בכל ההסטוריה האנושית: הדת הערבית והלשון הערבית התפשטו יחד עם הכיבוש הערבי בכל המזרח התיכון ובכל ארצות אפריקה הצפונית, ממצרים עד מרוקו. וארצנו היא אי קטן בתוך ים ערבי גדול — מצפון, ממזרח, ומדרום. האי הקטן הזה עד לפני שבע שנים היה אף הוא רובו ערבי.

הם גם לא שוכחים כי ביום תקומת המדינה, באורח אשר לא קמה שום מדינה אחרת בעולם, הם התנגשו, שבע מדינות ערביות על כל צבאותיהם, עם מדינה צעירה שכוח-הגנתה היה מאורגן במחתרת. הם פלשו לארץ למנוע הקמתה המדינית ולמחות ישוב זה מעל פני האדמה — והם נכשלו. ואין להניח שהשכלון הצבאי הזה הרתיע אותם מרצונם למחוק אותנו מהארץ הזאת. להפך, הוא הוסיף גורם חדש, גורם הנקמה, ובמשטר הפרוע שבארצות אלו יתכנו הרפתקנים שיראו מלחמה בישראל האמצעי הטוב ביותר לבסס מעמדם והשפעתם בארצות ערב המוסוכסכות. והם סבורים — ואין זו סברה שאין לה שחר, — שהזמן הוא לצדם. הם לא חייבים, למהר, יש להם הרבה פנאי לחכות שנים ועשרות שנים.

* * *

ואין לשכוח עוד שיקול אחד יסודי בבעיית בטחוננו, אולי השיקול הכי יסודי, יש הבדל, בכל אופן להלכה, הבדל עמוק בין מצבנו אנו בסכסוך הזה ובין המצב הערבי בסכסוך הזה. הערבים תקפו אותנו; אנחנו ניצחנו אותם; הם זוממים סיבוב שני. נגיה שבעוד $\times$ שנים יבוא הסיבוב השני וננצח אותם שוב — הם שוב יזומו סיבוב שלישי, לנו אין אפשרות של פתרון סופי של הסכסוך בינינו כל זמן שהערבים אינם משלימים עם עובדת קיומנו. לעומת זאת, אין זה מן הנמנע שלהלכה וגם למעשה, יתכן פתרון סופי מוחלט לטובת הערבים. אילו הערבים היו מנצחים ב-1948, לא רק שהיו מונעים הקמת המדינה, — היו משמידים את הישוב. והם זוממים לעשות זאת בסיבוב השני, ואם לא יצליחו בסיבוב השני — יזומו זאת בסיבוב השלישי. להלכה אין לנו אפשרות להפסיק אחת לעולמים את הסכסוך; הערבים סבורים שביכולתם, בכל אופן ברצונם, להסיים הסכסוך לעולם ועד — ע"י השמדתנו הטוטלית.

* * *

הזמן עלול לפעול לטובתנו, בניגוד לדעת הערבים, אם אנו נדע לנצל את הזמן בחריצות, בתבונה ובעוזריות הגובר והולך, לביצור מוסרי, כלכלי וצבאי. בכוח בצרון זה נוכל לתת לעתיד אשר לא יכריח אותנו להשאר תמיד מחנה צבאי, אלא יביא בעתיד — יותר רחוק או פחות רחוק, זאת אי-אפשר לדעת עכשיו — לברית ושיתוף פעולה עם העולם הערבי.

* * *

אנו מוכרחים תמיד לזכור שני הדברים, גם עניני הבטחון השוטף וגם עניני הבטחון לדורות. ולראות ראייה בהירה כל הגורמים ההסטוריים והגיאוגרפיים הפנימיים והחיצוניים, היהודיים והבינלאומיים, הפועלים על מצב בטחוננו, בין לחיוב ובין לשלילה.

* * *

יש הבדל יסודי בין מצבנו אנו בסכסוך ובין מצב הערבים בסכסוך. אנו לא נעלה על דעתנו כלל להשמיד את מצרים, את סוריה, או את לבנון — הם מעלים זאת על הדעת, הם מתכוונים לזאת. והם יכולים לחכות. ואנו לא נוכל לחשוב רק על בטחון של ימינו, הארץ הזאת איננה בשבילנו מלון זמני, זאת היא מנוחתנו ונחלתנו לעד, ואנו לא יכולים לחשוב שלעולם ועד מדינת ישראל תהיה מחנה צבאי. אנו חותרים לקראת שלום עם שכנינו.

אנו יודעים שזה לא תלוי רק בנו, אילו היה זה תלוי רק בנו — מחר היה קיים השלום. אבל אסור לנו להניח שאנו לא מהיום גורם בסיכוי השלום ובברית בינינו ובין הערבים. ושום מדינאי יהודי בישראל — ומדינאי הוא לדעתי כל קצין בישראל, כל חייל וכל אזרח, כי בכל אחד תלוי גורל ישראל וכל אחד קובע את עתידו, — לא ימלא חובתו אם יחד עם כל המאמצים הבלתי פוסקים לחוק כוחנו הצבאי וגם לפעול בתוקף, ברגע שבטחון אורחינו וקיומנו מחייבים זאת, — אם באותו זמן יסיח דעתו מסכויי השלום ושיתוף הפעולה עם העולם הערבי בעתיד.

אף פעם אחת לא רשאי שום יהודי, שום חייל ושום שר במדינה או נציג בכנסת, לשכוח את הדאגה שבסופו של דבר עלינו לחיות עם עמי-ערב בארץ הזאת.

* * *

אנו מאמינים שיבוא יום, ייתכן שהיום אולי לא כל כך רחוק, — בדורנו או בדור הבא, — ויקום משטר בינלאומי של שלום ואהבה בינלאומית. אבל אמונה זו בעתיד לא מספיקה, כי כרגע זה משטר שלום עולמי לא קיים, ובטחוננו דורש מאתנו להתקים למען שגם אנו נגיע יחד עם עמים אחרים למשטר הנכסף.

* * *

הרמטכ"ל אמר הבורק דבר אחד, שאם כי אין בו אולי חידוש רב, אבל צריך לאמר אותו השכם והערב, לא רק לקצינים, אלא לכל יהודי בארץ. אסור לנו לראות את עצמנו אך ורק כתובעים אלא כנתבעים. ראש ממשלה בישראל שאיננו מסוגל לראות את עצמו כעולה חדש במעברה, כפועל בחרושת, כמתישב בנגב, כמורה בבית-ספר, כפרופסור באוניברסיטה, כמהנדס, כתלמיד — איננו ראוי לתפקידו, כי הוא לא יעשה שליחותו בהבנה ובאמונה. רמטכ"ל שאיננו מסוגל לראות את עצמו כשירות, כטוראי בחודש הראשון לבואו לבסיס-האימונים או כרב-טוראי או כמפקד פלוגה — איננו ראוי לתפקידו, כי הוא לא יודע למלא שליחותו ולחנך חייליו ולהכשירם לתפקיד המוטל עליהם.

אבל אני מוסיף ואומר: כל חייל וכל אזרח שאיננו מוכשר לראות אלא את צרכיו הוא ולא צרכי הכלל, לא צרכי הזולת, צרכי חבריו, צרכי המדינה — איננו אזרח נאמן ואיננו חייל נאמן. כל אחד מאתנו מוכרח לראות את עצמו כנתבע, ולא רק כתובע, כל זמן שלא יהיה יחס כזה בצבא, בעם ובכל הציבור — לא נהיה נאמנים ליעוד שלנו. כל אחד מאתנו הוא תובע, כל אחד מאתנו הוא נתבע.

לא מספיק שמפקד חיל-האוויר, למשל, יאמר: לי נחוץ כך וכך. הוא חייב לדעת מה נחוץ גם לחיל-היבשה, מה נחוץ גם לחיל-הים, מה נחוץ לחיל-ההנדסה. אבל זה לא מספיק, הוא חייב לדעת מה נחוץ לחינוך הילדים, לאוניברסיטה, לסלילת דרכים, לפיתוח ולקליטת עליה. רק ביודעו כל אלה — הוא יכול באמת ובנאמנות לקבוע מה נחוץ לחיל-האוויר, כי כל הבעיה שלנו היא בעיה של עדיפות, לא רק עדיפות בין הצבאות השונים, בין החילות השונים, אלא עדיפות בין כל הצרכים המרובים שיש לנו ושיש לכל אחד מאתנו, וכל אחד מאתנו חייב לדעת כל הצרכים ולשקול מה עדיף, רק או יש ערך לתביעה. זוהי תביעה יסודית, אבל לא קלה. בצבא יש מפקדים, כל מפקד חייב לראות את עצמו כרמטכ"ל, הוא צריך לדעת כל צרכי הצבא; אבל כל רמטכ"ל צריך לראות את עצמו גם כראש הממשלה — הוא חייב לראות כל צרכי המדינה, יען כי אי-אפשר לספק את צרכי הצבא אלא במסגרת צרכי המדינה. אפילו הבטחון אינו עומד על הצבא בלבד. היש בטחון בלי עליה, בלי התישבות, בלי פיתוח, בלי מדע, בלי חינוך, בלי בריאות, בלי שירותים חיוניים אחרים?

יבחינת עדיפיות היא לא רק בחלוקת הכספים: באיזון התביעות הכספיות — אלא גם באיזון המדיניות שלנו. לכל אחד מאתנו יש הרבה שאיפות ומשאלות לגבי האנושות, לגבי העם היהודי, לגבי הציבור שבתוכו הוא חי. אבל הוא מיכרח לאזן כל זה מתוך צרכי הכלל והמדינה.

* * *

יש בתוכנו אנו שלשה איברים מסוכנים המעמידים בסכנה חמורה את כל בטחוננו:

(א) ריכוז העם היהודי ברצועה צרה בין תל-אביב וחיפה.

(ב) שממת הארץ ב- $\frac{2}{3}$ שלה, מקצתה בגליל ורובה בדרום ובנגב;

(ג) מחיצה בין הישוב הותיק ובין העליה החדשה, מחיצה שנוצרה במשך מאות שנים.

מחיצה לא רק של לשון, אלא של ערכי חיים והווי יסודיים.

אני בטוח שבמסיבה זו אינני צריך לעמוד על סכנת כל שלושת הגורמים הללו, מספיק לציין אותם בראשי תיבות.

* * *

ועוד הערה הנוגעת לצה"ל: צבא בכלל זה ענין של בזבוז, בזבוז כוח-אדם, בזבוז אמצעים, ואולי הבזבוז הכי גדול שיש במדינה. אבל זה בזבוז שאין מנוס ממנו, בזבוז קדוש ואנו מצוים למסור נפשנו על "הבזבוז" הזה, אם כי לא הוא לבדו מקיים את בטחוננו, אבל בלעדיו אין לנו בטחון. אולם אין זו גזרה שצבא יהיה רק בזבוז. כשם שבטחוננו איננו תלוי אך ורק בצה"ל, אלא בעוצמתו הכוללת של העם, בעוצמה המוסרית, המקצועית והכלכלית, כך אין צה"ל אך ורק לשם בטחון, וזה אחד ההבדלים היסודיים בין צה"ל לבין כל הצבאות האחרים.

צה"ל הוא אחד הכוחות המרכזיים המעצבים דמות המדינה, המלכדים את העם, הממזגים את הגלויות ומחנכים את הדור הצעיר. צה"ל לא יעשה שליחותו באמונה אם לא ישמש בית ספר עליון, יעיל ונאמן לחינוכו של הנוער במובן המלא והממצה של המלה הזאת, אם לא ישמש בית-ספר להעלאת האדם בתוכנו, גם מבחינה אנושית כללית, גם מבחינה אורחית, גם מבחינה יהודית וגם מבחינה חלוצית.

צה"ל לא ימלא את שליחותו אם יקנה רק כושר עליון של לחימה, אם כי על זאת הוא מצוה בשורה הראשונה, אלא הוא צריך להקנות לנוער המכונס בתוכו, לכל הנוער היהודי הבריא המכונס בצה"ל, הכרת יעודו ושליחותו בבנין המולדת ובעיצוב עם-סגולה, שיהיה מקור גאווה וכוח ותקוה לכל העם היהודי בתפוצות, שיהיה לאבן שואבת לכל הנוער היהודי בגולה והוא יעורר כבוד בכל אומות העולם.

* * *

בצה"ל התרכז כל הנוער הבריא, הוא עומד לפקודתנו למצער במשך שנתיים וחצי, גם אחר כך אפשר לקרוא אותו לחודש ימים כל שנה. בצה"ל צריך הנוער שלנו לרכוש כל הסגולות הרוחניות והגופניות הדרושות לעם סגולה, ודבר זה תלוי אך ורק בידי המפקד.

על כל מפקד בצה"ל לדעת, שלא מספיק שידע את המקצוע הצבאי והוא ינחיל אותו במידת יכולתו לפקודים העומדים לרשותו.

רק איש המופת בחייו הוא — ומפקדי צה"ל מחוייבים להיות אנשי המופת בישראל — ייצב דמות הניכיו לא בכוח המשמעת, השגרה, הטכניקה — אם כי אסור לזלזל בכל אלה — אלא בכוח אישיותו הדגולה, להיות איש מופת זה המבחן העליון והנאמן של כל מפקד בצה"ל.

* * *

ההחזקה ב"בית הקה"ק"

1. מבוא

מניעת הניתוק של שטחי התישבות עבריים זה מזה — היה אחד התפקידים העיקריים שהועמדו בפני כוחות המגן העבריים בשלב הראשון של מלחמת הקוממיות (דצמבר 1947 — אפריל 1948).

בשלב זה פעלו נגד הישוב העברי בארץ שני גורמים: אחד — עוין במפורש — ערביי ארץ-ישראל ומתנדבים מהארצות הערביות השכנות; והשני — עוין בהסוואה — השלטון הבריטי על שלוחותיו האזרחיות והצבאיות.

מגמת שניהם היתה להוכיח, כי החלטת האו"ם על חלוקת הארץ והקמת מדינה יהודית בתוכה, לא תהא בתביצוע. הם ביקשו להוכיח זאת ע"י יצירת עובדות צבאיות שהיא בהן כדי לערער את עמידת הישוב: ניתוק ירושלים ובנוחה; ניתוק הנגב; כיבוש מספר נקודות עבריות מבודדות והטלת מצור על חיפה ועל תל-אביב.

משימת הטלת המצור על תל-אביב נמסרה לחסן סלאמה, מפקד הכוח הערבי במחוז לוד. לרשותו עמדו: כפועל — גרעין מגויסקבע קטן של מתנדבים מקומיים זורים; ובכוח — המוני ערבים מזוינים מן הערים והכפרים הערביים שבמרחב שלטונו. בעזרת אלה ניסה חסן סלאמה לחסום את הכניסה לתל-אביב ליד אבו-כביר ובקטע יאזור — בית-דג'ן, וזאת — בשיטה של מחסומים, מארביאש ומיקוש.

כתודשים דצמבר 1947 — ינואר 1948 נלחמו כוחות המגן בכוחותיו של חסן סלאמה ע"י:

א) ארגון שיירות לירושלים ולישובי הדרום, מלוח על-ידי אנשי סלמ'ה, ח"ש ונוטרים ממשטרת הישובים העבריים; ב) תפישת מוקפי-קבע — הצופים על קטע הכביש יפו-בית-דג'ן — בבית-החרושת "היוצק" ובבית-החרושת לספירט, ששכנו בין אבו-כביר למקוה-ישראל ובבית "הקה"ק הניצב ליד צומת בית-דג'ן; ג) פעולות תגמול נגד ערביי אבו-כביר, יאזור, בית-דג'ן ורמלה.

לאחר-מכן בחודש פברואר צעדו כוחות המגן צעד-נוסף והפנו את התחבורה העברית לדרך חדשה שנסללה במיוחד, היא "דרך-הבטחון" אשר עברה את שכונת התקווה, מקוה-ישראל, חולון, מולדת, ונסתיימה בראשון-לציון. אולם, הגם שהתחבורה העברית שוב לא עברה בקטע הכביש אבו-כביר-בית-דג'ן, לא ויתרו כוחות-המגן על החזקת מוקפי-הקבע הנוכחים. כיון שבצד תפקידי ההבטחה מילאו הללו תפקיד חשוב נוסף והוא: איום על התחבורה הערבית ליפו.

מהות האיום של המוקפים העבריים החולשים על כביש יפו-בית-דג'ן היתה ברורה לחסן סלאמה ול"שר-העיר" העיראקי של יפו, והם ניסו לא אתחלסם.

מקץ ארבעה חרשי התנכלות זכו נסיונותיהם לשאת פרי, שעה שנפלו (בי"ג-29.2) בידי ערביי יפו, שני המוקפים המערביים — "היוצק", ובית-החרושת לספירט — לאחר שכוחות השלטון הבריטיים שרקו את מגיניהם מנשקם. לעומת זאת לא הצליחו הכוחות שבמיקודו של חסן סלאמה לכבוש את עמדת בית "הקה"ק, הגם שמצבה האוביקטיבי של עמדה זו — בשל היותה מנותקת לחלוטין ומנותקת מעורף יהודי — היה קשה מהרבה בחינות מזה של העמדות המערביות. וזאת — לא מפאת אופיו הבלתי-סדיר של הכוח הערבי (אדרבא, כוח זה גילה בהתקפותיו גישה טקטית נכונה ביסודה), אלא, בעיקר, הודות לכוח העמידה והעקשנות שגילה קומץ מגיני הבית — שהפכו מופת וסמל בחטיבת גבעתי. ואכן, ציין מפקד החטיבה במכתבו מיום 15.3.48 למגיני הבית, לאחר הויפת ההתקפה הראשונה שנערכה על הבית במגמת כיבוש: "עמידתכם חרשם במאבק שלנו כאחד מדפי הגבורה של ה"הגנה", ותשמש פרק מחנך ומודריך לשורות שלנו וישו ולשורות שיבואו..."

תרשים "בית הקה"ק" והמוצב שליידו — בפתח החוברת

2. תולדות בית הקה"ק שליד צומת בית-דג'ן עד עברו לאחריות חטיבת-גבעתי

שיריבה במחירם. הוא פנה תחילה בהצעת-המכר לקונים יהודים, אך הללו לא היו מוכנים להסתכן. בתקופת מאורעות 1936-39, בקניית בית ופרדס מרוחקים משוב יהודי. או אז פנה לקונים ערביים. הקה"ק שתכונת הערבים לקנות את האדמה ואת אשר עליה הגיעה לידיעתה נזעקה להצלת הקרקע. בראש הנועקים עמד א. הרצפליד, שעשה לילות כימים ודפק על כל הדלתות עד אשר הצליח להשיג — שעות מספר לפני שהקרקע היעברה בטאבו על-שם קונה ערבי — הלואה שבעזרתה נגאלה האדמה וכל אשר עליה והפכה לרכוש הקה"ק. זמן מה לאחר-כך השכירה הקה"ק את האדמה למעלה-החמישה, ואת בית המידות — ליהודי שהקים בו בית-חרושת לדיקטים. עברו שבע שנים נוספות ופרצו מאורעות הדמים של 1947. במאורעות אלה נודע לקרקע, וביחוד לבית-המידות שניצב בסמוך לכביש יפו — ירושלים ערך חדש. שכן הבית הבטיח את דרך השיירות היהודיות מתל-אביב לירושלים ולדרום הארץ; שלט על דרך תחבורתו של האויב אל אחת מערי החשובות — יפו; ושימש עמדת מגן קדומנית לגוש חולון-מולדת («חזית 5» של מחוז תל-אביב). כלומר, משך את לחצם וענינם של הערבים בשמשו איום בערפם אם עלה בדעתם להתקיף את מולדת או את דרך הבטחון.

מכל תפקידיו אלה התפקיד הראשון — הבטחת דרך השיירות לירושלים — היה החשוב ביותר בתקופת דצמבר 1947 — ראשית ינואר 1948, עת עברו עדין השיירות בכביש יפו-אזור-ירושלים. הבטחת השיירות לירושלים באותם ימים אורגנה באופן הבא:

- (א) הגנה סטטית על קטע הכביש יפו — בית דג'ן על-ידי כוח עברי מוצב בבית-החרושת «היוצק», ובבית-החרושת לספירט — השוכנים בין אבן-כביר ומקוה-ישראל, ובבית-המידות — «בית-הקה"ק» — השוכן ליד צומת בית-דג'ן.
- (ב) ליווי צמוד של השיירות לירושלים.
- (ג) ליווי נוטרים מן המשמר-הנע שבמרחב חטיבת גבעתי בקטע שבין חולדה ושערה-הגיא.
- (ד) הגנה סטטית על קטע שערה-הגיא על-ידי תפירת משלטים החולשים על הכביש בקטע זה.
- (ה) ביצוע פעולות-תגמול נגד ישובים ערבים מהם נתקפו השיירות היהודיות לירושלים ונגד ה-

המאמץ לרכוש את אזור צומת הדרכים שליד בית-דג'ן החל קרוב לשלוש עשרות שנים לפני פריצת המערכה שהתנהלה על אזור זה במלחמת הקוממיות.

בשנת 1922 רכשה הקה"ק 150 דונם אדמה על-יד צומת בית-דג'ן, אולם מסרה אותם לערבי יפואי תמורת שטח דומה של אדמתו שגבל עם אדמת נחלת-יהודה. הערבי שרכש את האדמה נטע עליה פרדס והקים עליה בית-מידות ודומה היה שנתבסס בה כליל. עם-זאת מכר ב-1930 128 דונם מנחלתו זו ליהודי אמריקאי בשם שוגרמן שהתלהב למראה הפרדסים שהשתרעו משני צדי הכביש יפו-ירושלים, ולמראה בית-המידות הניצב בתוכם. תשע שנים לאחר כך נאלץ האיש, בשל מצבו הכלכלי להעמיד את הפרדסים והבית שבהם למכירה לכל

יד זכרון למגיני בית-הקה"ק

תחבורה הערבית בכביש יפו—ירושלים, כדי למנוע פעילות ערבים נגד השיירות.

ביצוע המשימות הנ"ל הוטל ברובו על הרורבה התל-אביבית של הפלמ"ח, שאת גרעינה היותה "פלוגת-הקו" של נחום אריאלי ז"ל, פלוגה זו הקימה בסיס במקוה-ישראל ושלחה אחת ממחלקותיה לבית הקה"ק. המחלקה שהכירה בחשיבות הבית החלה, מיד להתארגנות בו, לבצרו כדי לקדם את פני ההתקפות הערביות. ואכן, אלו לא אחרו לבוא:

ב-5.1 הצליחו חבלנים ערביים להתקרב אל הבית בחסות סופת-גשם מבלי שהמגינים הבחינו בהם — והניחו לידו כמות חומר נפץ. בהתפוצצות של חומר נפץ זה נפרץ אחד החדרים בקומתו התחתונה של הבית ואחד מאנשי הפלמ"ח — דוד, ברנדיון — נהרג. לאחר מקרה זה הגבירו אנשי הפלמ"ח את ביצורי הבית וזרעו מוקשים סביבו. כן בצעו פעולת-תגמול נגד בית-דג'ן, ב-8.1, ופוצצו בה בית ששמש אכסניה לכנופיות. אטרע מזלם של בחורי הפלמ"ח וביום 11.1.48, שבוע לאחר

שנהרג הראשון מחבריהם בבית, נפצעו פצעי-מות שנים נוספים — יאיר עמיחי ומנשה כהנא — ממוקש שהתפוצץ לידם שעה שעסקו בהנחת שדה-מוקשים. אך הגם שהערבים הטרידו את מגיניו כמעט מדי יום ביומו, והגם שבחורי הפלמ"ח ביצעו בלילה אור ליום 18.1 פעולת תגמול נגד בית דג'ן, בה נאלצו לפלס להם דרך תחת אש קשה בטרם הצליחו לפוצץ בכפר שלושה בתים — לא נפגעו אנשים נוספים מקרב אנשי הפלמ"ח בסביבות הבית במשך חודש ינואר ומחציתו הראשונה של פברואר.

במחציתו השניה של חודש פברואר, עם התגב-רותם של המאורעות בכל הארץ נתעורר הצורך לרכז את "פלוגת-הקו" של הפלמ"ח לקראת ביצוע תפקידים חדשים והאחריות לבית הועברה לידי חטיבת-גבעתי. החטיבה הטילה את המשימה על גדוד "אחד" וזה הטיל את הביצוע על פלוגה ג'. היתה זו פלוגה ט' לשעבר של חי"ש ת"א, מורכבת מצעירים ילידי הארץ ומ"פרטיזנים" — עולים חדשים בוגרים יותר, שבחלקם לחמו בגרמנים.

3. חילופי משרות

הבחינו המגינים, שהציצו על הסביבה דרך חרקי האשנבים שבמשוריינים, בכמה תופעות מעניינות: הם ראו את אנשי הכנופיות משוחחים שיחת-רעים עם השוטרים הבריטים של משטרת בית-דג'ן והוברר להם מיד שהבריטים אחים-לנשק הם למוזינים הערביים. כן גילו כי המטנאה הגדולה הסמוכה ל-משטרה מבוזרת ושוכנים בה מוזינים, חלקם במדים וחלקם בלבוש אזרחי.

כחמש מאות מטר צפונה-מערבה מהצומת עצרו המשוריינים לפני בית-מידות מוקף גדרות-תיל סבו-כות, לאות-היכר שניתן מהמכונית הראשונה נפתח שער הגדר שהקיפה את הבנין והמשוריינים נכנסו לחצרו. אנשי המחלקה קפצו מן המשוריינים סקר-נים לדעת מיד כל עמדה וכל חדר שבבנין, אותה שעה אפפה אותם תחושה כפולה: בצד האימה הטבעית עלתה בהם גאווה על ששמירת הבית הח-יוני בלב האזור הערבי נמסרה לידם.

אנשי הפלמ"ח שהגנו על הבית — ששלושה מ-חבריהם נהרגו בו — קידמו את פני אנשי מחלקת החי"ש שבאה להתחלפם כשהיון מבטל על פניהם העיפים. הם התלוצצו על חשבון אנשי החי"ש ש"חלב על שפתותיהם". כן הכינו לכבודם "קשוטי

ב-17.2 החליפה פלוגה ט' של חי"ש ת"א, בפיו קודו של יצחק דוידוון, את פלוגת הרורבה של הפלמ"ח שהיתה בפיקודו של נחום אריאלי — ונערכה כדלהלן:

- מפקדת הפלוגה והעתודה במקוה-ישראל*.
- מחלקה מוגברת, בפיקוד הסמ"פ יעקוב וולברג, ב"בסיס 88" — להבטחת "דרך-הבטחון".
- מחלקה בבית הקה"ק.

המחלקה הנזכרת לאחרונה יצאה לעבר הבית בשני משוריינים. המשוריינים נעו על "דרך הבטחון" שעברה בפרדסים, במקביל לקטע הכביש יפו-יאזור שהיה חסום לתנועה יהודית, כשאשנביהם פתוחים. אולם משהגיעו המשוריינים להצטלבות כביש ראשון-לציון—בית-דג'ן ו"דרך הבטחון", הגיפו את האשנב-בים. שכן כאן נטו המשוריינים שמאלה — צפונה — לעבר צומת בית-דג'ן ונכנסו לתחום השליטה של האויב. בתחום זה החישו נהגי המשוריינים את מהלכם. הללו עברו ביעף על פני הצומת. עם זאת

(*) בתחילת מרס עברו ל"בסיס 88" שבמולדת.
(**) בסיס שהוקם בשיכון חדש בין חולון למולדת עבור 88 לוחמים (מכאן השם!) מגויסי-קבע באשור המטכ"ל. כימוי הראשונים ישבה בו מחלקה בפקודו של אריה קוצר ו"ל שבצעה פעולות תוקפניות נגד ערביי יפו והסביבה.

4. תיאור הבית, סביבתו ומערך הגנתו

- בית ה"חומה" כ־500 מטר צפון-מזרחה לבית.
- בנין המטנאה שליד הצומת, כ־500 מטר מזרחה לבית.
- בנין המשטרה שליד הצומת, כ־650 מטר מזרחה—דרום-מזרחה לבית.
- בית ה"טירה" כ־700 מטר צפון-מערבה לבית.
- בית אבו-ג'בן המפואר כ־900 מ' דרומה לבית.

ההגנה התרכזה בבנין הראשי ובבית-החרושת לדיקטים, שהיו מוקפים, נוסף לגדר האבן גם בגדר תיל. לגבי בית-החרושת לקמח דגים הסתפקו במי-קוש אגפו הצפוני בשורת מוקשי-משיכה פרימיטיביים עשויים קופסאות שימורים מלאות חומר-נפץ. שורת מוקשים מסוג זה הונחה אף לאורך שורת עצי ההדר של הפרדס שבכל עם הבית ממזרחה. ואילו על הכביש הראשי שעבר למרגלות הבית הונחו שני מוקשים חשמליים בעלי עצמה רבה — אחד לכיוון בית-דג'ן ואחד לכיוון יאזור; ארבעה מוקשי-דמה וביניהם ארבעה מוקשים-חיים קטנים.

הגנה על הבית בתקופת הפלמ"ח (דצמבר 1947 — מחצית פברואר 1948) "מחלקה" בת 18 איש בהם חולית חבלנים וחולית-אלחוטאים. לרשותם עמדו: מקלע ברוך אחד, תת-מקלעים, רובים — בהם 6 רובים איטלקיים "ליגאליים" של אנשי מעלת-החמישה — אקדת זיקוקין אחד, כמות מצערה של דימונים ותחמושת רודבית מועטה ביותר. כן עמד לרשותם טנדר שחנה באופן קבוע בחצר הבית, לצורך חילוף פצועים וכדומה.

הקשר עם הישוב קיים בעזרת מכשיר אלחוט שהיה קשור ברשת "פסל" היא רשת מטה מלוי השיירות.

אנשי הפלמ"ח החזיקו בשלוש עמדות עיקריות: עמדת ה"מרפסת" כלפי הכביש; עמדת ה"בריכה" — כלפי השטח הפתוח שמדרום וממערב לבית ועמדת ה"דיקטים" כלפי הפרדס שממזרחה לבית. הם שמרו בלילה בשתי משמרות בנות 6 שעות בערך כל אחת, והיו מוחלפים כל 48 שעות. ביום היו המשמרות קצרות יותר כיון שהפלמ"חאים הסתפקו בתפישת עמדת תצפית אחת בלבד — היא עמדת-המרפסת. היתה זו העמדה החשובה שבבית, שכן ממנה ניתן היה לצפות לשני עברי הכביש. המראה אשר אותו ראו אנשי הבית מאותה מרפסת

משנשארו אנשי גבעתי לנפשם ללא אנשי פלמ"ח החלו משנגים את פרטי הבית, סביבתו, ומערך הגנתו:

הבנין הראשי אשר ניצב ליד הכביש הראשי מיפו לירושלים — היה בן שלוש קומות ועלית גג. מוקף היה גדר אבן וסורגי ברזל, שיצרה חצר גדולה.

בקומה התחתונה של הבנין התבלט חדר המנוע של הבאר ואולם רחב שלידו. מדרגות אבן הוליכו מן הקומה הראשונה לקומה השניה. בקומה זו היתה מרפסת אחת שפנתה לצד הכביש ושימשה עמדת תצפית. שכן מרפסת זו יכולת ממש "לירוק" על המכוניות החולפות בכביש למטה.

גבלו עם המרפסת שלושה חדרים, בהם לא ישב איש. מעבר להם, סמוכים לקיר המערבי של הבנין היו חדרי-השינה של הבחורים וחדר המטבח. בו הוחזק גם מכשיר האלחוט ומחסן הנשק. ממולם שכן כבוד החדר אותו בחרו הבנות שבקרבת הלוחמים למשכנן (הוא היה תמיד המסודר והמושך שבכל החדרים!)

עד כאן אשר לקומה השניה.

מעל לקומה זו שכנו הקומה השלישית ועלית גג מכוסה רעפים אדומים — מקום משכן לעכברים. מזרחה לבנין הראשי בן שלוש הקומות ניצב, צמוד לו, בנין בן שתי קומות שצורת מלבן לו ובו בית-החרושת לדיקטים. ניתן היה לעבור לבית-החרושת מן הבנין הראשי דרך משטח רחב (גג) ללא מעקה שהיה פתוח לכל רוחות השמים.

ככל סביבת הבית, מלוא רוחב העין, שלט הצבע הירוק של הפרדסים. פה ושם נראו בתי-אריזה ובתי-מגורים ערביים. הבנינים הבולטים בסביבה (ראה מפה בעמוד 12) היו:

- בית-החרושת לקמח-דגים שניצב במרחק מטרים ספורים בלבד מעבר לכביש. מצפון לבית.
- הבית ה"ירוק" והבית ה"לבן", זה מול זה משני עברי הכביש, כ־250 מטר דרום-מזרחה לבית.
- בית ה"כורכר" שליד הכביש, כ־250 מטר צפונה—צפון-מערבה לבית.
- בית-הקפה שליד הצומת, כ־450 מטר דרום-מזרחה לבית.

בית הקהל שליד צומת בית-דגן. מימין — מבט מצפון-מזרח, משמאל — מבט מדרום-מערב.

זמן מתקבל על הדעת לכיצוע אימונים — הרכיב שתי קבוצות מתחלפות-חליפות והאריך את משך השהות בבית מ־48 שעות ל־72 שעות.

לנוכח קרבתו של הפרדס ממזרח-לבית, הטיל על חבלניו (יעקב גונברג ז"ל, צבי נדיבי ואחרים) להוסיף שתי תגורות מוקשים נוספות לאורך השורה השניה והשלישית של עצי אותו פרדס. כן ציוו עליהם למקש את השטח שמדרום לבית (בשורה אחת) ואת שטח בית-החרושת לקמה דגים (בשלוש שורות-מערב, ובשורה אחת — ממזרח).

בהתחשב עם העובדה כי כל העמדות העיקריות בבית נבנו בקומה השניה פקד על אנשים להקים עמדה אחת על הקרקע. עמדה זו נבנתה על ע"י ה"פרטיזנים" — מעפר ומקורות העץ שנתרו בביה"ח אחר שנקלפו מהם הדיקטים — ליד פינתו הדרומית-מערבית של בית-החרושת לדיקטים, וכונתה בפייהם: עמדת "סטלינגרד".

מחמת הסכנה שהמכוננית החונה בחצר הבית יש בה משום "רמיזה" על אפשרות נסיגה — פקד המ"פ להוציאה מן המקום כדי להדגיש כי מבית הקהל לא תהיה נסיגה.

כן דאג המ"פ להגביר את נשק המחלקה על-ידי "השאלת" כלים ותחמושת מבית-הספר החטיבתי במחנה "יהושוע" (שרונה) לאחר התפוצצות ה"ח-בית" הראשונה והשניה — והעמידו בתחילת מרס על המספרים הבאים:

2 מקלעי ברן; מרגמה 2"; 18 סטנים; 5 רובים

בשעות היום היה מעניין ביותר: לנגד עיניהם. כמטוחייד כמעט, דהרו מהשכמת הבוקר ועד רדת החשיכה — מאות מכוניות ערביות לעבר יפו וממנה. רבים מבין הנוסעים היו אנשי כנופיות ואנשי "צבא ההצלה", לבושים מדים ממדים שונים ועמוסי-נשק וכדורים לעיפה. בעברם על-פני הבית היו מגבירים את מהירותם. עם זאת הצליחה עין המגינים שצפתה בהם לראות את אגרופיהם הקמוצים ואת מבע פניהם אשר לימדו אותם לדעת — שאלמלא הבריטים הסובבים בכביש כי אז לא היו מסתפקים באגרוף קמוץ בהעוית פרצוף ובהטחת קללה בלבד. וזאת לדעת: הבריטים היו עוברים בכביש — בוחלים ובמשוריינים — פעמים רבות ביום, כדי להבטיח את התנועה הצבאית והתנועה הערבית בין רמלה ליפו. לעתים לא הסתפקו בפטרולים בלבד והיו מציבים משורין במשך כמה שעות למרגלות הבית.

מערך ההגנה ושיטת ההבטחה של אנשי הפל-מ"ח נראו למפקד פלוגה ט'. עם זאת החליט לשפרם ולבצע אי-אלו תיקונים:

בהתחשב עם הנסיון המועט של אנשי פלוגתו מחד-גיסא ובאורך המשמרת בתקופת הפלמ"ח המחייבת דריכות מתמדת במשך שש שעות מאידך-גיסא — קבע כי השמירה בעמדות תעשה בשלוש משמרות בנות ארבע שעות כל אחת. דבר זה חייב אותו, כמובן, להעלות את מספר הלוחמים בבית עד ל־24 איש (15 טוראים, 2 מ"כים, 1 מפקד, 2 חבלנים, 2 אלחוטאים ו־2 טבחיות).

כדי לאפשר לאנשיו מנוחה ארוכה יותר ומשך

אנגלים ו-6 רובים איטלקים; 1 אקדח רקטות; 2 רימונים לאיש; 150 כדור — למקלע; 6 פצצות למרגמה; 80 כדור לסטן; 50 כדור לרובה; ו-2 רקטות — לאקדח הרקטות.

היה זה מיטב הנשק של אותם הימים.

בגלל אימת הבריטים שהתנכלו לבית בכל הזדמנות לא נהגו מגיני הבית להסתובב כשנשקם

עליהם בשעות היום. אולם עם רדת החשיכה, מש-פסקה תנועת הבריטים והערבים בכביש, היו המגינים חוגרים נשקם ולא נפרדים ממנו עד עלות השחר. שכן ההסכם הג'נטלמני בערבותם של הבריטים — בין הנוסעים הערבים בכביש לבין מגיני הבית — שאין מבצעים פעולות איבה היה בר-תוקף רק באורה של חמה.

5. מכת ה"חביות"

החבלן שנמנה על המגינים ואשר ידע את ערכו של חומר הנפץ גלגל את החבית לתעלה שלצדי הכביש והסתירה לשעת כושר. אולם אנשי המשטרה הבריטית ה"ניטרלית" שהופיעו בשעות הבוקר — כדי לחפש את החבית לפי בקשת הערבים — מצאוה ופוצצוה, למען לא תשמש את המגינים.

אף כי החבית לא נתפוצצה השיגה פעולת האויב הישג ניכר. שכן היה בה ב"חבית", גם אם לא התפוצצה ואולי דוקא מפני שלא התפוצצה מיד! — משום נשק פסיכולוגי שהביא על אנשי המחלקה מראה של מתיחות שמרטה את עצביהם ללא נשוא; רבים חששו להרדם פן לא ישמעו את זעקת האזעקה; אחרים בלעו כדורי נובודרין בזה אחר זה; השומרים שלא עמדו במתיחות היו נותנים לעתים אוצקות שוא; והשאלה התמידית היתה: — "מתי תגיע שעתה של החבית הבאה?"

מול הלחץ הפסיכולוגי המתמיד הזה, שהוגבר ע"י הבריטים, אשר מדי פעם אימו על מגיני הבית כי יפרקו את נשקם ויפקירום בידי הערבים — היה צורך לחזור אל שיטת החלופין של הפלמ"ח ולהקדיש טיפוס את משך השהות בבית מ-72 שעות ל-48 שעות. אך המחסומים שהציבו הערבים בדרכים והסיכון שבתנועה אל הבית בתאריכים קבועים, מנעו חילוף פים מסודרים — והם לא נערכו אלא לאחר התפוצצות החבית הבאה ב"27.2.

החבית שהוטלה ביום זה היתה מסוג חדש והזכירה את החביות שהוטלו ע"י האצ"ל. היא הוכנה על-ידי המומחים הזרים של מפקדת חסן סלאמה, שביקשו דרך להתגבר על הקושי בהצתת פתיל שעה שהכות המתנגד פותח באש על המצית. ה"רעיון שלהם היה פשוט: פצצת חבית עמוסה על אוטו, מונחת על קפיץ דרוך אשר על-ידי שחרורו היא

בלילה השני לשהותם של המגינים החדשים בבית הקה"ק (18/19.2) נפל בגורלו של שאול לשמור בעמדת המרפסת, ביחד עם חברו נגי'ארי. המשמרת עברה עליו ללא מאורע חשוד כל שהוא וכמעט חדל להאמין בסיפורי האימה של הפלמ"חאים על חביות נפץ ערביות לולא ראה לפני-כן בשעות היום את ההרס בקומת הגג ובגדר החיצונית, לו גרמו החביות שהוטלו בתקופת הפלמ"ח. אולם בשעה חמש לפנות בוקר שמע רעש מכוניות מת-קרבות מכיוון צומת בית-דג'ן. שאול דרך את הסטן, אף כי ההוראות שניתנו לו היו שאין לתקוף מכונית ערבית ללא סיבה לאחר עלות השמש. המכונית הראשונה עברה במעוף ומבטו של שאול כוון לעבר השניה. עם התקרבותה של המכונית השניה החלה אש תופת לכסות את חזית הבית. שאול הבין מיד כי אש זו מכוונת לחפות על הטלת חבית מן המכונית. בהצמידו את גופו למעקה המרפסת שלח צרור ארוך לעבר נהג מכונית האויב. עם זאת — נדמה היה לו שזה הצליח לגלגל חבית מתא מושבו. על-כן נטש מיד לירית הצרור את המרפסת ובפיו הקריאה מורטת העצבים: "חבית!"

לקריאה זו החלו אנשי הבית שהתעוררו לקול היריות עוזבים אותו. הם שהו למרגלות הבית, מצפים בעצבנות להתפוצצות, אך היא לא באה. הדקות של הספק היו קשות ביותר ומי יודע עד מתי היו נמשכות אלולא אור החבלן מאנשי הפלמ"ח עזר והתקרב לחבית שהיתה מונחת במרחק 40 מטר מן הבית. זו היתה עלולה להתנפץ כל רגע. אף-על-פי-כן שלח החבלן האמיץ ידו לעקור את פתילה וגילה לשמחתו שהפתיל אינו חרוך כלל. הוא הודיע זאת לחבריו והללו מיהרו ללחוץ את ידו של שאול אשר צדורו הבעית, כנראה, את החבלן הערבי עד כדי כך שידיו הרועדות לא הצליחו להדליק את הפתיל.

מיד תפש "טרמפ" לביתו בת"א, מצאו בשעה 1900, ושפך לפניו בהתרגשות את הקורות בבית. לשמע הדברים קפץ המ"פ על הטנדר שעמד לרשותו וטס למפקדת החטיבה במחנה "יהושע" (שרונה). כאן נפגש עם שמעון, מפקד החטיבה. שמעון פקד מיד על נשק בית-הספר החטיבתי להשאיל ליצחק דוידזון 5 רובים, ברך, מרגמה 2" ותחמושת. כן הועיק בטלפון שני משוריינים ממטה ליווי השירות בתחנה המרכזית. יצחק העמיס את הנשק על המכונית ולאחר שקנה בכספו סנדביצים ובקבוקי-קוניאק בעבור מגיני הבית — הפליגה השירה למקוה-ישראל. במקום זה התעכבה השירה זמן מה לצורך העלאת כיתת תגבורת. וב-23.00 יצאה שנית לדרכה — הפעם לעבר הבית.

תוצאותיה ההרסניות של פצצת-חבית

סמוך לחצות-לילה הגיעו מכוניות השירה לס-ביבות הבית. אותה שעה השמיע הצופה במרפסת את קריאת האזעקה — "חבית". אולם בטרם הספיקו מגיני הבית לנטשו עמדו על טעותם, כאשר שמעו קול שירה עכרית "הבאנו שלום עליכם" — פורצת מן המכוניות שעצרו בינתיים למרגלות הבית. החברה לחצו ידים עם אנשי התגבורת והחלו מחליפים עמם רשמים וחזיוות. המ"פ יצחק הפסיקם, כינסם ונשא בפניהם נאום עידוד קצר. "הערבים אינם צריכים להרגיש שהחבית שינתה כאן משהו" — אמר. דבריו, ולאחריהם הסנדביצים והמשקאות, העלו את מצב הרוחות. האנשים המעודדים החלו לפנות את ההריסות כששירה בפיהם. אחר הקימו עמדה חדשה בפתח המרפסת ההרוסה, תקעו לידה את הדגל הכחול-לבן שנפל בהתפוצצות, והבוקר מצא אותם כאילו לא אירע דבר.

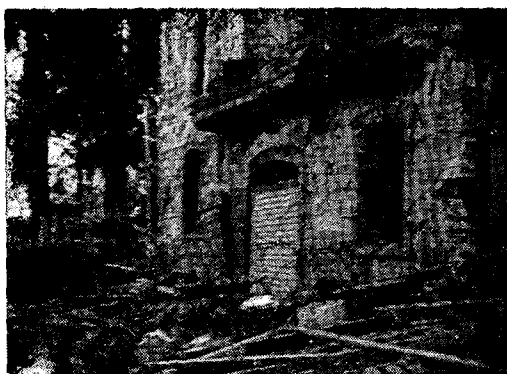
ביום 29.2 הגיעה שעתה של חבית נוספת. כרגיל נסוגו האנשים מן הבית על-מנת לחזור אליו מחדש לאחר ההתפוצצות. יצחק בריסקין, אחד הבחורים, הזדרז יתר-על-המידה ונבלע בתוך ההריסות. כשחלק מן הבית התעקם ו"החליט" לשקוע פתאום. חברים הבחינו בכך וחשו לעזרתו. נצטרפו אליהם אחרי זמן קצר חיילים סקוטיים שנודמנו בקרבת הבית והגיעו אליו לשמע קול הנפץ ובכוחות משותפים הסירו את גלי-האבנים מעל הבחור שנקבר חיים. אחרי עבודה מאומצת שחררו המגינים והחיילים הסקוטיים את מחצית גופו של הנפגע. זה לא איבד את קור רוחו וביקש... סיגריה. זו ניתנה לו ובעודו מעשן אותה סימו מושיעיו את חליצתו. בקושי עמד על רגליו. אף-על-פי-כן התעקש לצאת לשמירה על פי תורו.

מועפת אל מטרתה ומתנפצת מעצם המכה שהיא מקבלת בנפילתה. כאשר מגנונה בנוי כך שהוא מופעל כתוצאה מזעזוע חזק. יתרונו של מגנון זה הוא בהתנפצות המידית שהוא גורם. ואכן החבית מהסוג החדש שנורקה לעבר הבית ב-27.2 בשעה 1715 הותירה למגינים שהות מעטה בלבד. אך הספיקו לצאת וכבר ארעה ההתפוצצות והבית עטה עשן כולו. כשנתפור העשן נתן המפקד הוראה לחזור אל הבית ולתפוס בו עמדות. פוקדתו בוצעה ברויות אך העמדה החשובה ביותר, עמדת-המרפסת, שוב לא נתפסה הפעם. שכן משחזרו האנשים מצאו כי המרפסת האתובה הצופה על-פני הכביש נתמוטטה כתוצאה מההתפוצצות ונפלה. הדבר העכיר את רוחם של המגינים.

כמו לאחר ההתפוצצות הקודמת הופיעו הבריטים גם במקרה זה. אלא שהפעם היו "אדיבים". ושאלו את המגינים אם זקוקים הם לעזרתם. "אולי אוכל להגיע אתכם למקוה-ישראל?" — שאלם המפקד. "מדוע לא?" — ענו הבריטים.

המפקד צריך היה לתחליט הלסמוך על השוטרים הבריטים, העלולים גם להוריד את נוסעיהם. היו הודים בלב אזור ערבי ולהסתלק. ההחלטה היתה קשה. אך כיון שחשוב היה להודיע למפקד הפלוגה על המצב הקשה של האנשים לאחר הפיצוץ ולבקש תגבורת. יצאו המ"כ ראובן וצפירה — אחת הבנות שתפקידה היה כנראה להעמיד את הג'נטלמניות הבריטית במבחן ההגינות — עם הבריטים למקוה-ישראל.

בהגיעו, נתברר לראובן, כי המ"פ יצא לביתו.

חזיתו של בית הקה"ק הגובלת עם כביש יפו-ירושלים. בחלקה העליון של התמונה — עמדת המרפסת, לאחר "תקונים".

פצצות החבית שהוטלו ע"י הערבים, אף כי לא הפילו את הבית כליל, הרסוהו חלקים חלקים — והיה חשש רציני לחיי הלוחמים שהגנו על בית הקה"ק. חשש זה הוגבר לאור העובדה שבאותם ימים הצליחו הערבים, או סוכניהם, לפוצץ מתקנים גדולים מבית הקה"ק (כגון: בנינים אחדים ברחוב בני-יהודה בירושלים, דפוס ה"פלסטין פוסט" ב-ירושלים, אגף בבניני המוסדות הלאומיים בירוש"ל (ים) ע"י הצמדת "מכוניות-תופת", עמוסות חימר נפץ, אל מרגלותיהם.

מול חשש זה החליט מטה חטיבת "גבעתי" ל-הקים מוצב-הגנה-הפור במרחק כמה עשרות מטרים מן הבית — אליו יוכלו המגינים לסגת בכל מקרה של צורך.

להלן קטע מהוראת מפקדת החטיבה בנדון:

1.3.48

סודי בהחלט

מאת: גבעתי

א ל: גדוד 9 (גדוד אחר — א.א.)

הנדון: ארגון נקודה מבוצרת — בית-הקרן-הקיימת

פקודה

א. ידיעות

1. האויב:

במשך הימים האחרונים הגביר האויב את לחצו, עד אשר הצליח ביום 29.2.48 לפוצץ חלקית את עמדתנו בבית.

2. כוחותינו:

פלוגה רובאית אחת מן הגדוד ה-9.

בסיס הפלוגה — מקוה-ישראל.

בסיס מחלקה — מולדת.

יחידה בכוח 24 איש — בית-הקרן-הקיימת.

ב. המטרה:

1. בית-הקרן-הקיימת במצבו הנוכחי — ישמש כעמדת הבטחה ובו השב כיתה אחת.

2. יבנה שטח הגנה מקיף למחלקה — בהתאם לתרשים, ובהתאם לתנאי הקרקע במרחק שבין 50 עד 75 מטר מן הכביש.

3. על שטח ההגנה של המחלקה לכלול:

א. עמדות אש בנויות בעבור שתי כיתות, בהתאם לתוצאות סיורי תקיפה בשטח.

ב. עמדות ל-2 מרגמות "3".

ג. תנאי שיכון לארבעים איש מוגנים מפני כוורים ורסיסים.

ד. גדר חוקה שתקיף את השטח.

ה. מוקשים שיונחו מסביב לשטח נגד בני-אדם.

מיד לקבלת פקודת המבצע החטיבתית החל מטה גדוד "אחד" לעבד את פרטי תכנית "קו העמדות השני" ואת דרך ביצועה. כיון שלא היה לו נסיון בדבר, נסע יובל הסמג"ד, עם מפקד החטיבה שמעון אבידן ל"בית האדום" שברחוב הירקון בתל-אביב — מקום משכנו של המטכ"ל באותם ימים — כדי לבקש עצה מפי קצין המבצעים הארצי דאז, יגאל ידין. זה הפנה את השניים ל"משרד חיל-ההנדסה" ששכן בבנין בן שלוש קומות שניצב ליד מלון "ירדן" ברחוב בן-יהודה. כאן — בחדר קטן בדירתו של אחד בשם גינזבורג — פגש יובל נאמן את המהנדס אפרים וולמן (להב) ושטח בפניו את הרעיון. לאחר בירורים, סוכם, בשלב זה, לפתור את בנין מוצב-ההגנה-התחפור בשיטת "חומה ומגדל" שהוכיחה עצמה במאורעות 1936-39. כלומר: לגייס עשרות פועלים ואנשי מגן, להעביר אותם בשיירה חזקה וגדולה נושאת צריפים מוכנים, חצץ, קורות עצים ומכשירי בנין לאזור הבית המבודד, וכאן להקים תוך מספר שעות ישוב בזעיר אנפין מוקף חומה — עשויה שתי גדרות עצים שהריזה ביניהן ממולא בחצץ — ובה אשנבי-יריה.

ביצועה של התכנית, הלכה למעשה, הוטל על דוב שטרן איש פלמ"ח וחיל-ההנדסה שעסק סמוך לאותו זמן בהקמת ביצורי כפר-דרום בנגב. הלו יצא ביתד עם המ"פ יצחק דוידזון לבית הקה"ק כדי לקבוע את השטח בו יש להקים את מוצב ההגנה התחפור. תוך כדי ביצוע סיור בחירת השטח נראה היה לו כי שיטת הביצורים בה נהגו בנגב מתאימה יותר. הוא חזר והעלה את הענין בפני יובל ולהב. להב הציע להם להיוועץ בעקיבא ויטנברג — איש חיל-ההנדסה ומומחה לבעיות ביצורים, הם מצאוהו בביתו שוכב במיטה כשהוא עטוף כולו בגבס. הלו הציע — כשהוא נעזר בציור תכנית על-גבי מעטפה הגבס שהקיף אותו — להקים את "הקו השני" בצורת ביצורים תת-קרקעיים, שיעמדו בפני הפגזה.

דעתו נתקבלה, ובמפקדת-הגדוד סוכמה התכנית של מוצב ההגנה התחפור סופית — בעזרת קציני-התכנון של מפקדת-החטיבה — ונקבע כי: יש להקים — במרחק של כ-50 מטר בערך מן הבית — ארבעה בונקרים (אחד למטה, ושלושה — למגורי-המגינים) ושלושה מתקני-שירותים (מטבח וחדר-אובל, מקלחת ובית-כסא); את אלה יש להקיף בחומת-עפר גבוהה וחזקה אשר בתוכה תשתלבנה עמדות מוצרות; את פתח החומה יש להפנות לבנין

כדי לאפשר נסיגה נוחה ובדרך הקצרה ביותר מהבית למוצב. כן נקבע כי יש להבטיח הקפית את השטח המבוצר בגדרות משולשות, מכשול "קורי" עכבישי" ומוקשים; ולחפור תעלות אל מחוץ לחומה לעמדות "תשמוע" בין הגדרות, שתמנענה את פריצתן במחסה החשיכה.

עם השלמת התכנית עדיין עמדה בפני מפקדת-החטיבה ומפקדת-הגדוד עבודה רבה. שכן היה צורך לגייס מנהלי עבודה, פועלים, חמרי-בנין וביצורים, טרקטור, מכוניות-משא ומשוריינים — כדי להוציא את התכנית מן הכוח אל הפועל.

הודות לפעולתו הנמרצת של קצין-המנהלה החטיבתי והענותה של חברת "סולל-בונה" גויסו כל אלה תוך זמן קצר. עתה נותרה בפני מפקדת-החטיבה ומפקדת-הגדוד בעית ארגון העברת הציוד והפועלים לבית הקה"ק והבטחתם — מחד גיסא, ובעית ארגון העבודה באזור המבודד והבטחתה — מאידך גיסא.

לאחר דיונים נקבע כי:

- שלדי הבונקרים והעמדות וחלקי צריף חדר-האוכל ומתקני-השירותים יוכנו מראש בבתי-המלאכה של "סולל-בונה".
- כל הציוד "עד המסמר האחרון", ירכז במחסני "סולל-בונה" בנחלת-יצחק ותערך ביקורת קפדה נית אם לא חסר דבר הדרוש לביצוע העבודה. וזאת — כדי למנוע את הצורך "לשלוח מכר-נית כדי להביא מסמרים" תוך כדי מהלך העבודה.
- יום לפני "העליה על הקרקע" יועמס הציוד על מכוניות בצורה מסודרת כדי שניתן יהיה לפרקו בשטח, בידיעה ברורה היכן נמצא כל אביזר ואביזר.
- שיירת הציוד והפועלים תתארגן סופית בחולון, ותצא לדרכה בליווי-צמוד של משוריינים וכי-תת אבטחה.
- שטח המוצב יסומן מראש כדי שכל מכונית תפרק את ציודה במקום שנקבע לה וכדי שכל אדם ידע מה עליו לעשות מיד עם הגיעו למקום.
- עם הגיע השיירה לשטח המוצב יובטח השטח היקפית.

● בנין המוצב יעשה בשלבים הבאים: ערום חומת-עפר, גידור, הקמת עמדות ובונקרים, והקמת מתקני-שירותים. וזאת — כדי להבי- טיח כבר בשלבי הבניה הראשונים — ע"י חומת עפר וגידור — את חיי הפועלים ואת המשך ביצוע העבודה.

האחריות לביצוע הוטלה נוסף על דוב שטרן, מפקד "קבוצת העבודה", גם על יצחק דוידזון.

ביום 10.3 בשעות אחה"צ הגיעו לחולון, שנק" בעה כבסיס היציאה לשירת העליה על הקרקע, ארבע מכוניות-משא עמוסות לעיפה בחלקי בונק- רים, עמדות, מתקני-שירותים, חמרי-ביצורים, ומכשירי-עבודה; מכונית-משא ועליה טרקטור מצויד בבולדוזר; שני משורינים; טנדר; ארבעים פועל, שלא צוידו בנשק; כיתת אבטחה בת 9 איש מצוידים בברן ו-9 רובים אנגלים.

השיירה יצאה אור ליום 11.3 מחולון לעבר בית הקה"ק. היא נעה בדרך הבטחון ולאחר מכן בכביש ראשון-לציון — צומת בית-דג'ן — יאזור, במהירות רבה — כדי להשיג הפתעה ולמנוע תגובה ערבית. ואכן ההפתעה הושגה: שום כדור לא נורה על השיירה בדרכה, וכל תגובתם של הערבים ושוטרי בית-דג'ן שחזו בה התבטאה בפעירת פה ובמבט של תמהון.

מיד לאחר שהשיירה הגיעה למקום, היינו לשדה שסומן ממדרום-מערב לבית הקה"ק, הציב המ"פ הבטחה הקפית בידעו כי תגובת-התמהון עלולה לה- פוך לתגובת-אש. שני המשורינים תפשו עמדות על

השביל ממערב לבית, כלפי הכביש הראשי, ואילו שתי חוליות מקלע ורובאים תפשו עמדות בשטח שמדרום לשדה המסומן כלפי הפרדסים שמדרום- מערב ומדרום מזרח לבית הקה"ק. בחיפוי אלה החלו הפועלים ומגיני-הבית לפרוק את משא המכוניות. נתעורר קושי בפריקת הטרקטור הכבד, אך התגברו על-כך משנמצא בקרבת מקום "בנקט בריא" לצד הכביש שהתאים בגובהו לגובה מכונית המשא שנשאה את הטרקטור.

מיד לאחר שזחלי הטרקטור נגעו בקרקע החל הטרקטוריסט — בחור בריא שיחסית לא בייש במשקלו את משקל הכלי בו נהג — לערם חומת- עפר לצד הכביש הראשי כדי להסתיר ולהבטיח את שטח העבודה מעיני הערבים והבריטים שחלפו בו. הללו נדהמו לגמרי אותו יום למראה הפעילות הבלתי-רגילה של היהודים ה"מטורפים":

הבריטים שגילו סקרנות רבה שלחו שוטרים ושני משוריני-משטרה על-מנת לבדוק מה בונים היהודים מעבר לחומת-עפר, אולם אלה נאלצו לח- זור מבלי להכנס לשטח העבודה משהוסבר להם — ע"י "נציגי-העובדים" ביטון ויעקוב ארנון — בטון תקיף כי אין להם זכות להתערב, באשר עושים פועלים עבריים על אדמה עברית; ואילו הערבים שנסעו אותו יום בכביש שוב לא העזו להניף כמנהגם אגרופים נגד מגיני-הבית. אדרבה, פניהם קפאו ונראה היה בעליל כי הלמות הפטישים ורעש הטרקטור שעסק בישוב השטח תקעו בראשם את ההכרה שהיהודים לא יעזבו את המקום ויחזיקו בו ולו גם בצפרניהם.

מוצב ההגנה החפור. מבט — מצפון-מזרח.

פתחו של בונקר המטה. מבט — מדרום.

7. מעשה-הזועה בבית-החרושת „היוצק“ והשפעתו על מגיני בית-הקה"ק

שנפצעו ואיבדו את כושר תנועתם — שכבו במקומם חסרי-אונים, עד שבאו המוני הרוצחים ורצחו בסכינים ובמוטות ברזל.

לשמע היריות ולמראה הבחורים הבורחים מן העמדות יצא מנחם, — החובש-הגדודי של גדוד „אחד“, שנודמן במקרה למקוה-ישראל — עם חולית-גדנ"עים מתלמידי ביה"ס החקלאי לעזרת הנפגעים. כוחם של אלה היה מועט. על-כן הזעיק סגן מפקד גדוד אחד, יובל נאמן — שנודמן אף הוא במקרה למקוה-ישראל — כזה מוגברת מפלוגתו של מנדל שישיבה בבתיים, לעזרתם. אך כל מה שאנשיה יכלו לעשות בהגיעם למקום היה לאסוף הגויות של הטבוחים שנכרו בהן סימני התעללות נוראים. ה"גופות הובאו למקוה-ישראל בשעה 2115.

מעשה הבגידה הבריטי בבית-החרושת „היוצק“ עורר גל-מחאה בישוב. נציגי המוסדות פנו לשלטונות ודרשו להעמיד את האשמים לדין. אלה ניסו לגול מעל עצמם את האשמה וטענו כי התנהגותם של החיילים הבריטים ב„היוצק“ לא נעשתה על דעת השלטונות אלא היתה „תשובה-ספונטנית“ על פיצוץ רכבת נושאת חיילים בריטיים ע"י אנשי הארגונים הפורשים ליד רחובות.

על אף ההתנצלות חזרו והופיעו, יום אחד לאחר טבח „היוצק“, ארבע מכוניות משוריינות ובהם קציני צבא, קציני משטרה ושוטרים — אל סביבת בית-החרושת „היוצק“. המשוריינים נערכו מול מקוה-ישראל והעמדות היהודיות שביניה ובין ת"א. תחת חסותם פרצו מאות ערבים לשטח בתי-החרושת לספירט ולזבל חימי ולביהח"ר „היוצק“, הציתו אותם פוצצו את העמדות שהיו בהם, ותפשו עמדות חדשות מול „דרך הבטחון“ שעברה משכונת-התקוה למקוה-ישראל.

לאור התנהגותם של הבריטים העביר מטה-החטיבה למטה-גדוד „אחד“ את ההוראה הבאה:

הידיעות שהגיעו אל חסן-סלאמה — מפקד הכוח הערבי המגויס במחוז לוד — ב"11.3 אודות „הקו השני“ שהיהודים מקימים ליד בית-הקה"ק הדאיגוהו. הוא חשש ובצדק, כי הביצורים החדשים ישללו ממנו את הכבוד והתהילה הקשורים בחיסול „המבצר הציוני“ שבמרחבו. ניתן לשער, שבענין זה היה חסן סלאמה רגיש אותם ימים, כיון שמת-חרהו העיראקי, „שר-העיר“ ומפקד תגבורת „צבא-ההצלה“ ביפו, הצליח יותר ממנו: הוא חיסל ב-1.3—29 את המוצבים היהודיים — בית-החרושת „היוצק“, ובית-החרושת לספירט — השוכנים בין אבו-כביר ומקוה-ישראל.

חיסולם של מוצבים אלה ששלטו בדומה לבית הקה"ק, על ציר התחבורה הערבי ליפו — לא היה עולה בידי המפקד העיראקי אלמלא עזרתם הפעילה של הבריטים. הללו הופיעו ב"29 בשעות אחה"צ לסביבת בית-החרושת „היוצק“. תחילה ירו לעבר עמדות הערבים שמול היוצק כדי לעשות „רושם טוב“ על מגיני בית-החרושת ועובדי חברת-החשמל שעבדו אותו יום בסביבה. אולם מיד לאחר זאת נכנסו לחצר בית-החרושת, עצרו את אנשי ההגנה ממחוז קריתי (ת"א) שישבו בו והחרימו את כל נשקם. המון ערבי פרוץ נתקהל כדי לחזות במחזה. לעיניו של המון זה העלו הבריטים את הנשק המור-חרם על מכוניותיהם והודיעו בחגיגות למגינים שפורקו מנשקם, כי עליהם לעזוב את בית-החרושת תוך שתי דקות. אמרו זאת — ומיד הפליגו במכוניותיהם בהפקירם את הבחורים „המפורקים“ בידי הפורעים. המגינים שראו מה הסכנה שהועמדו בפניה זנקו לעבר מכוניתם וקפצו עליה כדי להמלט בה, אך לא עלה בידם אפילו להתניע את המנוע. שכן הערבים פתחו עליהם באש ואילצום לתפוש מחסה על הקרקע. כמה מהם נפגעו פגיעות מות, כמה החלו רצים לעבר מקוה-ישראל, ואחדים —

5.3.48

מאת: גבעתי

א ל: גדוד 9 (אחד — א.א.)

הנדון: הוראות הכנסת (כנוי מפקדת ההגנה — א.א.) בענין הבית בבית-דגן

1. יש להתנגד בכוח לחימוש בבית.

2. יש להמשיך את כל ההכנות הדרושות לבנית מבצר במקום.

במקרה שלא ניתן זמן מספיק — יש להודיע לצבא כי מוכנים לפנות את הבנין לאחר שתנתן שהות

במקרה שלא ניתן זמן מספיק — יש להודיע לצבא כי מוכנים לפנות את הבנין לאחר שתיתן שהות

של 24 שעות למסרע.

התוראה הועברה לידיעת מגיני הבית והם קיבלו בלב שלם — על אף הסיכון שהיה כרוך, בימים ההם, בהתנגדות לצבא הבריטי. ואכן, כאשר ניסו הבריטים פעם, פעמים ושלוש להכנס לבית "הקה"ק על־מנת לערוך בו חיפוש, סרבו מגיני־הבית לפתוח את השער בפניהם; והבריטים חזרו כלעומת שבאו.

להלן תיאור אחד הנסיונות האלה:

יום אחד בתחילת חודש מרס, לפני־הצהרים, נעצה טור בריטי משורין — מורכב מנושאי־ברן, משוריני צבא נושאי־תותח ומשורין משטרה נושא־ברן — למרגלות בית "הקה"ק. מיד להעצרותו קפץ קפיטן בריטי מחיל־השריון מן המשורין המוביל. התקרב לעמדת המרפסת ותבע בקול תקיף מן הצופים שהיו בה לקרוא למפקד ה"הגנה" בבית. לשמע דבריו יצא המ"פ למרפסת — ושאל את הקצין מה רצונו. הקצין השיב כי קיבל הוראות לערוך בבית חיפוש אחר נשק, כיון שיש בידו הוכחות כי מכונית משורינת בריטית, שעשתה דרכה מיפו לרמלה, נורתה מתוך הפרדס הגובל עם בית "הקה"ק ממזרח. על כך ענה לו המ"פ כי אנשיו יתנגדו בכוח לחיפוש ורגל אנגלי לא תעבור את סף הבית אלא על גופות מגיניו. תשובתו של המ"פ עוררה את זעמו של הקצין. הוא פקד על חייליו לכוון את כלי נשקם אל המ"פ והצופים שניצבו במרפסת והתרה בהם כי יפתח עליהם מיד באש — ויחסל בדרך זו את הויכוח. המ"פ והצופים לא זעו

ממקומם. הפגנת חוסר הפחד של המגינים ריכזה את הקצין הבריטי. הוא החל מסביר שנית למ"פ את סיבת החיפוש. הפעם בטון "רך" יותר: "אינני מתכוון לערוך חיפוש בבית על־סמך תואנת־שוא מצוצה מן האצבע" — אמר למ"פ. "אדרבה, רד אלי ואראה לך את סימני הפגיעות במשורין ואת העקבות שהשאירו אנשיך במקום הפשע בפרדס".

על אף אזהרת אנשיו — שטענו כי אין הבריטים מתכוונים אלא לחטוף מפקד ב"הגנה" כדי למסרו לערבים — יצא המ"פ בלויית אחד מפקדיו אל הקצין. נצטרף אליהם סרג'נט פלאור* ממשטרת בית־דג'ן, שונא־ישראל מועד. הארבעה יצאו לבדוק את עקבות התוקפים בפרדס. בבדיקה הוברר למ"פ למעלה מכל ספק, על־פי עקבות־נעליים שהוט" בעו בקרקע התחוחה ותרמילי סטן ורובים שנשארו בעמדות שנחפרו בפרדס, כי 100 מטר מן הבית — כי אכן נזרו יריות מן הפרדס לעבר הכביש. הוא ניסה לטעון לעומת סרג'נט פלאור שדחף לידיו תרמילי סטן "מתוצרת יהודית", כי היזורים היו ערבים. אולם טענותיו לא נתקבלו על דעת הקצין. בפרט כאשר גילה לפתע סרג'נט פלאור, כשחיוך נצחון על פניו, "עדות משכנעת ביותר" — כובע־גרב** שהושאר בשטח!

המ"פ הופתע לחלוטין. תפש בכובע־הגרב והחל לבחנו ביסודיות. כשדחף את ידו לתוכו על מנת להפכו נתקלה ידו בחפץ נוסף: — היתה זו "טקיה" (כיפה סרוגה) ערבית שחורה ומוזהמת שנשכחה על ידי המבימים הערביים...

חיוך הנצחון נעלם מעל פניו של סרג'נט פלאור. הקצין התנצל בפני המ"פ והחיפוש בבית, שסרג'נט פלאור כה התאוה לבצעו — לא נערך.

(*) ב־6.12.47, בשעת חפוש אחר נשק־מגן, רצה בוס קר את יעקוב שיף ממגיני שכונת־התקה.
(**) כובע־גרב היה כיסוי־ראש האופייני לאנשי־ההגנה בראשית מלחמת־השחרור. — המערך.

בעלון הפלמ"ח מס' 59 מחודש מרס 1948 — תחת הכותרת פעולות־מופת — אנו קוראים:

מן הראוי לציין את התנהגותה האמיצה של יחידת הח"ש החזונה בבית "הקה"ק שליד צומת בית־דג'ן.

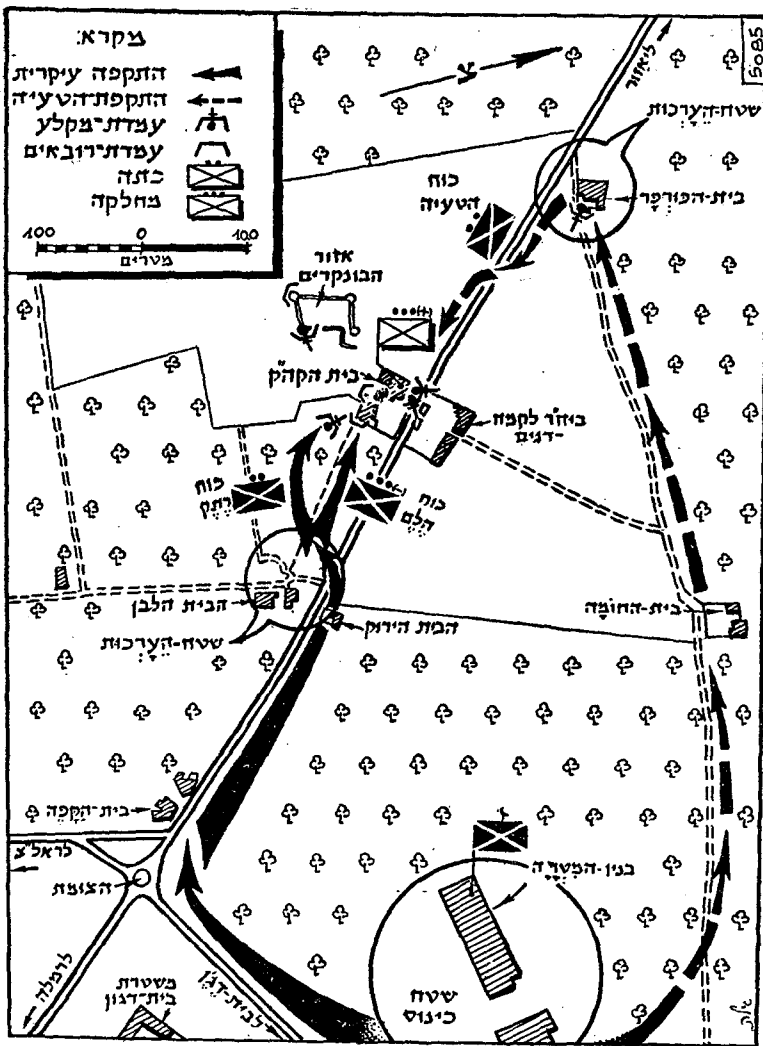
בית זה שהותקף ונוקש כבר פעמים רבות זכה ב־13.3 להתקפה רבתי בחסות מפקד גרמני גבוה. המגינים נתנו לאויב להתקרב כדי מרחק של מטרים ספורים מן הבית ואז התקיפו את האויב במטח רימונים שהפיל חללים רבים בשורות התוקפים. מעשה זה היה לנקודת מפני בקרב והתוקפים הפכו לנתקפים. ההסד תערות הערבית נכסלה לחלוטין והאויב נסוג. למגינים לא היו אבדות. חברי, יישר כוח! החטיבה לוחצת את ידכם.

8. ההתקפה הערבית על בית הקה"ק אור ליום 13.3.48

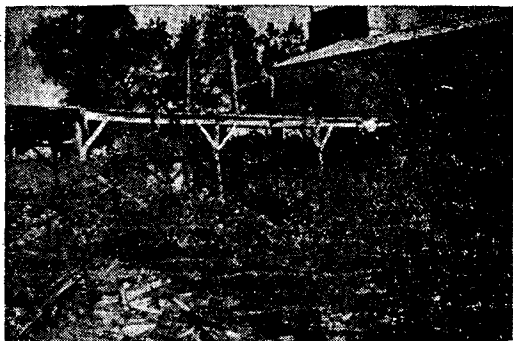
שכן, חסן סלאמה ידע היטב כי האפשרות הנחה ל"פיצוץ האגוז" מותנית בכיבוש ובפיצוץ בית הקה"ק בטרם יהיה למגיניו "קו עמדות שני". הלילה אור ל-13.3, ליל שבת היה. המגינים והפועלים — "אורחיהם", הסבו למסיבת קבלת-שבת בחדר-האוכל הקטן ושתו "לחיים" — להיי העבודה וההגנה. נעדרו מן המסיבה ששה שומרים שנפל בגורלם להבטיח את חיי חבריהם. הללו התפלאו על הדממה ששררה בסביבת הבית בעת המשמרת, כי בדרך כלל היו הערבים נוהגים להש-

עם כשלון הפרובוקציות נאלץ חסן סלאמה לתכנן את פעולתו נגד בית הקה"ק בידיעה ברורה כי מגיניו העקשנים של "המבצר הציוני" הזה לא יתנו לבריטים "להכשיר את הקרקע" לצרכיו. מאידך גיסא התנחם חסן סלאמה כי אם יצליח לפצח את אגוז בית הקה"ק הרי שיהיה בזה נצחון של ממש ולא נצחון בזכות הבריטים. הוא ניגש, איפוא, במרץ לביצוע הפעולה. התקפתו על הבית לא איחרה לבוא ובאה 24 שעות בסך-הכל לאחר התחלת עבודת הביצורים.

ההתקפה הערבית על בית הקה"ק אור ליום 13.3.48

„שקטה“ של מחלקה ערבית מוגברת ממקום הכינוס שלה בחצר המטוזה לעבר שטח ההערכות בסביבת „הבית הלבן“. משהגיעה המחלקה המוגברת לבית הלבן התפצלה ונערכה בשני כוחות משנה: כוח רתק — שמנה כיתת רובאים וחולית מקלע; וכוח הלם — שמנה כשתי כיתות, מוגברות בחוליות חבלנים.

גאף בית-החרושת לדיקטים.
מבט — מזרזס-מערב.

לשמע היריות הוכרז בבית מצב-הכך: הפועלים חסרי-הנשק שכבו על הארץ, האלחוטאים ניסו להשיג קשר ואילו המגינים תפשו בנשקם ורצו לעמדות. כחמישה-עשר מהם תפשו בעמדות הבנין הראשי העיקריות והמשניות (עמדות ה„מרפסת“, עמדות הסמוכות להן, ועמדת „ברכת-הפרדס“). ארבעה — בפיקודו של „תינקיו“ — תפשו עמדות בקטעה הדרומי של חומת העפר שהקיפה את הבנין קרים. ואילו עשרה הנותרים — בפיקודו של המ„כ יעקב ארנון ז״ל — תפשו את עמדות בית-החרושת לדיקטים (עמדת ה„דיקטים“ ועמדת „סט לינגרד“). הברנים — הנשק ה„כבד“ שבידי המגינים — הוצבו אחד באזור הבונקרים כלפי השטח שמדרום וממזרח לבית, ושניים בעמדות ה„מרפסת“ כלפי הכביש ו„בית הכורכר“.

כוח ההטעיה של האויב, שבינתים החל מתקדם לעבר הבית מכיוון בית הכורכר — הצליח להטעות את המגינים, כי המאמץ העיקרי של האויב מתפתח מכיוון יאזור.

מיע לבחורים „מגינת-לילה זעירה“ של יריות. הם ראו בשקט את מבשר רע והגבירו את כוננותם. דריכותם לא היתה לשוא.

בחצות — שעה שמרבית מגיני הבית כבר שכבו לישון זרק „מאחרי בנשף“ אחדים נותרו ערים. מאוינים במטבח ל„ציובתאים“ של המ„פ — נורו לפתע שלוש דקיות ירוקות מעל גג המשטרה. לאות זה פתחו חוליות מקלע וכיתת רובאים של האויב ביריות, מכיוון „בית הכורכר“ לעבר החזית הצפונית-מערבית של בית הקה״ק. כך נורו כמה פצצות מרגמה 2״ אל שטח הבית. תכליתה של אש זו היתה להטעות את המגינים ולאפשר תנועה

מפקדי-הכתה יעקב ארנון ז״ל

נולד ב־1928 בירושלים. בגיל 14, בהיותו תלמיד בגימנסיה בלפור, הצטרף לשורות ה„הגנה“. בגיל 16 עבר לבית-ספר כדורי. משם עבר ב־1945 כמתלמד למעבדת בית-החרושת עסיס. בסוף נובמבר 1947 התגייס ותוך זמן קצר הפך להיות מפקד כיתת הנערים שלא הגיעו לכלל גיוס אשר עליה נמנית. הוא התיחס אלינו לא רק כמפקד נותן פקודה בקרב אלא כמדרך חינוכי — ודאג ליצירת ערכים משותפים בכיתתנו הקטנה, ערכים שעליהם נתחבבנו אחד על השני. זוכר אני כיצד היה אוספנו בקומה העליונה של בית הקה״ק דוקא בשעות המתיוות והפתח מפני ה„חביות“, כשכל אחד מאתנו רצה להמצא קרוב ככל האפשר לפתח הנסיגה ומכריחנו להקשיב לקריאת פרק בתנ״ך...

כן לא אשכח לעולם כיצד הציל אותנו באומץ-לבו כאשר זרק החוצה רימון שעמד להתרסק בינינו. מאו ידענו: אחרי ארנון כדאי ללכת!

אך יותר מכל למדנו להעריך את ארנון בקרב הפורקן של גודונו, הוא קרב פריצת הדרך לנבב. על פלוגתנו הוטל בקרב זה לכבוש את גבעה 113. ארנון ניהל כמה מהסיוורים המכניים לגבעה. הוא ידע יפה בפני מה אנו עומדים ובאיו מידה יכריע הקרב את גורל המערכה כולה. הוא ידע שאפשר כי הנצחון יעלה בחייו ובמכתב שהשאיר להוריו הדגיש פרט זה. במכתבו הסביר להם כי כל החינוך הטוב שקיבל נועד למטרה אחת — נצחון על האויב.

בידיעה ברורה של מידת הסכנה — רץ בראש אנשיו אל מול עמדות מקלעי האויב ונפל... אך כל עוד הדם שטף בעורקיו המשיך להמריץ את המסתערים שחלפו מעליו. כשמישהו התעכב לידו לחבשו עצר בו ושלחו קדימה: „אל תתעכב בגללי — כבוש!“

(מפי שלום, אחד מפקודיו)

שטחיההערוכות של התוקפים. מימין — הבית ה"לבן". משמאל — בית ה"כורכר".

באוויר אך לא פגע בהם, והם ניגשו להצית את הפתיל.

אולם גם הפעם עמד המ"כ ארנון בפרץ בשלחו בהם צרור ארוך של כדורי סטן. אותה שעה עצמה (0130 בקירוב) פתח עליהם באש-ברזן גם "תינקו" — מפינתה הדרומית-מזרחית של חומת העפר שהקיפה את הבונקרים. אישם של השנים הפתיעה את החבלנים ואילצה אותם לסגת, מבלי לבצע את המשימה, כשאחד נושא את חברו.

מפקדה הגרמני של היחידה קידם את פני החבלנים הנסוגים בשאגת-קללות שהגיעה לאזני המגינים: "ערבים מזוהמים, קדימה ולא אחורה!" המתורגמן הערבי התקשה מן הסתם ל"סגנן" את פקודותיו. לעומת-זאת הבין אותם המ"כ ארנון, שכינויו היה "יקה" על שום מוצאו, והחל מחזיר למפקד השכן "ברכות עסיסיות" בגרמנית.

קללותיו של המפקד הגרמני לא הועילו. הערבים סירבו לחזור ולתקוף, ועם שחר עזבו את הפרדס ואת סביבת הבית כולה — כדי לא ל"התפס" בשעת אור — בנשאם עמם את נפגעייהם (3 הרוגים ו-6 פצור-עים). מהמגינים לא נפגע איש.

עם בוקר יצא המ"פ בלויית שלושה מ"כים וחבלן לסריקת סביבתו הקרובה של הבית.

הסריקה נשאה פרי: ליד קירי של בית-החרושת לדיקטים מצאו רימונים מתוצרת צרפתית, בריטית ומ"תוצרת" יפו (רימונים עשויים ברונזה), שזורקיהם הערביים שכחו להוציא את נצרותיהם... במרחק עש-

הטעות נתבררה כשעה לאחר פתיחת ההתקפה, כשנשמעו לפתע קולות ירי רובים ומקלע ונהם התנפצות מוקשים מלווה בזעקות ערבים נפגעים. דוקא מכיוון הפרדס המזרחי.

נהם המוקשים המתפוצצים וזעקות ערביי כוח-ההלם, שהתקדמו לעבר בית-החרושת לדיקטים מד-רום-מזרח, וקולות ירי-הרובים והמקלע של הרתק, שהוצב מדרום לבית-החרושת, גירו כמובן את המ-גינים לתשובה. אך המ"כ יעקב ארנון ז"ל, שהיה אחראי על קטעו המזרחי של בית-החרושת, ומפקד החוליה "תינקו" שישב באזור הבונקרים — הור-הירום חוזר והזהר מפני כובו תחמושת. ואכן, האש של ששה מהם אשר החזיקו בעמדות הדיקטים, עמ-דות שקים בפתחי החלונות הסמוכים ביותר לאויב, ושל ארבעה נוספים שהבטיחו את אזור הבונקרים — היתה שקולה ביותר.

על אף האבידות שסבלו המשיכו המתקיפים הער-בים להתקדם. משהתקרבו כדי שלושים מטר הגיעה שעתם של הרימונים. אחד הבחורים מבין הששה שהחזיקו בעמדות הדיקטים הטיל רימון אך זה נתקע באדן החלון וחזר לחדר. רגע קשה עבר על הששה: הנה רימונם העיור ימלא משימה שיד הערבים קצרה מהשיגה!

מפקד הכיתה, ארנון, גילה קור-רוח. תפש ברימון, השליכו תחוצה והציל את חיי אנשיו. ממש באותן שניות-המבוכה הצליחו שני חבלנים מאנשי האויב להתקרב אל קיר הבית כשפח ט.ג.ט. בידם. הרימון-החוזר שהוטל ע"י ארנון התפוצץ מיד להשלכתו

רה מטרים משם גילו פח טי.אנ.טי. ולידו מאיצים צרפתיים. כן מצאו שני מטעני חומר-נפץ גוספים עטופים בשקים. דרומה מהם זיהו עמדות מרופדות בשקי יוטה של כוח הרתק, ובהם שני רובים צרפתיים, מקלע צרפתי מטיפוס שטרלו ("שטר") כמות גדולה של כדורים צרפתיים, ומספר רב של רימוני התקפה איטלקיים. לידם גילו סימני דם קרוש. לאחר שאספו את הנשק הלכו בעקבות סימני הדם, שהובילו עד לפרצה בגדר-הצבר מול "הבית הלבן". כאן מצאו תת-מקלע גרמני מסוג "שמיסר" ומחסנית.

הצלחת הסריקה בפרדס שמדר-מו' לבית עודדה את הסורקים לסרוק גם את השטח שמצפון-מערב.

בשטח זה — היינו בשטח שבין בית הקה"ק ו"בית הכורכר" — זיהו חמש עמדות של כוח נהטעיה. שתיים מהן מצדו הדרומי של הכביש וש-

לוש מצדו הצפוני. באחת מבין שלוש העמדות הצפוניות מצאו ארנק שהכיל תמונות אנשי כנופיות, תעודת זהות של קצין גרמני שכינה עצמו בשם סלאם ואף 12 לירות. עמוסי השלל חזרו הסורקים לבית הקה"ק, ישבו על המדוכה ודנו מה לעשות בשלל. לאחר ויכוח החליטו ל"החרים" את 12 הלירות, כדי לקנות בהן מגדנות למסיבה, וכן את הנשק, פרט לתת-מקלע גרמני — אותו הגישו שי למפקד החטיבה.

שמעון אבידן, מפקד החטיבה, אשר היה בשעתו מפקד המחלקה הגרמנית בפלמ"ח, שמח על תת-המקלע אשר נתנו לו מגיני בית הקה"ק ובחר בו כנשקו האישי. הוא לא נפרד ממנו עד סוף המלחמה — שכן דרך גלגולו של כלי נשק זה לידו דיבר ללבו. זאת לומדים אנו גם מן המכתב ששלח המפקד לפקודיו יומיים לאחר הדיפת ההתקפה:

מאת : גבעתי

אל : גדוד "אחד", פלוגה ב' (פלוגה ט' של הח"ש לשעבר — א.א.).

15/3/48

חברים, חיילים ומפקדים!

הוטל עליכם תפקיד מסוים, בהבטחת התחבורה והחזקת בית-הקרון-הקימת בבית-דיגן. תפקיד זה הוא קשה ומיוחד, ומצריך, נוסף לכושר מלחמתי גבוה, גם סבילות גופנית ורוח איתנה. נבהרתם לתפקיד זה בידענו את הפלוגה, כוחה, ומסורתה הטובה, ועמדתם בתפקיד. עמדתם בתפקיד באחריות ובהקדבה, למרות התקפותיו של האויב, ולמרות האבידות שסבלתם. לא היו לנו דוגמאות רבות של עמידה דומה בשום צבא רגיל. כך יכולים לעמוד רק בחורי ישראל הלוחמים למולדת חפשית ועצמאית.

עמידתכם תירשם במאבק שלנו כאחד מפני הגבורה של ה"הגנה" ותשמש כפרק מחנך ומדריך לשרות שלנו כיום, ולשרות שיבואו.

אין לנו עדיין אותות הצטיינות, אין אנו מפורסמים עדיין תמונות וסיפורי-קרב, אבל יבוא היום כו תברך ה"כנסת" (ההגנה — א.א.) כולה: "ידבו כבחורי פלוגה ב'". יבוא יום ועוד תשקיעו על עבר זה בנאווה — ובצדק!

קבלו בזה את הערכת החטיבה כולה.
חברים, חזקו ואמצו.

המפקד

(—) גבעתי.

במערכות חיל-רגלים

בשנים האחרונות כבר הוארו מעל דפי „מערכות“ סוגיותיהם המיוחדות של כמה וכמה מן החילות המהויים את יסודותיו של כל צבא — חיל חיל ומעגלו, מעגל מאמרים וסקירות המציגים אותו, על תכונותיו העיקריות, תפקידיו, ודרכי פעולתו; מציגים אותו — בראש-וראשונה בפני שאר חלקי הצבא, אשר צורך להם להכירו, להעריכו ולהבינו; אך, במידת מה, ודאי גם בפני אנשיו-הוא, וביחוד הטירונים והחדשים שבהם. כך עברו בזה-אחרי-זה באספקלריה זו חיל-התותחנים, חיל-ההנדסה, גייסות-האספקה, ועוד. ללא ספק היה בכך כדי לסייע משהו לאותן תכונות של הבנה הדדית, והשלמה הדדית, בין החילות שהן יסוד מוסד לצבא בריא. עתה — עומד להיעשות הנסיון שהוא אולי הנועז והקשה שבכל אלה: העלאת דמותו של חיל-היסוד „בהא-הידיעה“ — חיל-הרגלים. היקפו של נושא זה, אשר אין לך פינה בחייו של צבא שאיננה נוגעת לו, איננה מושפעת ממנו ואיננה מציגה תביעות לגביו, מונע-מראש את האפשרות לכלול במסגרתה של חוברת-ירחון רגילה אחת (ובודאי — גם לא של שתיים), יהיה כאן הכרח במתן מספר „מעגלים“, נקוה — בזה אחר זה.

הנחה מקובלת היא כי אין לך חיל אחר אשר בו יבלוט במידה כזו ערכו המכריע של האדם הלוחם, מידה אשר לא תתכן כלל בחילות שבהם מערכת כלי-החימוש והציוד, הרכב ובעלי החיים, מילואו, או ממלאים, תפקיד מרכזי. יתכן כי לא רק העובדה שכוחות רגליים הם שהיוו בעבר את רובם המכריע של הצבאות מבחינה מספרית, אלא גם העובדה האחרת שהזכרנו כאן, שבחיל-הרגלים, בדרך-הטבע היה ההכרח לשים את הדגש-החוק בהכשרת האישי-הלוחם — היא אשר גרמה כי הכשרתו-הבסיסית של חייל באשר-הוא מוסיפה גם כיום, ברוב הצבאות, להיות בראש-וראשונה הכשרת החייל-הרגלי. ודאי יונק נוהג זה גם מן העובדה השלישית: כי הכשרת-רגלי היא שעשויה להדרש בשעת-סקודה מכל איש ואיש שבצבא, על דרגיו הלוחמים והעורפיים.

טבעי, איפוא, שהמעגל הראשון המוקדש לחיל-הרגלים מעלה את הנושא של הכשרת האדם הלוחם — זה המכונה חוגר, וזה המכונה „מסקד נמוך“ — בסקר רותיהם של אל"מ יהודה ואלנז וסא"ל מאיר פילבסקי.

חיל-היסוד

צבא ההגנה לישראל הוא בעיקרו צבא של כוחות-מילואים, של אורחים העוסקים בעבודות בנין ופיתוח הארץ אך הנכונים בכל רגע לאחוז בשלח ולהשיב מלחמה שיערה. צבא מסוג זה הוא לפי מהותו צבא-רגלים. צבא מסוג זה הכרח הוא שיהיה צבא מעולה, ובעיקר הכרח הוא שכל החילות שבו יהיו מסוגלים לסייע כמיטב יכולתם למסד העיקרי שבו, לחיל-הרגלים. אך הדבר מחייב את החיל הזה. הוא מחייב אותו לכושר לחימה מעולה, ומעל לכל — לרוח איתנה. עיקר עומס הלחימה יהיה נופל עליו, ודרושה לו ידיעה רבה גם באשר לאורח לחימתם של שותפיו — החילות האחרים. כי רק בהיותו מצויד בידיעה רחבה ועמוקה ביותר יוכל להפיק את מלוא הסיוע אשר יתר ורועות הצבא מסוגלים להעניק לו. ולכן, גם כיום, כלפני מאה שנים ויותר, — „שילוב כל החילות מביא לעצמה מכסימלית“, כפי שביטא זאת או קרל פ. קלאוזביץ בספרו „על המלחמה“.

חשוב, על-כן, שגם איש חיל-הרגלים וגם איש החילות האחרים יכירו שגם כיום אין תחליף לחיל-הרגלים כחוט-השדרה של המלחמה וכנושאה העיקרי.

במשך כל התפתחות המלחמות הופיעו תמיד נביאים שונים שהפיעו תורות על ירידת ערכו של חיל הרגלים כחיל עיקרי של הצבא. כך סברו, בין שתי מלחמות העולם, שיהיה ניתן לנהל מלחמות באמצעות זרוע-האוויר בלבד. אותו גנרל איטלקי, דוהא, הוכיח באותות ומופתים שבאמצעות די מפציצים אפשר יהיה להשיג במהירות את מטרתה של כל מלחמה, שהיא „שבירת רצון האויב להלחם“. ואכן, היו שנטו לקבל תורות אלו, מעודדים גם ע"י הצלחת חיל האוויר האיטלקי בחבשו. אך הנה באה מלחמת-העולם השנייה והפכה את הקערה על פיה. אמנם המלחמה באוויר היתה זירה חשובה במלחמה בכללה, אך היא לא הכריעה: החל מה„בליץ“ הגרמני על אנגליה, וכלה בהפצצות האסטרטגיות של בנות הברית על גרמניה. תורה שנייה, שנתבדתה אף היא, היתה זו שנתבססה על התבטלותו, כביכול, של חיל הרגלים בפני השריון. נביאי תורה זאת ראו בדמיונם את שדה הקרב החדש כזירה למרוצי מפלצות-פלדה פולטות אש לכל העברים, ולא הקצו במשחק האכזרי הזה כל מקום לרגלי „האומלל והדל“, מחוסר המגן והניידות. אמנם ראשית התוקפנות הגרמנית הצדיקה לכאורה תאוריה זו, אך במהרה השתנתה התמונה וגם במלחמת-העולם השנייה היוו עוצבות הרגלים את רוב מניינם ובניינם של כל צבאות העולם.

טיפוח הלוחם הרגלי

מבוא

הגדרה מתאימה יותר לנשוא (אך אולי ארוך כה מלשמש שם למאמר) היא: "חינוך היחיד והחברה בצבא מבחינת הצרכים הטקטיים".

אנחנו חייבים לחקור בנושא זה, כדי להגיע, בסיכומו של דבר, למסקנות מעשיות בדרכי האימון ובדרכי החינוך שלנו. צבאות רבים דנו ודנים הרבה בנושא זה. בספרו של גנ-בריג. מרשל האמריקאי, "אנשים מול אש", כלולות דוגמאות רבות השאובות מאירועים מלחמתיים במלחמת-העולם השנייה, והוא חוקר אותן, מפיך לקח ומסיק מסקנות. אותו סופר-מנתח ממשיך במחקרים כאלה גם עתה ותורם תרומות נוספות בתחום זה — לאחרונה, על לקח מלחמת קוריאה. ספר מפורסם אחר בנושא זה, של מצ' ביא בריטי, הוא ספרו של הפילד-מרשל ניול "החייל הטוב". בימי "ההגנה" התהלך בינינו תרגום הרצאתו של מיוז-גנרל אוסטרלי, הרצאה מאלפת מאוד בנושא זה שנקראה "מנהיגות".

נקודת-המוצא בכל המחקרים הללו היא א"ת: האדם, על רקע תכונותיו הלאומיות. כאשר מרשל מתאר קרב מסוים הוא מפיך מסקנות מסוימות; הוא אומר, שהחייל האמריקאי יש לו נטיות כאלה וכאלה, הנו בעל מנטליות כזו וכזו, במקרה זה הוא נוהג כך ובמקרה אחר הוא מגיב אחרת. ויול אומר שהחייל הבריטי הוא כזה וכזה, ולכן צריך לנהוג בו בדרך מיוחדת לו, על-מנת להשיג את התגובה הרצויה. מי שקרא אותה הרצאה של הגנרל האוסטרלי, ודאי יזכור כי הוא פותח את הרצאתו בניתוח אופיו של האוסטרלי: הוא אינו אוהב משמעת, הוא אוהב חופש, כתוצאה מאופיו המיוחד של העם — חייליו הם פורקי עול, אינם אוהבים לקרוא לעצמם חיילים, כי אם מכנים עצמם "חבריא". מכאן — על-מנת שהחייל האוסטרלי יפעל בסדר וכדי שנוכל להביאו להישגים צבאיים מרחיקי-לכת, צריך לגשת אליו בגישה המיוחדת לו. על כן מצבם של עמים אלה די נוח הנו, כי דרכיהם מחונרות למדי.

אנו איננו יכולים עדיין להשתמש במושג

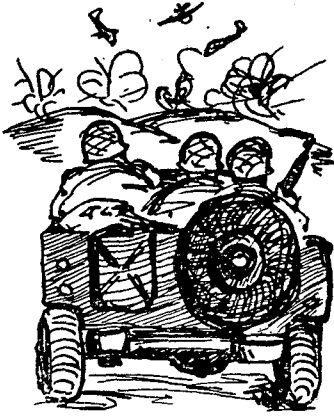
"הישראלי הממוצע", היינו, אדם הנוהג בצורה מסוימת והמתנהג בשדה-הקרב באורח מסוים, מכיון שדמות כזו טרם נתגבשה. אגף האפסנאות של הצבא הבריטי, למשל, קל לו לספק לגייסותיו את מזונותיהם כי ידוע שהבריטים רגילים לארוחות בהרכב מסוים, וההודים לארוחות בהרכב אחר וכו'. אולם אם נעיין בבעיות המתייצבות לפני קצין-אפסנאי בצה"ל, נדמה שלא יגיע, בשום פנים, לתפריט שיערב לחיכם של כלל החיילים. דומני כי די בדוגמא קטנה יום-יומית זו כדי להוכיח שאין לנו עדיין "ממוצע".

היות ואני איש חיל-הרגלים, יוסבו דברי על כוחות-היבשה בלבד. לא אחלק את דברי לחי-נוך הפרט מצד אחד, ולחינוך החברה בצבא מצד שני. כי החייל הפרט הוא-הוא "היחידה" הצבאית הקטנה ביותר, ונשתדל לראותו לצורך דיונו כממלא פונקציה של יחידה. על-כן יהיו הדברים משולבים ויגעו הן בפרט והן בחברה. מאחר שאני רוצה להשתמש רק בדוגמאות שראיתי במו עיני, או כאלו שהיתה לי האפשרות לחקור אותן סמוך מאוד לאירוען, תצטמ-צמנה הדוגמאות באותם גדודים שבהם שירתתי אישית.

הצרכים הטקטיים מהם ?

מה הם צרכים טקטיים? פון-קלאוזוביך, אחד מהוגי-הדעות הצבאיים הגדולים, מתאר במחקרו "על המלחמה" את הגורמים המשפיעים על האדם בשדה-הקרב, והנה תיאורו את שדה-הקרב והשפעתו על האדם:

"באם נעוף מבט כולל על ארבעת החלקים מהם מורכבת אורח המלחמה: הסכנה, המאמץ הגופני, הבלתי-מודע" והמקרייות — הרי נבין בקלות, שדרוש כוח גדול של מוג ותבונה כדי שנוכל להתקדם בבטחון ובהצלחה בתוך יסודות מכבידים אלה. כוח שבגולויו השונים שהוא לובשם. בהתאם למסיבות הוא מכונה בפי ה"כותבים והמספרים על המאורעות המלחמתיים כמרץ, חסינות, יציבות, כוח-מוג ואופי. אפשר היה לכנות את כל הגילויים האלה של אופי הגבורה ככוח רצון אחד ויחיד, בגלגוליו כי התאם למסיבות. אולם כל כמה שנושאים אלה

„נצא בכיוון בו נע החייל אל שדה הקרב...“

לים ולפתח אותן בקרבם, רצוני להניח מה יהא אופי לחימתנו בעתיד.

לאופי לחימתנו בעתיד

כמה גורמי-יסוד יקבעו את אופי לחימתנו בעתיד. לדעתי אלה הם:

הגורם הראשון: מדינת-ישראל זקוקה לתקורפה ממושכת של שלום על-מנת למלא את יעודה בתקופה הנוכחית — הלא הוא קיבוץ-הגלויות. מדינת ישראל מאמינה באפשרות לפתור את בעיותיה בדרכי שלום — ולכן גם נקרא צבאנו „צבא-הגנה-לישראל“. יש להניח בוודאות כי לא נהיה אנו אלה שיפתחו במלחמה. כתוצאה מכך, עלינו להכיר בעובדה שבשלב ההתחלתי תהיה היוזמה בידי האויב, כלומר: הוא יהיה זה שיתחיל בפעולות מלחמה, והוא שיכתיב לנו את המהלך הראשון.

הגורם השני נובע ממצבנו הגיאוגרפי וה-טופוגרפי. אין ביכולתנו לותר על שטח כלשהו במרבית חלקי הארץ. ההיסטוריה יודעת דוגמת אות שבהן ויתר המותקף על חלק משטחיה, בשלב הראשון, אך לאור מצבנו המיוחד במדינת-ישראל, לא נוכל לותר על שטח כלשהוא במרבית חלקי הארץ, אף-על-פי שהיוזמה עלולה להיות בידי האויב.

הגורם השלישי מקורו במיעוט כוח-האדם. השוואת כמות כוח-האדם העומד לרשות אויבינו הפוטנציאליים לבין כוח האדם של מדינת-ישראל, ידועה.

גורם רביעי הוא, שצידונו המלהמתי הכבד יהיה, עוד במשך תקופה לא קצרה, מועט ביחס

קרובים אחד לשני, הרי אין הם זהים ומעניינו הוא להביל הבולה מזויקת יותר את משחק כוחות-הנפש“.

נסקור נא בקצרה שדה-הקרב, ומוטב אולי שנוע מן העורף לכיוון החזית, כלומר, נצא באותו כיוון בו נע החייל אשר שירת, התאמן או נח עם יחידתו בעורף, מחוץ לזירת הקרב. בשלב הראשון של התקרבותנו אל שדה הקרב רק נשמע אותו, היינו, עוד טרם יחל משפיע עלינו השפעה פיסית ממשית הרינו קולטים כבר את שדה-הקרב באמצעות האוזן (אכן, במל-חמה המודרנית אנחנו עלולים לחוש בו עוד הרחק מן החזית, באמצעות הפעולות האויריות). ככל שנתקרב יותר נבוא תחת השפעת פצצות ופגזים מרחיקי-קלוע, העלולים להשפיע עלינו במידה מסוימת, אבל זו עדיין תופעה בודדת. ככל שנתקרב יותר, הולכת השפעת כלי הנשק ונעשית צפופה יותר ודחוסה יותר. מפקדת אר-מיה יכולה לשכון לה בבנינים, אך בהתקרבנו אל מפקדת חטיבה או אל מפקדת גדוד, נמצא אותה מחופרת בתוך האדמה בנוחיות מע-טה יחסית, ובתנאים דלים ומצומצמים, במידה ונתקדם יותר ניתקל במפקד הפלוגה, למשל, המשולל כל נוחיות, וחסר כלי-עזר טכניים, כגון שולחן וכסא; הוא צריך לעשות שיקוליו בין אנשיה, בעזרת מפה שהוא מחזיקה בתיק-מפות, ושלא כמפקד-ארמיה, עליו לשקול את שיקוליו כשהוא נתון בסכנה אישית. אם עוד נוסיף לכך פעולה התקפתית או הגנתית — נמצא שגורמים אלה של אי-נוחיות, סכנת-מות, קולות-הקרב, צפיפות כמעט פיסית של הקלעים באויר, מערע-רים מאוד את גורמי-הנפש, שבדרך כלל אין אדם מעמידם במבחן בחיי יום-יום.

מהן, איפוא, התכונות הנדרשות מן הלוחם הנתון במצבים כאלה? אני מונה שש תכונות כאלו, הראשונה: אומץ לב, השנייה: תוקפנות ויוזמה, (לדעתי יש לראות שתי תכונות אלו משולבות אחת בשניה, ולא נפרדות). השלישית: רוח-ציות וחברות. (שוב, שתי תכונות הקשורות אחת בשניה). הרביעית: כושר-גופני וסבילות (ושוב — שני דברים הנראים בעיני קשורים ומשולבים יחד). התכונה החמישית היא יציבות והששית — התמדה.

לפני שאגע בדרכי החינוך ובאמצעים שיש לנקוט בהם על-מנת להקנות תכונות אלה לחיי-

היא המקנה נסיון אלא עיכול אותם אירועים שארעו בה, ניתוחם והסקת מסקנות מהם". כאשר אנו באים לדון בנסיון מלחמת-השחרור, הבה נסתכל בו דרך המשקפיים של נפוליאון בסיפור הנ"ל.

חינוך לאזרחות

הגורם הראשון לדעתי, בחינוך החייל הישראלי הוא חינוכו לאזרחות. בכל אומה אחרת מתחיל הדבר כבר מילדותו של האיש. הניתן לו עלידי בית-ההורים, גן-הילדים, בית-הספר, המכללה, תנועת-הנוער וצניורות שונים אחרים. בישובנו הקטן, לפני קום המדינה ובוא העלייה הגדולה, הושג הדבר למעשה במידה רבה, בי דומה לכל אומה אחרת. יתר על-כן, שירת אור-תנו בכך הרבה הגורם המדרבן של השאיפה לעצמאות, אותו מתח של המדינה בדרך".

כיום, בתקופת קיבוץ הגלויות, אין לנו עדיין ערובה כי החייל, המתקבל למסגרת צה"ל בתוקף חוק שירות הבטחון, כבר רכש לעצמו אותם יסודות איתנים של אזרח ואזרחות. לכן, בניגוד לצבאות אחרים, חייב צה"ל לכלול את פרק החינוך לאזרחות בתוך מסגרת תפקידיו. יתכן ודעתי קיצונית, אך אני סבור שבאם לא נצליח להחדיר בכל חיילינו את מלוא תחושת האזרחות וחובותיה, לא נצליח להפכם לחיילים יעילים, ובשעת מבחן מלחמתי נהיה עלולים לעמוד בפני הפתעות בלתי-נעימות ובלתי-רצויות ביותר.

על מה מושתתת אזרחות טובה?

תנאי ראשון לרגש אזרחות זו, הוא אהבת המולדת והאומה. הדברים עשויים להשמע כ-סיסמה נדושה וכמטבע שחוקה; אבל בלא אהבת המולדת וללא אהבת האומה, לא תיתכנה מרבית התכונות הדרושות לרוחם. אותן תכונות שמניתי לפני כן.

מהן הדרכים להגיע לאותה מידת אהבת המולדת ואהבת האומה, ולהקנייתה?

תנאי שני הוא ידיעת השפה. כל עוד אינני יכול להדבר עם חייל בשפת-המדינה, כל עוד אינני קיים אותו יסוד ראשוני של שפה משותפת, כל עוד שלא ניתן ליצור ע"י אמצעי זה את ההבנה בין אדם לרעהו בשעת מצוקה, לגשר

מפקד הפלוגה חסר שולחן וכסא...

לציוד הכבד המצוי או שיהיה מצוי בידי ירי-בינו.

גורם חמישי הוא נחיתותנו המספרית באויר לעומת יריבינו. קיים מאמץ בלתי פוסק להגדיל את חיל-האויר שלנו, להרחיבו ולשכללו.

אם נסכם את המסקנות הנובעות מן הגורמים הנ"ל, כפי שמניתי אותם, הרי מתגלה בברור הצורך בנטילת היוזמה לידינו בהקדט האפשרי, ובדרך התוקפנית ביותר. בהרבה מקרים נוכל להשיגה רק בדרך לחימה בלתי-שגרתית, בלתי-צפויה ובלתי-מקובלת. כלומר — ע"י לחימתן של יחידות קטנות-יחסית, על-ידי ניצול הלילה וניצול ההפתעה כבעלי-ברית.

דרכי החינוך והאמצעים

ראשית כל, לדעתי, יש לקבוע כי אנחנו חייבים ללמוד הן מנסיונם של אחרים והן מנסיונו, המצומצם יחסית, במלחמת-השחרור.

מיחסים לביסמארק את האמרה: "רק כסיל לומד מנסיונו הוא; אני תמיד למדתי מנסיונם של אחרים". וכן חייבים לעשות גם אנו. כאשר ללימוד-לקח בכלל, אסתייע כאן בנפוליאון. כשר דובר פעם במחיצתו על נסיון-מלחמה ונסיון קרב, נענה ואמר: "נסיון קרבי אינו בא מתשתתפות במלחמה בלבד; כי אילו השתתפות במלחמה כשהיא לעצמה קרויה היתה נסיון מלחמה, כי עתה הרי הפרידות שבהן השתמש הדוכס אויגן במסע-המלחמה שלו, גם הן בעלות נסיון-מלחמה היו. אך לא ההשתתפות במלחמה

ניגודים ולהביא לסיוע הדדי — אין כלל לדבר על חייל יעיל.

איי-שליטה בשפה עלול לעתים לשאת בחובו סכנות חמורות, והרי דוגמה: בהתקפה על המש" לטים המצרים דרומית למשטרת עיראק-סואידן הצטופפה אחת המחלקות שבקו-הזינוק יתר על המידה. מפקד המחלקה היה מבני-הארץ ואילו מחלקתו ברובם אנשי גח"ל היו. המ"מ רצה לתת פקודה להתפור, ולשם ביצוע מהיר יותר החליט להשתמש בשפה האידית, הואיל וזו שגור רה בפי חייליו ואילו ידיעתם בעברית מפוקפת קת. אך ברצותו לצעוק "להתפור" הוא צעק ב- אידית הדלה שלו "לסגת". כהרף-עין בוצעה פקודתו זו ע"י חייליו. עוד בטרם הבין המפקד את פשר הענין נסוגה מחלקתו. וגרפה עמה גם יחידות אחרות. זוהי דוגמה מצערת של תוצאות "קבל" הלשונית בקרבנו.

אמצעי חינוך נוסף בתחום זה יש לראות במסעות מלווי-הסברים להכרת הארץ. ארץ אפשר לאהוב באמת רק אם אהבה זו נקנתה באמצעות הרגלים. אי-אפשר לאהוב מולדת או נוף שאין מצירים אותו. לדוגמה: נפוצה הדעה שהנגב, או רוב הנגב, הנו נוף מדבר שמים ומש" עמם. אבל אלה שביקרו בו מספר פעמים, ידעו גלגות את יפיו. ומבין אלה אשר סירוהו במאד מצים פיסיים גדולים, לא תמצאו איש אשר לא יטען כי יש בו פינות מלאות קסם והוד. אך תנאי הוא שמסעות אלה יהיו מלווים בהסברה.

אמצעי נוסף הוא התמוגות עם הישוב. אי אפשר לאהוב את האומה אם אין מכירים אותה. לכן חיובי והכרחי להביא את החייל שלנו בת- קופת שירותו במגע הדוק ובלתי-אמצעי עם כל סוגי הישוב. הוא חייב לבקר בקיבוץ, בקבוצה, במושב, במושבה, בערים, במעברות ובכל מקום בו גרים יהודים בארץ הזאת. וחובה עלינו ליצור את התנאים לכך שהביקור לא יהיה ביקור נוסח תיירים נחפזים, הנכנסים לישוב לחמש דקות על-מנת שיוכלו לרשום ביומנם שראו עוד מו" שב, או שנתרשמו כי כל הרפתות בכל הקיבוץ צים דומות. אנחנו חייבים ליצור תנאים שיהיה בהם כדי לאפשר לו לחייל להכיר מקרוב את סוגי הישוב השונים ולעמוד על אופיים.

אמצעי נוסף הוא לימוד עבכה של האומה, שכתוצאה מכך באה התעוררות הגאווה הלאומית.

אתן דוגמה: לפני כמה שנים, עוד בתקופת המנדט, בימי ה"הגנה", התקיימו בבית-רוטנברג ברג השתלמויות למדריכים בידיעת-הארץ. אר- גון ה"הגנה", מתוך הכרה בחשיבות הדבר, שיגר להשתלמויות אלה גם חלק ממפקדיו. הדרכתו פעם בקורס מכ"ם אשר מפקדו היה בוגר אחת ההשתלמויות הללו בבית רוטנברג. כל סדרה של אימונים שאליה יצא אותו קורס היתה מלווה הסברות מפי מפקד הקורס, על המקומות בהם עברנו, תוך ציטוט מן התנ"ך על מה ש- קרה בעבר באותם המקומות. אין לתאר כלל באיזו מידה השפיע הדבר על החניכים. גאווה נסוכה היתה באנשים כאשר התברר להם כי בדיוק אותו המקום בו הם מבצעים את התרגיל המיגע של התקפה על מוצב-שדה, או תרגיל אחר כלשהו, היה עד בעברה הרחוק של האומה למאורע זה או אחר. ההסתכלות על מעשי-הקורס מבעד האספקלריה של תולדות-העם, הוסיפה מרץ ורצון להתאמן, ותרמה תרומה רצינית להרגשת-הבטחון של הפרט ביכולת אומתו למ- לא באמצעות ארגון ה"הגנה" את המשימות ש- יוטלו עליה, כדוגמת אבות-אבותיו לפניו.

ובענין זה של החינוך לאהבת המולדת והאו- מה רציני להביא דוגמה מן הספרות, והפעם דוגמה לא ישראלית. בספר "אנשי פאנפילוב" מצויה דוגמה מאלפת של שיחה בין מפקד-גדוד לבין אנשיו, בה מנסה הוא להבהיר להם מה זאת מולדת. קצינ-ההסברה הסביר לאנשים שיש למות בעד המולדת ולהקריב למענה את החיים. המג"ד מנסה לברר ההבינו החיילים את המושג "מולדת". אחד מהם עונה: "המולדת זו ברית- המועצות". שני אומר: "מולדת זה רעיון מסור ים". כל אחד מהחיילים מנסה להגדיר מה זו מולדת, ומסתבר כי אין הדבר מובן דיו. אז פונה המג"ד אל אחד החיילים ושואל: "אתה נשוי?" — "כן". "אתה אוהב את אשתך?" — "כן". "ילדים יש לך?" — "כן". "ואותם אוהב אתה?" — "כן". "רוצה אתה לראותם?" — "כן". "גם אחרי המלחמה?" — "כן". "אם כן, דע לך — זו היא המולדת שלך. על-מנת לראות אותם דרך אחת לפניך: אל תהרג למען המולדת, אלא הרוג למענה. אם תשכים ותהרוג אויביך, יהיו לך הסיכויים להתראות עם משפחתך, ובדרך זו שירתת את המולדת."

לרשותנו עומדים עשרות אמצעים ודרכי חי-
נוך פשוטים וריאליים ביותר להחדרת אהבת
המולדת ואהבת האומה ללב החייל. יש רק לדעת
להשתמש בהם.

„על מה אני נלחם?“

הגורם השני בחינוך החייל הוא הבנתו „על-
מה אני נלחם“. מטרת מערכה או קרב מסו-
ים אינה סוד מפקדים. חייל היודע על מה
הוא נלחם ובשביל מה הוא נלחם, לוחם טוב
יותר. ואביא מספר דוגמאות לכך:

בעשרת ימי הלחימה שבין תהפוגות א' ו-ב'
(המכונים: „עשרת הימים“), התנהל קרב אכזרי
מאוד על גבעה מסוימת בדרום ששמה איבדיס.
גבעה זו הופגזה קשות והותקפה שבע פעמים
במשך יום תמים. החיילים, שהגיעו לגבעה רק
עם לילה לאחר כיבושה, לא היו מחופרים. נשק
נגד טנקים ושריון לא היה להם, והאויב תקף
בשריון. הארטילריה שלנו כללה בימים ההם
רק סוללה אחת של תותחי 65 מ"מ. מצב האנ-
שים על אותה גבעה היה קשה, וכאן עלי להזכיר
מאורע אחר שקרה באותה חטיבה: לפני ההפ-
גה הראשונה ברחה פלוגה של אותה חטיבה
מגבעה אחרת, (גבעה 69, מול ניצנים). בחרי-
פותה, לא הגיעה להתקפה על גבעה 69 לממ-
דיה של זו על איבדיס. תשאלו: במה היה טמון
סוד הצלחתה של אותה פלוגה שהגנה על איב-
דיס (שעלתה אליה בלילה בעצמה של 130 חי-
לים וירדה בערב הבא כשרק 30 מלוחמיה נעו
בכוחות עצמם, והאחרים או נהרגו או נפצעו)?
אני רואה את סוד עמידת איבדיס בדבר אחד
פשוט: אילו נפלה איבדיס אזי היו מנתקים
סופית את נגבה מן העורף הישראלי. לחיילים
באיבדיס נאמר: „הגנת איבדיס פירושה הגנה
על נגבה. אם איבדיס תעמוד, נגבה תעמוד.
אם איבדיס תיפול — נגבה תיפול.“ וסיסמה
זו שנשמעה תכופות באותו יום עוברת מחייל
לחייל, שימשה לדעתי, גורם בלתי-מבוטל ב-
כולת העמידה של הפלוגה; היא גרמה לכך
שכל חייל יראה עצמו כמגן אישית על ענין
גדול יותר, ולא רק על אותה גבעה מסוימת.
כל חייל הבין את הקשר בין קרבנו ומאמציו
לבין הענין כולו.

חושבני כי מן הראוי להרחיב דוגמאות ב-
נקודה זו, כי לא פעם מתפשטת אצלנו דעה כי

מטעמי בטחון אסור לומר לחייל מה הוא נדרש
לעשות, ומה תהא משימתו הקרובה. אתן, איפוא,
דוגמה נוספת.

הדוגמה היא מבצע יואב: הפריצה לנגב.
בשלב ראשון ניסינו לפרוץ באמצעות שריון
בעיראק-מנשיה, אך לא הצלחנו. אז תקפנו את
גבעה 113 וצומת הכבישים שע"י עיראק-סוידאן
— מצפון, ואת חוליקאת — מדרום. 113 והצומת
נכבשו ואילו חוליקאת לא נכבשה. היה ברור
שאם לא נפתח באחד מן המקומות מעבר לנגב,
אי-אפשר יהיה להשיג את מטרת המבצע כולו
— מיגור הצבא המצרי ושחרור הנגב. בשלב
זה קרא מפקד החטיבה, שמעון אבידן, למפקדי
הגדודים ולאחר שנתן את הפקודה להתקפה
על חוליקאת, הוסיף ואמר: „אני מעולם לא
אמרתי שיש לבצע משימה בכל מחיר, וגם ב-
מקרה זה אינני רוצה לומר זאת. אבל הייתי
רוצה שכל החיילים יבינו את חשיבותו של
כיבוש חוליקאת לשם שחרור הנגב.“

כידוע היה קרב חוליקאת אחד האכזריים
ביותר במלחמת השחרור. הוא נמשך כשבע ש-
עות והגיעו בו לא רק לקרב-כידונים, אלא גם
לנשיכות בשיניים. לאחר חקירה ניתן לומר
בבטחון, שמאבק זה של שבע שעות בקרב ל-
י הוכרע לחיוב כתוצאה מכך שמפקדי הגדו-
דים אמרו לחיילים: „מפקד החטיבה הסביר
שכיבוש חוליקאת הכרחי לשם שחרור הנגב.“
והחיילים, לפי שהבינו את הענין, התעקשו, הת-
אמצו והשיגו.

ואתן דוגמה נוספת, שגם היא קשורה בהבנת
מטרת הלחימה. קיבלתי לפיקודי אותו גדוד
שאחת מפלוגותיו ברחה מגבעה 69. הנקל לה-
בין שהמוראל ורצון-הלחימה ביחידה זו לא עמ-
דו על רמה גבוהה. הייתי משוכנע כי רק על
ידי השגת נצחון שאפשר למשוו בוידים ניתן
יהיה להפוך את הגדוד הזה, שהיו לו כל הנתו-
נים להיות גדוד טוב, לכוח לוחם משובח. על-
כן נקטתי במסדר הראשון של הגדוד בשיטת
ההלם. אמרתי לאנשים: „להזי ידוע לכם, שב-
עיני החטיבה כולה יש על הגדוד הזה כתם,
אשר אפשר יהיה להסירו רק על ידי מעשה
קרב שיהיה בו כדי לטהר אתכם מן הכתם הזה.
לכן, אני דורש מכל חייל, בין שהיה ב-69 ובין
שלא היה בה, כי יראה עצמו כאילו הוא-הוא

צאה מדוגמה אישית של המפקדים, או כתוצאה מדוגמה אישית של איש המקובל על הכלל בתור כו הוא פועל. אם ננתח מקרים שהיו במלחמה, נמצא גילויים של אומץ לב כללי, שבאו לא רק כתוצאה מאומץ-לבו של המפקד או מדוגמה אישית שנתן, אלא לפעמים ע"י אחד מן השורה, שבשל אופיו או חקריותו מקובל היה על ציבור החיילים ואשר הוא קם ומזנק קדימה, וע"י כך מדרבן את האחרים לצאת בעקבותיו.

והרי דוגמה לכך: פלוגה שצריכה היתה לכבוש את מוצבי הצומת במבצע "יואב" נתקבי לה במפתיע באש קטלנית של מק"בים מצריים, ובאופן טבעי ואינסטינקטיבי השתטחה כל ה"חידה על הארץ. אחד הסמלים, שהיה עם המח"לקה הקדמית, הבין כי מצב זה יביא רק לתור-צאה אחת — לאבידות.

הוא צעק בקול גדול: "חבריה! קדימה!". עם השמע קריאה זו התרוממה כל המחלקה כאיש אחד (כמו במגרש האימונים או בתרגילי-שדה) והסתערה ברימונים ותוך מתן אש-מן-המותן, על עמדות המק"בים. העמדות נכבשו באבידות קטנות ביותר. לולא קריאתו של הסמל, ואלולא הדוגמה שנתן על ידי שקם בעצמו, יתכן מאוד וכל ההתקפה היתה נכשלת. היחידה היתה שור-כתת על הארץ, כשהיא סופגת אבידות והמשימה לא היתה מתבצעת.

"הוא צעק בקול גדול: 'חבריה קדימה!'..."

ולעומת הנ"ל — דוגמה מאלפת אחרת, אם כי הפוכה. גם היא מחזית הדרום, אבל מיחידה אחרת. וכמו במקרה הקודם קרה שהיחידה נאלצה לשכב מחמת אש אויבת, גם כאן פקד המפ"קד לקום, והוא עצמו קם ורץ. אך מהיותו חדש ביחידה ובלתי-מוכר לאנשים עדיין לא היה

אשר ברח מ"69" (דוגמת יהודי אדוק שחיב, כיודע, לראות את עצמו בליל הסדר כאילו הוא אישית יצא ממצרים), והוא חיב אישית להת-בייש בכך ולטהר עצמו ואת הגדוד מאותו כתם. בשלב מאוחר יותר של המלחמה הוטלה על גדוד זה משימה רצינית מאוד. כל חיילי הגדוד ידעו שבאם הגדוד לא יעמוד במשימה זו, לא תהיה לו עוד זכות-קיום, ועלולים אפילו לפרק אותו ולפור אותם בין יחידות אחרות. לדעתי, לא מעט מהצלחת הגדוד במשימה זו נבע מכך שכל חייל הבין שהפעם אין זה רק מילוי משימה כרגיל, אלא קשורה היא עם דבר היקר לו אישית — כבוד יחידתו וכבודו האישי.

השנאה

אחד הגורמים החשובים בחינוך לוחמים — הוא השנאה. באותה חטיבה בת שירתי במלחמה, ראיתי באופן בולט ביותר את השפעת הגורם הזה. בתחילת המלחמה, לא תפשו רבים מחיי-לינו וממפקדינו את ערכו של גורם זה, וקימת היתה נטייה "סלחנית". לא פעם ראינו באויב, ערבים מסכנים שעסקנים פוליטיים כפו עליהם מלחמה. רק לאחר שגורקה הסיסמה בראש הדפים הקרביים של חטיבתנו: "מות לפולשים" (אגב, סיסמה שלא צמחה אצלנו כי אם גלקחה מצבא אחר ומזירת מלחמה אחרת), רק מאותו רגע חדרה ללב החיילים ההכרה שבאמת אותן היחידות המצריות הנן צבא מצרי שבא לפלש-תינא, והו פולש שחדר לתוך תחומינו ואנחנו מצויים להוציא אותו מכל שטחה של ארץ-ישראל. הסיסמה שלפולש יש תקנה אחת בלבד — מות. הניעה רצון לחימה מסוים ועוררה הכרה מסוימת. אודה, שהשימוש בגורם הזה חמור מאוד ועדין מאוד. ומסוכן להשתמש בו כבגורם חינוכי בימי שלום, אך אין אפשרות במצבנו אנו להוציאו מכלל חשבון לחלוטין.

אומץ-לב

תכונה נוספת: אומץ-לב. אומץ-לב היא תכונה המצויה כמעט בכל אדם, אמנם לא במידה שווה: יש המחוננים בה יותר, ויש המחוננים בה פחות; אבל משהו ממנה נמצא בכל אדם. ניתן לפתח תכונה זו, לטפחה, ובמידה מסוימת גם לסגלה. היא מתפתחת כתוצאה מאימון טוב; מידיעת השימוש באמצעים טכניים, מידיעת מטרות הלחימה והודהות עמה, היא מתפתחת כתור-

אביא דוגמה ליוזמה:

ושוב אותו קרב על צומת־הדרכים שליד עיראק־סואידן. בשלב מסוים של מהלך הקרב נוצר מצב שבצד אחד של הכביש נאחזו כוחות תינו, ואילו בגדה השנייה של הכביש — בחפירה — נותרו עדיין מצרים, שהיו מטרידים קשות את כוחותינו, ולמעשה, מונעים באשם ורימוני — הם את התקדמות כוחותינו מן הצומת הדרומי אל הצפוני (שגם אותו היה צריך לכבוש). אחד הסיירים בפלוגה הבין, שהדבר הראשון שנדרש לעשותו הוא — לשתק את עמדת האויב. והנה מבלי שנצטוו על כך, שחרר רמון — זינק תחת אש אל מעבר לכביש והטילו. הרמון התפוצץ בתוך חפירת המצרים. הוא חזר על מעשהו שלוש פעמים ובפעם השלישית נפגע קשה. שום מפקד לא ציווה לבצע את המעשה הזה, ואין לי כל ספק שאילו ציוו על חייל כלשהו לבצע פעולה דומה, היא לא היתה מתבצעת לא באותה צורה, לא באותה יעילות ואף לא באותה נאמנות כפי שבוצעה ע"י אותו סייר אשר מתוך הבנה הטיל על עצמו משימה זו.

רוח־צוות

רוח־צוות מושגת, בראש וראשונה, ע"י טיפוח אותו דבר הקרוי בלועזית "אספריי־דה־קור" (היינו, רוח־היחידה, או גאות היחידה). לגאות היחידה חשיבות וערך רב, בתנאי שאינה מביאה לביזוי יחידות אחרות, ואכן, לעתים היינו עדים שגאות־יחידה, חייל או קבוצת־חיילים, הביאה לזלזול, ללעג ולביזוי יחידה אחרת. דבר זה הוא שלילי בהחלט. רוח־צוות חיובית מושגת על ידי התחרות בריאה בין יחידות, באמצעות קביעת מטרות וציון הישגים. בקורסים של מ"כים בימי ההגנה נקבעו "גורמות" לכל דבר, אשר התבטאו בנקודות, ובין הכיתות ב־קורס היתה תחרות קבועה. היה מקובל בקורס סיכום שבועי: ביום קבוע, בדרך כלל במוצאי־שבת, היו אוספים את כל הקורס, והמפקד היה מציין מה היתה התכנית בשבוע שחלף. מה הושג בה, מה לא הושג, ומה תהיה התכנית בשבוע הבא. ובסיכום זה הודיעו שכיתה מספר אחד השיגה מספר נקודות מסוים. כיתה מספר שניים — מספר נקודות אחר, וכו'. הכיתה שצברה את מספר הנקודות הגדול ביותר היתה הכיתה

מקובל עליהם, וכל יחידתו נשארה שוכבת על הארץ; הוא עצמו נורה ונהרג מיד, ורבים מן היחידה אף הם נקטלו בשל אפס־מעשה ושכיבה על הארץ.

במלחמת־השתרור לתמנו כאשר לתמנו ב־ראש וראשונה בזכות המפקד הנמוך — מפקד־הכיתה. בכל מקום בו מפקד־הכיתה היה בסדר, ידע את תפקידו, היה אמיץ, נועז, ותוקפני, אני שיו הלכו אחריו (גם אם הם עצמם לא היו אמ־צים ביותר, ואפילו לא היו מאומנים ביותר).

לעומת זאת, אני יודעים שבכל מקרה כאשר המפקד לא היה בסדר, ולא היה דמות ראויה למשוך את אנשיו אחריו, אזי אפילו היו החיילים ביחידה הטובים ביותר והמאומנים ביותר — יחידה זו לא השיגה את משימתה, אלא אם כן קם מתוכה אחד החיילים שהיה מקובל על היחידה, נטל את היוזמה לידו והביא לתוצאה חיובית.

בסיכום מנתח שהיה לי עם מפקד־המשנה בגדוד לאחר קרב רציני למדי, הגענו למסקנה שלמעשה נהלה הפעולה בעיקר באמצעות מפקד־הכיתות. מכאן גם הסיבה למספר הרב של נפגעים בשכבת המ"כים במלחמת השחרור, וכמעט אחרי כל קרב רציני נתדלדלה שכבה זו כאופן ניכר.

יוזמה

תכונה נוספת — יוזמה, יוזמה מושגת על־ידי הטלת אחריות נרחבה ולא מצומצמת. בכל מקום בו נאמר למפקד (או לכל אדם אחר) בדיוק וב־פרוטרוט מה עליו לעשות — נחנקת יוזמתו וגב־למת. לעומת זה, באם נאמר לו בקוים כלליים מה רוצים ממנו כי יעשה — מתפתחת היוזמה. היוזמה הריהי תכונה שאפשר לפתחה, ויש לפתחה, גם בחיי השיגרה היום־יומיים, הרגילים וה־אפורים. והדרך לכך היא פשוטה: להטיל על האיש את המשימה במסגרתה, הרחבה שבתחומיה חייב האיש בעצמו לברור את הדרכים וה־אמצעים למילויה.

אמצעי נוסף לפיתוח היוזמה הוא הציון לשיח לאיש שעשה מעשה הראוי לציון. (דבר שעד היום הזה, לצערי, לא הוכרה למדי חשיבותו בקרב המפקדים בצה"ל). יש לעודד אדם, שבכו־חיותו ובמאמץ מחשבתו הוא הצליח להגיע להישג מסוים, מבלי שנצטוו על כך במפורש. עי־דוד זה יכול להתבטא במתן ציון לשבח וכד'.

אמצעי נוסף לפיתוח רוח-הצות הוא יצירת הווי-חברתי וטיפוחו. המדובר הוא במסיבות, ד" בר שנוהגים לקרוא לו "קומזיץ", ומעל לכל — שירה. אחד הגורמים שבכוכרי יצירת רוח-יחידה והווי-חברתי הוא אי-ידיעתם של חיילינו ושל יחידותינו לשיר בצורה נאותה. לדעתי הי-סיבה לכך שרשה באי-יכולתם של משוררינו ומחברינו המוסיקליים להעניק לחייל העברי שי-רה מתאימה. כידוע, לא כל אדם מיטיב שיר, וכאשר רבים כאלה מגסים כוחם בשירה, נוצר משועז כלתי נעים ובלתי יפה. ישנם צבאות בעולם שפתרו בעיה זו בדרך מתאימה. בשירי החיילים הרוסיים והאמריקאיים, למשל, אנחנו רואים כי חייל אחד בלבד שר — וחבריו מצ-טרפים אליו בפומון החזור. בדרך זו משיגים שירה מלוכדת. ואלו רוב שירי החיילים אצלנו ליקונים בכך שהם מסוככים מדי, וחייל רגיל אינו מסוגל לשירם בלי לסלף ו"לזייף" את המנגינה, ונמצאנו לוקים בכלי חשוב לגיבוש רוח-הצות וההוי שלו.

"הפלוגות לא השלימו... שרק לפלוגה א' יהיה שבויים..."

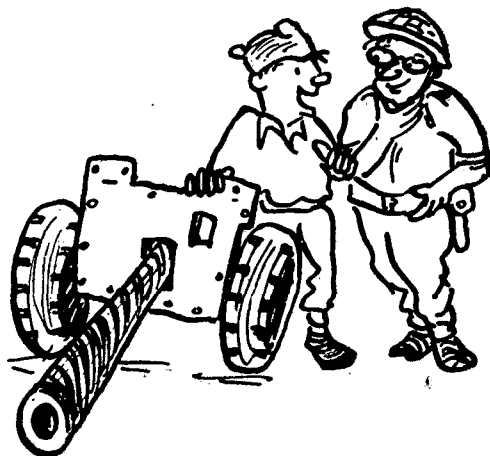
אבל כל האמצעים האלה הם כאין וכאפס לעומת הגיבוש שבו זוכה היחידה כתוצאה מ-הצלחה בקרב ומתחושת הנצחון. שכרון הנצחון עלול לגבש ולצרף אפילו יחידה שהיתה קודם לכן ירודה ומפורדת, ולהפוך אותה לגוף מגובש בשל הזכרונות המשותפים על אותה חוויה גדולה — חויה הנצחון. אותו גדוד, שהזכרתיו קודם, שהיה עליו כתם בעיני כל החטיבה, לא ניתן היה להכירו. לאחר שהגיע לנצחון אחד רציני וממשי: בן-לילה ממש קפץ והתעלה על עצמו והופיע כגדוד טוב ביותר, בעוד שערב לפני-כן ניתן היה לומר עליו כי הנו גדוד מפוקפק למדי.

הצלחת הקרב היא חוויה חברתית-ציבורית של גוף גדול. אך יש לשים לב בתוכה לחנייתו של האיש הבודד. בתוך המערכת הגדולה של הצלחת היחידה, יש נקודות שהחייל הפרט נבנה מהן, מתעלה עליידין ומבקש תשומת-לב. והרי שתי דוגמאות, אחת של טוראי ואחת של מפקד ושוב מקרבות מוצב-הצומת, שציינתי אותם כבר כמה פעמים. מוצב הצומת הדרומי היה מנותק במשך למעלה מיממה, מכיון שעמדה מצרית שלא הצלחנו לכבשה חצצה בינו לבין המערך שנכבש. המצב ב"צומת הדרומי" היה חמור מאוד.

המצטיינת בקורס. והיות וכל כיתה רצתה לה-יות המצטיינת, לכן התאמץ כל איש בכיתה להקנות לכיתתו את המקום הראשון, והשתדל לדרבן, לעודד ולסייע לחלשים על-מנת שלא יעכבו בעד הישגי כיתתם.

הנה דוגמה: במלחמת השחרור היו דרו-שות ידיעות מדויקות על האויב. ידיעות אלה ניתן היה להשיג רק על ידי "תפישת-לשון", כלומר: על ידי תפישת שבויים. בגדוד אחד הזכרו כי כל חייל שיביא שבוי יזכה בחופשה של מספר ימים (דבר שקשה היה או להשיג). והנה הובא השבוי הראשון, אלא שקשה מאוד היה לקבוע מי בדיוק תפש אותו, ומשום כך נקטו באמצעי פשוט: פורסם בפקודות-השגרה של הגדוד כי מציינים את פלוגה א' לשבח על תפישת שבוי במסיבות אלה ואלה. כמובן ש-פלוגות ב' ג' וד' לא השלימו עם הדבר שרק לפלוגה א' יהיה שבוי ושהיא שצוינה לשבח על כך. הדבר הכניס יצר-התחרות חיובי ובריא, שכתוצאה ממנו נתפש תוך זמן קצר מספר ניכר למדי של שבויים, דבר שאיפשר לנו להשיג את אותן הידיעות שרצינו בהן. דוגמה זו נראית אולי פשטנית במקצת, אך דוקא בשל פשטותה היא מלמדת כי התחרות בריאה וחיובית בין יחידות-המשנה יכולה לשרת את ענין ה"אספרי-דה-קור".

תה, אבל הוא בחר להשאר. ברור כי היה הכרח במצבו להעבירו מיד לבית-החולים. מאחר ש- נמצא במקום שלל רב, ובין היתר גם זחלים, החליט אותו מ"פ שהוא יסע לבית-החולים רק על גבי זחל. הוא כבשו וזה מגיע לו. מצאנו בחור שידע לנהוג את הכלי הזה. המ"פ עלה על הזחל ונסע לבית-החולים כשהוא עובר דרך הפלוגות האחרות, ומבקר אצל המ"פים האחרים. דבר פעוט, לכאורה, אך באותם תנאים ובאותן מסיבות היה לו ערך עצום מבחינת מוראל, הן לגבי האיש, הן לגבי יחידתו והן לגבי היחידות האחרות בסביבה.

„הנה, המפקד, אני כבר למדתי במשך היום להשתמש בו...“

בקשר לרוח-הצות עלי לגעת בנקודה נוספת המתקשרת בנקודה שהזכרתי, והיא, הדיבור או הקול — בשעת קרב. ס.ל.א. מרשל בספרו „הנ"ל מוזכר כי שדה-הקרב של מלחמת העולם-השנייה היה איום ביותר מחמת האלם שבו. השקט ששרר בו והעדר שיחת-חיילים. והוא אומר: „אחד הדברים החשובים ביותר הוא להביא את החיילים לידי כך שהם יצעקו אחד לשני, שהם ידברו ביניהם, יעבירו הנראות. החייל בקרב המורדרני תופס מחסה ומיד אינו רואה את חברו; הוא חש הרגשת בדידות. „הנה השאירו אותי לבדו!“ אבל אם ינסה, באמצעות קולו ובאמצעות קריאות, להתקשר עם שכנו הבלתי-נראה לעין, ואותו שכן יענו — אזי שניהם יצאו מהרגשת הבדידות, שניהם ידעו כי הם לא יחידים, וכי בכל מקום ולאורך כל השורה שוכבים חברים.“

דבר זה מתקשר באשר אמרתי קודם — ידיעת השפה.

כושר-גופני, סבילות, התמדה

תכונות הכושר הגופני, הסבילות, וההתמדה מושגות על ידי אימון ממושך בתנאי-שדה. אי-מון זה חייב להיות הדרגתי, תוך הסברת המטרה ותוך ציון הישגים. אין דבר גרוע מאשר לנקוט ב„שיטת השבירה“. כלומר, במקום אימון הדרגתי, לכפות על האיש בבת אחת מאמצים שאינם מוכן להם. בעבר הלא רחוק של צה"ל היה מקור-בל, בקורס מסוים, ענין שקראו לו „מסע שבי-רה“. כלומר: באו לשם חניכים שנתכוננו להפוך אותם לקצינים, וביום הראשון לבואו של האיש מחיי השגרה, מהוה של יחידה אחרת, ולא ממ-אמץ רצוף של בית-ספר, לקחו את המועמד והוליכו אותו בקצב מזורז, עם העמסת כל-הח-

הנפגעים היו רבים, ביניהם רבים מן המפקדים, וגם מפקד הפלוגה. המים אלוהו. מוזן לא היה. התחמושת אולה ולנפגעים לא היתה עננה רפר-אית מתאימה. הם עמדו בארבע התקפות-נגד קטלניות והחלו לפעול בנשק האויב, היות ובי-שבילו נמצאה תחמושת. בהתקפת לילה נוספת הוקם החיבור עם היחידה. הגעתי לשם סמוך להקמת המגע אתה, (בטרם הופיעה יחידה שתח-ליפם, ובטרם היה ידוע שהם יוחלפו). מצאתי מצב חמור ביותר. פצועים רבים, שלנו ושל האויב, מעורבים יחד. עייפות, עצבנות, אבל מצאתי ש-האנשים שהיו שם היתה להם הרגשה שהם את-שלהם עשו, ובעמידתם קבעו את המשך ההצל-תה. כאשר עברתי בין החיילים ניגש אלי חייל ואמר לי: „הנה, המפקד, כאן יש תותח נגד-טנקי, ואני כבר למדתי במשך היום כיצד להש-תמש בו.“ „יפה מאוד“ — אמרתי. „המפקד“, הוסיף ואמר, „אתה רוצה שאני ארביץ לך? אראה לך שאני יודע“. הססתי רגע, אך מיד הסכמתי. כיבוש התותח והעובדה שהוא בכור-חות עצמו, למד איך להשתמש בכלי זה, היו לגבי החייל כל כך חשובים שאסור היה להת-עלם מכך או לזלזל בדבר.

דוגמה שנייה: מפקד הפלוגה באותו מקום נפצע בראשו, נפגע מעל לעינים, היה עייף מאוד ותשוש מאוד. אבל בזכות אישיותו ועקשנותו של מפקד זה, לא היתה נסיגה. אמנם ניתנה לו ה-רשות לסגת, עוד במועד שנסיגה אפשרית הי-

„היגינה אישית...“

שהאיש נתון בתנאים קשים של חוסר שינה של חוסר מים, של חוסר מזון וכו'.

ועתה לכמה תופעות, ילודות המלחמה שאנחנו חייבים להביאן בחשבון ולמצוא דרכי חינוך מתאימות על-מנת למנוע אותן או לצמצמן.

ההלם

התופעה הראשונה היא ההלם: את הגורם מים לה קשה ביותר להגדיר. היא מופיעה בצורת שונות: במלחמת העולם הראשונה היה ידוע „הלם ההפגזה“. בעקבות מלחמת העולם השנייה, אנחנו מכירים כבר את „הלם הטנק“ וה„הלם האוירי“ (ואני משוכנע שבארצות מסוימות יכונה לים כבר לדבר על „הלם האטומי“). על-מנת לסייע לאיש המותקף ע"י ההלם (והתקפת זו באה בצורה שאין שום דרך הגיונית לגלותה מראש) יש צורך במפקדים מוכשרים, שיתנו ברגע המתאים דוגמה גואלת, או פקודה מושיעה, ושינקטו בפעולות מתאימות על-מנת לסייע לאנשים להתגבר על ההלם, ואביא מספר דוגמאות של תופעות הלם שנודמן לי לראותן:

באחד הקרבות שכבר הזכרתי, השתתף מפקד מחלקה שרכש את נסיונו הקרבי כקצין ביחידת „מרינס“ בצבא ארצות-הברית, שהשתתפה ב מבצעים קשים מאוד באוקיינוס השקט. בקרב מסוים במלחמת-השתרור הוטל עליו לכבוש מוצב צב בעורף האויב. בשעת התקדמות לעבר המוצב נתקל באש מקלעים-בינוניים של האויב שבאה ממוצב אחר, מיד הבין שכל עוד לא ישתיק את

גור הכבד, מרחק עצום, והאיש כרע, לעתים ואז אמרו לו: „רואה אתה, איך יודע לסבול, אנחנו גלמד אותך זאת“. הדרך זו היא דרך שלילית. האיש מתיאש, מגמת האימון לכושר גופני ול-סבילנות, אינה ליאש את האיש, להיפך — כוננת האימון הזה היא לעודד אותו שיוכל לעמוד בכל התנאים ובכל המצבים, אבל האימון ההדרגתי הנה חייב להיות מוסבר, אני חייב לומר לחייל: „אני מענה אותך משום שבמלחמה תמצא במצב גרוע מזה: אני נתון לך רק מימות מים אחת ליום משום שבמלחמה תימצא במצב שגם את המימיה הזו יביאו אליך בקושי, אני רוצה שהיום תתקיים רק על ביסקביטים יבשים, משום שאתה עלול להמצא במצב בו לא נוכל להביא לך מזון, אבל, לאחר שהגיע להישגים, לאחר שסיגל לעצמו יכולת הליכה מהירה, לעבור מספר הגון של קילומטרים, בזמן קצר ולהגיע למקום רעון, לשכב שם, מול מטרה ולהרביץ 10 כדורים באש מהירה, ולפגוע בשלושה או חמישה מהם במטרה — אז מחויב אני לומר לו: „ידידי, אתה השגת הישג, והאיש ידע שמפקדו מעריך את המאמץ שהוא השקיע.“

יציבות

למען השגת יציבות, הכרחי להחדיר בפרט את הכרת המצבים החמורים שהוא עלול להמצא בהם, את אפשרות היותו הן כפרט והן כביסגרת יחידתו, מנותק במשך תקופה מסוימת, ואת המצבים הללו חייבים להמחיש לו בתרגילים שהוכנו במיוחד למטרה זו, מובן שהתרגילים לא יגיעו לאכזריות המצבים האלה במציאות, אבל כשאנו „בונים“ תרגיל בו ימצא האיש מבודד, ולרשותו רק כמות מצומצמת של מזון, של מים, של תחמושת, הרי אנו מרגילים אותו ע"י כך לחוש שהוא חייב להשתמש בחסכון במצבים שלרשותו, רק משנוכח האיש שעל אף חומרת מצב כגון זה אפשר לשמור על שיווי-משקל גפשי ועל קור-רוח — רק אז יצדגו בשל בילו את ההכרה והתנאים הדרושים למען יציבותו הנפשית.

היגינה אישית

אבל, כאשר אנחנו מאמנים את האיש בתנאים קשים, בתנאים שדה, דוקא אז יש לשים לב ולהדגיש את בעית ההיגינה האישית, וזהו גורם דה שאסור להתעלם ממנה, בעיקר בתקופות

העמדה הזו, לא יוכל למלא את משימתו. הוא נתן את הפקודה המתאימה, המחלקה הסתערה, וכבשה את העמדה. תוך כדי פעולה זו נפצע. מפקד הפלוגה פקד להמשיך בהתקפה. או פנה למפקד הפלוגה ואמר לו: "שמע, כאן יש לנו רק דרך אחת, צריך לסגת". מפקד הפלוגה ציוה עליו לשתוק. אך הלה ענה לו: "שמע, אינני ילד קטן, הייתי כבר בהרבה מקומות ואם אני אומר לך שכאן אי-אפשר להמשיך, ושצריך לסגת, יכול אתה לסמוך עליי". המ"פ השיב לו בחריפות ואף העליבו בביטויים קשים, והלה חדל לטעון על נסיגה. היתה זו במקרה זה. התנהגות נכונה מצד המ"פ, שלולא השתיק איש זה עליידי שהעליבו — עלולות היו התוצאות להיות חמורות ביותר. כעבור ימים מספר נודמן לי לשוחח עם אותו קצין בבית-החולים. הוא התבייש באשר אירע לו, ואין ספק כי היתה זו תוצאה של הלם שנגרם לו בשל פציעתו.

אתן דוגמה נוספת: בקרבות לכיבוש יפו, תקפנו גבעה מסוימת ליד מקוה-ישראל שהיתה עליה עמדה מבוצרת. הגבעה נכבשה בקלות יחסית. מחמת חוסר-הנסיון של היחידה שכבשה את הגבעה לא נתבססה בה כראוי. עם שחר יצ"א הערבים לכבוש את הגבעה בתורה. הגיעו קרוב מאוד ופתחו לעברה באש כבדה ובצליליות. התוצאה היתה בהלה כללית ונסיגה מבוהלת. בעקבות הנסיגה המבוהלת קמה אנדרלמוסיה, ולא היה כל צל של ספק שהערבים יכולים להתקרב אל הבורחים, לזנוב ולקצץ בהם כהוגן. אך בחור אחד, שלא נשתייך לאותה פלוגה, כי היה קצין-חבלה שבה לפקח על עבודת החבלנים ב"מקום, נטל מיד עוד שני בתורים, וכשהוא מצויץ באקדה והשניים האחרים בתת-מקלעים — ביצעו התקפת-נגד. השלושה התקדמו בקומה זקופה למול הערבים. המעשה גרם לכך שמצד אחד הערבים נדהמו, נעצרו על עמדם ואפילו התלו לסגת, ומצד שני — איפשר הדבר להשיג תלט שוב על היחידות, לארגן אותן ולהביאן לנסיגה מסודרת פחות או יותר. דוגמה זאת מוכיחה איך מעשה נכון, ולו של אדם אחד, ברגע המתאים, יכול לסייע להתגבר על הלם המוני (כי בריחה מבוהלת כזו הריהו הלם המוני).

בין רמלה לסרפנד נמצא בנין גדול שהערבים בנווהו בשעתו כבית-יתומים, והצבא הברי-

טי הפך אותו בימי מלחמת העולם השנייה לבית-ספר לקצינים. עם התחלת מלחמת השחרור היקום כאן מפקד הכנופיות, או "מפקד המחוז" הע"רבי, חסן סלאמה, את מפקדתו. במסגרת מבצע "נחשון" — מבצע הבקעת הדרך לירושלים — תוכנן פיצוץ אותו בנין, על-מנת למשוך הנה כוחות ערביים מרמלה ולמנוע את התערבותם בקרב על הכביש לירושלים. הפעולה תוכננה היטב עד לפרטי פרטיה (אגב, זו היא אחת הדוגמאות הקלסיות של פשיטה ממלחמת-הקוממיות). כמות חומר-הנפץ שהוכנסה לבנין לפי התכנון ותחישוברים ההנדסיים, היתה כ-300 קילו. כ-20 חיילים השתתפו בתפקידי סבלים פסיביים ל-הכנסת חומר זה. לאחר שנפרצה הכניסה לבנין, הרגיש האויב ביחידה ופתח עליה באש מהקורמות העליונות. כתוצאה מכך, היססו הסבלים, דבר שניתן להבינו, מלהתקדם. והנה, פתאם צעק מפקדם של הסבלים: "חברה, הערבים בורחים!" ומיד החלו הסבלים להתקדם. הנה כיצד מעשה נכון ומלה נכונה, במועד המתאים, מסייעים לאנשים להתגבר על מצבים כאלה.

על-מנת למנוע תופעות הלם כאלה הכרחי לנקוט באמצעים חינוכיים מתאימים. בקרב הי ראשון על לטרון, עוד בהיות הבריטים בארץ, נכנסה אחת היחידות למתנה לטרון במגמה ל-המשיך לעבר דיר-ציוף. והנה החל הקטל הגדול במשוריינים. היחידה הרפגזה זאת הפעם הראשון נה ע"י תותח-ישידה; וכמובן נתחולל ה"הלם", והיחידה נסוגה בבהלה והגיעה במצב חמור מאוד לבסיס היציאה. ראיתי אחת המחלקות הללו אחר שובה. הסמל, מפקד-המחלקה, נטל את הפיקוד לידיה, ושלא כדוגמת היחידות האחרות, שמיד התפוררו והתפרקו ללא כל שליטה, ערך את מחילתו, בדיק את נשקה, נתן פקודה להתפקד, לפרוק את הכדורים, ערך רשימה של הנעדרים. כשהמחלקה עדיין עומדת בשלשות, חקר ודרש מי ראה את מי בפעם האחרונה ובאיזה מקום, ונתן את ההוראה שהיות וכולם מויעים, הרי רק כעבור רבע שעה יורשו לשתות מים. התנהגות זו של המ"מ גרמה לכך שמחלקה זאת נשררה יחידה צבאית, שמרה על כושרה וניתן היה להפעילה שוב תוך זמן קצר, שלא כדוגמת היחידות האחרות אשר הוזנתו בשוכן ללא שליטה בהן.

בלילה הבא צריך היה לחזור ולהאחו בשטח

לעמוד בפני שריון כזה.

לכן, במידה ויהיה לנו ענין ביחידות בלתי מנוסות, מן הדין שמפקדים גבוהים יטילו עליהן את המשימות באופן הדרגתי, כלומר — יתחילו בפעולה קלה יחסית, המוסיפה לפרט הרגשת גבורה, ואחר כך פעולה יותר קשה, ויותר חמור רה, עד שהאיש מסתגל לתנאים. העובדה שמלחמת-הקוממיות החלה ב"מאורעות" של ערבים מקומיים, ורק בשלב השני נתקלנו בצבאות סדריים, ללא ספק סייעה לא במעט ליחידות להכנס לשלב השני בהרגשת בטחון עצמי.

שיחות ודיבור בעת קרב

לשיחות ולדיבור בעת קרב השפעה מעודדת מול הלב. ז"א, יש לעודד את החיילים שידברו ביניהם, שיצטקו זה לזה — והמפקדים גם הם אל יהיו אלמים; — ידווחו ביניהם לבין עצמם ולמפקדיהם בקול רם, על מנת שהחייל ירגיש שהוא איננו בודד ושיש מישהו הדואג לו, המנהל אותו והנותן לו הוראות, כידוע, הרגעים הקשים ביותר לחייל הבא תחת אש הם אותם הרגעים העוברים עליו עד קבלת הפקודה פאת מפקדו.

ביזה

תופעה שניה שהשפעתה שלילית ביותר היא הביזה. ידוע ומפורסם המסופר בתנ"ך על אודות הכשילון הצבאי שמקורו באי-ציות לפקודה, כאשר משהו נטל לעצמו שלל פרטי במקום למסור אותו, בהתאם להוראות, לאפסנאות. לא מעטות הן גם הדוגמאות במלחמת השחרור בהן רדיפה אחרי תרגולות בכפר כבוש גרמה ליחידה שתמצא בלתי מאורגנת ובלתי מוכנה להתקפות נגד, דבר שגרר לא רק אבידות בנפש, אלא גם הפסד שטח שנכבש. בקשר לביזה יש הכרח לגקוט בתגובה חריפה ביותר, אך זו חייבת להיות מלווה בהסברה. בתוך הדפים הקרביים של אחת היחידות אפשר למצוא דוגמאות רבות שבעזרתן הוסברה לחיילים השלילה שבביזה. באחד מאותם הדפים אנחנו מוצאים, למשל, סיסמה "הפְּזָה (המקִיב) טובה מהביזה!", משחק מלים, לשון נופל על לשון, הנחרת יפה במוחו של החייל. או, למשל: המפקד אומר ש"התותחים חשובים וטובים מהשגת מקרר", או שכתוב, למשל, שהחטיבה גאה על אי ביזת עיר מסוימת לא פחות מאשר על הנצחון בקרב זה או אחר.

באותו מקום בו נערכה ההפגזה וממנו החלה הבריחה, אני עמדתי על כך, שאותה הפלוגה עם אותו המ"פ תצא באותו הלילה שנית לאותו מקום; אמנם לא לבדה, אלא בנוסף ליחידות אחרות. לא פקפתי אף לרגע שאם אנתר בנקור דה זו, הרי במשך תקופה ממושכת לא נוכל לעקור מאותה פלוגה את הפחד שנגרם לה ע"י ההפגזה. כאשר הצבתי את מפקדתי באחד הוא-דיות היה עמדי מפקד אותה פלוגה והוא פנה אלי ואמר: "אתה מסכן את עצמך. הואדי הזה מטווח, אסור לך לשבת כאן!" התעקשתי ונשארתי במקום, ובמרצת הלילה הוא השתכנע שלא כל פגז חייב להרוג.

יחידה של אחת מפלוגותינו נשלחה לפשיטה בשטח ההפקר. היתה זו פעולת לילה. מתפקדיה היה לדחור לכפר שהוחזק על ידי האויב ולפיר צץ בו אויב. מפקד היחידה היוצאת הודיע כעבור זמן-מה באלחוט, שנתקל באויב גדול המקיף אותו והוא מבקש רשות לסגת ולא לבצע את הפעולה. לאחר בירור באלחוט (וידוע עד כמה הבירורים האלה יגיעים) לא היתה דרך אלא להרשות לו נסיגה, על אף שהיה ברור שהאויב אינו נורא כל כך. אחר כך התברר שעצמת האויב לא הגיעה לעצמת יחידתנו. עמדתי בתוקף על כך שאותה פעולה תבוצע בלילה הבא, ועלי ידי אותה יחידה עצמה, על מנת לתת למפקד ולאנשים את האפשרות להשתחרר מתחושת הכשלון ומאותם מועקה ופחד שהיו להם בלילה הקודם. למה הדבר דומה? — אנו יודעים שאחד הרגעים הקשים ביותר לטירון הוא זה של זריקת הרימוני-ה"חי" הראשון כמטווח. לרוב הוא מתנהג שלא כשורה, מתבלבל, וכמעט גורם לאסון. רק ע"י התערבות נבונה וקרת-מוזג מציל המדריך את המצב. כל מדריך יודע שבאם עוזרים בים איש כזה לנפשו אחרי נסיון ראשון בלתי מוצלח, שוב לא יזרוק לעולם רימון נוסף ותמיד יפחד מפני רימונים, ולא דוקא מאלה של האויב, אלא מאלה שהוא עצמו מטילם. כאן נתבע המדריך לעקשנות, עליו להניע את הטירון שיזרוק רימון בשנית, על מנת שיוכח שאם אין מתבלבלים, השד אינו נורא כל כך ואפשר להתרגל אליו גם יחידות מנוסות-קרב הנתקלות בפעם הראשונה בהתקפת טנקים עזה של האויב, על-לוח להתערער — ובאם לא תעודדנה בהקדם, כי אז במשך תקופה ממושכת למדי תתקשינה

עכשיו — לבעית העונשים. זוהי בעיה רצינית וחשובה, שעיקרה הוא לדעת מתי לענוש וכיצד לענוש... כלל ראשון בענשים הוא שיהיו צודקים, שלא יהיה בהם משוא-פנים, ושתהיה בהם מידה אחידה לכולם. זכורה לכם בודאי התקופה של סוף מלחמת השחרור, והתחלת השחרורים בהתאם לצווי-השחרור השונים. באותה תקופה נוצרה אירה ביחידות כאילו כל המקבל על עצמו אחריות כלשהי הוא לא ישתחרר במועדו. כתוצאה מכך לא נטו מפקדים נמורים לקבל על עצמם תפקידים גבוהים יותר. והנה באחת היחידות שחנתה בחזית מול טולי-כרם היה הכרח להטיל על מפקד כיתה, מוכשר ביותר, תפקיד של סמל-מחלקתי. במחלקה שלא היה בה קצין; כלומר, למנות אותו למפקד מחלקה. האיש ביקש ממני שלא אטיל עליו את המיני, אך מאחר שלא היתה לי ברירה ניתן המיני. ואלו הוא מצדו הודיע שהגו מסרב לקבל על עצמו את התפקיד.

ברור היה לי שאם תופעה זו לא תוכה בי תגובה מידית וחריפה ביותר — נפסיד את המשחק, לא יהיו לנו מפקדים. האיש נעצר והועמד לדין בפני בית-דין מחוזי. מפקד פלוגה, שהיתה לו השכלה משפטית מתאימה, נשלח לשמש כתובע במשפט זה, כי רצינו שדבר היחידה ישמע בבית-הדין. האיש הורד מדרגתו, ונדון למאסר של חדשים מספר. התוצאה — שכל חבריו מפקדי-הכיתות, וסמלי-המחלקות, השתחררו כבר מן הצבא, בעוד הוא יושב בבית-הסוהר. וכאשר יצא צריך היה להחזיר לצה"ל את אותם החדשים בהם היה חבוש במאסר.

תופעת הסירוב לקבל תפקיד נפסקה מיד ו-לחלוטין ביחידה.

אביא דוגמה נוספת: באחד הקרבות היה צריך לשגר יחידה שתעביר ידיעות ותתמושת אל יחידה מנותקת. לא היתה ברירה אלא להטיל את התפקיד על יחידת סיירים; שפעלה באותו הלילה בתפקיד קשה מאוד של הטעיה; מפקד-הכיתה הודיע שלא יוכל לצאת כי אינו מרגיש עצמו בטוב. גם כאן ברור היה לי שאם אותה על יציאתו הפעולה לא תבוצע, ולכן פקדתי עליו לצאת. אך הוא לא יצא. מיד אסרתי את האיש, ומיניתי מפקד חדש לכיתה, והכיתה יצאה על

עף היותו מפקד-כיתה מוכשר וסייד יוצא מן הכלל, ובעל זכויות גדולות בקרבות קודמים, העמדתי אותו למשפט בפני בית-דין צבאי, והוא הורד מדרגתו והוחזר לשרת בתפקיד נמוך בי אותו הגדוד.

יש להזהר ולהמנע מהגזמה בעונשים, מכיון שגם אליהם אפשר להתרגל. אם עונשים, ועונשים חמורים, הופכים לדבר-שבשיגרה, משרתת עד מהרה ביחידה דעה שהתנהגות טובה לא תועיל וממילא יקבלו האנשים עונש, ולשם מה איפוא יקפידו להתנהג בסדר? העונש חייב לשמש דוגמה, ולכן, אל יהפך לדבר יום-יומי ורגיל.

וכאן חשוב להזכיר שלפעמים אפשר להשיג ע"י המנעות מעונש תוצאות הרבה יותר טובות מאשר ע"י הטלת עונש. לשם כך צריך לנצל את התכונה האנושית, אם אפשר לומר זאת. בשפה הגרמנית ישנו פתגם האומר "השמחה הטהורה ביותר — היא השמחה לאיד". תופעה זו טבועה במידה מסוימת בכל בני-האדם. להלן שתי דוגמאות כיצד ניתן לנצל תכונת-אופי זו כאמצעי חינוכי. ביחידת מקלעים-בינוניים היה סמל ש' נפצע באצבעו, ובמשך כל תקופת ההפוגה הסתובב בבתי החולים ובבתי-ההבראה. כאשר התחיל להלחימה הופיע ליחידה ונלחם. אולם כאשר באה הפוגה נוספת בקרבות, והיחידה היתה צריכה לשבת במשלטים בשיגרה משעממת, נדד חזרה לבתי-הבראה עם אצבעו וכך חזר הענין. בעיני חבריו הוא היה גיבור, הוא יודע "לרפב" על העיניים, וכאשר הענין מתחיל להיות משעמם ושגרתי, הוא יודע להסתדר ולהחלץ מלמלא את חובתו ביחידה.

חששתי פן דוגמא זו של "החבר'ה-מן" תיי הפך למחלה מדבקת, והחלטתי לנקוט באמצעים. אותו סמל לא קיבל עדיין אישור לדרגתו ממוסדות הצבא המתאימים. ניצלתי הזדמנות זו, הורדתי אותו לדרגת טוראי ושלחתי אותו אל פלוגת המפקדה, למחלקת השירותים, בהוראה מפורשת להעסיקו בעבודות שחורות במטבח, ובעיקר בקילוף תפוחי-אדמה, הנעשה בדרך-כלל בחוץ. מפקד פלוגת המפקדה הבין את כוונתי, ובכל יום ניתן היה לראות אותו בחזר יושב בחוץ ליד המטבח ומקלף תפוחי-אדמה. חבריו מפלוגתו, הסמלים ורביי-הטוראים, היו, כמובן,

הראשונים שהופיעו במקום על-מנת "להתעלל" בו ולעקוץ בו. התכסיס השפיע יותר מאשר פסק דין כלשהו.

דוגמה שניה: הגדוד נמצא באימונים בהרי ירושלים, והאימונים קשים ומפרכים. שם נתגלתה לנו תופעה שבחורים מסוימים עברו עבירות בכונה, על-מנת לשבת במעצר, מאחר ששררה דעה כללית שלמרות כל התנאים המכבידים, נוח יותר לשבת במעצר מאשר להתרוצץ עשר שעות ביממה בהרי ירושלים באימוני-שדה.

חשבנו על דרכים כיצד לעקור גישה זו. שקלנו, שמא להנהיג תרגילי-סדר בחדר-המעצר הגדודי, אך ברור, שעד כמה ש"יתעללו" בעצירי רים בתרגילי-הסדר — עדיין תכאה בעיניהם "התעללות" זו כנגד-עדת לעומת אימוני-השדה ב"שטח. עד שצץ רעיון בראשו של רס"ר הגדוד: הוא השיג מטאטאים כמספר העצירים שהיו לו בחדר-המשמר, ובכל בוקר, כאשר הגדוד היה מסתדר למסדר, העביר את העצירים, כשהמטאטא נתון להם ב"הכתף", לפני הגדוד, הציב אותם במקום בולט ולפי פקודות הש"ג טאטאו לפי קצב של פקודות שטח מסוים שלא היה כל צורך לטאטאו. החיילים לעגו, כמובן, לעצירים ולעיסוקם, וכעבור זמן מה שוב לא רצה אף אחד להכנס למעצר.

בדוגמאות אלה נתכונתי לציון שאפשר לנצל גם יחסים חברתיים בתוך היחידה כגורם מע"גיש שהוא חריף ויעיל יותר מאשר העונשים לפי חוקת השיפוט. אגב, לפי נסיוני אני אין בין העבריינות לבין כושר הלחימה של החייל ולא כלום. אני מכיר, לפחות, אחד שנמצא ראוי לתואר "גיבור ישראל", והוא בילה את מרבית זמנו בין פרקי הלחימה בחדר המעצר.

כוח האדם שב"רשותנו

ועתה, נחזור וננתח את כוח-האדם שלרשותנו. נכנסנו למלחמת-הקוממיות כאשר לנו כוח-אדם אחד ברובו; ואמנם הוא כלל תושבי ערים, מושבות, קיבוצים ומושבים, אך אעפ"כ היה זה, בדרך כלל, טיפוס אחד של חייל ולוחם. אך עם הופעת הגח"ל בצבא כבר הופיעו סוגים שונים של חיילים; ווצאי מחנות-המות מאירופה, בעלי מנטליות מסוימת משלהם; אנשי תנועות חלוציות שאומנו ע"י שלוחי ה"הגנה" עוד ב-

ח"ל, ובחלקם בקפריסין; עולים מצפון-אפריקה ומקומות אחרים, שוב בעלי מנטליות שונה ות-כונות אופיי שונות. הגח"ל נקלט יפה באותן החטיבות בהן היתה לחימה של ממש. באחד השלבים המוקדמים נודמן לי לראות קליטה יפה של גח"ל באחת מחטיבות הפלמ"ח, חטיבת "הראל", אשר מחמת אבידות רבות בשורותיה קיבלה תגבורת של גח"ל. החויה המשותפת של הלחימה, דרך הטיפול הנכונה בהם, וההסברה המתאימה, היה באלה כדי למזג אותם בצורה הולמת בתוך המסגרות הקיימות שכוח-האדם ש"להם דלל. כיום לפנינו חיילים בני עדות וארצות מוצא שונות, בעלי הרגלים שונים ומנטליות שונה. ואף בתוך כל עדה ועדה הברלים משלה. מי שבא במגע בשלהי מלחמת השחרור עם עולי מרוקו, יודע היטב שאין טיפוס "מרוקאי" — אלא כי שלושה סוגים נבדלו בהם: המרוקאי המשכיל, איש העיר, שקיבל את חינוכו בצרפתית ועיכל ערכי תרבות מסוימים; המרוקאי הלבני טיני (הדומה לעירוני הביירותי או הדמשקאי, או הערבי היפוואי); והאיש הבור, זה שבא מהאזורים הכפריים המרוחקים, המפגר מבחינת ה"ציביליזציה לפחות באלף שנה. גם בתוך העדה התימנית ישנם כיום הברלים; אפשר להבדיל בין תימני שעלה מבירת תימן לבין תימני שבא מהאזור הכפרי של הארץ. כיצד יכולים, בכל זאת, מפקדים למלא את משימתם, להפוך עם-רבי-ומעורב זה לחיילים יעילים, או נכון יותר להפכם לאזרחי ישראל מועילים?

תנאי ראשון לכך הוא שהמפקדים ילמדו להכיר את החומר האנושי הבא תחת ידם, ויתאימו לכך את דרכי החינוך ואת אמצעי הטיפול בחיילים אלה. וכי הדבר אפשרי, ניתן ואף "מש"תלם" — יוכיח הטיפול בעולי "מרבד הקסמים" אשר השתלבו כה יפה במסגרות הצבאיות.

ושוב עלינו לחזור לחינוך החיילים. מפקדים שחיילים טירונים באים תחת פקודתם, חייבים לבחון במה יתחילו: האם יפתחו באימון הצבאי בקצב מלא או בהקניית ערכי-אזרח בסיסיים, ומה משניהם עדיף? אביא עוד דוגמה, אחרונה: בתקופה מסוימת חסרנו בחטיבה חומר אנושי מתאים לפקידות, ילידי-הארץ המעטים שהיו לנו נדרשו ליחידות בהן נתבקשה רמת השכלה גבוהה, ויחידות חילי-הרגלים נשארו ללא אנשים שימלאו תפקידי פקידות צבאיים פשוטים. לאחר

ינות רבה בקרב החיילים, ורבים פנו ושאלו אם יהיה לו המשך. אני טרם נתקלתי באי-רצון מצד חיילים ללמוד את השפה, באם רק נוצרו התנאים המתאימים לכך. כי, בדרך כלל, חיילים מתיחסים לשידות הצבאי בחיוב, ובפרט כאשר יש להם הרגשה שהוא מקנה להם ערכים שישימו שו אותם גם בעתיד.

סיכום

חשיבות ראשונה במעלה נודעת למציאת הפתרון המתאים והנכון לבעיות חינוך הלוחם והיחידה הלוחמת. בלעדיו יקשה עלינו לעמוד בהתמודדות הבאה למול עדיפותם המספרית של אויבינו.

התיעצות הגענו למסקנה שבאם נקנה לחיילים עולים את ידיעת השפה העברית ואת יסודות החשבון, ואחרי זה נעבירים קורס-פקידות, נוכל להפיק פקידים ברמת-ידיעות שתספיק לצרכינו. בעזרת ענף השכלה וההסברה הקיימונו קורס לפקידים, שבו למדו במשך ששה שבועות את השפה העברית, חשבון אלמנטרי וידיעת הארץ. לאחר ששה שבועות אלה נתנו השלישים הגדוליים לחניכי הקורס הג'ל עוד קורס, של שבועיים בערך, לפקידות צבאית. התוצאה היתה מפתיעה: התברר שחלק מן החיילים האלה, שהיו אילמים, כביכול, עד עתה — ניתן לשלחם לקורס מפקדי-כיתות, ועוד התברר, שהקורס עורר התעני-

סון אלוף מ. פילבסקי

הכשרת המפקד הנמוך

פרק א: מבוא

המפקדים הנמוכים, כל תכנית משתבשת במידה מסוימת אחרי קרה-התחלה. חוזקן הפנימי של היחידות הקטנות המונהגות על ידי מפקדיהן, הוא שיכריע אם התכנית, ואפילו היא טובה ביותר על גבי הנייר, תבוצע או תתפורר כבניין-קלפים.

נשאלת השאלה: האם גם במלחמה הסדירה החדשה, עת מתנהל הקרב בין עוצבות ויחידות גדולות, בסיוע אויריה, ארטילריה, שריון וכו', יש ערך וחשיבות מכריעים ליחידה הקטנה? התשובה היא: דווקא במלחמה בת'זמננו מסתמנות שתי תופעות שגרמו וגורמות לעלית ערכן של היחידות הקטנות (חוליות, כיתות, מחלקות), ושל הלוחמים כפרטים, ואלו הן:

התפתחות כלי הנשק

כלי-הנשק התפתחו בעיקר בשני כיוונים:

(א) עצמת האש הגוברת-והולכת — תופעה ש מצד אחד היא מחייבת פיזור גדל-והולך של היחידות, (כדי להפחית את מספר האבידות), ומצד שני גונת בידי החייל-הבודד, ובידי היחידה ה קטנה ביותר, כלי-נשק בעלי עצמה רבה מזו שהיתה בידם קודם לכן.

(ב) טוח גדול יותר — תופעה הגורמת לכך ש המושג "חיפוי הדדי" יקיף גם מאות מטרים, ולא רק עשרות מטרים. מכאן נובע שחוליה, או כיתה,

לעתים, תוך כדי דיונים על נושאים שונים: — על תרגילים עוצבתיים ברמות השונות, על תכנון מבצעי, או על ניתוח מבצע מימי מלחמת-העצמאות יש ומתגנב למוחי היהודי "אפיקורסי" שהתורה הטקטית והאופרטיבית הצבאית מזכירה במקצת תורת תכנון גשר ובנייתו:

בא מהנדס ועורך תכנית להקמת גשר-ברזל על פני נחל או נהר מסוים. בתכניתו זו לקח המהנדס בחשבון את גורמי הטבע המתאימים וחישוב את הגשר בהתאם לחוזקם של אותם מטילי-הברזל שירכיבו את הגשר. כל תכניתו מבוססת על ההנחה כי מטילי-הברזל הם בעלי חוזק מסוים. באם יתברר לו שהחומר הממשי העומד לרשותו הוא בעל חוזק, נמוך יותר — יאלץ לערוך תכנית אחרת להקמת הגשר. כי אם ייבנה הגשר לפי התכנית הראשונה — אין כל ספק שהוא יכרע-תחתיו משיעמוד למבחן ראשון. כן ברור שברזל חזק מאפשר למהנדס לחסוך חמרים, ובעיקר מקנה הוא למהנדס חופש-פעולה רב יותר בעריכת תכניתו.

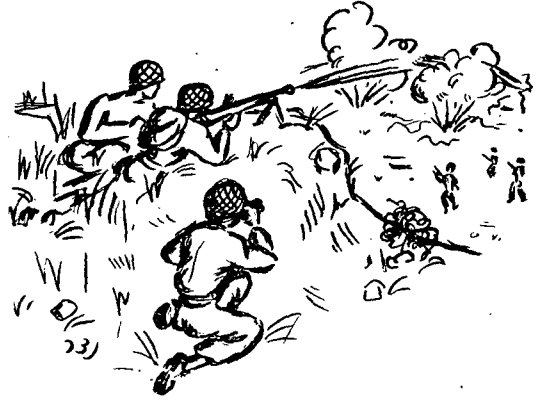
"חוזק-החמרים" הצבאי — הוא יכולתן של היחידות הקטנות לעמוד בעומס-הקרב המוטל עליהן. כי בסופו-של-דבר כל תכנית טקטית או אופרטיבית נבחנת בביצועה, והביצוע מותנה קודם-כל בכושר-לחימתם של החיילים, של היחידות הקטנות ושל

שיאפשרו את הפיזור מבלי לבטל — ואדרבא, תוך יכולת אפילו להגביר — את החיפוי ההדדי ואת עצמת המחץ.

התפתחות אמצעי השליטה

פיתוח האלוט והקשר הקוי הגיע למימדים כ"א, שייחודית קטנות יכולות עתה להתפזר ולהגדיל את המרחק ביניהן מבלי שהדבר ימנע בעד שליטת המפקד עליהן. ולא זאת בלבד; התפתחות זו מאפשרת למפקד להשיג אף גמישות רבה מאוד בהפעלת יחידות המשנה הקטנות שלו.

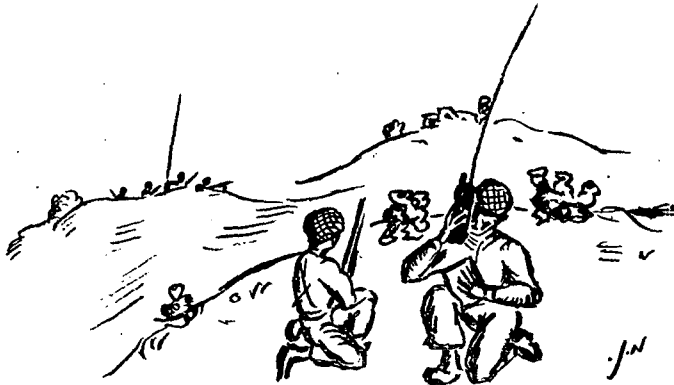
תהליכים אלה הולכים ומעלים את חשיבותה של היחידה הקטנה עד כדי כך, שהיום אין כל בטחון שכיתת הרובאים המקובלת אצלנו תוסיף להיות היחידה הטקטית הקטנה ביותר. יתכן מאוד שהתפתחות כלי-הנשק ואמצעי-השליטה יוליכו לכך, שהצבא יצטרך להתארגן ביחידות קטנות יותר מ" אשר כיתת-הרובאים הנוכחית.

התפתחות כלי הנשק (עצמת אש, טוח) גרמו להכרח בפיזור הגייסות, מבלי לבטל את החיפוי הצדדי והמחץ..."

יכולה להתרחק עד כדי 400 מטר מיחידת-האם שלה מבלי להפסיד את אפשרות הטיפוי. אפשר לומר שהתפתחות כלי-הנשק שגרמה ל" הכרח בפיזור הגייסות, נתנה בידיהם כלי-נשק כאלה

פרק ב: הבדלים בהכשרת הפיקוד-הנמוך בחילות המסתערים, המסייעים והמשרתים

„התפתחות אמצעי השליטה...“

בעית לחימתן של היחידות ה-קטנות היא קודם כל בעית הכשרת המפקדים בשבילן, מפקדים שידעו להכשיר את יחידותיהם בימי הפור-גה ושלום לקראת הקרב, ולנהוג אותן בקרב.

אם יש ברצונך לנסות מהי הדרך הנכונה לאמן ולהכשיר סגל פיקוד-נמוך לכוחות-היבשה — תצטרך ראשית-כל להשלים עם העובדה שאי-אפשר למדוד את כוחות-היב-שה בכללותם באמת-מידה אחת.

רפואה), שנועדו לשרת את החילות-המסתערים והחילות-המסייעים, ואשר הם המאפשרים משך-לחימה ממושך ושמירת תנופת-הלחימה. מקובל, בדרך כלל, להכליל את החילות-המס-תערים והמסייעים יחדיו בשם „כוחות (או דרגים) לוחמים“, וישנה לעתים נטיה להתייחס אליהם יחס דומה גם כשאין כל יסוד לכך. הבה ונשווה את פעולתה של היחידה-הקטנה-ביותר בחילות-המסתערים אל זו של היחידה-הקטנה-ביותר באחד החילות-המסייעים או המשר-תים.

ננסה למיין את החילות שבכוחות-היבשה, למק-צועותיהם, בהתאם לתפקידם בשדה הקרב:

1. חילות מסתערים (חיל-רגלים — חיל-שריון — חיל-הנדסה), המגיעים למגע פיזי הדוק עם ה" אויב והס"תם המבצעים, בסופו-שלידבר, כל משימה צבאית שהיא.
2. חילות מסייעים (חיל-תותחנים — חיל-קשר), שנועדו לסייע, סיוע הדוק מאוד, לחילות המס-תערים ואשר השפעתם על הקרב היא חשובה ובעיקר — מיידית.
3. חילות משרתים (חיל-הספקה, חיל-חימוש, חיל-

הבעיה היא, איך הופכים את החייל למעונין, דבר זה הכרחי לחילות המסתערים, ולא פחות עבור החילות המשרתיים...

ניכר בין המפקדים השונים, אם כי הוא מכריע פחות מאשר השוני בנקודה הראשונה. בכל חיל מסתער חייבים אף המפקדים הנמוכים ביותר לאמן את אנשיהם הן אימון טכני (תפעול הנשק, טכניקות שונות של פעולה בשדה כגון התחפרות, אימון צות-הטנק, אימון בחבלה, גידור ועוד) והן אימון טקטי בשדה. בתנאים שונים של פעילות האויב (החל מאימון הפרט — וכלה באימון כיתה ומחלקה של חי"ר, טנקים, חרמ"ש או הנדסה), לעומת זה, בחילות המסייעים או המשרתיים נושא האימון אופי טכני יותר גם באימון הפרט וגם באימון הצות (למשל: תרגול תותח). שם מתחיל האימון לקבל צביון טקטי רק בהגיעו לשלב אימון קיבוצי של יחידות גדולות יותר, או אימון מפקדים החל ברמה מסוימת. מכאן גובע שגם בשטח אימון היחידה על המפקד-הנמוך בחילות המסתערים להיות בעל יכולת רבה יותר מאשר חברו בחילות המסייעים והמשרתיים.

בנקודה השלישית (חינוך החיילים) חושבני, שהשוני נעשה והולך אפסי. נכון אמנם שהמאמץ הנפשי הנדרש מחייל מסתער, העומד פנים-אל-פנים מול האויב, הוא גדול יותר מהמאמץ הנפשי הנדרש מכל חייל אחר. אולם אל-לנו להקל ראש בעבודתם ובמאמציהם של חיילי החילות האחרים. זוכר אני דוגמה מנסיוני האישי, עת הייתי בשנת 1949 מפקד צות-קרב עצמאי ממוצע בנגב הדרומי. קיבלתי או חולית-סדנה, בפיקוד רב-סמל מסוים בן פתח-תקוה. כל ידיעותי הטכניות הצטמצמו או ב-ידיעותי לנהוג ולעשות את הטיפול המינימלי הדרוש לרכב. כן ידעתי שאם אתה מכניס מכונית מסוימת

בחילות המסייעים והמשרתיים מבצעים כל חייל וכל יחידה את תפקידם, בשעת לחימה, בדיוק לפי אותה תרגולת וטכניקה שנלמדו בזמן האימונים. יתכן שהתנאים יהיו קשים יותר, יתכן שקצב העבודה יהיה נמרץ יותר, יתכן שהדבר ייעשה תוך-כדי הפגזות או הפצצות, אולם "מס. 3" בצות-התותח — וכן מפקד התותח והצות בכללו — יעשו בדיוק את אותן הפעולות שבהן עסקו בשעת האימונים, ולפי אותן פקודות.

בחילות מסתערים קיים מגע פיזי ממשי עם האויב, ואין תרגולת טכנית יכולה לפתור את הבעיות העומדות בפני החיילים ובפני מפקדיהם הישירים. כאן כל מצב שונה מחברו, והמפקד הנמוך חייב לשקול ולהחליט בכל פעם, בהתאם לפעילות האויב, מה אשר עליו לעשות.

נמצאנו למדים שהמפקד-הנמוך בחילות המסתערים חייב להיות נמרץ, בעל כושר מנהיגות ניכר, בעל יכולת רבה לאמן את חייליו ולהחדיר בהם יוזמה פנימית, במידה העולה בהרבה על זו הנדרשת מהמפקד-הנמוך בחילות המשרתיים והמסייעים.

אם בחיל-התותחנים מסתבר, כי דרג-הפיקוד הנמוך ביותר השוקל שיקולים טקטיים הוא מפקד הסוללה או קצין-התצפית הארטילרי — הרי בחילות המסתערים עושים זאת כבר המ"כים (כך הדבר בחיל-הרגלים, בחיל-הרגלים המשוריין, בחיל-ההנדסה) ומפקדי הטנקים.

כדאי אולי להעמיק בנושא זה, ולברר ביתר-דיוק את מהות השוני שבין מפקד-נמוך בחילות מסתערים — לבין מפקד-נמוך בחילות מסייעים ומשרתיים.

אם נעמיק מחשבה בענין נבחינן, כי בכל חיל שהוא צריך כל מפקד לדעת שלושה דברים יסודיים:

1. לפקד על יחידתו בשעת לחימה.
2. לאמן את יחידתו לקראת ביצוע תפקידה בשעת לחימה.
3. לחנך את חייליו.

באם נבדוק את שלוש הנקודות הללו נראה, שההבדל שבין המפקדים בחילות מהסוגים השונים (מסתערים — מסייעים — משרתיים) אינו מתבטא דוקא בשוני בכל נקודה ונקודה. על-נקלה נוכל להבחין שהשוני הרב ביותר שבין המפקדים של החילות המסתערים לבין המפקדים בחילות המסייעים והמשרתיים מתבטא בנקודה הראשונה (פיקוד על היחידה בשעת לחימה). שכבר ניתחנה לעיל. גם בנקודה השנייה (אימון היחידה) יש שוני

לסדנה לתיקון כל שהוא, אתה מקבל אותה מתוקנת כעבור שבועיים לכל המוקדם. מפקד חולית-הסדנה ואנשיו הוכיחו לי במשך מספר החדשים שעשינו יחד בנגב באיזו מהירות ובאיזו יעילות מסוגל צות-טכנאים לעבוד כשיש להם מפקד טוב. באותה תקופה הגעתי למסקנה שלחנך את החייל — משמעו לגרום לו שיהיה מעונין בביצוע עבודתו ושיעשה אותה במסירות ובאהבה. אם תצליח להגיע לכך — תהיה מסוגל להפיק מאותם חיילים עצמם כמות כפולה ומשולשת של עבודה, תוך הנאה הדדית של המפקד ופקודיו.

אינני טכנאי, אולם למדתי, החל משנת 1949, שגם טפנאי המעונין והרוצה בכנות לבצע את מלאכתו מסוגל להפיק תוצרת שתעלה בהרבה על הערכותיהם של כמה וכמה מומחים מקצועיים.

הבעיה היא כיצד הופכים את החייל למעונין. דבר זה הכרחי לחילות המסתערים והוא חיוני, לא פחות, בשביל החילות-המסייעים והמשרתים. נוכל, איפוא, לקבוע כי בשטח חינוך החיילים יש לדרוש דרישות שוות מהמפקדים הנמוכים של כל החילות. היכולת והתכונות השונות הנדרשות מאת ה-

מפקדים הנמוכים בחילות-המסתערים, המסייעים והמשרתים משפיעות השפעה-מכרעת על דרך הכושרתם: — בחילות-המסייעים והמשרתים אפשר להכשיר קצינים אף מבלי שיהיה להם כל נסיון פיקודי ברמה נמוכה-יותר. בחילות המסתערים חייבים להכשיר את המפקדים באופן שיטתי, מן המסד אל הטפחות. לא יתכן שאיש יהיה מפקד מחלקה בחיל-הרגלים או בגדוד-שדה של חיל-הנדסה, או בחיל-השריון — בלי שיהיה קודם-לכן מ"כ או מפקד טנק. האחריות הרבה הנדרשת מהמפקד הנמוך בחילות-המסתערים, בשעת קרב ובעת הדימונים כאחת, מחייבת אותנו להכשירם קודם כל לפיקוד על היחידה הקטנה-ביותר הקיימת, ורק אחרי תקופה של נסיון — לפתחם התפתחות נוספת. כמוכן שנשאלה השאלה: האם בתנאי המלחמה החדשה, הכרוכה באפשרות כמעט בלתי-מוגבלת לחדירה עמוקה ע"י שריון, צנחנים והסתננות-רגלים, לא יהיה זה מן הרצוי להכין גם את הפיקוד-הנמוך של החילות המסייעים והמשרתים, לקראת כל מקרה בו יצטרכו אולי להכנס לקרב-רגלי מובהק, נגד אויב החודר לעומק? אינני עוסק בבעיה זו עתה, אולם מן הראוי לתת את הדעת עליה.

פרק ג: אימון המ"כ והמ"מ בחיל-הרגלים

ג. לשלוט ביחידתו בזמן קרב.

ועתה — אל אימון מפקדי-הכיתה: —

ישנם צבאות בעולם הקובעים שמפקד-כיתה נוצר מחייל המתפתח ומתבלט מבין שאר החיילים, והוא יכול למלא את תפקיד המ"כ עקב היותו "מנהיג טבעי" ואינו זקוק לכל הכשרה נוספת מיוחדת לכך. דרך זו של "ייצור" מ"כים נוגדת בניגוד-מוחלט את ההנחות העיוניות שהובעו לעיל ואינה מתישבת עם שום הגיון טקטי או הדרכתי המקובל אצלנו, והאומר:

גמר קורס מ"כים צריך להיות תנאי לקבלת פיקוד על כיתה.

מן הראוי שיקבעו תנאים מוקדמים לחייל הדימוע ליקורס מ"כים:

א. ידיעה מלאה ושליטה מלאה בנושך הכיתה והמחלקה.

ב. ידיעה מלאה בשדאות-פרט וידיעה מסוימת (עד רמה מסוימת) בשדאות-כיתה.

ג. כשרון ותכונות של "מנהיג טבעי", המתגלות

אחרי שניסיתי לדוש בתחום התיאוריה של אימון הפיקוד-הנמוך בכלל, אנסה להתוות עתה קיום מעשיים לאימון המפקדים-הנמוכים בחיל-הרגלים.

הבה נחזור על נקודות-היסוד שמנינו לעיל, והמפרטות מה צריך לדעת כל מפקד ומפקד. אולם אל נחזור עליהן כלשונו, אלא בניסוח שלגבי חיל-הרגלים (וכל חיל מסתער) הריהו קולע הרבה יותר, ניתן לומר שמפקד בחיל-הרגלים צריך לדעת:

1. לנהוג את יחידתו בקרב.

2. לאמן את יחידתו לקראת הקרב.

3. לחנך את חייליו.

רואה אני חובה לעצמי לפרט במקצת ולהסביר מה פירוש האימרה: "לנהוג את יחידתו בקרב". לדעתי, "לנהוג יחידה בקרב" — משמע הכרח לדעת 3 דברים יסודיים:

א. לחשוב ולערוך תכניות טקטיות לפי הקרב ותוך-כדי הקרב.

ב. לתת פקודות בשדה-הקרב (ולבטא את החלטותיו בבהירות ובקיצור).

לנהוג יחידה בקרב, משמט: —

(1) לערוך תכניות תוך כדי קרב, (2) לתת פקודות בשדה הקרב, (3) לשלוט ביחידה בזמן קרב...

- אל הפעלת צותי-קרבי-כיתתיים, הנבנים ע"י החניך לפי שיקול טקטי שיטתי. אימון זה ייעשה כולו בשטח, תוך שימוש במפות, ביום ובלילה.
- 4. ניהוג כיתה במסגרת המחלקה, בצורות הלחימה השונות. מטרת אימון זה — להציג בפני המ"כ העתידי את תפקידיו בתוך המחלקה וכן להכניסו מעט בסוד שיקוליו של המפקד הממונה-עליו, גם אימון זה יעשה כולו בשטח, תוך שימוש במפות, ביום ובלילה.
- 5. סדרת תרגילים דו-צדדיים, עם תחמושת קליע-י עץ, תרגילים המעמידים את החניכים (כמ"כים) במצבים הקרובים ככל-האפשר לתנאי-קרב, ו- אשר נועדו להמחיש בפניהם את הקשיים ה- מתעוררים בקרב עם הופעת האויב הממשי.

האימון בהדרכה צריך לכלול:

1. לימוד תיאורטי — חי, קצר ותכליתי — של יסודות ההדרכה הצבאית.
2. הדרכת ת"ס ותס"ח.

אצל החייל הן מנסיון תקופת שרותו כטירון וכחייל והן ע"י מבחנים פסיכוטכניים.

עם חלק מאלה בא הטירון לצבא, כשהם תכונ-תיו האישיות וחלק אחר רוכש הוא או מפתח ב- תקופת שרותו כחייל.

ועכשיו — נסקור בקצרה (לפי הניתוח שערכנו לעיל) מה צריך קורס המ"כים עצמו לתת לחניכיו כדי שידעו את כל הדרוש למ"כ:

האימון בניהוגי-כיתה-בקרב כולל:

1. טופוגרפיה, במגמה להגיע להתמצאות חופשית ביום ובלילה.
2. טכניקה של דרכי מחשבה טקטית ושל מתן פקודות.
3. ניהוג כיתה עצמאית, בצורות הלחימה השונות; וזאת תוך פיתוח הדרגתי של יזמתו העצמית של החניך; תוך לימוד מהקל אל הכבד; מ- השיקול הטקטי האיטי — אל השיקול המהיר והביצוע המידי; מהפעלת הכיתה הסטנדרטית

עֵתָה נֶעְבֹּר אֶל אִימוֹן הַמ"מ :

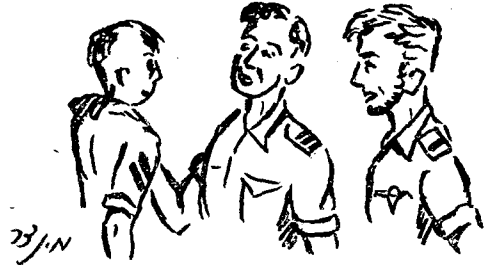
מִן הַדִּין לַהֲדָגִישׁ, כִּי בַחֲלוּת־מִסְתַּעְרִים אֵינוֹ יִכּוֹל „לְהִינָצֵר“ מִ"מ שֶׁלֹּא הִיָּה תַחֲלִילָה מ"כ. אֲנִי חוֹזֵר וּמְדַגֵּישׁ זֹאת, אִם כִּי יִשְׁנֶם צְבָאוֹת רַבִּים הַנוֹקְטִים בְּשִׁטָּה שֶׁל הַכְּשֶׁרֶת מִפְקֵדֵי־מַחֲלָקוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ קוֹדֵם לָכֵן מ"כִּים. (עִם זֹאת, אֵין כּוֹנֵת לַהֲתַפְלֵםס כִּאֵן עִם הַנְּהוּגָה בְּצְבָאוֹת זְרִים).

מִכֵּאן נּוֹבֵעַ שִׁישׁ לְהַקְפִּיד עַל שְׁנֵי תִנָּאִים מוֹקֵד דְּמִים בְּקִבְלַת חֲנִיךְ לְקוֹרֵס קְצִינֵי־רִגְלִים :
א. הַמוֹעֵמֵד חַיִּיב לְהִיּוֹת מ"כ בְּעַל נִסְיוֹן מִסוּיִם.
ב. הַמוֹעֵמֵד חַיִּיב לְהִיּוֹת מוֹכֵשֶׁר הֵן בְּשִׁטָּה הַטְּקִטִּי וְהַהֲדַרְכָּתִי וְהֵן כ"מִנְהִיג". (תְּכוּנוֹת אֵלוֹ מִתְּבַלְטוֹת בְּתַקּוּפַת נִסְיוֹנוֹ שֶׁל הַמוֹעֵמֵד כְּמ"כ, וְלַעֲתִים גַּם ע"י מִבְּחִינִים פְּסִיכוֹטֶכְנִיִּים).

אֶסְקוֹר גַּם בְּמִקְרָה זֶה מֵה צָרִיךְ, לְדַעְתִּי, לְקַבֵּל חֲנִיךְ בְּקוֹרֵס קְצִינֵי־רִגְלִים :

הַאִימוֹן בְּנִיהוּג הַמַּחֲלָקָה צָרִיךְ לְכַלּוֹל :

1. הַעֲמָקָת הַיְדִיעוּת הַטּוֹפּוֹגְרַפִּיּוֹת ע"י לִימוּד הַ־שִׁימוּשׁ בְּצִלּוֹמֵי־אֵוִיר.
2. הַטְּכְנִיקָה שֶׁל דְּרָכֵי הַמַּחְשָׁבָה הַטְּקִטִּית וְשֶׁל מִתֵּן הַפְּקוּדוֹת (בְּרִמָּה שֶׁל מ"מ).
3. נִיהוּג הַמַּחֲלָקָה הַעֲצֵמָאִית, בְּצוּרוֹת הַלְחִימָה הַ־שׁוֹנוֹת (לְפִי הַשִּׁטָּה שֶׁצִּיֵּנּוּ לְגַבִּי נִיהוּג הַכִּיתָה הַעֲצֵמָאִית בְּקוֹרֵס מ"כִּים).
4. נֶשֶׁק חֲסִיעֵי־גְדוּדֵי בְּמַגְמָה לְהַגִּיעַ לָכֵךְ שֶׁכֵּל חֲנִיךְ יֵדַע יִדְעָה מְלֵאָה כִּיצַד לְהַפְעִיל כָּל יַחֲדֵית אֲשֶׁר מְסִיעֵת הַקִּיּוּמָת בְּגִדּוּד. דְּבַר זֶה חָשׁוּב בְּגַלֵּל מִסְפֵּר סִיבוֹת :
א. הוּא מְרַחֵב אֶת טוֹחֵי־הַמַּחְשָׁבָה־הַטְּקִטִּית שֶׁל הַחֲנִיךְ מִטוּחַ הַנֶּשֶׁק הַקָּל (400—500 מֵטֵר) לְטוּחַ הַנֶּשֶׁק־הַמְּסִיעֵ הַגְּדוּדִי (2000—3000 מֵטֵר).
ב. הוּא מַחְנֵךְ אֶת הַמ"מ הַעֲתִיד לְהַסְתַּגֵּל טוֹב יוֹתֵר לְאֲשֶׁר־אֲרִטִּילֵרִית עַל כָּל סוּגִיָּה, הֵן מִצַּד הָאוִיב (בְּאֵם תּוֹפְגוֹ מַחֲלָקָתוֹ) וְהֵן מִצַּד כּוֹחוֹתֵינוּ (בְּאֵם יִתֵּן לוֹ סִיוֵעַ).
5. נִיהוּג מַחֲלָקָה בְּמִסְגֵּרֶת פְּלוּגָה, בְּצוּרוֹת הַלְחִימָה הַשׁוֹנוֹת (כּוֹנֵת אִימוֹן זֶה וּמִסְרָתוֹ מִקְבִּילוֹת לְאֵלוֹ שְׁצוּיֵנוּ לְגַבִּי „נִיהוּג הַכִּיתָה בְּמִסְגֵּרֶת הַ־מַּחֲלָקָה“ בְּקוֹרֵס מ"כִּים).
6. בְּקוֹרֵס קְצִינֵים קִיּוּמָת גַּם מְטֵרָה נּוֹסֶפֶת, וְהִיא : הַמַּחְשֶׁת גּוֹרֵם הַסִּיוֵעַ־הַגְּדוּדִי בְּצוּרוֹת הַלְחִימָה הַשׁוֹנוֹת.
הַמַּחְשֶׁת תִּנָּאִי שְׁדֵה־הַקֶּרֶב, ע"י תְּרַגְלִים דוֹ־צַדִּיִּים עִם קְלִיעֵי־עֵץ, בְּפִיקוּד חֲנִיכִים.

„הַהֲכוֹנָה וְהַטִּיפּוֹל הַנּוֹכּוֹן מִצַּד הַמְּמוֹנִים עֲלֵיו הֵם הַם שֶׁהוֹפְכִים אֶת הַמ"כ הִירוּק לְמ"כ מְעוּלָה...“

3. הַדְּרָכָה בְּכָל כְּלֵי־הַנֶּשֶׁק שֶׁל הַכִּיתָה וְהַמַּחֲלָקָה.
4. הַדְּרָכָה בְּאִימוֹן־הַפְּרֵט וּבְאִימוֹן־הַכִּיתָה בְּשִׁדְאוֹת.
5. חֲנִיכָה בְּמִטָּה.

הַפְּרָק בְּהַכְּשֶׁרָה הַחִינוּכִית צָרִיךְ לְכַלּוֹל אֶת הַנוֹשָׂאִים הַבָּאִים :

1. יְדִיעַת הָאָרֶץ וְתוֹלְדוֹתֶיהָ, כְּדֵי לְהַגְבִּיר אֶת זִיקַת הַמ"כִּים לְמוֹלַדְתָּהּ, וְכְדֵי לְהַגְדִּיל אֶת מִטְעֵנֶם הַרוּחָנִי — עַל מִנַּת שִׁיעֵבִירוֹתוֹ בְּהַדְרָגָה לְחִיילָהֶם.
  2. הַמְּשַׁמַּעַת הַצְּבָאִית, הַבְּנֵת יוֹסוּדוֹתֶיהָ וְסִיבּוּרֶיהָ ; שֶׁכֵּר וְעוֹנֵשׁ ; הַמְּנַעֵצַת מִנִּיצוֹל שְׁרִירוֹתֶיהָ שֶׁל חוֹקֵי הַמְּשַׁמַּעַת ; יַחַס הוֹלֵם לְחִיילִים וְכו'.
  - הַדְּרָךְ הַעִיקְרִית לְהַקְנִית יוֹסוּדוֹת הַמְּשַׁמַּעַת הַ־צְּבָאִית בְּקוֹרֵס מ"כִּים הִיא קִיוּם מַשְׁטֵר נּוֹכּוֹן וּמְחֻנָּךְ בְּקוֹרֵס עֲצֵמוֹ. דְּרָךְ־טוֹבָה נּוֹסֶפֶת לְהַחְדִּיר לְמ"כִּים־בְּעֵתִיד אֶת הַגְּדֵרֶשׁ מֵהֶם בְּשִׁטָּה הַמְּשַׁמַּעַת הַצְּבָאִית הִיא לְבַצֵּעַ שִׁיחוֹת, דִּיוּנִים וּמַשְׁפָּטִים סְפָרוֹתִיִּים עַל סְפָרִים בְּלִטְרִיסְטִיִּים (כַּגּוֹן : „זַעֲקַת הַקֶּרֶב“, „אֲנָשִׁי פְּנִילוּב“, „כְּפִירֵי אֲרִיּוֹת“, „מַסְעֵי קוּבַפְּאָק“ וְעוֹד).
  3. טִיפּוֹל בְּאֲנָשִׁים ; דְּאֵגַת הַמ"כ לְחִיילָיו ; זְכוּר יוֹת חִיילֵי בְּצָבָא ; סִיוֵעַ לְבַעֲיוֹת הַסַּעַד שֶׁל חִיילֵי.
- יֵשׁ לְהַדְגִּישׁ בְּכָל תּוֹקֶף, כִּי הַכְּשֶׁרֶתוֹ שֶׁל הַמ"כ אֵינָה מִסְתַּיִמָת בְּקוֹרֵס הַמ"כִּים. הַנִּסְיוֹן הַמַּעֲשִׂי ב־פִּיקוּד וּבְהַדְרָכָה, הַקְּכֻנָּה וְהַטִּיפּוֹל הַנּוֹכּוֹן שֶׁמְקַבֵּל הַמ"כ מִצַּד הַמְּמוֹנִים עֲלָיו, — הַסִּיָּהֶם שִׁיחֲפֹכוֹ אֶת הַמ"כ הַ"הִירוּק" לְמ"כ מְעוּלָה. מִפְּקֵד הַמְּקַבֵּל מ"כִּים חֲדָשִׁים מְקוֹרֵס מ"כִּים וּמִתִּיחַס אֵלֵיהֶם כֹּאֵל מ"כִּים וְתִיקִים ע"י כֵךְ שֶׁהוּא מְטִיל עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה חוֹבוֹת וּנּוֹתֵן לָהֶם (לְעוֹמַת זֹאת) מַעַט הַנְּחִיחוֹת — עוֹשֶׂה עָנָל חֲמוּר הֵן לְמ"כִּים הַצְּעִירִים וְהֵן לְיַחֲדֵיתוֹ כּוֹלָה, יֵשׁ עַל כֵּן לּוֹכוֹר כִּי אִימוֹן הַמ"כ נִמְשָׁךְ בִּיחִידָה. הַנִּסְיוֹן הַנֶּרְכָשׁ בִּיחִידָה, הַנְּחִית הַמ"מ וְהַמ"פ וְהַשֶּׁר־פַּעְתָּם — הֵם אֲשֶׁר מְבַצְעִים אֶת הַשְּׁלֵב הַסּוּפִי בְּאִימוֹן הַמ"כ.

שמ"מ הופקד לא על אימון חייליו בלבד אלא גם על חינוכם, וכדי ללמדו איך לנהל ערב-הסברה.

4. משמעת צבאית: — לימוד יסודות החוק הצבאי; דיונים על שכר ועונש; ביצוע משפטים לדוגמה ועוד.

בקורס קצינים, עוד יותר מאשר בקורס מכ"מ, עולה במיוחד חשיבותו של המשטר המחונן בקורס עצמו.

5. טיפול באנשים: — חוקי הגיינה ומניעת מחלות, הרחבת הידיעות של החניך בשטח הטיפול בספקד, חינוך החייל לשמירת ציוד ועוד...

כמו המ"כ כן גם המ"מ אינו מסיים את אימו-

נו בהשלימו את לימודיו בקורס הקצינים. אימונו והכשרתו נמשכים ביחידה, תוך פיקוח והכונה מצד המ"פ והמג"ד. כשרונו האישי של המ"מ, הידיעות שרכש בקורס המכ"מ וקורס הקצינים, הניסיון שהוא רוכש בעבודתו כמ"כ וכמ"מ — אלה הם הגורמים ה"מבשלים" ומפתחים את מפקדה-מחלקת.

האימון בהדרכה צריך לכלול את הנושאים הבאים:

1. העמקת הידיעות התיאורטיות בשטח ההדרכה.
2. תורות על אימון-הפרט בנשק-קל ובשדאות, מנקודת-הראות של המ"מ (הדגש יושם על מתן תדריכים יותר מאשר על מתן שעורים).
3. אימון כיתה בשדאות, לימוד יסודי, הכולל הכנת תרגילים בשטח וביצועם.
4. אימון מחלקת-בשדאות — הכנת תרגילים וביצועם.
5. יסודות כלליים בהכנת תכנית אימונים.
6. ניהול מטווח.

פרק ההכשרה החינוכית צריך לעסוק בנושאים הבאים:

1. הסטוריה של מלחמת-העצמאות
2. הכרת המורח התיכון הערבי (באותה מגמה אשר נזכרה לגבי הנושא של "ידיעת הארץ ותולדותיה" בקורס מ"כים).
3. ניהול ערבי-הסברה — במגמה להמחיש לחניך

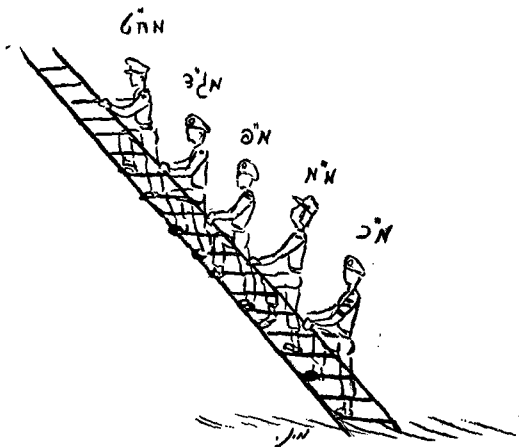
פרק ד: מספר תכונות החינוכיות לכל מפקד אשר אין לרכשן בקורס בלבד

יוזם ומדרבן — ולא גוף שאינו אלא מעביר פקודות מדרג גבוה לדרג נמוך. כל מפקד מייצג בפני חייליו את צה"ל כולו, על ערכיו העשירים והרבים. מפקד אינו צריך שיזכירו לו כי עליו לאמן את חייליו, לחנך את חייליו, לטפל בחייליו וכו'. הוא צריך לבצע תפקידים אלה גם בלי שהם כתובים בפקודות

לסיכום המאמר יש ברצוני להצביע על שתי תכונות חינוכיות אשר כל מפקד אי-אפשר לו בל-עדיהן, התכונה הראשונה היא יזומה, והשניה — דוגמה אישית. ראשית כל אסביר את ענין היוזמה: כל מפקד, בכל רמה שהיא, חייב להיות גורם

"דוגמה אישית — נכונותו של המפקד להסתער בראש חייליו..."

„אין שני סולמות. אלא, סולם אחד המתחיל במ'כ...“

לכן יצא אישית מהערוץ, והסתער לעבר מראר. כל החיילים, בראותם את הבריגאדיר מסתער, יצאו מהערוץ, הסתערו על הכפר, כבשוהו — ונפגשו באמצעיתו עם הפרשים שבאו מצד הרכס.

דוגמה אישית היא לכן, קודם-כל, נכונותו של המפקד להסתער בראש חייליו (אני מדגיש נכונותו — כי לא תמיד צריך לעשות זאת), אם ברמות הגבוהות קורה הדבר לעתים נדירות, הרי לגבי מ"כ ומ"מ זהו לחם-חוקו.

נוסף לזאת, דוגמה אישית הריהי יושר-לב ללא גבול וזוהר-מידות, שהם עשויים להשפיע השפעה מרובה על עיצוב דמותם של החיילים: **ואסיים בפרשה של מש"ק וקצין:**

ישנם צבאות בעולם-הגדול הקובעים שני סולמות להתפתחות המפקדים — סולם המש"קים, הי' מיועד ל"עמך" וסולם הקצינים, המיועד לסוג מסוים של כוח-אדם מעולה. בתנאינו, סבורני כי יש לפסול גישה זו עקרונית, ולקבוע כי אין שני סולמות, אלא סולם אחד, המתחיל במ"כ, ממשיך דרך המ"מ, המ"פ, המג"ד — וכן הלאה.

לא מקום סימון הדרגה על הבגד הוא המבדיל בין המפקדים השונים, אלא עומס האחריות המוטלת עליהם; ולכן יש לקבוע כי המפקד הנמוך ביותר בחיל-הרגלים הוא המ"כ — וההבדל שבינו לבין המ"מ דומה (אם כי אינו שווה) להבדל שבין המ"מ למ"פ: — משמע, הבדל במימדיו של נטל-האחריות לחיי האנשים. בהתאם לקו-מחשבה זה יש, לדעתי, להקנות את המעמד המתאים למ"כים — הן ע"י הכשרתם, אימונם וחינוכם, והן ע"י יחס נאות אליהם ביחידות.

השגרה היומיומת, וגם בתנאים שבהם לא יוכל לקבל הוראות שוטפות ויום-יומיות מה עליו לעשות עם חייליו.

המפקד חייב להיות טיפוס מסוג „המעין המת-גבר“: יוזם, ממציא, דוחף, חושב, אינו מסתפק ב-הישגים קיימים — ויחד עם זאת בעל רגש-אחריות עמוק, וקנאי לביצוע תפקידו. מפקד עצלן ובטלן, הזקוק ל„הצלפות שוט“ מתמידות מהממונים עליו, לא יצלח למילוי תפקיד פיקודי, ואפילו יהא אדם מוכשר מאוד ופיקח.

טיפוח היוזמה ורגש-האחריות בקרב המפקדים יושג בעיקר ע"י האוירה והמשטר הנכונים שישררו ביחידות ובקורסים. המ"מ — הוא המפקד הנמוך ביותר אשר „מתחיתו“ מכהנים עוד מפקדי-משנה (מ"כים). עליו לזכור היטב כי אסור שהשגרה הי' הכרחית במשטר הצבאי תמנענו מטפח את יזמתם של מפקדי-המשנה שלו. אין למפקד דבר יותר יקר בקרב מאשר מפקדי-משנה בעלי יזמה, היודעים לבצע כל פקודה כרוחה.

ועתה — לפרשת הדוגמה האישית:

נהוג לדבר על דוגמה אישית, אולם ברוב המקרים מתכונים להופעה נאה, לנקיון ולסדר. אכן, יש חשיבות רבה להופעה נאה, אולם כונתי הפעם לדוגמה אישית העומדת על שלב גבוה יותר.

הזדמן לי לקרוא את כרכי ה„הסטוריה הרשמית“ הבריטית המתארים את כיבוש ארץ-ישראל בשנת 18—1917, וזכור לי יפה תיאור ההתקפה על מראר (ע"י גדרה). כל מי שקרא את ספרו של ויול הת-רשם בעיקר מהסתערות הפרשים שבאה מכיוון מערב על רכס-מראר. אולם בהיסטוריה-הרשמית, שהיא ספר בעל מימדים הרבה יותר גדולים, מופיע גם תיאור הסתערות בריגדה רגלית על הכפר עצמו. בתיאור זה מסופר איך נתקע גדוד-רגלים אחד בערוץ במרחק 300—400 מטר ממערב לכפר ולא יכול היה להמשיך בהסתערות בגלל אש התורכים. מפקד הבריגדה לקח גדוד-רגלים נוסף, מבישט, וקירב אותו בחיפוי תותחים אל הגדוד הראשון, כדי לבצע הסתערות של שני גדודים על מראר. מפקד הבריגדה עצמו בא עם הגדוד השני עד לערוץ.

בהגיעו לערוץ גילה שהפרשים הבריטיים מבצעים את השלב הסופי של ההסתערות וכי הם נמצאים כבר על הרכס, מצפון למראר. לא היתה למפקד-הבריגדה אפשרות להעביר פקודות-הסתערות דרך הצינורות המקובלים כי דבר זה היה גוזל זמן.

מגמות המלחמה בעתיד הקרוב

דומה כי בתולדות המקצוע הצבאי טרם היתה תקופה בה היה הכרח, במספר שנים קצר, לבחון מחדש את כל הגישות, אל כל גורמי המלחמה וכל שטחי המלחמה — לטבוע מטבעות מחשבה חדשות, ולצקת כל־עשה ארגוניים, טכניים וטקטיים חדשים — כפי שנדרש הדבר עתה מהמארגים הצבאיים ומהוגי מחשבת המלחמה (— או מחשבת ההגנה, או מחשבת הבטחון — כי כל אלה כאן אינם אלא שמות שונים לדבר האחד) בדור זה, לפי שאין יכולת להקיף בבת אחת ובשעה אחת את השטחים והבעיות כולט, מעלים הוגי המחשבה הצבאית, או הממונים על בטחון מדינות וטיפוח צבאותיהן, מריפעים את אותה סוגיה אשר משום צירופי־סיבות שונים נראית להם כאקטואלית ביותר אותו רגע. משיחלפו חדשים מספר — יהיה כבר ודקור תשומת הלב האקטואלית מופנה לסוגיות אחרות; וכך ילך הוא ויאיר פינה אחר פינה ב„משק“ המלחמה והבטחון העצום של תקופתנו. אכן, לאמתו של דבר, כל הבעיות והנושאים האלה יוסיפו להיות הלקים־תמידים ב„משק“־גורמים־מושגים ענף זה. דגש מתחלף זה על מידת האקטואליות של הנושאים השונים, מעביר אותם כנגד עינינו בסדרת הבירורים בהם משמיעים את דעתם מפקדים והוגים ברסימך.

צירוף המאמרים הניתן הפעם, בסדרה ג' של „בירורים ודעות על מגמות המלחמה בעתיד הקרוב“, מעלה אחדות מנקודות־הדגש האלו אשר בלטו במחציתה הראשונה של שנת 1955. בחודשים הבאים תתבלטנה ודאי כמה נקודות אחרות. אך כאמור, כענייני־סוף וכגורמי־תמיד יוסיפו נושאים אלה „להתקיים“, להשפיע ולתבוע פתרונות בצד הנושאים האקטואליים המתנספים, וב„חברתם“ של אלה.

קפי ליד־הארט מציג במאמרו את אחת הבעיות השזורות בקביעות בכתיבתו על נושאים צבאיים: — את בעיית האיוון בין מסד־ההגנה אשר למדינה המתקינה עצמה לקראת אפשרות של מלחמה לבין מכשירי ההתקפה אשר לרשותה — כשבעיה זו מוצגת עליידו לא במסגרת הבלתי־מצויאותית של „תמרון חד־צדדי“, כי אם על רקע יחס־הגומלין שבין שני צדדים מתנגשים על רקע נתונים, יכולתו ומגבלותיו של תורה־הנשק האטומי, בהתקפה מזה ובהגנה מזה. אכן, לא ננקל ניתן יהיה להעלות בקנה־אחד את הערכותיו הוא ואת דעותיו של פילד־מרשל מונטגומרי אשר הוצגו עליידונו בסדרה א' של „בירורים ודעות“ (ראה חוב' פ"ט—צ').

מאמרו האחד של קפ' ס. פולס נוגע בשאלת־יסוד אשר ודאי שאיננה חדשה: — למי ההכרעות בשלבים חיוניים מסוימים של תכונה לקראת מלחמה אפשרית, או בראשית ניהולה — האם לרשות האזרחית העליונה, או לרשות הצבאית המפקדת? אך הוא מעלה אותה על הרקע הגודלי של תקופת־האטום: — דהיינו, למי תהיה הרשות (והחובה) להחליט האם יש לפתוח בהפעלת כל־ינשק־אטומיים, ולו גם אטומיים־טקטיים, (ולא רבים הם המקומים כי אפשר יהיה להשתמש באלה מבלי להתיר את הרצועה גם מן השימוש בנשק האטומי־הימיני האסטרטגי, האיום והגורלי אף מהם).

מאמרו האחר של ס. פולס — נגיעה בלתי אמצעית לו בכל מבנה הכוחות־המזוינים בשנים הקרובות. הנתח הוא, כי בצד האפשרות המאיימת של מלחמה־אטומית כוללת תכונה־ות־תכונה בשנים הבאות (ובמידה רבה — דוקא בגלל אימתה הרבה של אותה מלחמה־כוללת) גם מלחמות מוגבלות. מוגבלות — בהיקפן הגיאוגרפי, בעצמת הכוחות המופעלים וב„עומק“ השאיבה ממקורות הטכניקה המחרתיה של מלחמה־חדישה. והנה למלחמות כאלו — שתתנהלנה בראש וראשונה בשטחים בעלי אופי „קולוניאלי“ מבחינה גיאוגרפית ואוכלוסיתית, אם כי לא בהם בלבד — נדרשים דוקא כוחות צבא „רגילים“ (ויאמר — אף כוחות רגליים, במיוחד); ויש בדבר משום סתירה למגמה של העמדת הצבאות בכללותם על התכונות, החימוש והמבנה המתאמים בשלמות לצרכי מלחמה־אטומית, המשממע מכך כמסקנתו — „סימון“ שביל־זהב בהתפתחות הצבאות, התייבים להיות מסוגלים למלא תפקידים משני הסוגים; או, אולי, קיומם, זה בצד זה, של שני סוגי־כוחות בקרב צבא גדול, המתכוונן גם לקראת אפשרות של „חזית־עקרית“, וגם לזו של פעולות בזירות שמעבר־לים.

נקל להבין, באיזו מידה עשויה מסקנה זו או אחרת שתתקבל ע"י מעצמות כבדינותיה וארה"ב לגבי בעיה זו אשר הקפ' פולס מעלה אותה — לקבוע גם את מידת יכולתם של צבאות אלה להופעה שלי־משם, ופעולה לא־תיאורטית בלבד, באוויר־עולם כגון אפריקה הצפונית והמזרחית, המזרח־התיכון, דרום־מזרח של אסיה, ועוד.

א. התכנון הבטחוני במערב - המציאות היא ?

וה-2. בכל מהלך הרצאתו הוא השתמש, וזור ושנה, בביטויים המסורתיים: "לזכות במערכו", ו"לזכות במלחמה", ודיבר על-כך שבררך זו "תובא המלחמה לידי סיום מוצלח". הללו הם ביטויים ומושגים שנת-יישנו בתור האטומי — נתיישנו כמעט באותה מידה כטקטיקה-מימי-טרזאפלגאר.

התכנון ההגנתי, כפי שהנו כיום, הפך לבלתי-מציאותי — בלתי-מציאותי במידה מסוכנת, ובמיוחד מאז פותח הנשק ה"מימני". עם זאת, אפשר להבין להם לאנשי התכנון במאמצייהם לסגל את הדוקטרינה הצבאית להשפעותיה המהפכניות-הקיצוניות של ה"אנרגיה-האטומית. יקשה מאוד על השכל והדמיון לגשור-גשר מעל לתהום המפרידה בין הלחמה-שבעבר לבין אותה לחמה, בה ניתן להשתמש בכלי-נשק אטומיים — פצצות, קליעים-מונחים, ופגזים — במאותיהם או באלפיהם, ובה מצויות-להפעלה גם פצצות-מימן, שכל אחת מהן שנת-עצמה הנה למיל-יוני טונות של חומרים עזי-נפץ. מהי משמעותו של דבר — זאת ניטיב להמחיש-לעצמנו באם נזכור כי פצצת האטום ה"מקורית", זו שהופעלה בהירושימה בתוצאה מהרסת כל-כך, לא היתה שות-עצמה אלא ל-20.000 טונות בלבד של חומר עזי-נפץ.

המחשבה הצבאית כולה, שבסיסה התמוטט, מטל-בטת במאמציה לסגל-עצמה לעידן האטומי; אולם בעוד שהסיגולים אשר הנהיגה בזמן האחרון גדר-לים הנם לעומת העבר, הריהם קטנים לעומת המסי-בות החזשות: — מסיבות, בהן עלינו להביא-בכשר-בון כלי-נשק העשויים לגרום, בזמן ובעונה אחת, לאלפי "הירושימות". משהוחל אי-פעם בשימוש בכלי-נשק כאלה — קשה להעלות על הדעת כי תוכל עוד להמשיך-ולהתנהל מלחמה, אפילו באותה צורה "שכורת חוטי-שדרה" שתוארה אשתקד ע"י סיר וינסטון צ'רצ'יל**.

ניהול מלחמה, הרי זה ענין של "פעולה מאורגנת"; ואילו פעולה כזאת תתמוטט במקום בו שולט תהו-ובוהו.

"פיקוד הגנת האויר", שהוקם לא מזמן בארצות-הברית, נאלץ להודות כי אפילו "הגנה שהנהה תכלי-תית כדי 90% אפשר ולא יהא בה כדי לערוב להמ-

לפני חודשים מספר הודיע פילדמרשל מונטגומרי רי: "רצוני להבהיר כאן הבהרה-מפורשת את העובד-דה כי אנו הפועלים ב"מפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית", מבססים את כל תכנונינו המבצ-עיים על שימוש בכלי-נשק אטומיים ומימניים בהג-נתנו. עמנו אין זו עוד ההנחה: "אפשר וישתמשו בהם". ההנחה מוחלטת מאוד והנה: "השתמש גשמתש בהם, באם נותקף".

אולם, כעבור משפטים מעטים קבע גם זאת: "במידת הידוע לי אין בתחומיה של שום מדינה ממדינות נאט"ו ארגון ראוי של הגנה-אורחית"; והוסיף, כי בהעדר ערובת-בטחון כזאת, — "כי אזי צפויה שואה לאותה אומה במלחמה עולמית: כי החזית-הפנימית — תתמוטט".

דבר בלתי-הגיוני ביותר הוא כי ראשיה של "המפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית" יבס-סו את תכונם המבצעי כולו על קו פעולה אשר, אפילו אליבא דעתם-הם, מן ההכרח כי יכתיים ב"התמוטטות". אולם מדינאי אומות-המערב, בהתכנ-סותם בפריז בשלהי 1954*, אישרו-וקיימו מדיניות-תכנון זו.

הכרוזתו של פילדמרשל מונטגומרי על קו זה באה בהרצאה, ב"מכון-השירות-המאוחד המלכותי", להרצאה. ניתן שם מבשר-רעות: "הצצה-דרך-אשנב אל מלחמת-העולם השלישית"; וזו תוארה על-ידו כהאבקות ממושכת בת 3 שלבים, המסתיימת בנצחון הברית ובכניעת האויב — כבמלחמת-העולם ה-1

(*) עיין מאמרו של קפי סירל פולס בנדון, בעמ' 55.

(**) הכונה ל"ספר-הלבן" של ממשלת בריטניה מפרואר 1954 ("הודעה בעניני הגנה"), אשר בו תאר מיניסטר ההגנה של או, לורד (פילדמרשל) אלכסנדר — וכפרי-שסבורים, בהשראתו של סיר ו. צ'רצ'יל — את צורת המלחמה-לעתיד לבוא, באם תבוא, לפי אותו תאור יצויין השלב הראשון ע"י התקפה-הודית אטומית נמרצת; השלב השני הוא שיהיה את תקופת המלחמה כשותי-השדרה של הגלחמים שבורים, באין עוד ביכולתם, מעוצם הפגיעות ההדריות, לנהל "מלחמה חדישה במלוא מובן המלה"; השלב השלישי, הוא שעשוי לראות את ההכרעה לצד זה או אחר, על יסוד אילתורים בתנאי ההרט הכללי, ומאמץ תוקפני שיבוא מצד אותו מתמודד אשר נושדו-התמיד נתגלה כרב יותר, בעיני זה — דאה "צקלון" 13-12, בעמ' 71-67 במאמר, צבאית-תודה — וכלונתו למלחמה.

שך-קיומה של אומה". בהיות ו-50 פצצות מימן "תספקנה אולי בשביל להכות-בשיתוק את הארץ, את מנגנון התעשייה שלה ואת רצונה להוסיף-וללחום". בני-סמך אחרים הגם בדעה כי אף פחות מתריסר פצצות כאלה אפשר ותתגלגלה כמספיקות לכך, אכן, אף הגנה-תכליתית-כדאי-90% אינה אלא תקיפה רחוקה, אשר לעתיד הקרוב, אמר יו"ר הועד-המשולב לאנרגיה האטום, מר קול: "במקרה הטוב ביותר — ואף זו הערכה אופטימית מאוד — אפשר ונוכל לִקְרֹט* עד כדי אחד מכל ארבעה מפציצים סובייטיים".

לגבי בריטניה, שבה המטרות החיוניות מרוכזות בריכוזים צפופים, כמעט ונדאי הוא כי 5-10 פצצות מימן היו מספיקות כדי להשמיד את כל מר-כוי התעשייה העיקריים שלה, הכוללים את מחצית אוכלוסי הארץ, מספן של אלו שהיו מספיקות בשביל למחות את מרכזיהן החיוניים של צרפת, בלגיה, הולנד ומערב-גרמניה — פחות אף מזה, יתר על-כן, חישובים כאלה מצטמצמים בצד התוצאות החומריות, יהא זה מן התבונה לזכור כי שיתוק, ותמוטה, עלולים לבוא עקב השפעה נפשית אפילו במקום שלא נתחולל בו הרס.

בכדי למנוע שואה כזאת, צריכה היתה הגנת האוויר להגיע לידי תכליתיות בת 100% כמעט כבר מלכתחילה; ודבר זה — קשה להעלותו על הדעת, האומדן האופטימי ביותר באשר ליריטה הוא בתחום 25% בערך.

על כל פנים, לא קיים — ואף לא נראה באופק — כל אמצעי שהוא ליריטת קליעים-מונחים אטור-מיים. לשנת 1945 כבר הספיקו הגרמנים לירות בהצלחה בירות-מבחן רקיטה מן הטיפוס "V-2", שטוחה כ-650 ק"מ, וזמן מועט ביותר לפני שנכבשה תחנת-המחקר שלהם בפאנאמיונדא — להשיג לים את עיבוד התכניות להארכת טוח זה, טוחם של קליעים-מונחים מן הסוג "V-1" — שבאותם הימים לא היה אלא כ-250 ק"מ בלבד, גדל בינתיים פי-שלושה, וזיקום שופר, לונדון נמצאת במרחק של כ-30—720 ק"מ מן העמדות הרוסיות בגרמניה, פריז — פחות מ-650 ק"מ, בעוד שבריסל, אנטוורפן ואמ-סטראם אינן מרוחקות אלא כ-400 ק"מ לכל היותר.

* יריטה — Interception

"לפי המושג של "מלחמה-מונעת" — Preventing War — עליה אמר לא מומן הנשיא אייזנהאואר, כי אין עוד מל-חמה מונעת במציאות; יכולה רק להיות מנחמת".

מצבה של גרמניה-המערבית אף גרוע מזה — כשחבל הרוהר מרוחק כ-170 ק"מ, ואילו פרנקפורט — 130 ק"מ בלבד.

מתברר אפוא בהירות-יתר, כי לא ניתן לקיים כל הגנה שהיא, וכי גורם-האבטחה היחיד גלום בעצמה העוצרת של מכת-תגמול בפצצות מימן. אכן, זהו בלם רב-כוח בפני התקפה מסוג שכזה, או בפני כל התקפה שיש בה משום סכנה חיונית, כי לגבי כל מעצמה שהיא יהיה זה עתה בגדר משחק-הסתכנות סומא ופזיז ביותר באם תבסס תכנית-מלחמה על ההנחה כי תהמם את יכולתו של הצד-שכנגד להניח מכת-תגמול קטלנית, הסברה על מהלומה-מהממת ("נוק-אאוט") במפתיע הנה חסרת-טעם עת מצויים שדות-תעופה רבים מהם עשויים להמריא מפציצים-מימניים; ולהתבסס עליה יהיה אוילי לא פחות מאשר להניח את גורל חייד על הסיכוי שתצ-ליח, "למצא מחט בערמת שחת". באם נחזור לעומקה של עובדה זו — יהא בכך משום משקל-שכנגד לפחד הנפוץ בפני מהלומת-הפתעה אטומית מצד הרוסים (וכן לכל הצעה בענין מהלומה מונעת)**, ראשי המשטר הסובייטי גילו עצמם מאז כבעלי שיקול קר כקרה, ונזהרים עד מאוד מפני משחקי הסתכנות עיוריים.

אולם סיבוך חדש, ומסוכן מאוד, עולה עתה מן ההחלטה לבסס את הכנתם ואימונם של כוחות המע-רב על השימוש בכלי נשק אטומיים "טקטיים". כי דבר זה מגביר את הסיכוי-הסיכון כי באיזו התנג-שות מקומית אפשר ותתפתח מלחמת השמדה הד-דית — מבלי שהתכנן לכך צד מן הצדדים.

בשנת 1950 היה הנימוק העיקרי להקמתם של כוחות-היבשה וכוחות-האוויר-הטקטיים של נאט"ו — במחיר מאמץ והוצאות עצומים — כי הם אשר יספיקו תחליף תכליתי, מסוכן-פחות, לפצצה-האטומית בתור עֶצְרוֹן" בפני תוקפנות. הנימוק הלו מתבטל ע"י הנהגת כלי-נשק אטומיים לשימושם של כוחות אלה. פילדמרשל מונטגומרי עצמו מודה בעובדה כי, עם החלטה זו, "הגענו לנקודה שאין לחזור ממנה" — דהיינו, שפירוש החלטה זו יהיה, במקרה של מלחמה, לא רק שימוש בכלי-נשק אטומיים טקטיים, אלא גם שימוש אסטרטגי בפצצות מימן, נגד אר-צות-המטרופולין של הצדדים הנלחמים.

עתה הנימוק לנקיטת צעד הרה-גורל זה — ולפי עצם-מהותו צעד הרה-אסון — הוא כי כלי-הזין האטומיים נחוצים בתור משקל-שכנגד למספרי האנ-

שים הגדולים בהרבה אשר לרשות המתקיימת בכוח. דבר זה הובהר בהודעתו של מונטגומרי: "הסיבה לכך היא, כי אין ביכלתנו להציב כוח-שקול כנגד הכוח אשר ניתן יהיה להפעילו נגדנו אלא אם נשתמש בכלי-נשק גרעיניים". לפי החישוב המספרי הנהוג הרי זו מסקנה מתקבלת-על-הדעת. אולם, ניתוחם של השלבים המאוחרים יותר של מלחמת-העולם ה-2 מראה כי הגנה חרוצה וניידת עשויה לעמוד בפני עדיפות-אויב מספרית גדולה בהרבה מן המשוער בדרך-כלל בענין זה. ב-1945-44 לעתים צבירות הוכתרו בהצלחה התקפות מבלי שתהא להם עדיפות של למעלה מ-5¹× בכוחות הנלחמים על הקרקע, ובלוית השליטה באויר, יתכן, אפוא, כי דעת "המפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית" הנה פסימית למעלה מן המידה, והסיכויים להדיפת פלישה עשויים לגדול לכשיהיו מצויים גם כוחות גרמניים.

יתר על כן, דומה כאילו דעתה של "המפקדה-העליונה באירופה למעצמות-הברית" מושפעת לא רק ע"י תחשיבי העצמה הנדרשת להדיפת פלישה, אלא אף ע"י שיקולים רחוקים יותר, כי מונטגומרי, בהמשך דבריו, העיר על הצורך בצבאות, המצויידים בכלי-זין אטומיים כדי שיוכלו לתמוך בהתקפת-האויר על "ארץ-הבית של האויב", להשמיד את "כוח-הת-היבשה האויבים השורדים", וכן "להביא מלחמת-עולם לידי סיום מוצלח" — בהיות ו"לא ניתן כיום לזכות במלחמות אלא על ידי לחימה". מושגים מיושנים כאלה — פג טעמם בתור האטומי, אולם על-ידי לים הם לבלבל חשובים.

אנשי הצבא האחר-איים לתכנון ההגנתי רוצים, בדרך-הטבע, להשיג את מידת-הביטוח הרבה ככל האפשר; ואין זה מאחריותם לשפוט, שמא תגבורתו, לכאורה, של הביטוח בשדה-הקרוב, הניתנת ע"י כלי-זין אטומיים — יצא שכרה בהפסדה בשל הסיכון המוגבר של גרימת תהוירובותו ותמוטה, בארצות המטרופולין.

המדינאים, בהרכיבם-ראשם בפני הנימוק הצבאי להשגת ביטוח-יתר כזה — אפשר ויקור כי יכול-יוכלו לרסן את תפעולו עד שיהפוך הצורך ודאי.

(*) הביטוי "ארטילרית-השדה בינונית" הנו כאן מעין "מיווג של המונחים המקובלים בצבאות דוברי אנגלית מזה — ובצבאות יבשת אירופה מזה, פירושו — הסוגים הכבדים ביותר של ארטילרית-שדה, להבדיל מארטילרית מצור או ארטילרית סבצ'ים. למעשה, המונח לתוחת ה"אטומי" כן הוטל מ"מ" שהונוג בצבא ארטיב, ולדומי' בצבאות אחרים.

אולם זוהי תקוה קלושה, הסיכון שבציוד צבאות בכלי-זין אטומיים גדול בהרבה מזה הכרוך בציוד חילות-האויר בנשק מעין זה; בהיות הצבאות מוצבים בעמדות הרבה יותר קדמיות, המפקדים תמיד יהיו עשויים להשתמש בכל כלי-זין שלהשגתם, ובלבד שלא יסתכנו בכך כי גייסותיהם ישטפו ע"י יריב — ומתוך דאגה בלתי-אמצעית זו יהיו על-ידי לים שלא להבחין בבחינות הרחבות יותר של הבעיה. יתר על כן, משהושגתו פעם הדוקטרינה והארגון על בסיס מסגרת-הימוש מסוימת — נוצר וצומח מכאן מין לחץ שכמעט ואין לעמוד בפניו. לחץ כזה הופך לודאי עוד יותר עתה, משניתן לספק תחמושת אטומית לארטילרית-השדה הבינונית.*

אולם השלילה והסכנות העלולות לצמוח מתגבורת-זין כזו — כבודות מן הטובה העשויה לצמוח ממנה, יקשה מאוד למתוח קו-מפריד בין פעולה "טקטית" בכלי-זין כאלה, לבין זו ה"אסטרטגית" — ועוד יותר יקשה לקיימו; על כן מפורק ביותר הוא האם אפשר יהיה להשתמש בהם מבלי להביא על ארצות המטרופולין את שואת פצצות המימן, ומבלי לגרום להתאבדות הציביליזציה, באם עומדים אנו לבחור, כהגנתנו, בפעולה הנושאת התאבדות בכנפיה — הלא פשוט יותר היה להתרכז בענין הנחתת פצצות המימן; כי הרי הדבר היה חוסך מאתנו מעמסה כלכלית וסכומי-כסף עצומים.

ערכם של הצבאות מתבטא, במהותו, במחן אבט-חה בלתי-התאבדותית" בפני התקפה, לחמשם בכלי-זין אטומיים — פירושו של דבר לבטל את עצם הכלית קיומם. כי בגלגולם זה הריהם מגבירים את סיכויי התפשטותו של סכסוך מקומי, והפיכתו להתלקחות כללית, מבלי שיקטינו את הסיכוי לשואה. אפילו נניח את ההנחה, המפוקפקת מאוד, כי שני הצדדים יוסיפו להמנע מלשלח את כלי-הנשק הגרעיני נגד ארצות המטרופולין, הרי יתכן מאוד כי כוחות נאט"ו יפסידו יותר מאשר ירוויחו מהיותם הפותחים בשימוש בכלי-זין אלה בשדה-הצבאי; וזאת משום היותם תלויים במידה רבה באספקה מעבר לימים לצורך אחזקתם, ואין לך דבר אשר יהא פגיע יותר להרעשה האטומית מאשר בסיסי-גמל. לעומת זאת, ניתן לתאר דרכים אפשריות, בהן יוכל המתקייף שבסיסו ביבשה — באם ניתן בשני-גות-תפיסה אסטרטגית — לסכל מערכת-הגנה הכרוכה בכלי-זין אטומיים טקטיים; כלי-זין, אשר פעולתם התכליתית מותנית במציאות מטרות מתאימות, ואין בהם ממש כנגד מצבים של פיזור כוחות האויב.

או של התערבכם בידידים* מצב דברים כזה עלול אף לעודד מתקיף, באם ידע כי יכול הוא לסמוך עליכם כי תגובתנו תצמצם לפעולה האטומית טקטית. כי ה"עצרון" העיקרי לפלישה — מונח בהעדר כל הגנה של־מש בפני מכת־תגמול בפצצות מימן על ארץ־המטרופולין של הפולש.

החלטה לצייד כוחות נאט"ו בכלי־זין אטומיים טקטיים עשויה גם להקטין את העצרון לפלישה, ע"י שתעורר את המתקיף האפשרי לסברה כי ממשלות המערב החליטו בסוד־עצתן לגנוז את פצצת־האטום, או לפחות להמנע מן השימוש בה אלא בתור מוצא־אחרון. הדבר יכול אולי אף לעודדו בסברה כי יוכל אף להרחיק־לכת במעשי־תוקפנות רבים באם ישכיל להגביל את מטרותיו ופעולתו כך שידע להמנע מלהתקיף נקודה חיונית־מובהקת — ומלהציג את יריביו במישרין בפני איום מבשר כליה.

פרט להשפעה אפשרית של עידוד שלא־במתכנן מעיז זה, מסופק עתה עד מאוד האם ינסו התקפה רבת־עצמה באמצעות כוחות "מן הסוג המקובל". כי ברור יהיה למתקיף מחשב־החשבונות כי ככל שתמעט יכולתנו לבלמה ע"י כוחות מאותו סוג — כן יתחן יותר לשער כי נאלץ לגמול בפצצות מימן. אין לך תכלית־של־אמת בצידוד הצבאות, וחילות־האוויר הטקטיים, של נאט"ו בכלי־זין אטומיים. בעוד שהדבר יגדיל בהרבה את הסיכונים שלנו, ערכו יהיה מועט במקרה של מלחמה־אטומית כוללת ושלו־ח־רסן. כוחות אלה — נבצר יהיה מהם לקיים מער־כת הגנה משנהרסו מקורות האספקה שלהם מארץ המטרופולין; ולו הוכחדו ארצות המטרופולין שלהם, כי אז היה פג עצם תכליתם.

הרי שמכל הבחינות ניתן להקשות, האמנם ישמ"ש סכומי־הכסף הגדלים־והולכים, המוצאים עתה על פיתוח כלי־זין אטומיים טקטיים וייצורם, לתכ־לית מועילה כלשהי.

העובדה המרכזית של תור פצצת־המימן היא כי ברור לכל־עין שהמלחמה הפכה דבר שבהתאבדות. זהו העצרון האמיתי בפני אותו סוג התקפה אשר "המפקדה־העליונה באירופה למעצמות־הברית", ב־תכנונה ובהכנותיה, מתכונת להקביל־פניה; ותקפו של עצרון זה חל על כל המצבים האפשריים. פרט

לפעולה נוסח־גיריליה השלובה בחתירה פוליטית. או להתקדמות מקומית באזורים בלתי־חיוניים מרוחקים. אולם התכנון הצבאי ב"מפקדה־העליונה באירופה למעצמות־הברית", כפי שהוצהר בפי מונטגומרי — אין כל קשר בינו לבין מצבים־אפשריים כאלה, מסוג קטן יותר זה — אך גם הצפוי יותר. כדי להקביל את פניהם, צריכים אנו לחיל ז'נדרמריה נרחב, שיעמדו מאחוריו כוחות "נוסח גרוד־כבאים"**, מעולי יעילות וניידות, אשר ימצאו במצב של כוננות־המיד. אנשי שירות חובה, שמשך־שירותם קצר, אינם מתאימים למשימות כאלו; והארגון הנדרש בשבילם שונה מאוד מזה שניתן עתה לכוחות נאט"ו — ועם זאת הוא גם יעלה בהוצאות פחותות בהרבה. ועוד: כוחות־חיילי־חובה כאלה אינם הולמים אפילו מקרה של מלחמה־כללית, היות והתגייסותם והובלתם תהיינה עלולות מאד להפגע מן השיבוש הבא עקב הפצצות־אטומיות. בשני המקרים אפשר לראות במעין "משמר־הארץ", על בסיס־המקומי הנפוץ ב־רחבי הארץ המציין ארגון כזה, צורה של "תגבור־לכוחות הצבא הפעילים שתהיה ניתנת־יותר־למימוש. ההתרכזות בתכונה לקראת מצבים אשר קשה לשער כי יתרחשו — זהו בזבוז פורני־עד־כדי־סכנה של המשאבים הכלכליים אשר למערב; הרי זה "רי־קוד לפי חלילו של היריב", ודלדול־כוחות־עצמני בדרך שרצוי לו כי נלך בה.

ע"י שנתכנן־מחדש את תכונתנו ההגנתית, למען יהיה בה משום מענה לאותה סכנה אשר אמנם ניתן־לשערה, נוכל להשיג קימוצים עצומים — ולהשתמש בהללו לתכליות הולמות יותר. הדבר היה מאפשר את היותור על צורות הנשק הכבדות ביותר, את הצמצום של הרשת העצומה הנוכחית של מתקני בסיסים, מחסנים, שדות־תעופה וכיו"ב, המהוים את ה"אינטרסטרטוקטורה" של הכוח־הלוחם, ואת ביטולו של שירות־החובה — דבר אשר היה מביא הן בדרך ישירה והן בדרך עקיפה, לידי הקלת העול הרובץ על שכמה של כל אומה. יתר על כן, היותור על כלי־נשק אטומיים־טקטיים לא זו בלבד שהיה שם קץ לגורם גדלו־הולך להוצאות כבדות, אלא שהיה אף מקטין את הסיכונים לכך כי מלחמה מקומית קטנה תהפוך למעשה־התאבדות־עולמי.

הצורך לקיים את ה"עצרון" המימני ל"מלחמה הגדולה" — הוא שצריך להיות תוכת־ההוצאה הרא־שונה בתקציב־ההגנה. הדבר מצריך חיל הפצצה־אסטרטגית שאיכותו הטכנית וכושר־ביצועו יהיו לעילא־ולעילא, אולם שלא יוקק למספר מטוסים

(*) דוגמה אופינית לכך — התפשטות גייסות כובשים בתוך ארץ ואוכלוסיה של מדינה בעלת־ברית.

(**) דהיינו — המתאימים ל"כיבוש שריפות" מהיר ויעיל, בכל מקום בו תפרוצנה.

המצויים לרשות צרכים כאלה רחוקים מאוד מלהיות מספיקים.

מושכל-ראשון הוא באסטרטגיה כי המאמץ לחפות על כל נקודה ונקודה — הוא אותה טעות שורשית של "נסיון להיות חזק בכל מקום" — היא היא הפגור-מה שבתכניות. ואילו בתכונה הגנתית הנסיון להת-כונן בבת-אחת לקראת כל המצבים האפשריים, הנו בגדר טעות-יסוד גורלית עוד יותר, באשר זו מקדי-מה לעבור אל תחום-הביצוע ומזכורת את משאבי-היסוד. אילו זכו הגורמים החדשים בהערכה מציאו-תית — כי או היה הדבר מעניק לנו מידת בטחון רבה יותר (ע"י שהיינו או "מטפלים" ראשונה בדב"רים שהם, "ראשוניס-במעלה") והיתה משנה לטובה את האופק והסיכויים הכלכליים של בריטניה בכל-לותם.

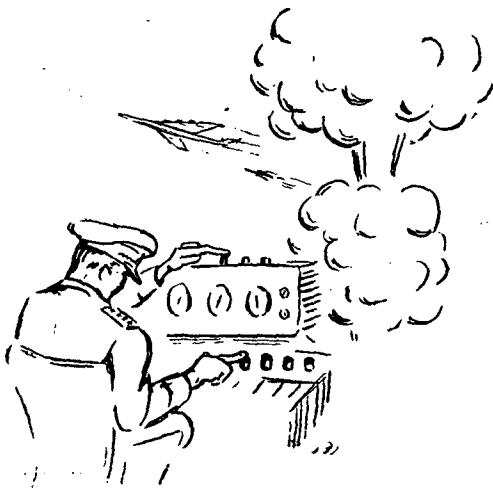
דומה לאלה שבמלחמת-העולם ה-2 — וביחוד, שתכ-ליתו החיונית היא למונע מלחמה, ולא-ודוקא לשאוף להגשים את המושג, שכיום הפך מיושן וחסר-טעם, של "זכייה במלחמה". על-כן — יש-ויש מקום לקי-מוצים גדולים בכוחות ההפצה מן הסוג הרגיל, ובציי-מלחמה, כי אם מודים עתה רשמית בכך ששום מערכת הגנה אירית שבנמצא, או הגראית באופק, אינה מסוגלת למנוע חדירה נושאת-שואה ע"י "מפציצי-מימן" — הרי גובר עד-מאוד הספק אם יש עוד ערך-חיובי כלשהו בהוצאות הגדולות של הגנה אירית.

אור-א היה תכנון-מחדש כזה של התכונה-ההגני-תית עשוי לשחרר אחוז גדול יותר של הכוחות-הפעילים לטיפול במצבי-חירום מקומיים באזורים מרוחקים. ואילו במסיבות הקיימות עתה הרי הכוחות

קפיטן ס. פולס

ב. משמעות סיכומי-נאט"ו ל-1955

הרי ההודעה הרשמית שפורסמה עם סיומו היתה בגדר תעודה פורמלית ואפילו חנירת. אורח בן כוכב אחר לו היה מזדמן לכדור-ארץ זה, היה ודאי תמה, בקראו באותה הודעה, לאחר עיינו בעתונות, לעובדה כי מראשיתה ועד סופה אין היא מזכירה כלי-נשק אטומיים כלל ועיקר. יתכן והיה מחליט כי תושביו של כוכב-לכת זה צבועים הנם עד-היסוד.

תכנון על שימוש בכלי-נשק אטומיים

למועצת ה-ברית האטלנטית, אשר אישרה את קוי התכונה הצבאית והאסטרטגית לקראת שנת 1955, נודעה חשיבות למעלה מזו שיש ליחסה ל-מושב ממוצע של מועצה כזאת. הרצאתו (כיום אפשר כבר לומר — הרצאתו המפורסמת) של פילד-מרשל לורד מונטגומרי העלתה מחשבות בלב כל אחד ממשתתפי המועצה, אולם במיוחד בלב אלה אשר ייצגו את המדינות הקטנות — שאף אחת מהן אין לה כלי-נשק אטומיים, ושאחדות מהן פגיעות במיוחד להללו. חרדה לא מעטה (הגם שהיתה זו חרדה שמקורה בתדהמה, ולא כתגובה ציונית) נתעוררה בשל כך שכוחות נאט"ו עתידים להשתית את תכונם על הנחת השימוש בכלי-נשק אטומיים.

האם פירושו של דבר — שאלו הם את עצמם — כי מכשירים זוועיים-מות אלה יגיעו אבטומטית לידי הפעלה? האם פירושו של דבר כי לפיקוד הצבאי העונקה הזכות להלום, במסיבות מסוימות, מהלומה כזו מבלי להמלך בממשלותיהן של מדינות-הברית? תכנון וארגון אטומיים של הכוחות — האין כרוכה בכך ודאות כי ישתמשו בכלי-נשק אטומיים כבר בשלב המוקדם ביותר של כל מלחמה-רבתי שב-עתיד? האם רצוי לפעול מעתה לפי קוים אלה? האם זה בגדר הכרח?

בהשואה לויכוחים ולסברות אשר קדמו למושג,

בהסתירו את תורת הצאר לבטל צו גיוס כללי שעמד להופיע.

בדבריו אמר מר ספאק בין השאר כי יהיה צורך לשמור בסוד מוחלט את הסידורים הנקבעים לצורך קבלת אישורי-המשלוח לצעד הנ"ל. הדיני מסכים אתו הסכמה שלמה, ואני תקוה, כי התלטה זו בענין סודיות הסידורים תקיים בהקפדה; רבים מדי היו בזמן האחרון גילויים ופרסומים שונים אשר יש לשער כי נעשו למען הרם את רוחו של הציבור. אולם תכופות עלה מחירם מבחינה בטחונית על הטובה שהיתה עשויה לצמוח מהם. אני עצמי היתי נוטה לומר כי קביעת כלל אשר לפיו לעולם אין להשתמש בכלי נשק אטומיים מבלי הסכמתן של י"ד ממשלות יהיה בה משום תפישת המרובה. אפשר ומלחמה תסתיים — ותסתיים לא באופן הרצוי — בטרם תושג הסכמה זו. עם זאת ודאי שהכל יודו כי העקרון נכון הנו. ממשלות, ולא אנשי-צבא הן שצריכות לשמור את ההחלטות בידיהן, ויש לפתוג כך לגבי ברית-מדינות ממש כאשר לגבי מדינה בודדה. האמת היא שההבדל היחיד בין שני המקרים מונח בכך שבמקרים בהם חברית מורכבת משותפים רבים — כבמקרה של נאט"ו — קשה יותר להבטיח כי ההחלטות תתקבלנה במהירות מספקת.

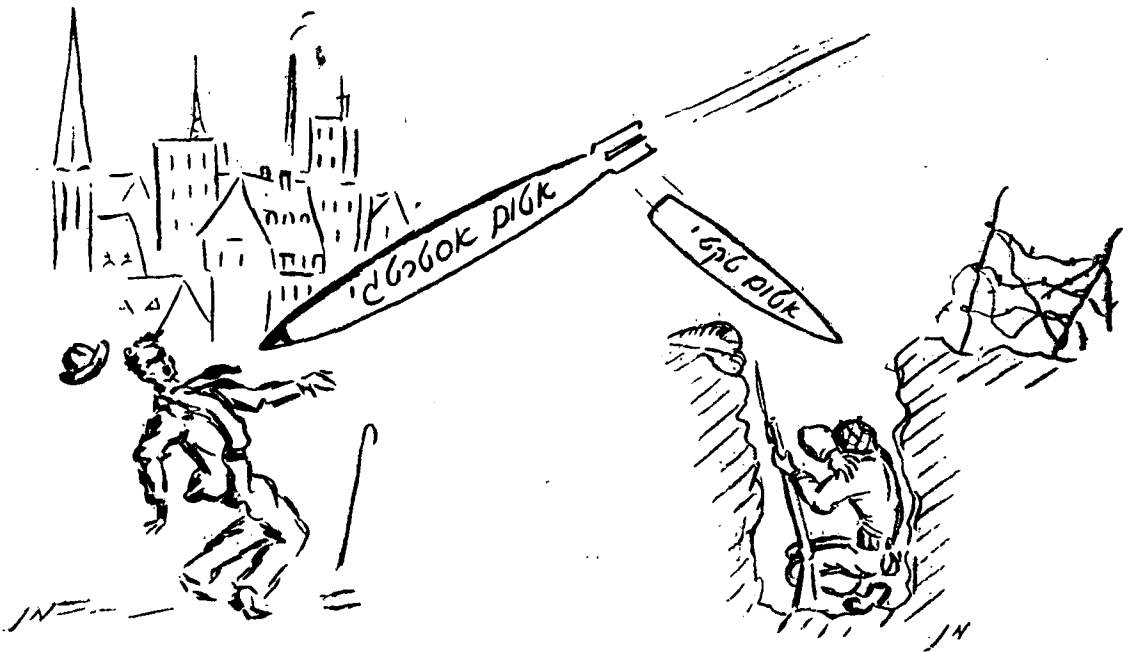
* * *

אם כי לגבי הכוחות הצבאיים של נאט"ו החזנים בגרמניה נקטו כבר בצעדים לקראת שימוש צבאות נאט"ו בכלי נשק אטומיים-טקטיים, עומדים צבאות אלה למעשה באותו מעמד עצמו כאשר במשך השנתיים-שלוש האחרונות. על כן, לא היה קושי לגביהן, לו נצטרכו להכנס למלחמה בה לא יופעל השימוש בכלי נשק אטומיים. אולם, לאחר שיוגשם הארגון-מחדש של הכוחות המזוינים, הנובע מן ההחלטות החדשות שנתקבלו בארה"ב ובממלכה-המאוחדת — ויתכן ונדבר זה לא יקום לפני שנתיים-שלוש, יהיה זה כמעט לגמרי בלתי-אפשרי להשתמש בגייסות אלה שימוש מלא במלחמה אשר תנהל לפי "קיום טרום-אטומיים".

להלכה, יתכן ואפשר לנהל מלחמה בכלי-נשק אטומיים-טקטיים מבלי להשתמש באלה האסטרטגיים; ברם, למעשה, אין אני סבור כי הדבר אפשרי. אכן, ענין זה ראוי הוא כי יעיינו בו ויש-קלוהו גוספות, כי בעוד שכלי הנשק האטומיים-הטקטיים מכוונים, בעיקרם, נגד הכוחות-הלוחמים של היריב, הרי השימוש בכלי הנשק האסטרטגיים

אולם איש לא יצא לבקר את הצורה שניתנה לאותה הודעה, הכל ידעו מובנה מהו. ואם נשאר צל-צלו של ספק בקרב מוחות תמימים-יותר, הרי אחד מחבריה של המועצה, מיניסטר החוץ הבלגי, מר ספאק, בירד את הכל ברר היטב במסיבת עיתונאים אשר נתקיימה מיד לאחר הנעילה. הדבר רב-המשקל באמת שבאותה הודעה היתה פסקה קצרה אחת שהופיעה בערך באמצע התעודה. אלמלא הדברים שהופיעו כבר לפני כן בעתונות-העולם לא היתה ודאי פסקה זו מושכת את תשומת לבו של איש. והרי לשונה: "המועצה עיינה בדין וחשבון של הועדה-הצבאית בענין המבנה התכליתי ביותר בשי-ביל העצמה הצבאית-ההגנתית של נאט"ו למשך מספר השנים הקרובות, תוך התחשבות במגמות ההתפתחות החדשות באשר לכלי-נשק ולאורחי-פעולה. היא סמכה ידה על דין-וחשבון זה בתור בסיס לתכנון והכנות הגנתיים על-ידי השלטונות הצבאיים של נאט"ו, בציניה כי אין באישורה זה משום יפוי כוח לאחרים לשאת באחריות המוטלת על הממשלות באשר לקבלת ההחלטות על הפעלתן של התכניות במקרה של פרוץ פעולות-איבה.

פירושו של כל זה הוא כי גנרל גריונטר (ה) מצביא העליון של כוחות נאט"ו באירופה) מוסמך להתכונן לקראת עריכת מלחמה אטומית, אולם ה-החלטה על שימוש בפועל בכלי-נשק אטומיים ש-מורה בידיים אורחיות, ברור הוא כי חשיבות חיונית נודעת לאותם סדרים אשר יקבעו לקבלת החלטה כזו לכשיבוא הצורך בה. אפשר להפסיד מלחמה באם המנגנון שיקבע לכך לא יפעל אז כראות; מאידך גיסא, אפשר לגרום למלחמה כי תקדים ותפרוץ ללא הכרח ולעולם כי יחרב — באם ה-מנגנון יפעל בקלות יתרה, מבלי מכשירי הבוחן-והמעצור ההכרחיים. אין זו בעצם בעיה חדשה, הגם שכיום חריפה היא מבעבר. בתקופה שבין 1866 ו-1914 — שאפשר לכנותה תקופה בה הגיע גורם הגיוס-הכללי אל שיא חשיבותו — עשויה היתה ההכרזה על גיוס להביא לידי ודאות פרוץ המלחמה; אולם מדינאים ששאפו למניעת מלחמה היו מתאמ-צים לדחות ככל האפשר את מועד ההכרזה. המטות הכלליים בהיותם חוששים בכנות כי אויבים-בכוח יקדימו וכי אי-הפעולה יציגם חשופים בפני תוק-פנות, היו לוחצים על ממשלותיהם לבל תהססנה. אפשר ויש עוד מי שזוכר כי מיניסטר מלחמה רוסי, גנרל סוחומלינוב, עשה ביולי 1914 מצעה מחפיר

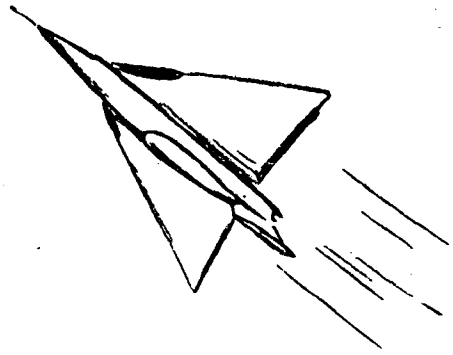
„כלי-נשק אטומיים טקטיים מכוונים נגד הכוחות-הלוחמים, ואילו האסטרטגיים — לאוכלוסיה האזרחית...“

ההכרח לתכנן את מערכת החימוש לקראת הסיכוי של לחמה אטומית — הם הם אשר רק חודשים מספר לפני-כן נהגו להצביע על כך כי דרכי ה-פעולה של יריבינו יהיו ודאי בעתיד הקרוב מוש-תתים על המשכת הנוהג לעורר מלחמות-משניות ולא להתערב בהן ישירות, אלא במידה מצומצמת מאוד. עתה רואים אנו כיצד התערבות כזו בתוך מאבקים באזורי-מושבות — אשר בעבר לא נקטו בה אלא במידה מועטת עד להפליא — מופעלת בהיקף רחב יותר; ויש לשער כי היא תפותח תת-פתחות מוגברת, והיא עשויה להפוך לנשק קטלני. הקו הכללי המציין את המלחמות המשניות הוא התביעות הרבות שהן מציגות בפני צבאות היבשה — לעומת ציי-המלחמה וחילות-האוויר, הגם שאלה כאלה עשויים למלא בהן תפקיד רב-ערך. ואילו בתוך צבאות-היבשה מבליטות מלחמות כאלו את חשיבותו של גורם כוח-האדם, ובמיוחד של חיל-האוויר. הכרחי הדבר כי היכולת להלחם בממדים כאלה ועל דמה כזו, לא תאבד. ואפילו באם יצריך הדבר פשרה מסוימת באשר להרכב הכוחות, למען יאפשר גם שימוש כזה בהם. ככל שאיננו מניחים שפורענות של מלחמה רבתי קרובה מאוד, קשה לראות סיבות מדוע נתחיל להחשיב פחות את

כרוך בהשמדה המוגנית של האוכלוסיה האזרחית. כן יש לזכור כי בצד נאט"ו — מהוות ארצות-הברית את בית-הגשק העיקרי המכיל את פצצות הרבתי האטומיות שנועדו לשימוש אסטרטגי. האמריקאים נוטים לראות באלו משען רב. רואים הם אותן כי אמצעי היחיד שיש בו משום משקל-שכנגד לעדיפות הרבה של הצבא הסובייטי, וצבאות המדינות-הנילו-ות, בכוח האדם ובכלי נשק מסורתיים. קשה להניח כי יהיו נוטים לותר עליהם. אם נעמוד בפני השאלה שמה כדאי יותר לקבל את הודאות של תבוסה במלחמה רבתי ובלבד ש-נמנע מאימות של התנגשות אטומית — ודאי שיש לחשוב כי התשובה תהיה — „לא“.

לפי שורת-ההגיון אמנם קשה לראות כיצד יכולה להתנת תשובה אחרת:

אכן, אין זו עדיין המלה-האחרונה בנושא זה. ראשית כל, הגם שכלי נשק אטומיים עשויים לשמש — וסבור הנני כי שימשו בפועל — עצרון בפני תוקפנות בכוח הגשק — אין הם בגדר עצרון בפני תוקפנות בעולם המחשבות. וכן אין כלי נשק אטו-מיים — ודאי שלא כלי נשק כגון פצצת המימן — מתאימים בשביל שימוש במלחמות הקטנות. אולם אותם אנשים עצמם אשר הרבו זה עתה לדבר על

היכולת לנהל מלחמות קטנות, להלחם בהן ולעמוד בנטל תוצאותיהן.

שני הצדדים שבעולם יצטרכו ודאי פעם להביא בחשבון כי מלחמה עולמית נוספת — ותהיה מידת הצלחתן של הבריתות היריבות כאשר תהיה — היתה משמידה את כל העמל הממושך לשיפור תנאי הקיום של העמים הן ברוסיה והן בארצות-הברית ובבריטניה. תוצאתה אפשר ותהיה כי העולם כולו יוטל אל תוך תהוה ובהוה, ויסוג אחר אל עבר הברבריות. אין בידי מדינות נאט"ו, לפי מעמד העניינים כיום, להרשות לעצמן את הויתור על כלי-נשק אטומיים מחמת הכוחות-הלוחמים האדירים אשר ברית-המועצות ובני בריתה מקיימים. אולם התקוה היחידה להטבת סיכוייו של העולם טמונה בהתחלת פירוק נשק כללי, צעד-אחר-צעד. אפילו

קפיטן ס. פולס

ההגנה ברור העצמה הגרעינית

תעודה רבת-משקל היא ה"הודעה בענין הגנה" לשנת 1955* אשר מיניסטר ההגנה הביאה בפני בית-הנבחרים. "כל אשר נתרחש בשנת 1954 הוש" אר-בצל על-ידי הופעתה של פצצת המימן" — אלו הן המלות הפותחות של ה"הודעה". יש מן המדהים במחשבה כי בעוד שלפני פחות מעשר שנים היינו ברובנו הגדול, אומרים אמור וחוזר כי אין לנו כל צורך לחשוב על דברים שהיו גרועים מפצצת האטום, ואשר לא יתכן כי יומצא אי-פעם דבר הגרוע ממנה — הנה עתה ניצב לפנינו הגרוע

(*) "ספר לבן" על בעיות ההגנה, לפי הביטוי הבלתי-רשמי המקובל.

צעד יחיד בכיוון זה לו נעשה בכנות, היה בו משום התקדמות עצומה. עם זאת, אילו הוחל במשא-ומתן על כך, כי או הכרח היה לציין ברורות כי במידה ולא תושג הקלה מעין זו במצב העניינים לא תשאר ברירה אלא להוסיף ולכונן ולטפח את כוחות ההגנה לפי אותם קוים אשר צוינו כבר לעיל; דהיינו, באופן שיסוגלו לעריכת לחמה אטומית במלוא היר-קפה. הכרח היה אזי להבהיר הבהר היטב כי מדינות המערב לא תרתענה לא בפני המאמץ ולא בפני ה-תוצאות. כי אז היה הצורך להעמיד את הכל על הקלף של שמירה על החופש ואפילו תוך הרס והכחדה; ואם יהיה הכרח — ליפול בנופלים, כי שאנו נלחמים עליו עד הסוף. אכן, אף לו נפלנו-בנופלים, מובסים — היה בכל זאת בשאר אף היריב במצב של השמה, ויש לשער כי גם של התפוררות. אפשר להניח כי שני הצדדים לא ירצו בשואה כזו. על כל פנים, בין שמגמת מחשבות זו תתגלה כמציאות ובין אם לאו, הרי הסידור שנעשה עתה, לפיו הוסמך הפיקוד הצבאי של נאט"ו להתכונן לקראת שימוש בכלי נשק תחדישים, אין בו משום פתרון שלם לבעיות שלפנינו. ועוד פחות מזה יש בו משום תחנה בדרך בה מקוים אנו להגיע לידר שלום. זאת ועוד. אין בסידור זה, כשהוא לעצמו, כדי למנוע בעד שימוש בכלי נשק אטומיים אף מחוץ למסגרתו; כי כוח-מהלומה אורני אמריקאי גדול נשאר מחוץ למסגרת נאט"ו ואינו נתון למרות ציוויה.

ממנה לאין-ערוך. במובן מסוים, הרי יש בפצצת המימן משום קפיצה-קדימה לעומת פצצת-האטום המקורית. קפיצה שאינה פחותה מזו אשר היתה פצצת האטום עצמה לעומת ציי-מפציצים-הנושא עמו את הכבדות שב"פצצות" מן הסוג המקובל. רישומו של כלי הנשק החדש במוחותיהם של מדינאים ואנשי-צבא היה חזק ורב לפחות באותה מידה ש-נודעה לכלי הנשק שקדם לו.

פצצת המימן מצריכה שידוד ארגונם, מן-השורש, של כל אורחי המלחמה — וזאת בטרם שהושלם שידוד-הארגון הקודם של כוחות לוחמים אשר נבע מהופעת פצצת האטום. עתה הוחלט כי יוחל ב-

בתנאים הצפויים במלחמת-עתיד). בענין זה אומרים לנו דק, כי רוחו של הציבור "תבחן במבחן המור ביותר". ואמנם, בחון תבחן. בשביל קורא נכון ה- מסקנות הן מועזות; ולכך נתכוננו מחברי התעודה. התפתחות עניינים זו הביאה אותם לידי ההחלטה לסמוך מעתה בראש-וראשונה על כלי-הנשק ה- "גרעיניים", ולעשות את חיל האוויר המלכותי - שהוא המכשיר שנועד לשאתם - ליסוד העיקרי שבשידותים-הלוחמים. סבורים, כי ערכו-העוצר של כוח-מלחמה בעל אופי כזה, הנושא בדרך-האוויר אל האויב כלי-נשק אטומיים, הנו גדול עד מאוד. האמת היא כי אף-על-פי שזוועות המלחמה הוגדלו במידה עצומה על-ידי הפצצות החדשות, רווחת הדעה כי הסיכון שתפרוץ מלחמה פחת עתה. אין אני מתכוון לחלוק על דעה זו.

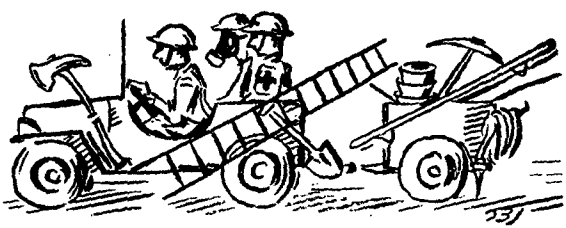
בצי-המלחמה מתקדמת המלאכה של בנית אנית כלי-נשק-מונחים נסיונית; אולם בטרם נשליך את כובעינו אל-על מרוב שמחה על כך, יהיה עלינו לשים את הלב לעובדה כי אין זו אניה הנבנית כולה מחדש, כי אם אניה המוקרת לתפקיד חדש, וכי הפלגות-המבחן שלה לא תחלנה, לפי התכנית, אלא ב-1956. אולם היות ואין אנו יכולים לסמוך בשלמות על עצמת-האוויר-האסטרטגית, הכרת לנו כי יהיה לרשותנו גם צי-מלחמה אשר - "בצותא עם ציי הברית", כלשון ההודעה - יוכל לחפש אחר הכוחות הציניים של האויב ולהשמידם, ובאותו-זמן עצמו לשמור על השליטה בנתיבי התחבורה הימיים שלנו*. וכן עלינו לצמצם את צי-התעודה שלנו באשר לגודלו, אולם לשפרו מבחינת האיכות. אח-דות מן השפעותיו של הקו החדש על צבא היבשה כבר נרמזו בהודמניות קודמות. משך התקופה הי-אחרונה נתפרסמו הודעות על-כך כי יהיה על הצבא - באמצעותו של אימון, ובחלק על-ידי ויתורים על דברים שאינם הכרחיים או מקבילים זה לזה - ליהפך לנייד יותר, מהיר תנועה יותר, מסוגל ל-

פצצת המימן מצריכה שידוד ארגונם, מן השורש, של כל אורחי המלחמה...

בריטניה בייצורה של פצצת המימן, הגם שמותר לחשוש כי זמן רב יעבור בטרם יהיו מוכנים לשימוש מקצת מכלי נשק אלה.

ספר לבן רשמי לעולם איננו תעודה דרמטית. שעה שקורא הנך בזה המונח לפנינו - על הקורא להשתמש בדמיונו באם רוצה הוא להעלות מתוך הנוסח את מלוא משמעותן של המלים בהן משתמשת התעודה. השמדת חיי-אדם וחומר - כך אומרת התעודה - "בקנה מידה שאין לו תקדים"; הפצצה עשויה להשם - "אזור נרחב, על-ידי ההדף ועל-ידי הקרנת החום". חלקיקים מפורקים-לאטומיהם ינשאו למרחקים וירדו בתור "אבק אטומי". הריכוז הרב ביותר של האבק האטומי - השפעתו על בני אדם שנמצאו חשופים לעומתו מבלי-מחסה תהיה ממתה; לבד להשמה, שטחים נרחבים יותר "יהפכו בלתי ניתנים למגורי אדם". התעודה מזמינה אותנו להתבונן רגע בתמונה של אזור-מטרה - מכלי שיגונב רמו בענין ממדיו - אזור שבו ישותק כליל מנגנון השלטון המרכזי והמקומי; ובמקרים ידועים - לצמיתות. מצויים בהודעה מספר משפטים שקי-טים בדבר תעשייה, חשמל, מים ומזון, והירות רבה אפילו עוד יותר נוהגת התעודה לגבי הנושא של דמת-הרוח של הציבור - נושא אשר נודעת לו חשיבות גדולה ביותר; לגבי נושא זה לא נוכל למצוא משום תקדים מספיק באותה רמה - שהיתה גבוהה בכללותה - שנתגלתה בבריטניה במשך מלחמת העולם השניה (מכל מקום, לא תקדים ש-יאפשר את הערכת בעיות דמת-רוחו של הציבור

"חיל הגנה נייד" לתפקידי הדברת שריפות ולפעולות הצלה ופינוי נפגעים...

השתמש יותר בנתיבי-תחבורה ואמצעי-תחבורה מ- סוג ב' או ג', ומוכשר לבצע מבלי הסתבכויות מבצעי לילה בקנה מידה גדול.

במלה אחת. יהיה עליו לסגל עצמו לתנאים בהם יש להביא בחשבון לא רק את פצצת המימן אלא אף כמה צורות של כלי נשק אטומיים-טקטיים חדשים. והנה, עתה יהיה לו גם תפקיד חדש ב- מערכת ההגנה האורחית: — יאומן ויצויד "חיל הגנה נייד" לתפקידי הדברת שריפות ולפעולות הצלה ופינוי נפגעים. משך שלוש ארבע השנים הקרובות תהיה המשימה להקים לתכלית זו חיל בן 48 גדודי-עתודה. זהו בראש וראשונה ענין ל- משרד המלחמה* כי עם הגיוס-הכללי יבואו כל גדודי-העתודה תחת פיקודם של מפקדי-הצבא ה- מקומיים; אולם חלק מסוים של גדודי עתודה אלה, יורכב מחיילים שיבואו מעתודת חיל-האוויר המל- כותי.

משלושת השירותים-הלוחמים חיל-הצבא הריהו זה אשר נגזר עליו לשאת בהפחתה הגדולה ביותר באשר לעצמתו, והתפקידים הנוספים הניכרים אשר יהיה עליו ליטול עתה על עצמו יחלישוהו במידה מוחשית כתור צבא "לוחם". מה "הודעה" למדים אנו כי ימשך-וילך ציודי-מחדש "ארוך-הזמן"; וכי ב- משך השנה יקבל הצבא ציוד חדש: מכשירי אל- חוט, מכ"ם, תותחים-נגד-מטוסים קלים ותת-מק- לעים. כל אלה — ודאי שתועלתם בצדם. אולם צריך לקוות, כי המלים "ארוך זמן" שצוטטו לעיל נתכוונו לאותם דברים אשר אין בהם משום חיוניות

(*) והיינו, אותו מיניסטריון בריטי אשר ענייני צבא- היבשה נתונים בידיו, והוא אחד משלושת המיניסטריונים המקבילים (לצבא, לצי-המלחמה ולחיל-האוויר) הנתונים ל- מרליו העליונה של מיניסטר ההגנה הבריטי.

(**) הכוונה, כמובן, ל"מלחמה הזעירה" בקנה-המלאיה. היו כפותים אל תפקידיהם באזור תעלת סואץ — ומשגש- תחרו עתה ניתן שוב לבריטניה, בפעם הראשונה מאז שנת 1939, לכונן "עתודה אסטרטגית" (ולו גם קטנה-בהרבה) בתוך ארץ-המטרופולין, והיינו, חיל-משלוח לשעת הצורך לתפקיד זה או אחר מעבר לים. עתודה זו מנתה עוד ערב מלחמת-העולם השנייה 5 דיביזיות-רגלים ודיביזיות-שריון אחת — ואילו עתה, אף לאחר שתכונן-מחדש, לא תעלה כנראה בהרבה על דיביזיות-רגלים אחת; עם זאת, נייחותה וגמישות הפעלתה תגדלנה בהרבה, כי המגמה היא להפעילה במקרה כגיל, בעיקר-שלי-דבר, עלידי הסטה בדרך האויר. הצטמקות האפשרויות לקיים עתודה כזו, באה בשל ארבעה גורמים: (1) הקטנה יחסית של הצבא הבריטי; (2) הצורך לקיים צבא כיבוש (או "צבא ברית") ניכר בגרמניה (העולה עתה על 3 דיביזיות); (3) תפקידים "מקומיים" מוגברים (כבקניה ובמלאיה); (4) מחיקת כל החלק החורי של צבא הודו-הבריטית לשעבר, עוד לפני הפינוי ממצרים והעתודה — ראה בעקלון מס' 22 (מעוללות הפינוי הבריטי בסואץ, 29).

מיוחדת ברגע הקריטי; וכי כלי-הנשק האטומיים- הטקטיים לא הוכללו ברשימה זו רק משום ששייכים הם לסוג מיוחד-בפני-עצמו, אשר הצורך בהם — והוא צורך דחוף — נובע מן המסיבות החדשות אשר כבר תוארו כאן. ידוע למדי כי צבא ארצות- הברית התקדם בשטח זה התקדמות רבה, וכי כלי- נשק אטומיים-טקטיים כבר ראו באותו צבא שירות- שדה, אם כי תוך שימוש תיאורטי בלבד. בתמרונים ותרגילים גדולים באמריקה ובגרמניה.

אלו הן אחרות, מן הנקודות העיקריות שב- "הודעה". עתה — מספר הערות.

ראשית-כל — בענין צי-המלחמה. בענין זה כבר העירותי, קצר וחזור, בזמן האחרון, ואוכל להסיף אך מעט. חשוב לציין את העובדה כי הגם שערכ- העוצר של החימוש שלנו, המסוגל לבצע מהלומות- נגד, ודאי שהגו ראשון-במעלה — הרי יש לראות בתור עצרון משני את היכולת-להתמיד-ולהתקיים, אשר יהיה ברור לכל כי אמנם מצויה היא אצלנו, וכאן נועד לצי-המלחמה תפקיד גדול. אולם הניחו לו לצי להתכווץ-וללכת — וזאת לא כל כך מבוהנת עצמתו כיום-הנה, כאשר לגבי תהליך-ההחלפות לק- ראת העיתיד. אותם צעדים לביצוע ההחלפות אשר הוזכרו — ביצועם, ופירותיהם, עודם המוקים מ- אתנו; וקשה לראות כיצד אפשר יהיה להמנע מהתחזות פער, הגדולה באותן מלחמות אשר דאינו בשנים האחרונות, מלחמת קוריאה — מלחמה ציח היתה, כמובן זה שלא ניתן היה לנהלה בלעדי ה- מחפה אשר ניתן עלי-ידי כוחות הצי, ואילו במיצר פורמונה — הופעתו בלבד של צי אוויר הביאה לידי פינויים-ללא-קרב של איי טאצ'ן והבטיחה את הגנת פורמונה.

צבא-היבשה, כפי שכבר צוין, עומד בתהליך של צמצומים, אולם באותו זמן-עצמו עתיד הוא עתה ליהנות מעובדת כינונה של עתודה-אסטרטגית ש- תשכון בבריטניה. עובדה זו היא אולי הטובה שב- תוצאותינו של ההסכם עם מצרים**. חיל-הצבא הוא הכוח העיקרי הבא בחשבון לתפקיד ניהולה של "המלחמה הקרה" — העלולה להמשך אולי זקא במידה שיריבינו יעמדו בפני "עצרון" מלפתח במלחמה רבותי, והנה, "מלחמה קרה" היא המצינה תביעות בראש-דוראשונה באשר לכות-האדם. מלת- מנת-משניות, כזו שבקוריאה, מציגות תביעות גדר- לוח למתן חיל-רגלים — ובתוך חיל-הרגלים למספר רב של "גושאי רובה וכידון".

הכרחי הדבר כי חיל-הצבא, אשר בתקופות-הזמן

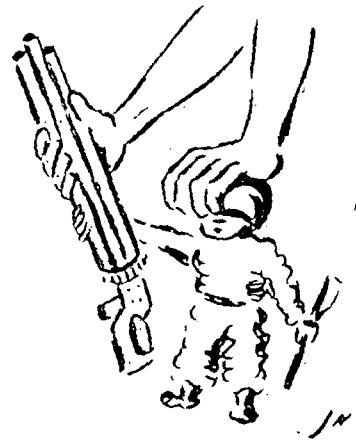
תיאורטי של תעודותיו אשר ניתן בהודעה בענין ההגנה.

«ספר לבן» אחר שנתפרסם בזמן האחרון, מציין כמה סיבות למצב־דברים זה, אולם לא נוכל לעסוק בכך כאן. ידוע למדי כי לא במקרה אחד של דגם־מוצע למטוס חדש, כי אם בקבוצה שלמה של דגמים־מוצעים ומתוכננים שונים של מטוסים, לא נתגשמו התקוות הראשונות שתלו בהן; פיתוחם של טיפוסים־מטוס חדשים התנהל באיטיות ונתגלו בו כמה תקלות שהצריכו התחלות־מתחדש; פרקי־זמן ארוכים, שממש לא נתקבלו על הדעת, נדרשו בשביל לשרש את המשגים שנתגבשו; וכיום אין עדיין חיל־האוויר־המלכותי מצויד כיאות לתפקיד אשר נקבע בשבילו.

על אף כל אלה יש לו להיל־האוויר־המלכותי עצמת הולם גדולה למדי, וניתן להשתמש בו בפרוץ מלחמה רבתי, למשל בראש־זראשונה, להריסת ב־סיס־אוויר, אויבים העולמים לאיים בהתקפה על בריטניה, בעוד שהאמריקאים נוטלים על עצמם את המשימות הראשיות של מתקפת־הנגד ה־גרעינית. אולם צורך דחוף הוא לכפר על הזמן שהופסד וכן למנוע בעד השנותן של שגיאות אשר ניתן־להשמר בפניהן.

ועתה נסיים בציון כמה עקרונות כלליים. ר־בראש־זראשונה — זה: בעוד שברור הדבר כי תכניותינו חייבות להתבסס על מתן עזרה לבעלי־ברית וקבלת עזרה מבעלי־ברית, מעל לכל, היא לארצות־הברית — אל נא נניח לעצמנו ליהפך לנילונים בלבד.

באם נמסור את הים לידי ארצות־הברית — כי אז פירושו של דבר כי הפסדנו את זכותנו ל־השמיע את קולנו וקיבלנו על עצמנו את הפרידה־לתמיד מאשר נשאר עוד מגדולתנו. ושנית, סבורני כי מטרתם הראשית של הרוסים בזמן הנוכחי אינה מלחמה, כי אם סילוקם של הכוחות האמריקאיים והבריטיים מאירופה המערבית, דבר אשר היה מוסר לשררתם, לשבט או לחסד, את היבשת כולה.

«הקטנת הכמות מול הגדלת עצמת־האש...»

האחרונות היה נתון בהתנגשויות כה רבות מהן יצא בשלום, ועתה נתון הוא במילוי תפקידים כה רציניים באפריקה ובאסיה* — לא יפסיד גם לעתיד את יכולתו ליטול על עצמו משימות במאבקים מסוג זה, החל בקוריאה, בפסגת הפירמידה, ועד לקניה ב־מרגלותיה. לולא התחשבות בשיקולים אלה כי אז ודאי רצוי היה כי הצבא יתוכנן ויתואם במיוחד לצורך הלחימה בסוג אחד של המלחמה — זה, אשר לפי הערכת המצב המאוחרת־ביותר ניתן לצפותו מראש. אולם ל־מלחמה הקרה ול־מלחמות משניות נודעת חשיבות רבה מאוד — שהרי לולא כך לא היו משתמשים בהן נגדנו. על־כן שומה עלינו ל־עשות כל מאמץ אפשרי בכדי לשמור ולקיים, אף בצד כל הנסיונות החדשים, חיל־צבא אשר מסוגל יהיה ללחום בסוגי־המלחמה האחרים הללו.

מה שיש לומר על אודות חיל־האוויר־המלכותי הריהו, בראש־זראשונה, כי מידת יכולתו הנוכחית בשטחים השונים איננה מקבילה לאותו שרטוט

* הכונה כמובן ל־מלחמה הוצייה בקניה ובמלאיה.

„התנהגות מביישת או בלתי הולמת“

סאת אלוף/ם נ. שדמי נשיא ביהוד הצבאי העליון

עקב אירועים במסגרת השירות הצבאי, כאשר הם נוגדים בניגוד חמור את תכונות היסוד הנדרשות מאת חייל ואת הרמה המוסרית הגבוהה אשר שירות זה מחייב את משרתיו, חלף הסמכויות הנרחבות שהוא מעניק להם לצורך מלוי תפקידיהם, סמכויות שאינן מקובלות בחיי החברה הרגילים.

לכן יבחון בית-דין צבאי את המסיבות והמעשים באופן הזהיר והמדוקדק ביותר, בטרם יחייב חייל בעבירה זו, ויעשה זאת רק לאחר שיהיה משוכנע מעל לכל ספק, שמסיבות המקרה המסוים מצדיקות את החיוב בעברה לפי תקנה זו.

מאותה סיבה משקל העונש שיגזור בית-דין צבאי לחייל שיחויב בעברה זו יהיה מותנה בדרגתו. ככל שדרגתו גבוהה יותר, דהיינו סמכויותיו המיוחדות דות נרחבות יותר, ישא באחריות-יתר, דהיינו יהיה צפוי לעונש כבד יותר.

משום כך רק לעתים נדירות יחייב בית-דין צבאי בעברה זו טוראי, מאחר שסמכויותיו המיוחדות מצומצמות ביותר.

מסתבר, איפוא, שאין כל יסוד להשקפה, אשר לפיה אין לעברה זו כל מקום בחוק הצבאי וכאילו אבד עליה כלת. טענת בעלי דעה זו היא כי היה לסעיף זה מקום בחוקת השיפוט של ארגון ההגנה, אשר בחר את חבריו בקפדנות יתר, דבר שאין ליחס אותו למסגרת צבאית, המתבססת על שירות חובה. אין לקבל מסקנה זו לגבי צה"ל, מאחר ויש בכך משום סילוף המציאות, ואדרבה, ההיפך מזה הוא הנכון. דהיינו, עצם המסגרת הצבאית, והסמכויות המיוחדות שהחוק מקנה לחייל ובמיוחד למפקד מצדיקים ללא צל של ספק את המשך קיומו של סעיף זה בחוק הצבאי שלנו.

אך לעומת ההשקפה הנ"ל שוררת דעה אחרת, אשר לפיה יש ליחס עברה זו לקצינים בלבד, בהנמקה, שרק לגבי מעמד זה קיימת חובת התנהגות מסוימת, אשר כל מעשה או מחלל שיחרוג ממנה יחשב כמבייש או כבלתי הולם, או שניהם כאחד. דעה זו אינה נראית לי, מאחר שלדעתי הנה העתק מלאכותי, בלתי-מוצלח ובלתי רצוי, מהמקובל בצבאות אחרים.

בתי הדין של צבא-ההגנה-לישראל מחייבים לעתים חיילים — לרוב מפקדים — בעברה המוגדרת בחוק כ„התנהגות מביישת“ או „התנהגות בלתי-הולמת“; ולפעמים בשתייהן כאחת. במקרים אלה אין חיוב בעברה מסוימת — כגון: נפקדות, סירוב למלא פקודה, שררה כלפי פקודים, רשלנות, גניבה ועוד כיו"ב — אלא העברה היא בעצם התנהגותו של החייל, אשר בית-הדין קובע, כי לפי החוק — פסולה הנה.

התנהגות כזו אפשר שתכלול אף שורה של מעשים — או מחדלים — מסוג אחד או מסוגים דו-מיים, אשר בצירופם יהיו את אורח-ההתנהגות ש"החוק רואה אותו כפוגם.

דיון בעברה כזו מחייב בכל מקרה מסוים, כי נפרד, את ניתוחה הממצה; ובית הדין הצבאי אמנם עושה זאת מדי פעם, וקובע ע"י כך את ההלכות בתחום משפטי זה.

הנסיון שנצטבר תוך פעולתו של בית-הדין הצבאי בשתי דרגותיו מגבש מספר הנחות; ולאילו מוקדשות השורות הבאות.

המחוקק בקבעו עברה זו בחוק, לא התכוון לכך שכלל החיילים בצבא, בעברם עברות שונות, מ"המוגדרות בחוק, יחויבו ע"י בתי-הדין הצבאיים בהתנהגות מביישת או בלתי הולמת; אם כי, מובן מאליו, שמרביתן המכריע של עברות אלו פירושו גם התנהגות פסולה.

אכן, בתי-הדין הצבאיים נוהגים בהתאם לכך ולעתים יקרה, שבית-דין צבאי מסרב לחייב חייל בהתנהגות כזו, למרות שהואשם בכך ותחת זאת יחייבו בעברה אחרת מהמוגדרות בחוק, אשר לדעתו מתאימה יותר למסיבות המקרה, וגם משום שלדעתו אין במקרה שלפניו כל האלמנטים הדרושים כדי לחייב את החייל בהתנהגות מביישת או בלתי הולמת. לאיזה מעשים או מחדלים נתכון אם כן המחוקק בקבעו עברה זו?

לדעתי התכון המחוקק בחוק זה למעשים או מחדלים האופייניים לשירות הצבאי, או המהריפים

יתר-על-כן, אנו מצוים על כבוד האדם היהודי, אשר כבודו חולל ונרמס במשך דורות, ועדיין קיימים וְדִים הששים לדרסו.

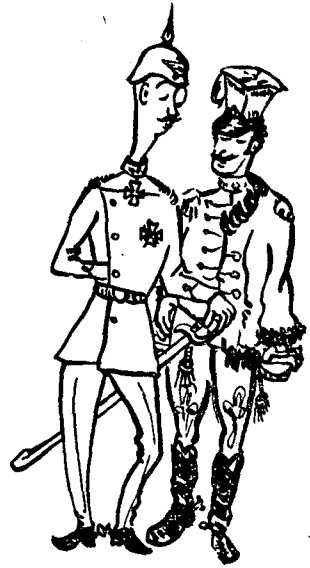
זה ערך שעליו מצווה אדם מישראל לדורותיו, ואף אנו בדורנו. כל חייל בצה"ל מצווה על-כך וחייל לשמש דוגמה ומופת לציבור האזרחי, ועל-אחת-כמה-וכמה מצוים על כך במיוחד המפקדים בצה"ל, אשר ככל שהתפקיד שהמפקד ממלא, או הדרגה שהוא נושא, גבוהים יותר — כן תדרש מהם אחריות גדלה והולכת.

כבודם של מפקדינו, ובמיוחד של קצינינו, יפחן במידת האחריות שיגלו בשעת מילוי תפקידיהם, בגילויי כושר השליטה העצמית שבעזרתה יתגברו על יצרים שונים, אשר הנם טבעיים לגבי כל ילוד-אשה, אולם לעתים הם יצרים פסולים ושפלים ואישי-הצבא חייב להתגבר עליהם.

על המפקד להשמר מלסטות מדרך הישר ואל לו להגרר אחר יצרים אלה, שאינם לתפארתו או לחיזוקו של צה"ל, אלא מסכנים ומחלישים אותו לגבי האחריות הגורלית המוטלת עליו בהגנת מדינתנו.

יש לזחות את הרעיון על מעמד קצינים, אשר רק לגבינו תהיה קיימת חובת "התנהגות רצויה", ונכיר גם להבא לצורך זה במעמד המפקדים בצה"ל, כל המפקדים, החל מטוראי-ראשון.

אכן, לפעמים עשויות המסיבות להיות חמורות במידה כזו, שלא תכאה לבית-הדין הצבאי כל דרך אחרת, אלא לפסוק, שלמפקד כזה שוב אין מקום

„הפרוטים והפולנים...”

חזקה אף על בעלי דעה זו שבתוכנו, שאינם מתקנאים בדפוס „מעמד הקצונה” המוכרים וה-זכורים לנו — כיהודים ביוחד — מסוגם של הצבא הרוסי-הצבאי, של הצבא הפולני לתקופותיו השונות, של הצבא הפרוסי, ועוד צבאות, בדומה לנ"ל. הקצונה בצבאות אלה הצטיינה בהשקפת עולם, שבאמת אבד עליה כלה, וכל ה„ערך” של „כבוד הקצין” שהיה נהוג בהם הוא לגבינו מושג מסולף, ברברי ובלתי-אנושי.

אולם, אפילו ההשקפה שהיתה מקובלת בצבא הבריטי, אשר את המושג „ג'נטלמן” היתה מזהה בצבא עם זה של הקצין בלבד, אין לה אחיזה בתוכנו בהיותה נוגדת ביסודותיה את עצם מהותנו. אצלם נוצר מעמד הקצינים לפני דורות רבים ע"י האצולה, אשר הטביעה בקצונה שלהם את השקפות-היסוד שלה לגבי חלוקת המין האנושי ל-מעמדות עליונים ותחתונים, בלויית כל ה„מוסר” האופייני שהיה מיוחד להשקפות אלה, אך גם הבריטים נאלצים להכנע יותר ויותר להשפעת „הזמנים החדשים” בהתפתחות החברה האנושית ו-השינויים שחלים במחשבה הצבאית בזמננו. גם אצלם ניכרים כיום סימנים של התאמת הדברים לרוח הזמן, אולם אנו, שמסורת זו זרה לנו לחלוטין, מה כי נסתבך בהשאלת „ערכיה” המפוקפקים-למדי, לנו מסורת עתיקת-יומין, המעלה, כערך, את כבוד האדם באשר הנהו אדם, ובצלם אלוהים נברא.

„קצינינו בעלי כושר שליטה...”

„אין מקום במשפחת הקצינים...“

במשפחת המפקדים בצה"ל ויש לפלוט אותו מתוכה ע"י הורדתו לדרגת טוראי.

לעומת זאת עלולות להיות מסיבות קלות יותר, לפיהן יחליט בית-הדין הצבאי רק על הורדתו מדרגתו הנוכחית, מתוך הנחה ותקווה, שהעברין יתקן את דרכיו ואף יחזור בעתיד לדרגתו ואפילו יתקדם נוספות.

המחוקק התכון להקף רחב למדי של מעשים או מחדלים, ואף ראה צורך לקבוע ברורות שני סוגים של התנהגות פסולה — התנהגות מביישת והתנהגות בלתי-הולמת, בניגוד לחוק הצבאי הבריטי, למשל, המדבר „על התנהגות מביישת של קצין, שאינה הולמת ג'נטלמן“.

לא כל התנהגות בלתי הולמת תהיה בהכרח גם התנהגות מביישת, אולם כל התנהגות מביישת תהיה בהכרח גם בלתי הולמת.

ומשהו ביחס לעונש על עבירה זאת.

גירוש-מן-הצבא אינו בא בחשבון למעשה, מאחר שהדבר נוגד את חוק שירות הבטחון ועשוי לשמש עילה למשתמטים מהסוג הגרוע ביותר. אין עדיין חוק במדינה הקובע מה צריך להיות יחסה של החברה האזרחית כלפי המגורש מן הצבא, ואיש מאתנו אינו יודע בדיוק באינה מידה ניתן בכלל לחוקק חוק כזה, ואם כן — מתי.

סולם העונשים הקבוע בחוקתנו הצבאית רואה בעונש ההורדה בדרגה עונש קל ממאסר, ולו ל-תקופה קצרה ביותר. לכן כל עונש מאסר, אשר נגזר על מפקד על-ידי בית-דין צבאי גורר אחריו אבטומטית הורדת מפקד זה לדרגת טוראי.

במקרה ועונש מאסר יוטל על מפקד ע"י בית-משפט אזרחי בעקבות עברה שמפקד זה עבר אותה שלא במסגרת השירות הצבאי ושלא בעקבות שירותו — מסמין החוק את הרמטכ"ל להחליט בכל מקרה שימצא לנכון להוריד מפקד זה לדרגת טוראי. מתוך הנסיון למדים אנו, שישנם מקרים של חיוב בהתנהגות מביישת ודוקא במסיבות חמורות מאוד, כשהתגובה המתאימה ביותר אינה בשלוח האיש למאסר, אלא בגירושו של העברין בחרפה משורות הפיקוד ולצמיחות.

במיוחד מכוונים דברי למקרים, בהם התנהגותו המסוימת של המפקד הנה מביישת לפי מושגי ה-צבא, אך מעשיו הפסולים הללו יתכן ויראו כ"כש-רון" וכמעשים מקובלים, נאמר, בעולם המסחר, ה-סרסרות או התיווך, במקרים כאלה נסתייג לחלוטין

מתברתו של בעל תכונות „מוצלחות“ אלה ונשתדל להפגין כלפיו את מלוא יחסנו השלילי ואת הת-נגדותנו המוחלטת לכך שיוכל אי-פעם לחזור ול-הצטרף מחדש לחברת המפקדים בצה"ל. יהיו ודאי גם מקרים, אשר בהם לא יהיה כל ספק לגבי חומרת המעשים או המחדלים הפסולים, אולם ניתן יהיה להניח, שאירע כאן מקרה „ביש מזל“, כתוצאה מתהפוכות גורל, ומי מאתנו אינו עלול להכשל אי-פעם? ניתן להניח כי במקרים כאלה למרות עונש המאסר שהוטל על העברין, ולמרות שהורד לדרגת טוראי — אבטומטית או לפי החלטתו המיוחדת של הרמטכ"ל — לא חדל, בעצם, מלהיות מתאים למלא תפקידים של מפקד, ואף יתכן כי במסיבות מסוימות, העלולות להוצר תוך תנאים אחרים, יקרא עברין-לשעבר זה ליטול מחדש על עצמו אחריות של מפקד ואף ישא בה בעילות, בהצלחה ובכבוד.

כפי שמלמדנו הנסיון, מן ההכרח להבדיל בקו בולט את הגבול בין שני סוגי כשלון זה. לכן יש, לדעתי, להוסיף בחוק בסולם העונשים עונש מיוחד של הורדה לדרגת טוראי לצמיחות, ומקומו בסולם העונשים יהיה לאחר המאסר הקצוב, אין להסתיר ולהעלים ביטוי חריף כנ"ל ע"י שנסתפק בהורדה אבטומטית לדרגת טוראי בעקבות המאסר, כי אם להיפך: המאסר יבוא כתוספת לעונש ההורדה לדרגת טוראי לצמיחות. ובית-הדין הצבאי יוכל לעשות זאת, מאחר והחוק מרשה לו לצרף לעונש העיקרי עונש נוסף, מהקלים יותר.

מבעיות בית-הדין הצבאי המחוזי

לגבש לעצמו את דעתו שלו בכל שאלה כזו, ולעתים גם בניגוד לדעתו של השופט המקצועי, ואפילו כשה האחרון משמש כאב בית-הדין.

ה. רגש האחריות — אשר מבטיח שיחתום על פסק-דין רק לאחר שהנו מכיר, יודע ומבין את כל המפורט בו וכשהוא אישית משוכנע, שאמנם זו היא תשובתו הצודקת לענין הנדון.

באיו מידה נוכל לדרוש את כל התכונות הללו מאת כל חייל בצה"ל?

הנני מניח שיושר לבב הנו נחלתם של כל חיילי צה"ל, ובאם ישנם יוצאים מן הכלל, הרי אין הכרח כי מקרים אלה הם שיקבעו. הם ישנם בכל ציבור, ולא בין אנשי-צבא במיוחד, או בין חוגרים דוקא. אולם הנני מסופק, באשר לתכונות הקשורות בגיל, השכלה אופי, התפתחות כללית ונסיון, כי במסגרת הצבאית מוצאות אלו את ביטוי ע"י הדרגה הצבאית.

בתנאי השירות בצה"ל ניתן לאמר שהטוראי, הטר"ש, הרב"ט, הסמל וסגן-המשנה הנם חיילים צעירים למדי, בעלי נסיון חיים מצומצם מאוד. קשה לדרוש מחיילים אלה, אשר במשך כל ימי שירותם מצויים ומודרכים על קבלת מרות מצד הממונים עליהם, שיהיו מסוגלים להבחין נכונה ב"שוני החריף שבמצבם בשמשם שופטים בבית-הדין המחוזי.

יש לחשוש ביותר לתוצאות עמידתם במבחן חמור זה, עלולות לנבוע מכאן תופעות מאכזבות, ובכיוונים שונים, אך כל אחד מהם עלול להוות גורם בלתי-רצוי בעבודתו של בית-דין צבאי ואף לשמש לרעת המשמעת והסדר הטוב בצבא.

יש להטיל ספק רב, באיו מידה מסוגלים חיילים צעירים אלה להתמצא בבעיות המשפטיות המתעוררות כמעט בכל דיון משפטי ושלעיתים הנן סבוכות למדי, ואין כל בטחון שיהיו מסוגלים לקבוע ל-עצמם דעה עצמאית בכל מקרה, ולא לקבל באופן עיוור, בחינת "מצות אנשים מלומדה", כל אשר יסביר להם השופט המקצועי שבתוך הרכב ביה"ד, כל זה מביאני להטיל ספק חמור ביותר בתועלת, אותה קיוה להפיק מהחוקק בקבעו חובת שיתוף שופטים בבית-הדין המחוזי אף מבין חיילים צעירים אלה, ותאם יכולים הם באמת להועיל לתכריהם בני-דרגתם העומדים לדין בפני בית-הדין המחוזי.

חוקת שיפוט ת"ש"ח קובעת, שבכל הרכב של בית-דין צבאי מחוזי יהיה לפחות שופט אחד ב"דרגת הנאשם.

בקביעתו זו הוכיח המחוקק דאגת-יתר לנאשם, מתוך החשש שהיה לו, כנראה, כי שופטים העולים על הנאשם בדרגתם הצבאית עלולים שלא להעריך נכונה את כל מסיבות המקרה המסוים, שעליו נותן החייל את הדין בפניהם, וע"י כך עלול להגרם עיוות-דין.

המחוקק הניח, שנוכחות שופט בעל דרגה השווה לדרגת הנאשם היא אשר תמנע אפשרות בלתי רצויה אשר כזו.

האמנם מושגת כונה רצויה זו?

הנני מטיל ספק בכך.

מהן התכונות הנדרשות מאת חייל על-מנת ש-נוכל לסמוך עליו בשבתו בדין כאחד משופטיו של בית-הדין הצבאי המחוזי?

לדעתי, אלו הן:

א. יושר לבב — המבטיח שישפוט ללא כל משוא פנים, ללא כל השפעה צדדית אסורה, ללא כל פניה אישית מצדה, אלא רק לפי מצפוני הנקי ובהתאם לחוק.

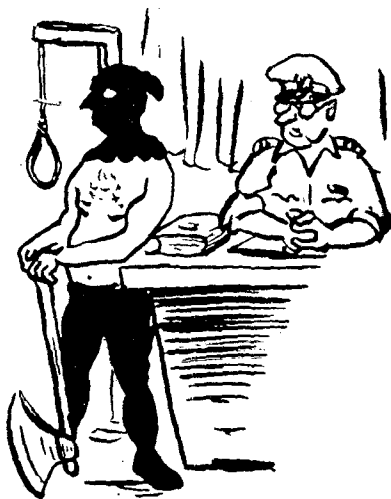
ב. נסיון צבאי מספיק ונסיון חיים כללי — אשר הודות להם ניתן להאמין שאמנם יהיה מסוגל לראות ראייה מפוכחת למדי את כל המתהווה במהלך הדין המשפטי ואף יצטיין בגישה שקולה, זהירה ואחראית בשעת שמיעת עדויות, ניתוח עובדות והסקת מס-קנות.

ג. אופי מוצק ומגובש — אשר מבטיח שבשעת פעולתו כשופט, יהיה בלתי-תלוי בכל מרות, פרט למרות החוק לפיו הוא שופט ומרות מצפוני האישי. וזה על אף העובדה, שפרט להזדמנות זו הגהו חייל, הנתון תמיד למרותם המלאה של מפקדיו הממונים עליו.

ד. רמה שכלית והשכלתית נאותה — המבטיחה כי שופט כזה, אשר הנו בדרך כלל חסר השכלה משפטית, ידע להבחין לאשורו את אשר יסביר לו השופט המקצועי המלומד שבתוך ההרכב, בכל ה-נוגע לבעיות משפטיות, המתעוררות לרוב בכל דיון משפטי ומלוות לעתים השקפות סותרות וחילוקי דעות. לא רק להבחין שומה עליו, אלא מחובתו אף

את מי מוסמך לשפוט בית-הדין הצבאי המחוזי?

בסמכות של ביה"ד המחוזי כיום לשפוט חיילים צד דרגת רב-סרן ועד בכלל, פרט למקרים שהיא תאשמה היא לפי סעיף לפיו עלול להגור עונש מות. לדעתי, יש להוציא מסמכותו של בית-דין מחוזי את השיפוט לגבי קצינים בדרגות רב-סרן וסרן. בעל דרגה כזו בצה"ל הנו אישיות מרכזית ומוכרת למדי בגבולותיו של המחוז השיפוטי בו הוא משרת, ויש יסוד לחשוש שהמחוז השיפוטי יתקשה להעמיד לדין קצין שכזה, ולכן, על-מנת להבטיח לבית-הדין עבודה תקינה ועל-מנת להשיג בטחון יתר שלא תפגם פעולתו, מן הראוי להרחיק ממנו כל גורם העלול להתפרש כידיעת-יתר מל-מפרע או כדעה קדומה. יתכן ולמעשה אין מצב הדברים חמור ביותר, אולם החשש בלבד דיו כדי להצדיק את השנוי בנהל.

בית-דין מחוזי עלול לגזור...

לדעתי אסור להעמידם בגילם זה במבחן חמור וקשה זה. חובה זו יש להטיל רק על חיילים בוגרים יותר ובעלי נסיון חיים רב יותר.

אמנם, הנסיון מלמדנו שאין עיוות-דין בבית-דין המחוזי כלפי חיילים-עברניים, בשל היותם בעלי דרגות נמוכות, וזה בזכות השופטים, הן ה-מקצועיים והן השופטים מבין הקצינים, אשר מגלים אויבקיטביות לדוגמה במלאם תפקיד זה של עשית הצדק בהתאם לחוק, אין לזקוף את הדבר דוקא להשתתפותו של החייל הצעיר כאחד מחבר ה-שופטים.

השינוי שבהצעת החוק הצבאי המבטלת את החובה בדבר השתתפות שופט אחד לפחות בדרגת הנאשם, אין בו עדיין התיקון המלא הנדרש.

לדעתי, יש להטיל חובה זאת רק על קצינים מדרגת סרן ומעלה.

דעתי זו מתחזקת עוד יותר לאור תחולתו של החוק הצבאי שלנו על חיל-המילואים, ומחייב על-כן רבים מאורחי המדינה לתת את הדין במסיבות מסוימות בפני בית-דין צבאי.

בשל כל הבחינות הנ"ל מן הרצוי, לדעתי, שבבית-הדין הצבאי המחוזי יכהנו כשופטים רק קצינים, ובדרגות מסרן ומעלה.

כמובן, בכל הרכב של בית-דין צבאי מחוזי מן ההכרח שכאב בית-דין ישמש שופט מקצועי ואף את זאת יש לקבוע מפורשות בחוק.

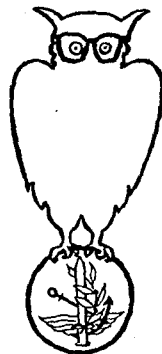
רק שניים הצביעו...

חובת הקצינים לשמש שופטים בבית-הדין הצבאי המחוזי.

הנסיון מוכיח, שדוקא קצינים, המשרתים ב-חילות הלוחמים, ובעיקר ביהידות-השדה, אינם מ-קבלים את העידוד הנדרש על-מנת שישתתפו כל אחד בתורו, כשופט בבית-הדין המחוזי.

עובדה היא, שבהתכנסות קציני עוצבה מסוימת הצביעו רק שני קצינים בלבד כמי שהשתתפו אי-פעם כשופטים בבית-דין צבאי מחוזי. ברור כי אחוז השתתפות זה הוא זעום למדי.

ברורים למדי הגורמים לתופעה מצערת זו. ה-זומס הרב המוטל על קצינים אלה, ותנאי חייהם (סוף בעמ' 75)

טוב יכול להיות יותר טוב

בישיבתו השבועית עם המ"פ, שנתקיימה ביום חמישי בבוקר, מסר המגיד כי בהתאם להוראות אה"ד חייב להינתן תדריך לפני כל שיעור ושיעור המתבצע בצבא. התדריך צריך להיות בצורת "מסגרת לשיעור" ולהינתן ע"י מפקד גבוה בשני דרגים מהמדריך, המעביר את השיעור המסוים, היינו: מ"כ הנותן שיעור יקבל "מסגרת לשיעור" מהמ"פ, מ"מ הנותן שיעור יקבל "מסגרת לשיעור" מהמגיד. מ"פ ב' שפלוגתו היתה פלוגת טירונים, עיין ב"מערכת השיעורים" והחליט כי השיעור הראשון שלקראתו יתן את התדריך למ"כים יהיה שיעור מס' 4 ברובה (טעינה ופריקה וקביעת הכונת), שינתן בכיתות השונות של הפלוגה ביום שני ושלישי בשבוע הבא. הוא קבע לעצמו כי את ה"מסגרת לשיעור" יכין מיד לאחר ארוחת הצהריים, וימסרנה למדריכים בשעה 1600. הוא הוציא הוראה למ"מים ולמ"כים של הפלוגה שעל לאותה שעה יתכוננו למתן שיעור זה ע"י קריאתו בחוברת "הרובה", ושיהיו במשרדו בשעה הנ"ל. הוא קיבל רובה מהמחסן, הוציא מארונו את חוברת הרובה שלו — וישב להכין את המסגרת לשיעור. תוך כדי רישום רשימותיו היה מהרהר:

נכונה של כונת (לשם חסכון בזמן בקרב). זה יצא קצת מסורבל, אבל זה חשוב ונכון. האמת היא שאף אחד מהמ"כים בפלוגה לא היה מגיע בכוחות עצמו לרעיון הזה.

"משך השיעור" — בסדר. "המקום" — המ"מים יחלקו את המקומות הקבועים של מחלקותיהם. "ק" בוצת החניכים" — ברור. "אופן ההדרכה" — זה כל אחד יודע... אבל כדאי לחזור על זה: "השיעור ינתן בשילוב של הדגמות (זה שקראו פעם "הצגות"), הסברות, חייו ותרגילים". כדאי גם להוסיף שיל-מדו קודם במצב חופשי ורק אח"כ במצב שכיבה (מן הקל אל הכבד). "אמצעי עזר להדרכה" — "ח"ר מרעיון למדריך" בסדר. "חומר עיון לחניכים" אין. "מדריכים עוזרים" אין. "ציוד ועזרי אימון" אין. "מפות" אין... הופ: כמעט שנפלתי בפח. ראשית "ציוד ועזרי אימון" יש: מטענים וכדורית-רגול. ושנית: רק לפני ארוחת הצהריים ביקרתי באחת הכיתות שניתן בה שיעור ניקוי". לכל חייל היה רובה, אבל למדריך לא היה רובה והוא השתמש ברובהו של אחד החיילים, כל פעם של חייל אחר — וזה דוקא היה בסדר. אבל מה קרה בכל זאת? כאשר המדריך הדגים והחיילים חיכו — נשאר אותו חייל בלי רובה ולא יכול היה להשתתף. אוסיף אס-כן: — "רובה למדריך".

לשם מה נחוצה כל הצרה החדשה הזאת? אפשר לחשוב שהמ"כים נפלו מהשמים ואינם יודעים כלל להכין שיעור. הרי יש להם אותה חוברת שישנה לי. כל מה שהם צריכים לעשות הוא לפתוח את החוברת ולכתוב מערך שיעור. העסק לוקח 5 דקות — והבחור נותן שיעור טוב. נו, חבל על הזמן...

נפתח את החוברת ונתחיל לרשום: נתחיל ב"חלק הפתיחה" של "מערך השיעור". "נושא-אימון" — זה פשוט. "נושא השיעור" — טעינה ופריקה ו"יצוב הכונת" (אני מבין שבינתיים שינו את המונח ל"קביעת הכונת"). "המטרה" — בעצם זה כתוב בחוברת, אבל אולי נשנה קצת... צריך להוסיף שהטעינה ופריקה הן פעולות טכניות וכן את ענין החסכון בזמן.

ועכשו, מה צריכים החיילים לדעת בסוף השיעור? אני רוצה שידעו לטעון ולפרוק בשכיבה; וזה הכל. רגע, רגע: צריך גם לדעת למלא מטען ולהריק אותו, וצריך כמובן גם לדעת לקבוע כונת. ואולי כאן המקום לתת ביטוי לכך שאני מעונין שהחייל ידע כי את הפעולות הטכניות מלמדים כדי לחסוך זמן (במילים אחרות: חיים) בקרב, ובכך, "הישגים": מילוי מטען והרקתו, טעינה ופריקה במצב שכיבה, קביעת הכונת; ואיך לנסח את ה"לקח"? — "הבנת החשיבות של טעינה ופריקה נכונות, וכן קביעת"

הפתיחה". זה בסדר וזה בסדר... בסדר... בסדר... כן. "חלק הפתיחה" בסדר. ועכשיו "חלק שלבי-השיעור". טוב, בסדר, בסדר... רגע, רגע! האם החיילים יודעים כבר "ארצה-פול" ו"קום"? לא! אז מה אתה קופץ עם "טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב-שכיבה"? קודם-כל צריך לבוא פה שלבי-ביניים בין הלימוד במצב חופשי לבין הלימוד במצב-שכיבה. לאמור: שלב של "ארצה-פול" ו"קום" עם רובה (שלב זה יאריך כ-10 דקות). ודבר זה מזכיר לי שלא סיכמתי את הקצבת הזמנים לכל השלבים. ובכן סה"כ מסתכם ב-125 דקות. מזה — 10 דקות מחוץ לשיעור. נשאר 115 דקות. הנה! מסתבר שפעמיים הקצבתי זמן ל"ארצה-פול" ו"קום"; פעם אחת לפני שהקציתי שלב נפרד ל"ארצה פול" ו"קום" ופעם שניה לאחר-מכן. צריך לתקן: שלב לימוד טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב-שכיבה (כ-15 דקות) והשלב שלפניו, שלב "ארצה-פול" ו"קום" עם רובה (כ-10 דקות). בעצם אפשר להפחית 5 דקות משלב "טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב חופשי". ובכן נשאר לי 100 דקות, שהן שתי שעות-אימון.

אלא שבינתיים נתגלה לי דבר נוסף: כמו שלא חשבתי מראש להקצות שלב נפרד ל"ארצה פול" ו"קום" עלול הייתי לעשות טעויות נוספות. מוטב, איפוא, שאבדוק את כל השלבים תוך-כדי קביעת שלבי-המשנה שלהם, וע"י כך גם אבטיח את עצמי בפני שאלות של המכ"ם. בעצם, מוטב שאכתוב לעצמי את שלבי-המשנה ואם הם-עצמם לא ישאלו — אשאל אני אותם... זהו-זה. גמרת.

"סידורי-ארגון" — תלבושת וציוד לחניכים" זה פשוט. "רכב" אין. "סידורי-בטחון" — זה חשוב: שלא יתעסקו עם תחמושת חיה, לכן יש לבצע מסדר בקורת. נספחים — אין. גמרת את "חלק הפתיחה". ועכשיו נעבור ל"חלק שלבי-השיעור":

קודם כל מסדר-בקורת (לפני השיעור) ובזאת חיסלנו את בעיית סידורי הבטחון (זה ימשך כ-10 דקות). שלב ראשון בשיעור עצמו יהיה: הצגת התכלית, שתכלול את הסברת מטרת השיעור וקיי-שור לשיעורים קודמים; בעצם, רצוי שבשלב זה ידגים המדריך, ללא הסברות, את הטעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב-שכיבה, (כ-5 דקות). השלב הבא יהיה מילוי מטען והרקתו (כ-10 דקות). אח"כ שלב של לימוד טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב חופשי (כ-25 דקות). לבסוף יבוא שלב תרגול בטעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב חופשי (כ-10 דקות). ועתה, מאחר שגמרנו עם "טעינה ופריקה וקביעת הכונת" במצב חופשי, אנו יכולים לעבור ל"טעינה ופריקה וקביעת הכונת" במצב שכיבה: שלב ראשון: — לימוד טעינה ופריקה וקביעת הכונת במצב-שכיבה (כ-25 דקות). השלב הבא יהיה תרגול טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב-שכיבה (כ-20 דקות) ולבסוף: שלב הסיכום (ש-יכלול את שאלות החיילים ותשובות המדריך, שאות-סיכום של המדריך, בדיקת נשק וסיכום מילולי). (כ-10 דקות).

קעת כדאי לעבור שוב על כל מה שכתבתי ולבדוק שמא נפלו אי-אלו טעויות: קודם כל "חלק

וזה תכנה של המסגרת לשיעור" כפי שנתנה המ"פ למ"מים ולמ"כים בשעה 1600:

מסגרת לשיעור מס' 4

1. נושא האימון: רובה מאוזר-98.
2. נושא השיעור: טעינה ופריקה וקביעת-הכונת (מקום: ייצוב-הכונת).
3. המטרה: ללמד את החייל את הפעולות הטכניות של טעינה ופריקה וקביעת-הכונת, כדי שבקרב יבצע אותן במהירות ויקדיש את עיקר-זמנו-היריות לכיוון ולהריגת האויב.
4. הלקח וההישג הנדרשים:
  - א. הבנת החשיבות של טעינה ופריקה וכן קביעת-הכונת של הכונת. (זיכרו: בשיעור הוה, כמו בכל שיעור אחר צריך קודם כל להביא לידי כך שהחייל ידע לשמור על חלמדים את הנושא).
  - ב. מילוי המטען והרקתו.
  - ג. טעינה ופריקה במצב-שכיבה.
  - ד. קביעת-הכונת.
5. משך השיעור: 2 שעות.
6. המקום: המ"מים הם שיקבעו את המקומות לכיתות, מתוך המקומות שקבעתי להם לאימונים שאינם טקטיים.
7. קבוצת-החניכים: כיתה.

8. אופן ההדרכה :
- א. השיעור יתן כשילוב של הדגמות, הסברות, חיפוי ותרגילים.
  - ב. הוראות שונות :
- (1) ללמד קודם במצב חופשי ואחר־כך במצב־שכיבה.
  - (2) שלב־מעבר בין מצב חופשי למצב־שכיבה — „ארצה פול“ ו„קום“.
9. אמצעי־עזר להדרכה :
- א. חומר־עיון למדריך — חוברת „הרובה“, עמודים 21—28 (שיעור 4).
  - ב. חומר־עיון לחניכים — אין.
  - ג. מדריכי־עוזרים — אין.
  - ד. ציוד ועזרי־אימון — רובה למדריך, 14 מטענים, 70 כדורי־תרגול.
  - ה. מפות — אין.
10. סידורי־ארגון :
- א. תלבושת וציוד לחניכים — תלבושת־עבודה, ערך־חגור קל, רובה לכל חניך.
  - ב. רכב — אין.
11. סידורי־בטחון :
- א. אין להביא תחמושת חיה לשיעור.
  - ב. לפני השיעור יש לבדוק את הנשק והחגור של החיילים ולודא שאין בהם תחמושת חיה.
  - ג. יש לבדוק את כדורי־התרגול ולודא שאכן כדורי־תרגול הם.
12. נספחים : אין.

שלב־שיעור

1. מסדר־בקורת (כ־10 דקות, לפני החילת השיעור), במסדר הבקורת תודאו את סידורי הבטחון.
2. הצגת התכלית (כ־5 דקות), שלב זה יכלול את הסברת מטרת השיעור, קישור לשיעורים קודמים והדגמה מלאה, ללא הסברות, של טעינה ופריקה וקביעת־הכונת במצב־שכיבה.
3. מילוי המטען והרקתו (כ־10 דקות), הדגימו פעם, ואח־כך למדו — כשהחניכים מחקים אתכם.
4. לימוד של טעינה ופריקה וקביעת־הכונת, במצב חופשי (כ־20 דקות), והו סדר הלימוד : א. טעינה, ב. פריקה, ג. קביעת־הכונת.
5. תרגול של טעינה ופריקה וקביעת־הכונת, במצב חופשי (כ־10 דקות), אל תתחילו לתרגל לפני שסיימתם ללמד, אם אתם מרגישים שהכיתה עוד לא הפסה בדיוק את סדר הפעולות, ואינה יכולה עדיין לבצע אותן בשלמות — אין טעם ללמד את הביצוע המהיר, מוטב שתגולו זמן מהשלב הזה (עשיה מהירה ותצרפוהו לשלב הקודם (עשיה אישית).
6. „ארצה־פול“ ו„קום“, עם רובה (כ־10 דקות), שימו לבכם שכאשר פעולה היא מורכבת אנהנו משתדלים לחלק אותה לפעולות־משנה. הפעולה שאנו מלמדים בשלב זה („ארצה־פול“ ו„קום“) היא פעולה פשוטה, אבל, אילו היינו מלמדים אותה ביחד עם פעולת השלב הבא (טעינה ופריקה וקביעת הכונת במצב שכיבה) — כפי שהדבר מתבצע למעשה באימונים מתקדמים או בקרב — היינו מכבידים על החיילים את התפיסה. מאותה סיבה עליכם גם ללמד את הביצוע של „ארצה־פול“ ו„קום“ במספרים תחילה ורק אח־כך רצופות.
7. לימוד של טעינה ופריקה וקביעת־הכונת, במצב־שכיבה (כ־15 דקות).
8. תרגול של טעינה ופריקה וקביעת־הכונת, במצב־שכיבה (כ־20 דקות), לשלב התרגול הזה הקדשנו יותר זמן מאשר לשלב הלימוד, משום שהוא מהוה למעשה חזרה על כל מה שלמדנו בשיעור, ובו יש ללטש את פעולות החיילים עד שיבצעו נכון ובמהירות. עליכם לרשום מראש את הסוגים השונים של תרגילים שתתנו, ואף לקבוע תחרויות, כדי שלא יבזבו זמן בשיעור עליכם לכתוב מראש : „תדגיל טעינה (ללא מטען, עם כדור בבית־הבליעה), קביעת־הכונת (טוח 300 מ') ופריקה“ וכן הלאה.
9. סיכום (כ־10 דקות) : — השיבו על שאלות החיילים, שאלו אותם שאלות, ואל תשכחו לבדוק את הנשק.

לאחר שמסר את המסגרת לשיעור, תוך חריגה מדי־פעם מהכתוב לפניו והרחבה במקום שמצא לנכון — איפשר המ"פ לנוכחים לשאול שאלות. להלן השאלות שנשאלו ותשובות המ"פ:

שלימה. היא גם נעשית באותם אמצעים: הבריה, הכדורים, הגיצרה. פעולת קביעת-הכונת אינה שייכת דוקא לשלימות זאת. לכן מקומה בנפרד. מאותה סיבה גם העירותי לכם כי עליכם להסביר לחיילים שכל ענין הכיוון יוסבר להם בשיעור הבא. נוסף על כך ישנם כמה אופני טעינה שעלינו ללמד את כולם ולתרגלם. הטעינה והפריקה מצריכות הרבה יותר תרגול מקביעת הכונת. שטף השיעור יופסק אם אחרי כל טעינה נצטרך לבצע את קביעת-הכונת.

שאלה: — בעקבות התשובה לשאלה הקודמת בר-

צוני לשאול האם לא מוטב שלימוד טעינה ופריקה יהיה שלב נפרד, ולימוד קביעת-הכונת יהיה שלב נפרד — ואילו התרגול יהיה משותף, תרגול של טעינה ופריקה וקביעת-הכונת?

תשובה: — שאלה זו היא חשובה מאוד וגראה לי

שהשואל צודק בהצעתו. בהתאם לכך אבקשם לתקן את המסגרת לשיעור שרשמתם באופן זה: בסעיף „אופן הדרכה“, „הוראות שונות“, הוסיפו: (3) ללמד טעינה ופריקה לחוד וקביעת-הכונת לחוד. בחלק „שלבי השיעור“, בשלב 4, מחקו משם-השלב את המלים „וקביעת-הכונת“ ומחקו את ההערה ב' ענין סדר הלימוד. שנו את הזמן המשוך עד ל-15 דקות. הוסיפו שלב 5: „קביעת הכונת במצב חופשי (כ-5 דקות)“. שלב 5 הקודם, יהפך ל-6, וכן-הלאה. בהודמנות זו כדאי שתציינו לכם שגם בשלב 7 יש ללמד טעינה ופריקה לחוד וקביעת-הכונת לחוד.

מדוע נחוץ כל הענין הזה של „מסגרת לשיעור“? לדעתי היה יותר פשוט כמו שנהגנו עד כה: כל אחד פותח את חוברת „הרובה“ ומכין לעצמו „מערכת שיעור“, או אפילו משתמש ב„מערכת שיעור“ שהכין בקורס המכ"ים.

תשובה: — החוברת בצורתה היום אינה עשויה כדי לענות על צרכי ההדרכה הנכונה. אם תפתחי את החוברת בעמוד 23 תראו כי בלימוד „טעינה ופריקה וקביעת-הכונת“ כתוב שם כך: קודם טעינה עם מטען, אח"כ טעינה ללא-מטען, אח"כ ייצוב הכונת ולבסוף פריקה. אמור לי אתה כיצד תלמד טעינה ללא-מטען לאחר שלימדת טעינה עם מטען ולפני שפרקת קודם את הכדורים מהרובה? סיבה ש' ניה: כאשר אנו נותנים „מסגרת לשיר עור“ בהשתתפות כל הממ"ים והמכ"ים, יש לנו הזדמנות לשמוע דעות שונות, וגם דעות של אנשים מנוסים יותר. בכך אנו מעלים את רמת השיעורים. וסיבה נוספת: ניתנת לי הזדמנות להשפיע על מתן השיעורים עלידכם, וניתנת לכם הזדמנות לשאול ולהתייעץ מראש בכל-דבר שאינו ברור.

שאלה: — אתה הסברת לנו שאת שלב „טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב חופשי“ יש

ללמד לפי סדר זה: א. טעינה, ב. פריקה, ג. קביעת-הכונת. לדעתי יותר פשוט ללמד לפי הסדר שעושים את זה. זאת אומרת: א. טעינה, ב. קביעת-הכונת, ג. פריקה. החייל ילמד תיכף את הפעולות בסדר הנכון.

תשובה: — הפעולה של טעינה ופריקה היא פעולה

מאחר שהמ"פ לא נשאל שאלות נוספות, שאל הוא עצמו את הנוכחים מה לדעתם צריכים להיות שלבי-המשנה, למשל, ב„שלב 4 — טעינה ופריקה במצב חופשי“. התקיים דיון בשאלה זו. לחלק מהמדריכים נתגלה לראשונה הצורך ללמד באופן ברור ונפרד טעינה עם מטען וללא מטען, עם כדור בבית-הבליעה וללא-כדור בבית-הבליעה. המ"פ הסביר שצורך זה משפיע גם על מבנה שלבים אחרים: „תרגול טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב חופשי“, „תרגול טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב-שכיבה“, המ"פ סיכם בקבעו את שלבי-המשנה לשלב 4, כדלקמן:

- א. טעינה עם מטען ופריקה עם הכנסת כדור לבית-הבליעה (הדגמה ותיקוי).
- ב. טעינה עם מטען ללא הכנסת כדור לבית-הבליעה (הדגמה ותיקוי).
- ג. תרגול קצר של טעינה עם מטען ופריקה, רק עם הכנסת כדור לבית-הבליעה.
- ד. טעינה ללא-מטען (עם ובלו כדור בבית-הבליעה).

המ"פ קבע לעצמו שבדרך-כלל הממ"ים יבדקו את מערכי-השיעור של המכ"ים, פרט לתרגילים מסובכים, הדגמות לכל הפלוגה וכיוצא-באלה. אולם הפעם ביקש לראות "מערך-שיעור" של מ"כ אחד

מערך-שיעור לשיעור מס' 4

1. נושא האימון : רובה מאור-98.
2. נושאי-השיעור : טעינה ופריקה וקביעת-הכונת.
3. המטרה : ללמד את החייל את הפעולות הטכניות של טעינה ופריקה וקביעת-הכונת, כדי שבקרוב יבצע אותן במהירות ויקדיש את עיקר-זמנו-היריות לכיוון ולהריגת האויב.
4. הלקח וההישג הנדרשים :
  - א. הבנת החשיבות של טעינה ופריקה נכונות וכן קביעה-נכונה של הכונת.
  - ב. מילוי המטען והרקתו.
  - ג. טעינה ופריקה במצב-שכיבה.
  - ד. קביעת-הכונת.
5. משך-השיעור : 2 שעות.
6. המקום : שדה-השלף שמעבר לכביש.
7. קבוצת-החניכים : כיתה.
8. אופן-ההדרכה :
  - א. השיעור ינתן כשילוב של הדגמות, הסברות, תיקוי ותרגילים.
  - ב. הוראות שונות :
    - (1) ללמד טעינה ופריקה לחוד וקביעת-הכונת לחוד.
    - (2) ללמד קודם במצב חופשי ואחרי-כן במצב-שכיבה.
    - (3) שלב-מעבר בין מצב חופשי למצב-שכיבה — "ארצה-פול" ו"קום".
9. אמצעי-עזר להדרכה :
  - א. תומרעיון למדריך — חוברת "הרובה" עמודים 21—28, שיעור 4.
  - ב. חומר עיון לחניכים — אין.
  - ג. מדריכים עוזרים — אין.
  - ד. ציוד ועזרי-אימון — רובה למדריך, 14 מטענים, 70 כדורי תרגול.
  - ה. מפות — אין.
10. סידורי-ארגון :
  - א. תלבושת וציוד לחניכים — תלבושת-עבודה. ערך-חגור קל ורובה לכל חניך.
  - ב. רכב — אין.
11. סידורי-בטחון :
  - א. אין להביא תחמושת חיה לשיעור.
  - ב. לפני השיעור יש לבדוק את הגשק והחגור של החיילים ולודא שאין בהם תחמושת חיה.
  - ג. יש לבדוק את כדורי-התרגול ולודא שאכן כדורי-התרגול הם.
12. נספחים : אין.

ש ל ב י ה ש י ע ו ר

10 דקות (לפני תחילת השיעור)	1. מסדר-בקורת	10
5 דקות	2. הצגת התכלית	5
" 10	3. מילוי המטען והרקתו	10
" 15	4. טעינה ופריקה, במצב חופשי	15
" 5	5. קביעת-הכונת, במצב חופשי	5
" 10	6. תרגול של טעינה ופריקה וקביעת-הכונת, במצב חופשי	10
" 10	7. "ארצה-פול" ו"קום", עם רובה	10
" 15	8. לימוד של טעינה ופריקה וקביעת-הכונת, במצב-שכיבה	15
" 20	9. תרגול של טעינה ופריקה וקביעת-הכונת, במצב-שכיבה	20
" 10	10. סיכום	10

סה"כ 100 דקות

גוף המערך

הזמן (בדקות)	הערות	פירוט השלב ואופן-הדרכתו	השלב
10 (לפני תחילת השיעור)	הכנסת הזרת לבית-הבליעה.	אני בודק את רובי החיילים ואת חגורם ומראה להם שאני עצמי בודק את הרובה שלי.	1. מסדר-בקרת
5		<p>א. מטרת השיעור. מטרת השיעור זה היא ללמדכם לטעון ולפרוק את הרובה ולקבוע את הכונת באופן נכון ומהיר כדי שבשעת-קרב תוכלו לעשות זאת כמעט באופן אוטומטי ולהקריש יותר זמן לכיוון הרובה אל האויב ולהריגתו!</p> <p>ב. קישור לשיעורים הקודמים</p> <p>1. למדתם כבר להכיר את הרובה ותכונותיו ולבודק אותו לצורך בטחון.</p> <p>2. למדתם כבר לנקות אותו כדי שיהיה תמיד במצב טוב ומוכן ליריה.</p> <p>3. בשיעור זה נלמד איך להכניס כדורים לרובה (לטעון), איך להתאים את הכונת התחתונה למר-חקים שוגים (קביעת-הכונת) ובמיוחד נלמד איך לעשות כל זאת במצב-שכיבה.</p> <p>ג. הדגמת המודרן. אני מדגים טעינה ופריקה וקביעת-הכונת במצב-שכיבה, במילואן, ללא הסברות.</p>	2. הצגת התכלית
10	2 חיילים מחלקים לכל חייל מטען ו-5 כדורי-תרגול. עלי להדגיש שאם המטען אינו פועל כראוי ניתן להריק את הכדורים אחראתו.	<p>א. אני מדגים מילוי-מטען ברציפות.</p> <p>ב. אני מדגים בשלבים ומסביר — החיילים מחקים :</p> <p>1. החזקת המטען ביד-שמאל.</p> <p>2. לחיצה על קפיץ-המטען בכרכוב הכדור והחלקתו פנימה, עד לסוף המטען.</p> <p>3. מילוי 4 כדורים נוספים.</p> <p>ג. הרקת המטען</p> <p>1. אני מדגים.</p> <p>2. החיילים מבצעים.</p> <p>ד. תרגול. החיילים מתרגלים מילוי מטען והרקתו, פעמים אחדות.</p>	3. מילוי המטען והרקתו
15	עלי להדגיש : אין להשליך את המטען לאחור הטעינה.	<p>א. טעינה (עם מטען) ופריקה</p> <p>1. אני מדגים ברציפות.</p> <p>2. אני מדגים בשלבים ומסביר — החיילים מחקים :</p> <p>טעינה :</p> <p>(א) פתיחת הברית ומשיכתו לאחור.</p> <p>(ב) אחיזת המטען והכנסתו לנתיב-המטען.</p> <p>(ג) לחיצה על הכדור העליון שבמטען והכנסת הכדור רים לשחלה.</p> <p>(ד) הוצאת המטען הריק מנתיבו.</p> <p>(ה) סגירת הברית ונצירת הרובה.</p> <p>פריקה :</p> <p>(א) זקיפת הניצרה ופתיחת הברית.</p> <p>(ב) משיכת הברית לאחור עד להיפלט הכדור.</p>	4. טעינה ופריקה במצב חופשי

הזמן (בדקות)	הערות	פירוט השלב ואופן הדרכתו	השלב
	<p>עלי להדגיש : אין ללחוץ על ההדק לפני בדיקת בית-הבליעה בורת.</p>	<p>4. (המשך)</p> <p>(ג) סגירת הבריה, הכנסת כדור שני לבית-הבליעה ופריקתו. (ד) פריקת שאר הכדורים, עד להיעצר הבריה בתוך שבת-השחלה. (ה) לחיצה על התושבת וסגירת הבריה למחצה. (ו) בדיקת בית-הבליעה בזרת-ימין. (ז) סיום סגירת הבריה. (ח) פתיחת הניצרה ולחיצה כפולה על ההדק.</p> <p>ג. טעינה ללא הכנסת כדור לבית-הבליעה 1. אני מדגים ומסביר — החיילים מחקים. 2. החיילים פורקים.</p> <p>ג. תרגול החיילים בטעינה ופריקה. החיילים מבצעים 3-2 תרגילים (עם הכנסת כדור לבית-הבליעה).</p> <p>ד. טעינה במצב חופשי ללא-מטען 1. אני מדגים ומסביר — החיילים מחקים : (א) פתיחת הבריה. (ב) הכנסת כדור לשחלה. (ג) הכנסת 4 הכדורים הנותרים לשחלה. (ד) סגירת הבריה וניצרת הרובה. 2. החיילים מבצעים 2-3 תרגילים (בתרגיל האחרון יש להשאיר את הרובה טעון).</p>	
5	<p>עלי להדגיש : אין לפרוק כדורים ישר מ- השחלה.</p>	<p>5. קביעת הכונת במצב חופשי</p> <p>א. אני מדגים ומסביר. ב. אני מדגים ומסביר — החיילים מחקים. ג. תרגול החיילים מבצעים תרגילים אחדים : 1. טוח 200 — הנמך גררה. 2. טוח 400. 3. טוח 300 — הנמך גררה. 4. טוח 500 — טוח 400 — הנמך גררה. ד. פריקה והנמכת הגררה.</p>	
10	<p>עלי לתקן את פעולות החיילים בשעת התרגול.</p>	<p>6. תרגול של טעינה ופריקה וקביעת הכונת במצב חופשי</p> <p>אני מתרגל את הכיתה 1. טעינה עם מטען (כדור בבית-הבליעה), קביעת הכונת ופריקה. 2. טעינה עם מטען (ללא כדור בבית-הבליעה), קביעת הכונת ופריקה. 3. טעינה ללא-מטען (כדור בבית-הבליעה), קביעת הכונת ופריקה.</p>	
10		<p>7. "ארצה פול" ו"קום" עם רובה</p> <p>א. אני מדגים נפילה עם רובה לפקודה "ארצה-פול" וקימה לפקודה "קום". ב. אני מדגים "ארצה פול" במספרים ומסביר : 1. לפקודה "אחת" — זריקת הרובה מיד ימין לידי שמאל ותפיסתו בשמאל בנקודת-העיון. צעד גדול</p>	

הזמן (בדקות)	הערות	פירוט השלב ואופן-הדרכתו	השלב
		<p>ברגל-שמאל לפנינו, תפנית ימינה, ידימין על הקרקע.</p> <p>2. לפקודה "שתיים" — זריקת שתי הרגליים לאחור, הבאת הרובה לפנינו, ירידה לקרקע תוך הישענות על כף ידימין ומרפק-שמאל.</p> <p>ג. אני מדגים "קום" במספרים ומסביר:</p> <p>1. לפקודה "אחת" — משיכת הרובה אל מתחת לבית-שחי-ימין, הישענות על כף-ידימין, כיוון רגל-שמאל כלפי הגוף ככל-האפשר.</p> <p>2. לפקודה "שתיים" — התרוממות תוך הצמדת רגל-ימין אל רגל-שמאל ומעבר לעמידת-"נוח".</p> <p>ד. החיילים מבצעים "ארצה-פול" ו"קום" פעמיים-שלוש במספרים.</p> <p>ה. החיילים מבצעים ברציפות.</p>	7. (המשך)
10		הפסקה	
15	<p>עלי להדגיש:</p> <p>1. כל פקודה "טען" פירושה טעינה במצב-שכיבה.</p> <p>2. כל פקודה "פרוק" מסיימים בעמידת-"נוח".</p>	<p>א. טעינה ופריקה במצב-שכיבה</p> <p>1. אני מדגים ברציפות.</p> <p>2. אני מדגים ומסביר.</p> <p>3. החיילים מבצעים ואני מתקן את שגיאותיהם.</p>	8. לימוד של טעינה ופריקה קבועת הכונת, במצב שכיבה
		<p>ב. קביעת הכונת במצב-שכיבה</p> <p>1. אני מדגים ומסביר.</p> <p>2. החיילים מבצעים "טען".</p> <p>3. החיילים קובעים את הכונת פעמים אחדות (לפי נתונים שלי).</p> <p>4. החיילים מבצעים "פרוק", כולל הנמכת הגרדה.</p>	
		<p>ג. טעינה ופריקה וקביעת הכונת לפקודתי מבצעים החיילים:</p> <p>1. "טען".</p> <p>2. "טוח 300".</p> <p>3. "פרוק".</p>	
20	<p>עלי להדגיש:</p> <p>המהירות אינה צריכה לפגוע בטיב-הביצוע.</p>	<p>א. אני מתרגל את הכיתה. לפקודתי מבצעים החיילים ללא לחץ-זמן כמה תרגילים של טעינה, קביעת-הכונת ופריקה, (עם מטען וללא מטען, עם כוור בבית-הבליעה וללא כוור בבית-הבליעה).</p> <p>ב. תחרות בין החיילים בטעינה ופריקה וקביעת הכונת</p> <p>1. טעינה עם מטען וכדור בבית-הבליעה, טוח 200, פריקה.</p> <p>2. טעינה ללא-מטען ועם כוור בבית-הבליעה, טוח 400, פריקה.</p> <p>3. טעינה ללא-מטען וללא-כוור בבית-הבליעה, טוח 300, פריקה.</p> <p>4. טעינה עם מטען וללא-כוור בבית-הבליעה, טוח 400, פריקה.</p>	9. תרגול של טעינה ופריקה וקביעת הכונת, במצב שכיבה

הזמן (בדקות)	הערות	פירוט השלב ואופן-הדרכתו	השלב
10		<p>א. אני משיב לשאלות החיילים. ב. אני שואל:</p> <p>שאלה ראשונה: באיזה מצב קרבי תכניס כדור לבית הבליעה ובאיזה תכניס את הכדורים לשחלה? תשובה: אם אפשרות ההתקלות באויב היא קרובה, יש להכניס כדור לבית-הבליעה; אינה קרובה, יש להכניס את כל הכדורים לשחלה. שאלה שניה: מתי יקרה בקרב שתצטרך לטעון כדורים ללא-מטען? תשובה: בהפוגה שלאחר ירית שניים-שלושה כדורים יש לטעון מחדש את הרובה, מבלי לפרוק את שלושת הכדורים או את שני הכדורים הנמצאים עדיין בשחלה. ג. אני בודק את נשק החיילים ומציג את רובי לבדיקת החיילים. ד. אני מסכם: "היום למדנו לטעון את הרובה, לקבוע את הכונת ולפרוק, בשיעור הבא נמשיך בתפעול הרובה, ונלמד איך לכוון את הרובה אל האויב באופן נכון."</p>	10. סיכום

כיון ששיעור זה ברובה ניתן לתשעה-הכיתות שבפלוגה בזמנים שונים במשך שני ימים, נתאפשר למ"פ לבקר בארבע כיתות בזמן שלמדו אותו. הוא נוכח כי חל שינוי לטובה ברמת השיעורים הניתנים, וללא ספק שהזמן אשר הוא-עצמו העקיע בשיעור הזה השתלם: בשיעורים היתה ניכרת מחשבתו של מנצח-היורה. אמנם גט קודם לכן לא היתה רמת ההדרכה בפלוגתו גרועה להיפך: המצב היה טוב, אולם, מסקנתו של המ"פ היתה כי:

טוב יכול להיות יותר טוב

יש רק להשקיע מעט יותר מאמץ והרבה יותר מחשבה.

בתחום הדין והמשפט בצבא — סוף מעמ' 66

עבודת בית-הדין הצבאי המחוזי, תעלה יעילותו של בית-הדין זה, ומאידך גיסא תהא בכך תרומה חשובה להתפתחותם הכללית של קצינים אלה אשר תעשיר את נסיון-החיים שלהם.

חשיבותם של דברים אלה אינה מוטלת בספק, מן הראוי שהשלטונות המוסמכים לכך בצבא יתנו דעתם לבעיה זו, וימצאו את הדרך הנכונה, אשר תבטיח מראש השתתפות של קציני החילות הלוחמים כשופטים בהרכביו השונים של בית-הדין הצבאי המחוזי.

במחנות ובשדה אינם מקילים על הבעיה. אולם, למרות זאת, הנני סבור שנוק רב נגרם ע"י כך לעבודת בית-הדין הצבאי המחוזי ולאותם קצינים עצמם.

דוקא קצינים אלה שבתוקף תפקידיהם הרגילים נושאים באחריות ישירה לענין המשמעת בצבא ח"י ייכים להשתתף כשופטים בבית-הדין הצבאי המחוזי, מאחר ועבודתו קשורה בעיקר בבעיות מש-מעטיות.

אין ספק, שבמידה וקצינים אלה ישתתפו ב-

טוראי - זאת דרגה

מוני, נקבעת לא־אחת ע"י סגולה+הזדמנות. רק אנשים מועטים מוכשרים, וזוכים, ליצור ביזמותם ובכוחם-הם בלבד את המצב והמסיבות בהם יתגלה כושר פעולתם. על-פי-רוב, מצב ומסיבות אוביק-טיביים (דהיינו - "הזדמנות") - הם המביאים לגילוי כושר פעולתו של האדם.

המעין בדוגמאות המענינות אשר אלוף/מ י. ואלאך מביאן במאמרו בחוברת זו ("אימון החייל הרגלי"), דוגמאות מפרי נסיונו והסתכלותו הוא ב-מלחמת-הקוממיות, ינכח על-נקלה מה רבים הם המקרים כאשר, במסיבות מיוחדות, נטל "טוראי" את הפיקוד לידיה, השתלט על חבריו, על אנדרל-מוסיה שקמה בשל מות המפקד או בשל הפגעה, והציל את המצב ואת חיי חבריו. וכל מי שהתענין בפרטי קרבות ותיאוריהם ודאי יזכר בדוגמאות כאלה מארצות שונות ובקרבות רבים.

האירוניה הכרוכה בכינוי "טוראי מוסמך" אי-ננה במקומה. יש ויש מקום בצה"ל לדמות של טוראי מוסמך, ותיק ומנוסה, כאשר ברכה צפונה בכך לצבאנו. אם באמת ברצוננו לתת ממש לדיבורים הנשמעים לעתים תכופות מפי האחראים לצה"ל ולמדינה, על ההכרח לעמוד מעטים מול רבים - כי אז אנו חייבים ומצווים, לדעתי, להחדיר בצבאנו את הכרת ערכה של הדרגה "טוראי". הכרה ב-דרגת טוראי - חשיבותה איננה לגבי החייל הטוראי בלבד, בחיסונו המוסרי ובהעלאת ערכו בעיני עצמו אחרי סיימו את תקופת הטירונות שלו. והכרה זו מעלה, ממילא, גם את רמת שאר דרגות-הפיקוד, על כל המעלות, החיוב ותוספת חוש-האחריות ה-כרוכים בדבר). יתכן כי זהו אחד מעיקרי הערכים שעלינו להקנותם לאיש הצבא העברי, גם אם אינו כה מקובל בצבאות שהם גדולים וותיקים מצבאנו. הכוח הצבאי העברי ידע לחדש חידושים במסגרותיו בהתאם לתנאיו וצרכיו המיוחדים לו. אנו לא חששנו בפני יצירת מסגרות צבאיות בלתי-מקובלות, והקימונו את הפלמ"ח ב"הגנה" ואת ה-נח"ל - בצה"ל, גופים צבאיים אשר יסודם בעבודה ואימונים, דבר שאין לו אח ודוגמה בצבאות אחרים. הבה לא נחשוש גם מפני העלאת ערך הטוראי ב-שורותינו. ירגיש כל חייל, בצאתו ממחנה-אימונים כשהוא עונד את תגי צה"ל וסמלי היחידה אליה

האם אין טעות בדברי נשיא בית-הדין הצבאי העליון, אלוף/מ ג. שדמי, בדבריו ברשימתו בע' 62? האמנם (כמשתמע מהם) דרגא צבאית - ערכה מת-חיל כשהיא מעל לזו של טוראי? האמנם דוקא קודם כלשהו, או הסמכת מפקד מסוים, הוא המקנה את עצם כושר-הדרגא לאיש-הצבא?

כאשר איש-צבא מתמנה לדרגת טוראי ראשון, האמנם יש לראותו "עובר" מדרגת טוראי לדרגת פיקוד, ולא כמי שעולה אליה, כשם שמפקד עולה מדרגה לדרגה, ולא עובר אליה. השלב הראשון ב-סולם-הפיקוד והפיקוד-בכוח - הוא טוראי (דרך א-גב, זה החסר על גבי הסולם בציור המלוה את מאמרו של סא"ל מ. פילבסקי בעמ' 49). וכבר ביטא זאת איש-צבא גדול: "כל חייל נושא בתר-מילו את שרביט המושל".

אם נרצה לנסח בתמצית-הקיצור את מהותה של סגולת-הפיקוד, נאמר ודאי כי היא מורכבת מתכונות מתאימות+כושר הנקנה ע"י לימוד ואי-מון. ואילו הנסיון מלמד כי עובדת קבלת סמכות-הפיקוד - ושימוש הולם בה - ע"י פלוני ופל-

"כל חייל נושא בתרמילו את שרביט המושל..."

„טוראי נטל את הפיקוד לידיו...“

השכס-הערב על טיפוח הפעלתנות, העשייה, היוזמה, ותחרות-ההישגים. אדם צעיר, אשר יחיה שנתים וחצי באוירה שאֵלה יהיו היצרים שהיא מטפחת בו — חזקה-עליו שיצא מזה ל כחבר רצוי ומועיל בחברתנו המתגבשת, וכגורם מסייע במשימת קיבוץ-הגלויות — ויחד עם אלה ומשום אלה — כחייל-מילואים טוב יותר.

ואין זה חידוש. זוהי חזרה למסורתו של כוחנו הצבאי, הרחבתה והעמקתה.

מנהג היה ב„הגנה“ לטפח את חבר-השורה, הוא הטוראי בלשונונו כיום, ולעורר בו את תחושת היותו נושא-דרגה-בכוח. שונים היו האמצעים. אזכיר, למשל, אחד מהם: בשעת מסע, בתרגיל בשדה או בשעת הפסקה, היה המדריך או המפקד מציג לפני חבר מסוים בעיה: „הנה אנו, המחלקה, כאן, הוֹת־קפנו, ע״י ערבים או הוקפנו ע״י המשטרה. אני נפגעת, או נמסר לכם כי נאסרתי בדרכי הנה, עליך לקבל את האחריות. מה תעשה? כיצד תנהג?“ עצם האפשרות של שאלה כזאת והצורך להשיב עליה — עוררה את החברים לחשיבה, ולהרגשה מתמדת כי כל אחד מהם איננו רק בורג פאסיבי במכונה, אלא אחד מגרמי-היסוד בה, שבו עלולה להיות תלויה האפשרות והיכולת להניעה בעילות. יאמרו לי: „גישה זו היתה טובה ב„הגנה“, אך אינך יכול להצליח בזאת עם כל איש בצבא-שירות-חובה“. אולי באמת יקשה הדבר כיום יותר מאשר היה הדבר ב„הגנה“. אך הן איש לא יכפור בנחיתות ובתועלת, הישירה והעקיפה, שבדבר. הוא חיוני, לדעת, לגבי איש-המילואים בתקופת הקרא

צורף, כי טוראי — דרגה היא, וכי החייל, נושאה, אינו פרודה מהגוף אלא תא-מתאיו. אינו שבריר מן החומה — אלא לבנה בה; אינו סתם קורה מיער — אלא אילן באילנותיו.

ודאי, אין זה ענין של קבלת-החלטה בלבד. נצטרך לשקוד ולבקש דרכים לטפח את הכרת-הערך שבדרגה. לשם כך יועמד הטוראי בפני מב-חנים נוספים, חוזרים ונשנים. יוטלו עליו תפקידים שיחייבו אותו לגילויי יזמה ואחריות. יתכן ומן המועיל היה לחלק את תפקידי-השגרה והתורניות הקיימים בכל יחידה לסוגים, ולקבוע תפקידים ותורניות „נכבדים“ יותר, אשר רק אותו חלק מה-טוראים הנושא בתעודתו באופן הולם יהיה זכאי להם, ואילו מי שאינו מכבד, או שאף מקנה, בהתנהגותו את דרגת הטוראי, לא תהיה לו גישה אליהם, ובמקומם ישא במידה רבה יותר בשאר תורניות. הגישה של „השמחה לאיד“, כפי שהיא מתבטאת בפתגם הגרמני שעליו מספר אל/מ ואלאך באחת מדוגמאותיו בדברו על רוח-הצות, ויסוד-הלגלוג הכרוך בה, יכולים ודאי גם הם לסייע במסיבות מיוחדות, אך משוכנע אני כי ביסודה רחוקה גישה זו לרוחנו וזרה לה. יתכן כי הצבה „לעמוד-הקלון“ מעינה מסיעת לעתים לקיום משטר ומשימות, ואף תמנע עברות, אך מסופקני מאוד אם יש בה משום גורם-מסייע לעידוד רגשי האחריות והיזמה, ולא-כל-שכן לטיפוח הערבות-ההדדית בתוך היחידה.

אין אנו יכולים להרשות לעצמנו להסתפק בהי-שגים שבתחום ה„אל תעשה“. אנו מצווים לשקוד

„גם-כן דרגה!“

יהיו מכונים ומעודדים אותם לכך, ואח"כ, בתוקף הרגל שנהפך טבע — בתחומי החיים האזרחיים. זוהי קריאת-תגר לעוסקים בחינוך ובהדרכה ב"צבאנו. חובה עליהם לראות את 'הדבר' כמשימה צמודה לפעולתם, איש בתחומיו, ולשקוד על השגתה.

ואולי מותר בסיום, כדי לסבר את האוזן, להס"תייע בעדות „מעבר שהוא של הגבעה“: בשנות השלושים אמר אחד מראשי מצרים אחרי סיורו בארץ-ישראל: „אילו היו למצרים אנשים כשלכם! למשל, הנהגים שהסיעוני כאן. עליהם הרי אפשר לסמוך. אצלכם הרי הוא לא רק נהג, אלא גם מכונאי, הוא גם מורה-דרך, והוא יכול להיות גם פקיד. הם מנהלים-בכוח. אתם אפשר להשיג הכל!“

הצורך בטוראים „בעלי-דרגה“, כעתודת-מ"כים טבעית וישירה — ברור לכל. אם הטוראי שלנו ירגיש את עצמו כנושא דרגה צבאית, הרינו מכ"שירים לנו בכך מפקדים-בכוח, אשר יעלו בסולם הדרגות הצבאי בבוא-העת, ועל כל פנים בטיסו הרחב של צבאנו יחוסן ע"י כן בסיבים חזקים ואיתנים.

וחיזוק הבסיס — חשיבותו וברכתו ברורים לכל.

למלא את ימי שירותו. אל-לנו לשכוח כי מדי-שנה מתרבה והולך מספר אנשי המילואים הוותיקים, היי-נו, טוראים ותיקים — שהם, לפי הנאמר כאן, נושאי-דרגה ותיקים — וממילא גוברת חשיבותם לרוח-היחידה באימונים ולרוח-הקרב שלה במלחמה. ודאי כי ימצאו, בעיקר בזמן הראשון, מזלזלים בערך דרגה זו, ואף מלגלים: „גם-כן דרגה!“ ואיך-ספק כי לא כל הטוראים יהיו נושאי-דרגה מוצלחים ומכובדים. אך האם כל חבר המפקדים, וכל הקצינים, מוצלחים בכל? הצבא משתדל לטפח את האנשים המהווים את הסגל הפיקודי, להעלותם ולעשותם מפקדים וקצינים מוכשרים יותר, מוצלחים יותר. בדומה לכך נצטרך לנהוג גם לגבי נושא הדרגה היסודית — הטוראי.

ולגבי דיבורינו על חינוך האזרח בצה"ל, ועל צה"ל כבית-הספר הגדול לאומה המתחדשת: — הרגשת נשיאת-דרגה היא הרגשת נשיאה-בתפקיד. הטוראי הבודד בשוחתו, הטוראי עם תת-המקלע, עם הרובה המכודן או הבלתי-מכודן, הטוראי בתצפית — הריהו אז מפקד בפועל-ממש על יחידה צבאית, אולי היחידה הצבאית היסודית ב"יתר: — על איש-הקרב מדוע נשלול, איפוא, ממנו את ההכרה בעובדת היותו כזה? אמנם, דרגתו היא ראשונית, דרגה שברוב המקרים והמסיבות תרדנה הפקודות אליו — אך במצבים מסוימים עלול הוא פתאום להמצא מפקד על „יחידתו“.

„המ"כים ניצחו במלחמה“. בימי מלחמת הקור-ממיות רבים מהם נפלו בקרבות, אבל לא חסרו לנו ממלאי-מקום מוכשרים ונכונים שימלאו מיד את מקומם, משום שלא היינו צריכים ליצור מ"כים, יש-מאין, אלא להעלות אדם מדרגת טוראי לדרגת מ"כ, ולהטיל עליו את התפקיד. נשקוד-נא גם עתה על משתלת הנבטים מהם יצמחו האילנות הנאים. אם נשריש בצבאנו הכרה זו — אר-אז ישובו ויתרבו אצלנו עדי-מהרה אנשים המכירים בערך עצמם, ובדרך-הטבע תדרבנם הכרת-ערך עצמית זו להישגים — תחילה בתחום הצבאי, מקום בו

לחיצת ההדק

מאת: י. רבינוביץ. אמן הספורט של ברה"ם

לחיצת ההדק והמכונן הנכון. כאשר גוף האדם נמצא בעמידה, חלים עליו החוקים הכלליים של שמירת שיווי-המשקל ע"י גופים פסיים. אולם שיווי-משקל זה אינו מוחלט, כיון שבמצב העמידה מתרחש תמיד ניצ מסוים, תלוי בעיקר בפעולה, ובפעולה-שכנגד, של קבוצות שרירים שונות. בשעת הקליעה קיים ניצ באזור הרגלים, המתנים והצואר, ונוסף עליהם — בכף היד-התומכת. הניצ שאת במשקל הרובה, כתוצאה מהתנועות- (הניעות) האלה ברגע הכיוון, נוצרות תנועות שונות של הכנף, שאפשר למיינן למעשה לשתי קבוצות: מח-זוריות — ופראיות. "מחזוריות" — הן התנועות, שבהן הכונת מתנועת מסביב לנקודת הכיוון, "פראיות" — הן התנועות שבהן אין כל קביעות. כאשר קיימות התנועות הפראיות, אין הקליעה הנכונה אפשרית כלל, ועל כן לא נדון בה כאן. לעומת זאת, מאפשרות התנועות המחזוריות ל"תפוס" רגעים, ולעתים אף משכיזמן ארוכים יותר (באופן יחסי), שאפשר לנצלם ליריה הנכונה. צריך איפוא ללחוץ על ההדק באותם רגעים בהם ניצ הנשק נראה לעין היורה כ"מחזורי".

צורות הניע המחזורי. אנו מבחינים בצורות היסוד הבאות בניע המחזורי של הרובה המכוון: (1) ניצ בלתי סדיר. (2) ניצ גלי. (3) ו- (4) ניצ-רטיטה (ויבראציה) על שני כיוונים.

תוך תהליך הכוון עובר הרובה, בזה אחר זה, את הצורות הנ"ל של הניע — וזאת יקרה אפילו לספורטאי מאומן ביותר. רוחב תנודות אלו שונה הוא אצל הקלעים השונים, אך לא הוא הסימן העיקרי הקובע את רמתם. על מידת הכשרתו של הקלעי היורה במעומד אנו מסיקים על-פי אורך תקופות היציבות הטובה, או המצוינת, בשעת הכיוון (כלומר — אורך הזמן שבו הניע הוא רטיטי).

ספורטאי צעיר, שלמד כבר לתפוס מעמד נכון לקליעה, אך טרם התאמן די הצורך — אצלו תקופות הניעות-הבלתי-סדירות ממושכות הנן; ואילו

מערכת היריה של הרובה מופעלת ע"י לחיצת האצבע על ההדק. קליעה מדויקת אפשרית אך ורק בתנאי שהלחיצה על ההדק מתואמת עם המכונן הנכון. אולם הנשק המכוון נע תמיד במידת-מה, ומכאן הקושי העיקרי שבכיוון. על קושי זה מתגבר הקלעי, ברגע הלחיצה על ההדק, על ידי כך שהוא מתאם את פעולת האצבע למכונן הנע.

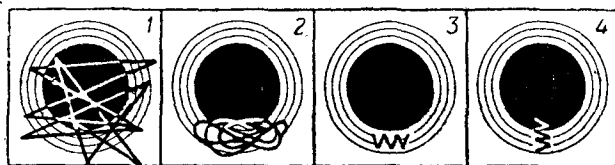
קושי רציני שני בהשגת השליטה על הלחיצה מתבטא בכך, שיד היורה נחה על כלי הנשק, ואין אפשרות להפרידה מכלי-הנשק הנע-כלשהו. נחוצה מידה מסוימת של כושר ותבונת-ידיים כדי לא לדחוף את הרובה ביד היורה, בעת לחיצת האצבע על ההדק. בראש-וראשונה חייבים אנו להבין, במה תלוי המכונן וכיצד הוא מתגשם. (יש להדגיש שכאן, וכן להלן — ידובר במכונן בתנאים של עצירת-נשימה).

הבה נבהיר לעצמנו קודם כל את מהות הכיוון (הנעשה, כאמור, תוך עצירת נשימה). סיבות ניצ הרובה.

סיבות הניע של הרובה המכוון, הן שתיים: הדופק של הקלעי והתנודות השרירים האנטגוני-ניסטיים באברי הגוף המחזיקים בנשק — שרירים הפועלים פעולה לא-הכרתית. השפעת גורמים אלה רבה במיוחד בשעת הקליעה ממצב של עמידה. כל אחד מהם עשוי לעורר תנודות בגוף הקלעי ובנשק הכרוך בו.

השפעת הדופק מוחלשת במידה מסוימת ע"י התלבושת העבה של הקלעי, וע"י הכסיה הנלבשת על היד התומכת כאשר משתמשים ברצועה. אפשר גם ללמוד לרפות לזמן-מה שרירים מסוימים, על-מנת לצמצם את מידת תנועתם. דבר זה אפשר להשיג ע"י בחירה של מעמד-גוף נוח, וע"י הת-אמנות ממושכת ושיטתית — שכתוצאה ממנה נעשות תנועות השרירים מצומצמות יותר.

אף-על-פי-כך, גם האימון המחושב והממושך ביותר, אין בכוחו לסלק כליל את המקורות האלה לניעת הגוף, במשך אותו זמן הנדרש לתיאום בין

ניע גלי ניע בלתי-סדיר

ניע רטיטי

הלחיצה על ההדק בעיקר את תקופת הניע-הגלי של כלי הנשק, ובמידת מה — גם את רגעי הניע-הרטיטי, ואילו קלעי אלוף, מאומן היטב — רמת יציבותו הגבוהה מאפשרת לו להשלים את לחיצת ההדק כבר בתקופת הניע-הרטיטי, והוא יספיק לבצע את היריה בטרם יחזור רובהו לניע הבלתי-סדיר.

מכאן ברור, שרגע סיום הלחיצה חייב להיות מותאם לצורה מסוימת של תנועות בלתי-רצוניות של הנשק, הבחירה של תקופת-תנודות מסוג זה או אחר להשלמת לחיצת-ההדק, צריכה להקבע בהתאם לרמת-הכושר הספורטיבית אליה הגיע הקלעי.

מהירות הלחיצה על ההדק

חשיבות רבה בקליעה המדויקת במעומד נודעת למהירות, בה מתגברת אצבע הקלעי על דריכות קפיץ-ההדק.

ויש לדעת: אפילו אצל הספורטאים המאומנים ביותר, מתחילה — בשניה ה-15 אחרי התחלת הכיוון, לכל היותר — להיות מודגשת התעיפות. הזמן המתאים ביותר לקליעה המדויקת הוא לפני בוא ההתעיפות, אולם גם או נמשכות תקופות היציבות הטובה או המצוינת לכל היותר 3—4 שניות. — היינו, השניות בהן חלות הניעות-הרטיטיות. הקליעה המבוצעת תוך שניות אלה — לה סיכוי הטוב ביותר. זאת ועוד: סיום תקופת הניע-הרטיטי מזדהה תמיד עם ראשית הניע הבלתי-סדיר. מבלי להבין את החוקיות הזאת, אין להשיג ביצוע מוצלח של לחיצת-ההדק — ועל כן אף לא את הפגיעה הטובה — וכל האימון של הקלעי לא ישא פרי.

היות והשניות 12—15 הן הקריטיות, יש לסיים את הלחיצה על ההדק לפני-הן. אם הקלעי לא הצליח לירות במעוין, נאמר לשניה ה-12, עליו לעשות הפסקה.

במידה והקלעי מסוגל לאזן את רובהו (בניע רטיטי) לזמן רב יותר, הוא יכול להרשות לעצמו ללחוץ על ההדק באיטיות רבה יותר. מאידך גיסא,

הניעות הגליות נמשכות אצלו לא יותר מאשר שתי שניות וחצי, ותקופות הניעות העקלתניות — קצרות עד מאוד.

אצל קלעי דרגה א' שונה הדבר: משחלפו שניות אחדות מרגע התחלת המכון, מתחיל כלי-הנשק להיות נתון למצבי ניע גלי, הנמשכים 4—5 שניות, וההופכים, לפרקי זמן קצרים מאוד, לניע עקלתוני. בידי אמן קליעה, מאומן-היטב — זמן הניע הבלתי-סדיר הוא קטן, הניע הגלי נמשך 2—3 שניות, ואחר כך נשאר הנשק שניות אחדות מאוזן (כלומר — בתנועה עקלתונית). הסדרה הזאת (ניע בלתי-סדיר — ניע גלי — ניע עקלתוני והמביאה מדי פעם לידי מידת יציבות גבוהה של הנשק המכוון) חוזרת (אצל אמן קליעה הנמצא ברמת כושר טובה) ונשנית מיריה ליריה לפעמים במשך למעלה משעתיים. טובי הקלעים הוכיחו, שהם מסוגלים לעמוד בסדרה זאת זמן ממושך.

בחירת הזמן ללחיצת-על-ההדק.

ניתוח תנודות הנשק המכוון מאפשר לנו להסיק מספר חוקי-יסוד בענין הלחיצה על ההדק.

הקלעי הטירון אינו צריך לסיים את הלחיצה על ההדק בתקופת הניע „הרטיטי“ של הכוונה. בלי הכשרה ראויה, תהיינה תקופות אלה קצרות מדי, והניע הבלתי-סדיר יבוא אחריהן כחתף, אין לו איפוא כל סיכוי להצלחה בהשלמת הלחיצה על ההדק במשך אותו רגע שבו הרובה „יציב“ (ניע רטיטי). עליו איפוא לחלק את מלאכתו כך שלחיצת ההדק תושלם על ידו עוד בטרם נסתימה תקופת הניע הגלי. אמנם ברור שבנהגו לפי כלל זה, יהיה לו סיכוי, רק ל-2—3 פגיעות טובות מתוך 10 יריות, ואילו שאר הכדורים יימצאו פוגעים בטבעות „8“, „7“, ואפילו „6“ של המטרה. לעומת זאת, הוא יפטור את עצמו ע"כ ממספר רב של קליעות הרחק-הרחק מן המטרה, ובסיכומו של דבר, — בשביל קלעי צעיר תהא זו תוצאה משביעה-רצון למדי.

קלעי מאומן (בעל דרגה א') יצטרך לנצל בשביל

ככל שהיציבות קטנה יותר, כן חייב הוא ללחוץ על ההדק במהירות רבה יותר.

כדי ללחוץ על ההדק ברובה בעל קליבר קטן יש להתגבר על המשקל של 500 גרם (המדובר כאן הוא בטיפוס של הרובה הסובייטי 03-8). כדי להקל על עצמם את השליטה במהלך הלחיצה, נוהגים הקלעים ללחוץ לחיצת נסיון חלקית עם התחלת הכיוון. ע"י משיכה נמרצת של האצבע, מתגבר הקלעי מיד על כ"5/4 מדריכות ההדק. בלחיצה המסוימת עליו ללחוץ איפוא ולהתגבר על משקל של 70—100 גרם. הלחיצה השוטפת (הסחיטה).

אנו מכנים בשם "לחיצה שוטפת" לחיצה שניה כזאת, שאותה מתחיל הקלעי ברגע הצמדת הקת אל הכתף. הוא מכוון במדויק, וכאשר הניע הוא הודאי ביותר — הריהו מסיים את הלחיצה, עד אשר מתהווה היריה. בשיטה זו מתגבר הקלעי למעשה על הלחיצה השנייה בתנועה שוטפת אחת של האצבע, הנמשכת כשניה אחת. שיטה זו ניתנת לביצוע כאשר הקלעי הגיע לרמת יציבות טובה.

לעתים קרובות נאלצים אף הקלעים הטובים לבצע את הלחיצה השנייה בדרגים (שלבים) אחדים, הסיבה היא — התרגשות בשעת התחרות, הגורמת להתקצרות תקופת הניע-הרטטי. האצבע אינה מספיקה לבצע את הלחיצה השנייה בדרגה אחת. מתהווה לחיצה ב"מדרגות", גם הרוח הנגדית, או האלכסונית, עלולה להפר את איזון הרובה.

קלעים שונים מבצעים את דרך-הלחיצה ב"מדרגות", באופן שונה. אחדים — תוך האטה; אחרים — תוך האצה. בשיטה האחרונה ירה למשל האלוף האולימפי בהלסינקי ב. אנדרייב.

ביריה במעומד ברובה זעיר-קליבר תוך-האצה, נוקטים בשלושה דרכי יסוד שונים של שליטה במהלך לחיצת-ההדק: לחיצה שוטפת-בתמידות; שוטפת-במדרגות תוך-האצה; ואורח-האימפולס. ה"האצה מתבצעת תוך כדי עשירות-שניה אחדות; ואילו הלחיצה המשלימה אורח-אימפולס נמשכת לא יותר מעשירית-שניה אחת. בהכרת הקלעי נקלט תהליך ההאצה כבגדר תהליך-דרגה, ואילו הלחיצה אורח-אימפולס — כמעט כפעולת הרף-עין.

הקליטה השוטפת-נמהרת.

מרבית הקלעים הטובים של ברית-המועצות מבצעים את הקליעה בעזרת לחיצה שוטפת-במדרגות תוך-האצה, ואילו אחרים — לפי אורח-האימפולס. יש להבחין הבחן היטב בין היריה לפי אורח-האימפולס לבין הדחיקה הפתאומית, האופיינית

לקלעים מתחילים. דחיקה כזו — היא לחיצת-עזית לא-חרוזה של האצבע על ההדק, המלווה התכווצות קבוצת-שרירים של יד היורה. כתוצאה מכך מקבלת היד (והרובה הנתון בה) דחיפה — וקו הכיוון נפגם: היריה מתרחשת איפוא ברגע בו סטה הצידה קו-הכיוון.

לעומת זאת, הלחיצה השוטפת-אורח-אימפולס היא תנועה מתואמת היטב, זריזה ותכליתית, הנותנת בקליעה תוצאות של ממש. אכן, היא דורשת תגובה מהירה ביותר.

שיטת הלחיצה אורח-אימפולס התאזרה לפני זמן קצר יחסית. במשחקי הלסינקי הצליח בשיטה זו פ. אבילוב להקדים את כל שאר המשתתפים בתחרויות ממצב עמידה, בהשיגו ברובה קטן קליבר 382 נקודות מתוך 400.

כיצד נראית הקליעה אורח-אימפולס?

הקלעי מכוון ומציב את נשקו. אחר כך הוא מתחיל, באופן ריתמי ובקצב-תוכף-זהולך, להניח את אצבעו על ההדק ולהחזירה קדימה. ברגע מסוים, הנראה ככדאי ביותר לביצוע היריה, הוא מתגבר — במהירות רבה ובבת אחת — על התנגדות הקפיץ. רוב הקלעים נוהגים להתאמן גם בצורה שוטפת וגם בצורה אורח-אימפולס, ומשתמשים בשתי השיטות בהתאם למסיבות.

עצות למאמנים ומתאמנים

בשנה הראשונה של אימון הקלעי ביריה ברובה זעיר-קליבר ממצב של עמידה, יש להקפיד על פיתוח הלחיצה השוטפת-הדרגית על ההדק, עד שתהפך אבטומטית. בתקופה זו של האימון (בלי תחמיש ועם תחמיש) מלמדים לבצע את הלחיצה המסיימת בשני קצבים: (1) לחיצה קטנה (שאינה אלא תוספת קלה ללחיצת ההקדמה). (2) לחיצה עזה ומואצת, עד להתהוות היריה. כדאי ליעץ לקלעים להחזיק את אגודל-היד היורה לא לרוחב צוואר-הקת אלא לאורכה, ואת הקת להדק קצת אל הגוף. מובן מאליו שעל המאמן להבהיר לעצמו קודם כל את הקוים העיקריים באופי הקלעי ומוגו, ולהתחשב בהם — ובהתאם לכך לבחור את הדרך המתאימה בשבילו ללחיצה-על-ההדק.

אין להרשות לקלעים צעירים לעבור לקליעה מעמידה, בטרם התמחו במידה מספקת בקליעה ממצבי שכיבה וזריעה, שאם לא כן אורבת להם הסכנה של "דחקנות". הטירון אינו מבחין בנקל הכתף. הוא מכוון במדויק, וכאשר הניע הוא הודאי (סוף בשולי עמ' 85)

פחד קטן ומקבץ גדול

מאת רב-סרן ב. טחן

מספר גורמים בהצטרפם יחדיו הופכים חייל ל-קלע. ואלו הם: אמונו בנשקו, הבנתו את חוקי הקליעה (לחיצת ההדק, המכוון הנכון, הסטת הכיוון וכו'), תרגול (ללא-אש ובאש), מצב-גופני תקין וטוב. לאלה הריני מציע להוסיף: ההתגברות על "פחד-רעש-היריה".

מהו "פחד-רעש-היריה"?

אחד הפחדים הראשונים באדם הוא הפחד מרעש. קול-רעש — ובעיקר כשהוא חטוף ובא לפתע — גורם לרתת של שרירי-הגוף (רבים משרירי-הגוף, ובהם שרירי הטפפופים). פחד זה הוא פחד מלידה ומושרש הוא באדם כדאיך שתופעה של "רתת ומצמוץ" חלה בו לא רק כשהוא שומע רעש מהסוג הנ"ל, אלא אף כשהוא מצפה לשמוע רעש מעין-זה. נפץ היריה גורם ליורה עוית קצרה של "רתת ומצמוץ". הצפיה ליריה אף-היא גורמת לכך. אנשים הנמצאים סמוך ליורה ומצפים ליריה לוקים אף הם בעוית כזו. וראה: פחד זה, אף שהוא פחד קטן, מביא את היורה למקבץ גדול. הוה אומר: כל הרוצה ליצור קלע טוב מן-הדין שיתן את דעתו על-כך, מה לעשות לחייל היורה שיתגבר על "פחד-רעש-היריה" ועל תוצאותיו — "עוית הרתת והמצמוץ" הבאה עם הלחיצה על ההדק, או זמן קצר לפניה.

אולי מטוח "יבש"?

מנסים להתגבר על תקלה זו ע"י תרגול היורה במטוח "יבש" בטרם יירה במטוח-שלא-שחיה. ו-הזכר: במטוח "יבש" לא חלה ביוורה תופעת ה"רתת והמצמוץ". הסיבה לכך בידיעתו-מראש של היורה כי הפעם לא ישמע קול-נפץ. אולם, אותו יורה עצמו, בעברו למטוח באש-ממש, מתעותות אצבעו-תיו והוא לוחץ על ההדק בחטיפה וכן מרתתים שרירי לחייו, גבותיו ועפעפיו והוא עוצם עיניו ברגע הלחיצה, או זמן קצר לפני-כן.

אכן, מתפקידו של החונך להבחין אז בכך ולהעיר ליורה על הליקוי. וזו צרה: החונך עצמו, בהיותו מצפה ליריה, לוקה אף-הוא בעוית של "רתת ומצמוץ" וכוח-הבחנתו פג — או לפחות יורד.

מסתבר, איפוא, שלא מטוח-באש-שחיה ולא מטוח

"יבש" מחנכים את היורה להתגבר על ה"רתת וה"מצמוץ"; וכן מתברר שבשניהם אין ביכולת החונך לסייע ליורה במידה כזו שיוכל להתגבר על התופעה. "מטוח-הפתעה" כיצד?

בצבא ארה"ב ניסו לפתור את בעיית "פחד-רעש-היריה" ע"י "מטוח-הפתעה" — ונכחתו לדעת כי בכך אף הצליחו להפחית במידה רבה את ה"רתת והמצמוץ".

בחיפוש אחר אופן-הדרכה שיגרום לחניך להשרת לט על עצמו, מן-הראוי לקבוע כהנחה: לעומת האמוּנָה (הרגש החזק) של "פחד-רעש-היריה" יש להציג איזו אמוציה אחרת, שהיא אשר תיצור משקל-נגדי שיכסן את היורה מלתת מבע חיכוני (רתת ומצמוץ) להתרגשותו.

ב"מטוח-הפתעה" מוצג, מול "פחד-רעש-היריה", ה"פחד-להיות-מגוחך".

וזהו סדר "מטוח-הפתעה":

1. לפקודה "בזמנכם-אתם, אש!" — פותח היורה את הבריה ומפנה את ראשו שמאלה.
2. החונך לוקח כדור ועושה אחת משתי הפעולות דלקמן: —
  - א. הוא מכניס לבית-הבליעה וסוגר את הבריה; או
  - ב. הוא מכניס לבית-הבליעה ומוציאו מיד וסוגר את הבריה.

כתוצאה מפעולה א' יימצא הרובה כשכדור בבית-הבליעה, וכשילחץ היורה על ההדק — תתהווה יריה; כתוצאה מפעולה ב' יימצא הרובה ריק, וכשילחץ היורה על ההדק — תישמע נקישת הנוקר בלבד. במשך המטוח בשנית וחוזרת פעולה זו כ-20

בו. החונך יודע באיזו מן הלחיצות יקרה הדבר. הוא "מצפה", כביכול, לתפסו בקלקלתו. היורה עושה מאמץ רב לבל יהיה מגוחך. הוא מאמץ את כל כוח רצונו כדי לשלוט על עצביו ושדיריו. בחלק ניכר מהמקרים הוא מצליח. לאט-לאט מתרגל היורה לירות במטוח באש-חיה כאילו היה זה מטוח "יבש".

ה ז מ נ ה

מפקדי יחידות מוזמנים בואת לנסות את השיטה המוצעת — ולמסור מעל דפי "מערכות" על תוצאות הניסוי.

פעם. ב-5 מהן מוכנס כדור ונירה לעבר המטרה. ב-15 פעמים נשאר הרובה ריק ונשמעת נקישת הנוקר. היורה אינו יודע מתי יירה כדור ומתי תישמע נקישת בלבד.

מה משיגים בכך ?

היורה יודע שב-15 מתוך עשרים פעמים עלול להיוצר מצב כזה: הוא ילחץ על ההדק, הוא ילקה ב"רתת ומצמוץ" — ותישמע נקישת הנוקר בלבד. הוא ימצא במצב מגוחך. שריריו התכווצו, פניו נעוו — וכל זה על-לא-דבר. לידו שוכב החונך ומסתכל

להלן שלוש רשימות כתובות ע"י שלושה קציני-מילואים, והדנות בצורך לעשות יותר למען שיפור רמת הקליעה.

א. שתי הצעות להעלאת רמת הקליעה

הצעה א: שינוי שיטת הסימון

לא אחת שמעתי רבים הטוענים אחר מטוח, כי את התוצאות הגרועות שהשיגו יש לזקוף על חשבון הסמנים בהומתי-המפגע, שבסימונם הלקוי הביאו לידי עצבנות וחוסר בטחון אשר פגמה ביכולתם האמיתית. אין ספק כי גם לגורמים אחרים (אימון לקוי, עיפות וכד') חלק בהפחתת הישגיהם. אך נראה לי על-אף-הכל כי יש מידה מסוימת של אמת בטענה הנ"ל. שכן כל מי שנוכח אי פעם ליד חומת מפגע האוּיך מן הסתם לשיח מעין זה:

"איך מסמנים תיכון?"

"מדוע אינך מסמן את התנועות, היטב?"

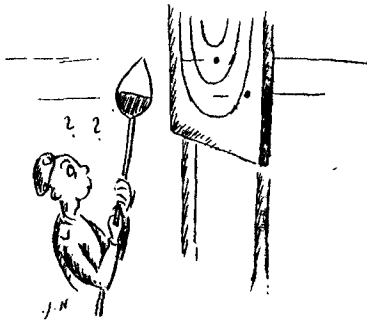
"חיצון — זה סיבוב, או הרמה-והורדה?" — שיה המוכיח את חוסר בקיאותם של המסמנים בסימנים.

כן היה שם לב כי "חולשה" להם למסמנים להחליף פגיעה בתיכון בסימון פגיעה בחיצון וכי קשה לעתים להבדיל בין תנועות-הסימון עצמן לבין רעידה טבעית של יד המסמן.

אפשר כמובן, להאשים את המסמנים ומפקדיהם ברמת סימון לקויה, אך סבורני ששורש המכשלה הוא בעצם שיטת הסימון:

שיטת הסימון המקובלת עתה — היא שיטת התנועות המוסכמות (מטולטלת, סיבוב, וכד') — ולקויה בכך שהיא מחייבת הסברה ותרגול ממושכים לירורים ולמסמנים כאחד. הדברים אמורים לא רק לגבי מתאמנים טירונים, אלא, גם לגבי מקרה בו המתאמנים הם ותיקים — אך שנעדרו משרי המטוחים תקופה ארוכה.

הרע שבדבר הוא שגם אם עומד המסמן מיד על טעותו ומתקנה — שוב אינו יכול לשחרר את היורה מן המתיתות שבאה לו עקב הטעות, מאבדן אמונו במסמן, ומהלך-רוח, בו כל חשק ורצון להמשיך בקליעה הולך ונמוג.

אני מציע להחליף את שיטת הסימון באופן שהסימון יהיה מבוסס לא על תנועות אלא על צבעים, שיטה שתביא — לדעתי — להקלה ניכרת.

הפגיעות יסומנו על-ידי ארבעה צבעי יסוד: — אדום — בול; שחור — תיכון; כחול — פנימי; לבן — חיצון.

לוחית-הסימון העשויה והצבועה שחור-לבן, שנועדה רק לסימון פגיעה בבול — תוחלף בארבע לוחיות-פת, שכל אחת מהן תהא בעלת צבע אחר, או בשתי לוחיות, כל אחת בעלת שני צבעים — צבע מכל צד.

הלוחיות לא תהיינה צמודות-קבע למוט הסימון — כלוחית המקובלת כיום, אלא, אפשר יהיה להצמידן ולהסירן ממנו ובמהירות בעזרת מתקן הצמוד-פשוט.

על כל לוח יש להדפיס את פרושה, וזה כדי למנוע את המסמן מלטעות.

סימון הפגיעה יעשה ע"י הרמת מוט הסימון עם לוחית הצבע המתאים, שתסתים בהצבעה מדויקת על מקום הפגיעה.

במקרה שהיורה לא יפגע במטרה בכלל, יסומן הדבר ע"י הרמת מוט ללא לוחית.

אינני רואה את הצעתי כמושלמת, ואין לי ספק שאפשר לתקנה ולשפרה מבחינות טכניות. אולם נראה לי כי יש בה מטפר יתרונות בולטים, והם:

הסברת שיטת הסימון המוצעת והתרגול בה יהיו פשוטים וקצרים — כיון שהשיטה היא פשוטה ביותר.

אפשרויות הטעות של המסמנים תקטנה עד מינימום — כיון שהמסמנים לא יצטרכו להפעיל כמעט את כוח זכרונם. סימן-הצבע יהיה ברור יותר מאשר סימן התנועה.

הצעה ב: שיטת דגש על "מטרות בתנועה"

שיטת לימוד הקליעה אצלנו מבוססת בעיקר על קליעה במטרה סטטית, קבועה. באימונים במטוח "מעסיקה" את היורה מטרה חסרת-תנועה הניצבת בטוחים השונים ומחייבת אותו לכללי הקליעה הרגילים.

נראה לי ששיטת לימוד זו לוקה בחסר, כי היא מתעלמת ממצואות שזה-הקרב — שמרבית המטרות בו אינן סטטיות אלא מטרות הנמצאות בתנועה. והרי יריה במטרה הנמצאת בתנועה אינה דומה ליריה במטרה סטטית. אדרבה, כושרו של חייל לפגוע במטרה חסרת-תנועה אין בו עדיין כלל וכלל ערובה שאכן ייטיב לפגוע גם במטרה נעה.

אמנם, באימוני-השדה הרגילים כמעט מן הנמנע הוא לתרגל את החיילים בקליעה במטרה נעה, וכל מה שניתן הוא להסביר להם מילולית את כללי-היריה במטרה נעה. אולם מה שקשה, מבחינה טכנית, לעשותו בשדה בעת האימונים, ניתן לעשותו במטוח.

אני מציע, אפוא, לפתוח במטוחים בקליעה למטרה נעה. ולהרבות בקליעה למטרות כאלו.

סגן/מ ריון ברוך

ב. נעשה לשיפור הקליעה

להיות נוכחים ולהסתכל בשעת ביצוע המטוח. הלוך-חיים בו חלק פעיל (יורים) — יחויבו בתשלום מלא או חלקי לכיסוי הוצאות התחמושת. ברור שיש לדאוג שהתשלום יהיה קטן ככל האפשר, שכן תשלום גבוה עלול להרתיע את הקהל מלהרבות באימונים.

לגבי מחסור בשדות-מטוחים בסביבות בהן קיים ריכוז גדול של אוכלוסיה נראה לי כי לא יהיה זה קשה להכשיר שדות פרימיטיביים למטוח שיענו על כללי הבטחון, ועם זה לא יצריכו השקעות כספיות גדולות.

אחר התחלה צנועה זו, וסביב שדות-מטוחים אלה, יתארגנו ודאי מועדונים דוגמת שביצריה, אשר בתמיכת הצבא ידאגו לציוד טוב ונוח יותר; מועדונים אלה אינם חייבים להתנהל ע"י הצבא דוקא, אולם על הצבא יהיה לספק את הנשק והתחמושת למועדוני-קליעה אלה, כי למען השיג את מכסימם התועלת עלינו להתאמן באותו נשק בו נאלץ להילחם, הנה אומר: — רובה-השירות.

סגן/מ ראובן זלמונסקי

על הצורך בשיפור רמת הקליעה דובר ונכתב רבות, אולם הנעשה בתחום זה בקרב חלק נכבד של יחידות-המילואים שלנו אינו מספיק. לא די באימון הנרכש בשירות השנתי, הדוגמה השביצרית של הפיכת אימון הקליעה לספורט חייבת לשמש נר לרגלנו.

ההצעה המובאת כאן (בקויה הכלליים) נראית לי כך:

ביום השבת ניתן לחלק גדול מהציבור לקחת חלק באימוני-קליעה. השאלה היא: היכן יבוצעו אימוני-קליעה אלה? שהרי אין מקומות כאלה עבור הציבור הרחב.

ניתן לפתור בעיה זו ע"י ניצול שדות-המטוחים הפזורים בארץ, הנמצאים בשימוש הצבא, וע"י שיתוף הצבא במפעל זה. שיתוף פעולה זה יתבטא לא רק במתן רשות-שימוש בשדה המטוחים, אלא על היחידה הנמצאת בקרבת שדה-המטוחים לספק חוליה של חיילים-סדירים עם נשק, תחמושת וכל שאר הציוד הדרוש לעריכת מטוח. חוליה זו תהיה אחראית לשמירת הסדר והבטחון, תתיר לאנשים

ג. הצעה להקמת גודריקלעים במסגרת כוחות המלואים

לדעת, בגודר כזה אין צורך במקלע כיתתי אלא — יש להקים כיתתי-נשק בכל מחלקה, אשר תהיה מורכבת משתי חוליות-מקלעים מ.ג. 34 על חצובות, חולית-מרגמה וחולית נ"ט. ארבע מחלקות כאלו תצורפנה יחד לפלוגה. הגודר יהיה בנוי מארבע פלוגות קלעים, פלוגת נשק-מסייע ופלוגת-שירותים. לכל חיל בגודר זה, ינתן רובה אשר ישמר ברשותו בביתו גם בתקופה בו לא ימצא בשירות פעיל. בשלב ראשון יוקמו גודר קלעים אחד בכל פיקוד, בו ישרתו גברים בגיל 30—45. מפקדיו יהיו בני אותו גיל, אולם, לדעתי, רצוי שיהיו אלה מתנדבים, מבין העוסקים בקליעה למטרה, אהבים אותה ורוצים לעסוק בה גם בעתיד. האחרונים, — באמצעות מפקדת ההגנה המרחבית של הי פיקוד וביזמתה — יאמנו אנשיהם בקליעה פעמיים בחודש לפחות, וזמן זה יחשב להם כשירות-מילואים פעיל, או כימרי התיצבות. נוסף לזה יצא הגודר כולו פעם בשנה למשך 20 יום לאימון במסגרת גודרית, וגם בתקופה זו יושם הדגש על אימוני-הקליעה.

מבחיני יכולת ייערכו לאנשי הגודרים בכל חצי-שנה. כל מי שיכשל במבחני-הקליעה תשלל ממנו זכות החוקת הרובה בביתו (עונש זה יוטל גם על אלה שלא יקפידו על נקיזן ובשקם, וכן על אלה שלא יתמידו באימונים הורשבויעים ללא סיבה מספקת).

נראה לי שברוך זו יעודד צה"ל את ענין הקליעה ויקדם אותו. כן נראה לי שיש בהצעת זו כדי לפתור את-בעיית גיל (30—45) בהם אני דן. פרט ליתרונות אלה חושבני כי יש בה הצעתני גם תשיבות מבחינת המוראל. שכן הגשמת ההצעה תפתח מחדש את רוח ההתנדבות כבימי ה"הגנה" בתקופת הגבורה. יתר על-כן — תוך כדי ביצועה תנתן דחיפה רבה לענין הקליעה בעם, ויתוסף גשר חי ורבי-יכולת בין צה"ל לבין כל שדרות העם.

סרן פורת אפרים.

עוד שנים רבות ישמש הרובה כנשק העיקרי של צה"ל בכללו, ושל אנשי ההגנה המרחבית וגודרי חיים בפרט. יתכן, כי עוד זמן רב תהווה שרשראות-הקלעים הללו חומה שתצמוד בין מפעל תיינו לבין הבאים להשמידנו. על-כן אל לנו לשכוח ולהניח — תוך כדי רכישת ופיתוח סוגי נשק חדשים — את הבסיס המוצק, — את כל-הנשק האורתורי דוכסי אשר הוכיח מהימנותו ונאמנותו במצבים רבים ושונים; ואת הצורך בהעלאת רמתו של כל פרט ופרט בתפעול סוג נשק זה: — הרובה!

רובה השירות בצה"ל הוא המודל המקוצר של המאוזר הגרמני. מודל מקוצר זה הוכנס לשימוש בחיל-הרגלים הגרמני עם הרחבת מסגרת הווארמכט ע"י הנאצים. הסיבות היו שונות, אולם המכריעה הייתה קביעת הרובה כנשק אישי ולא כנשק לניהול קרבי-האש של הכיתה והמחלקה. (תפקיד זה נמסר למקלעים ולמרגמות למיניהם).

רב ההבדל בין רובה המאוזר המקורי, ארוך הקנה, לבין המודל המקוצר שלו:

הרובה המקורי הנו נשק מדויק וממשיך להיות מדויק גם לאחר ירית כדורים רבים בפרק זמן קצר ביחס. לא כן המודל המקוצר המאבד את דיוקו לאחר ירית כמאה כדורים בזה אחר זה. וזאת — בגלל שתי סיבות:

א) תימום מוקדם של הקנה ופיזור הקליעים ההולך וגדל כתוצאה מכך.

ב) בהיות הקנה מקוצר גדלה החבטה בכתף היורה, דבר הגורם לאחר ירית 50—60 כדור להרגשה גוברת והולכת של חשש מפני כאב-החבטה אצל היורה, המביאה אותו לאחזיה בלתי-יציבה של כלי-הנשק שפירושה — פיזור גדול וחוסר דיוק בקליעה.

לכן מציע אני להקים בחיל-המילואים גודרי-קלעים שיצוידו ברובה מאוזר ארוך (ויהי אפילו ישן-יושן), או ברובה הבריטי מס' 5 דגם III.

לחיצת ההדק — סוף מעמ' 81

מספיקים בהתחרויות לבצע את המספר הקצוב של היריות. יש לקצר בשעת אימונם כפרטים את הזמן הניתן להם (לעומת הזמן הקצוב לכל קלעי לפי תקנון-ההתחרות). אך מדי-פעם יש לאפשר, באימון-נים אלה, לנצל את זמנו החוקי; וזאת כדי שלא לפגוע ב"תחושת הזמן" שלהם. החשובה מאד לכל הלעני

לסיכום: האימון בהשגת יציבות הנשק, טיפוח כושר-הלחיצה על ההדק והאבטומטיזציה של כל הפעולות — מפתחים את הקלעי המובהק, ומאפשרים לו הישגים טובים בהרבה.

בין הקליעה השוטפת-תוך-האצה לבין הדחיקה. ב"קליעה משכיבה ומכריעה נהוגה הלחיצה השוטפת, ויש לנהוג זהירות רבה בשעת המעבר — בשלב הקליעה-במעומד — אל השיטה ה"שוטפת-תוך-האצה". כדי להגיע ללחיצה אמיצה ועם זאת אבי-סומטית, רצוי להשתמש במד-זמן. המאמן מפעיל את השעון עם התחלת הכיוון. אם תוך 17 שניות לא באה היריה, ניתנת הפקודה "הפסק!". הקלעי מודד את הרובה לשם מנוחה. אחרי 40—30 תרי-גילים כאלה עם מד-זמן אפשר לחוש בתוצאה. לקלעים אימיים במקצת, שלעתים קרובות אינם

מול פחד

ברצוני לספר כאן סיפור-מעשה בחיילי, שאכנה אותו בשם „הטוראי זכריה“ (במקרה, היה שמו באמת זכריה...). הנני לספרו בלי כחל ובלי שרק, מבלי ליפותו, כפי שאירע במציאות.

הימים היו ימי מבצע „נחשון“ — פריצת הדרך לירושלים — בסוף מרס — תחילת אפריל 1948. היה צורך להקים, ממש ברגע האחרון, יחידות חדשות, גדודים חדשים. יומיים בלבד לפני הפעולה הוטל עלי לשמש כמפקד גדוד-עתודה, הגדוד השלישי בכוחות-המבצע, שהוחלט להקימו. לא קשה לשער את הבעיות הארגוניות ואת הקשיים בהם התחבטו המפקדים. מי-כיום לא הכירו את אנשי כיתתם, ומי-פנים לא הכירו את מפקדי המחלקות. הטוראי זכריה לא ידע זאת. הוא ידע רק כי בא „מחנה-יונה“, סודר בכיתה, קיבל ציוה, ונאמר לו — „זה מפקדך“. עם שאר אנשי כיתתו נסע במכונית-משא, וכשזו „נתקעה“ — הועבר למכונית אחרת. מדי עברו ליד משמרות הצבא הבריטי היה לבו פועם בתוקה. הוא הגיע למחנה בנעץ והחל להתאמן ברובה, שלא ירה בו או בזומה לו קודם-לכן. מפי המ"כ שלו שמע שכל הכיתה אינה שוה פרוטה, ואולי שמע אף את המ"ם אומר: „ריבוננו של עולם, מה אפשר לעשות. עם טירונים כאלה?“

לירות ברובה לא ניתן לו „מטעמי קונספירציה“, אבל — כ„קונספירציה בתוך קונספירציה“ — אמ מפקדי-המשנה שלי הבינו נכון את רמיוותי, ירה חמישה כדורים. הוא שמע שמתפתח קרב גדול לפתיחת הדרך לירושלים, ודאי שמע כי הפלוגות שכבשו את דיר-מוחיון, אסיכי לא סבלו אבידות, נפלה רוחן ועל גודונו להחליטן. כ־36 שעות לא ישן כהוגן, אך זכריה צעד בחשכת הלילה למקום שקראו לו דיר-מוחיון; בדרך היה בחברת בחורים שכמעט לא הכירים קודם, בדרך עם רובהו שהכביד עליו.

בשעה 4 בבוקר הגיע לכפר. נאמר לו — „כאן עמדתך, ונקב בעיניך את החשיכה. כל מי שבא הוא אויב.“ זכריה התכרבל מאחורי סלע כביר, רובהו וחמשים כדור לצדו. מימין נמצא איזה איציק, ואיזה משהלה — משמאלו, ומסביבו החשיכה. כל צל עלול להיות ערבי, כל נקישה — צעדי מתגנב שבא לרצחו. מי יודע, הנל בידי אלהים.

המ"כ והמ"מ עוברים לידו בחטף. „יש משהו חשוד? לא?“ ועוברים הלאה. זכריה נשאר לבדו, ולידו מונח הרובה ככלי אין חפץ בו. והנה שריקה, קול נפץ מעל ראשו. כדור ראשון הטיח בסלע שמאחוריו. תזמורת כל־המות החלה מנגנת. השמש עולה ומחממת — אך לזכריה קר ושנינו נוקשות. חיה מסתורית, שלא הכירה — הפוזז — החלה מרכסמת בלבו.

וכך מצאתי את זכריה בביקורת משמר-האגף השמאלי.

מכורבל היה מאחורי הסלע, שוכב כמת, בעיצומו של הקרב. בכעסי רציתי לרוץ אליו בבעיטה אדירה, אך קשה לקפוץ בתוך מטר כדורים. לכן צעקתי: „הי, אתה חי?“ אין תשובה. אולי באמת נפגע? זינקתי אליו לעמדה, תפסתי בידו — והנהו זע. „שמע, חבר, הביט אלי!“ צעקתי. „מה? קרה לך?“ שתי עיניים חשורות, מלאות כאב, פחד ויאוש הביטו בי. שפתיו נעו-אך מלה לא יצאה מפיו. „שמע, ירדתי נפגעת?“ — הוא נענע ראשו, ומלמל משהו... „מה שמך?“ — „מ... מ... מ...“ „מה?“ הקשבתי ללחשו. — „זכ... זכ... זכ... זכריה.“ — „זכריה, אתה מפחד, מה?“ שוב ניצענע-ראש. „ראה, אין מה לפחד, אתה שוכב מאחורי יופי של

מחסה! היריות — זה רק רע... וכולן צפות גבוה; אף איש לא נגע עוד! (הלואי ויכולתי לומר זאת באותו ערב.) תן לי רגע את הרובה שלך; יופי של רובה! איפה הכדורים? טוב, הנה אתה רוצה לשמוע ירתי?“ טרח... יריתי. ושוב — טרח... טרח... „הי, של כלי? ירית בו כבר פעם?“ — „כ... כ... כ... כ... במה?“ — „שלושה כדורים.“ — עצום! לכוך יודע?“ — „כ...“ — „ללהוך על ההוק?“ — „כן!“ — „טוב, אתה רואה את הסלע, שם בשדה, 500 מטר לפניך? לא? דחילק! תביט, שם! הכדורים מפריעים לך? זה לא מקוונן אלך! בוא, תביט. רואה? טוב! קח את הכלי, טען, ירד, טען! כך, פעם שניה תעשה זאת יותר מקר. נו, תן ירתי!“

טרח! הסיח הרובה בזכריה. "ידידי, החזק את הרובה, החזק חזק, כמו שלמדת! עוד פעם! יופי!!
עוד פעם! טוב מאוד, טוב מאוד! וכעת זכריה, קלע בטלע." — טרח!... — "קצת ימינה, ראית? לא?
עצמת את העיניים, ואיך תראה את הערבים, ימחששם, אם תעצום את העיניים?... עוד פעם!" — טרח... טוב
מאוד, טען. בלי לטעון — אין יריות. עוד חמישה כדורים, הי אל תמהר — עוד כל היום לפניך. בנחת!" —
טרח!... טרח!... טרח!... מציין! נו, מה יש לפחד, הא? תראה את איציק, איך שהוא צוחק..." —

ואיזה ערפל נמוג מצניני של זכריה, ושתי עיניים יוקדות וצוחקות החלו לראות את אשר סביבו. זכריה
התחיל לחיות. אמרתי לו: — "אתה יודע מה? קח עוד עשרים כדורים, ותירה. אביא לך אח"כ כדורים אחרים.
ירה לאן שתרצה. העיקר — כון וקלע."

שבתי אל זכריה (ועוד אל כמה אחרים) עם 50 כדורים נוספים לכי"א. "מה נשמע, הכל בסדר? הראה לי
איך אתה יורה. תמאם! קח 50 כדורים נוספים, ודי לך לירות סתם. אתה כבר קלעי טוב "א". כעת תירה לסי
פקודה. אכלת כבר? כן? נו, ואת צרכיך כבר עשית? לא? תעשה זאת, ותרגיש יותר טוב. אחרת, אתה
יודע מה עלול לקרות..." בתומורת השדים מסביב צהל קול צחוקם של זכריה, איציק ומשה'לה.

"שלום, חברה, ולהתראות."

התראינו מהר יותר מאשר חשבתי. בשעות אחר הצהריים הגיעה התקפת הנגד הערבית השביעית — או
השמינית, מי יודע — לשיאה. המצב נעשה חמור, והנה חולפת על פני בריצה דמות. זכריה! לעזאזל, הוא
בורח? אני רץ אחריו. "זכריה, לאן?" — "לקחת רימונים מן המחסן, החברה צריכים רימונים..." בריצה חוזר
הוא מן המחסן לתוך מטר היריות, הגיגית של הרימונים בידו. מי מפחד? מי רועד? מי נתבא? ודאי לא
זכריה. הוא עבר את מבחן האש, עבר אותו בהצטינות.

גם התקפה זו נשברה, וגם זו שלאחריה. עם חשיכה נתקבלה הפקודה לעזוב את הכפר. חורנו לחולדה
עם פצועינו ומתינו, ומשם המשכנו למחנהו בעקרון. גם זכריה הגיע אתנו. אך אותו אדם שהתנפל על שמיכתו
אחרי 50 שעות ללא שינה לא היה אותו זכריה. אדם אחר היה זה, לוחם.

למחרת עברתי במחנה. לא היה זה עוד מחנה של טירונים-ירוקים, כי אם מחנה של לוחמים עליונים
ושמחים. והנה נוגע מישהו בידי — זכריה. מבושש במקצת, אך זוהר. "המגיד אלדד" הוא אומר, "אני כשהייתה
ההתקפה, בא מולי אחד כושי ענק. לקחתי וזרקתי אליו רימון, אבל הרימון לא התפוצץ. שכחתי להוציא את
הנצירה. גם הוא זרק עלי רימון. נפלתי על הארץ ותפסתי את הרובה וחיכיתי, אך גם הרימון שלו לא התפוצץ.
עד שקמתי לירות כבר ברח הכושי ואני הרמתי את הרימון שלו."

הוא נשתתק, ועמד מסתכל לתוך עיני. לא ידעתי — להאמין לו או לא להאמין? שאלתי בחיוך: "נו, ואיה
הרימון שלו?" "בחיי" — אומר זכריה — "הנה, הנה!" והוא מושיט ידו לילקוט, ומוציא באמת רימון
מילט. "הנה, תראה!"

כך נחל זכריה את הנצחון הראשון והחשוב — הנצחון על הפחד, ובעזרתו נחלנו כלנו את נצחוננו
הראשון על האויב.

תמרוני צבא-שבדיה, "בסימן האטום"

ע"י כך, שהקימה את ה"בריגדות המשולבות", לפי הכינוי שניתן להן, המצוידות בכל גורמי הסייף וגורמי האספקה — וזאת על-מנת שקבוצת הקרב הזאת, שהיא קטנה אך נידת מאוד, תהיה בלתי תלויה לחלוטין. המנגנון הכבד והפגיע מאוד של הדיביזיה בוטל, איפוא, ופורק. עליכן לא פורז השיג הפעלת-פצצת האטום את התוצאות הרצויות ליריב; כי ארגונו של צבא-היבשה נעשה פחות רגיש.

בנוכחות נציגי הממשלה, הפרלמנט, צמרת שלוש הזרועות של כוחות-המגן השבדיים, ונציגי העתונות השבדית — אשר אליהם הצטרפו ארבעה עיתונאים נבחרים, שבאו

הפצצה אשר פותחה ע"י פירמה אזרחית, מענף הפירוטכניקה בשיתוף פעולה עם מוסד המחקר של הצבא השבדי, משקלה 600 ק"ג, בעוד שמשטחן-ההודף אשר הדפה אל על כלל 110 ק"ג דינמיט. החום שהתפתח עם הניפוץ שארך 13 שניות עלול היה להספיק כדי להביא 750 טון מיס לידי רתיחה. עמוד האש התהווה בשעת ההתפוצצות בגובה של 600 מ', בעור שפטטריות העשן האטומיות הטיפוסיות, מגיעות — לפי תנאי מזג האוויר — לכדי גובה של 4—5 ק"מ ומחזיקה מעמד עד 20' דקה.

החייל נופל מיד מאחרי המחסה הקרוב ביותר, חובש את מסכת-הגאז ומתכסה ברישת-אוהל.

בדאלאנה, בשבדיה, נסתיימו בראשית אוקטובר 1954 התמרונים הגדולים ביותר שידעה שבדיה מימיה. השתתפו בהם 45000 חיילים, 6000 כלירכב מנועיים, 3000 סוסים ו-150 מטוסים. שטח התמרון הקיף כ-400 קמ"ר והוטל עליו איפול גמור — דבר שהנו אפשרי על-פי חוקי שבדיה. האיפול חייב את הגייסות ואת האוכלוסייה, וכן את עלי הרכב האזרחיים שהיו נכנסים לתוך שטח התמרון. מוסדות ההגנה האזרחית השבדית הקפידו בהשגחתם על האיפול ובבקורתו. השמירה על משמעת-האיפול היתה בדרך-כלל טובה.

הנהלת התמרונים היתה בידי מפקד צבא-היבשה השבדי, הגנרל-לויט אהראנסבארד. הוקמו שני "צודים לוחמים", "מדינת הצפון" ו"מדינת הדרום", אשר עוצמתם היתה בערך שווה ואשר היו מורכבים כל אחד משלוש בריגדות-משולבות; הללו חוברו, בכל צד, לדיביזיה אחת, אשר לה היו כלי הנשק הדרושים הן מסוג נשק-הסייף והן מסוג כלי נשק של הפיקוד ("הכרחיים. מדינת-הדרום שלרשותם עמדו יחידות צי-המלחמה, ספינות-זחיתה וספינות להסעת גייסות, הופיעה בדרך כלל כתוקף וכמפר-השלוש. "גבול-המדינה" בין שתי "הארצות" עבר על פני שרשרת-אגמים, הרחבה לכדי 2 ק"מ, של אגמי באקאר. התמרונים החלו ב-27 בספטמבר, עם התפרסותן-למלחמה של שתי הקבוצות המב-צעיות, שעמדה בסימן המתיחות המדינית המוחרפת בין מדינות-הדרום לבין מדינת-הצפון — מתיחות אשר הביאה לבסוף לידי הטלת האיפול בשתי "המדינות" ולידי תקימות-הגבול הראשונה, ואשר אף הביאה בעקבותיה פעילות ריגול וחבלה מוגברת. מדינת-הדרום גם הצניחה פלגת צנחנים קטנה, עליה הוטלה משימת-מיוחדת, ב-29 בספטמבר, סיימו גייסות צבא-הדרום את הכנותיהם וב-30 בספטמבר, 1954, עם צליחת אגמי באקאר, שבה השתתפו כ-400 ספינות, פתחו בעצם פעולות-המלחמה, שלתוכן נכנסו מיד גם הארטילריה וחיל-האוויר.

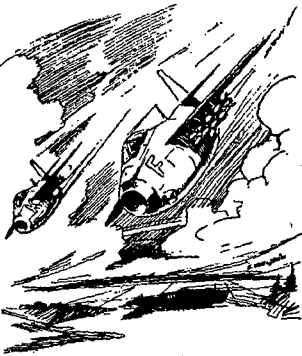
הפעלת פצצת-האטום

היתה זו הפעם הראשונה שבתמרונים שבדיים הובאה בחשבון הפעלתה של פצצת-אטום ושמפקדי שני הצבאות נאלצו לקחת בחשבון בכל השטחים את אפשרות הפעלתה של פצצה כזו. בראשית המבצע הוצג בפני כל הגייסות שהשתתפו בתמרון, סרט על פעולתה של פצצת-האטום ועל ההתנהגות לנוכח השפעותיהם של התפוצצויות אטומיות, גלי ההדף, קרני-החום והרדיו-אקטיביות. נוסף על כך קיבל כל חייל תדריך מעשי ושימושי על ההתנהגות במקרה של הפעלת פצצת-אטום ועל העזרה-הראשונה במקרה של התפרצות אטומית, אשר גם לאחריה עשוי הוא להשאר בחיים באם ימלא אחרי ההוראות שניתנו לו. בהפעלתה האפשרית של פצצת-האטום התחשבה הנהגתו של צבא-שבדיה כבר

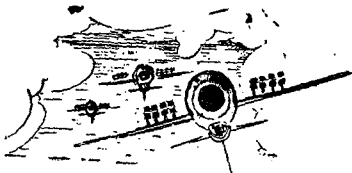
(1) יחידות מאותם סוגי נשק אשר אינם בגדר הוויך-המסייע הקבוע ליחידות הפועלות, כי אם מהוות מעין "עתודה טקטית" של פיקוד העוצבה או הצבא — והוא המחליט, לפי המצבים, האם להטילם לפעולה ולאן להטילם. — המער.

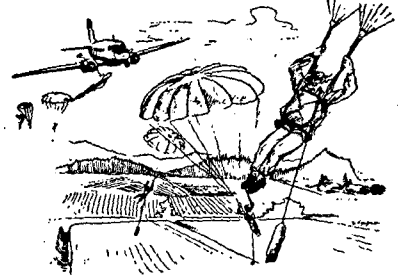
ספינות נחיתה של צי המלחמה השבדי צולות, בחיפוי חיל האויר, את שרשרת האגמים, המשמשת כגבול המדינה המפריד בין צבא הצפון לבין צבא הדרום התוקפני. בהתקפה גלויה זו נפתחה המלחמה שבתמרוך, אשר קדמו לה שני ימי מתיחות גוברת וחציות גבול.

הגייסות התוקפים נתמכו ע"י מטוסי קרב סילוניים (A-29), מתוצרת שבדיה, המכונים "חבית מעופפת" אשר טסו טיסת התקפה זו אחר זו. כמטרות שימשו להם ריכוזי הגייסות של האויב ועמדותיו.

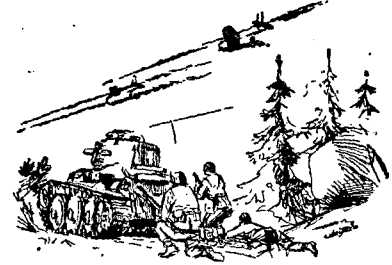
הטייסים מנצלים בזריזות את העננים שמעל לשטח התמרון, מתגנבים, תוך ניצול "מחפים" אלה, אל מטרותם — ומסתערים עליה במפתיע.

גשר הנמצא הרחק מעבר לקוי האויב והנמוי מעל לציר אסטפקה חשוב, נתפס — לאחר שי הופצץ מן האויר — ע"י צנחנים, כדי למנוע בעד תיקונו. הצנחנים, פלגה קטנה, אשר התייחסו מיד עמוקות ונאחזו בצפוניים בפני הקרקע, ידעו לבצע את משימתם. גודו דוכביי אופניים שלם, שנתמך ע"י שריון ר' ארטילריה, הופעל נגד נקודת המשען שהוקי מה ע"י הצנחנים.

במבנה נחילי, אך בכ"ז במלוכד, מתקדמים הטנקים השבדיים, בני 22 טון, להתקפה.

ההתקפה עומדת להערך מיד. מטוסי הקרב הסילוניים עודם זונקים קדימה, בעוד הטנקים והרגלים הנלווים אליהם, עומדים הכן בעמדת המוצא.

זו פעם ראשונה שהשתתפו בתמרון הטנקים מיפוס "צנטוריון", אשר שבדיה קנתה ב"אנגליה 80 מהם.

מנורכגיה, דניה, פינלנד ושבוצ'יה) — נערכה במרכז שטח התמרון, בלילה אור 30 בספטמבר, תצוגה אטומית. גנרל-לייט אהראנסבארד העיר הערות אחרות על תפיסתה של הנהגת-הצבא השבדית לגבי האפשרות של הפעלת פצצת-האטום בשטח-המבצעים של צבאות-היבשה. שני צבאות-התמרון זיכרו אחר כך על הנושא של פצצת-האטום במבצעים העומדים להערך, כשהם ניצבים ליד מפת-השטח עניקית, אשר היתה רומה לארגון-חול גדול, ואשר שיקפה את שטח-התמרון ואת גייסות שני הצדדים שנתפרסו בתוכו. נציג צבא-הדרום התוקפני (את התפקיד הוה מילא אחד מקציני המטה-הכללי), שקל בדבריו ארבע אפשרויות שונות של הטלת הפצצה:

1. לפני שגייסותיו שלו יתצו את גבול המדינה — להטיל על הביצורים החזקים שבחופם המזרחי של אגמי באקאר;
2. על העמדות, שטופחו כאות, החוסמות — בעומק של כ-20 ק"מ בפנים-הארץ — את צירי-התנועה הראשיים.
3. לאחר פתיחת ההתקפה על המחסומים הללו — על מנת לבלום את התקפות-הנגד של האויב;
4. על הדרך-ים, הבסיסים, המחסנים וכיו"ב שבעורף האויב — כדי לשתק את הספקתו.

הנימוקים בעד כ"א מאפשרויות אלו ונגדה, הובהרו בפרוטרוט; תוך כדי כך עמד קצין-המטה הכללי מטעם צבא-הצפון (אשר לא עמד בקשר עם מפקד התמרון) על ההשפעות העוללות להיות להפעלתה האפשרית של פצצת-האטום — וכן הוצע בדיון על אבידות העוללות להיות, כתוצאה מאחת האפשרויות הנ"ל, לגייסות אשר מפקדתם תחפש מפלט בפצצת-האטום.

פצצת-הסרק" האטומית, שהופעלה ע"י צבא-הדרום למחרת היום לפני הצהרים, נפלה על דרכי העורפות של

- (*) דהיינו נציגי מדינות סקנדינביות ושבוצ'יה הנ"ס ראלית. — המער.
- (*) שחרור אנשי-צבא או יחידות למצב הגיוס לתמרון או למלחמה. — המער.

צבא-הצפון, פגעה בעיקרה של מערכת-האספקה ותוך כדי כך הושמדו כמחצית גדולות של תחמושת. הפעלתה של פצצת-הסרק" האטומית הראשונה הוואת היתה מציאותית מאוד, והיא עוררה — על כל פנים בשביל העין — רושם מובהק של התפוצצות אטומית.

הלך-הנפש של הגייסות ורוחם

בלט התדרוך הטוב שניתן לגייסות. ציינו כבר את הסרס-על-ה"אטום" ואת ההוראות בקשר להפעלת פצצת-האטום. המפקד הראשי של צבא-היבשה פנה אישית אל אנשי-צבא המילואים שנקראו לשירות, ואשר קימו או את חובת ההשתתפות ב"כינוס-האימונים" (בן 30 יום) הראשון או השני שלהם, באיגרת הסברה מקיפה ושימושית, בת 16 עמודים; באיגרת זו עמד על הבעיות האקטואליות של המצב הצבאי והצבאי-מדיני בשעת מסעה-התפרסות אל תוך עמדות-המוצא של התמרון, הופץ בקרב הגייסות "עלון-התדרוך" הראשון — המפרט את "מצב המוצא" של התמרון, ואת תכלית המבצע ומטרתו. ב-30 בספטמבר הופיע בשתי מהדורות נפרדות — בשביל צבא-הצפון וצבא-הדרום — "עלון התדרוך" השני; הוא מסר, באמצעות תיאורים ותרשימים, על מהלך המבצעים והעלה מתוכם את התופעות החיוביות והשליליות. "עלון התדרוך" השלישי והאחרון, הופיע ביום סיום התרגיל והולק בין הגייסות עם תנועתם אל מקומות הדימוביליזציה שלהם.

לתשומת-לב מיוחדת ראויה, בקשר למסופר, עבודתו של שירותי-הסרטה הצבאי. במשך כל ימי התמרון התנהלה עבודה על סרט, הוטבע את מטבע-הקבע של התמרון (בדברית-איור ובצילומי-תמונות, תוך הסתייעות ביצורים סכימטיים וסמליים); מציג תמונות-תמרון טובות — ונדרש עזר, ובכללותו מאפשר מבט על ימי-התמרון. העבודות על סרט זה התנהלו בקצב כה מאומץ, שכבר יום אחד לאור הפסקת התרגיל אפשר היה להעביר את העתקי הסרט אל הגייסות, כדי שאלה יוכלו בעצמם לחזות במהלך התמרון על כל שלביו, וכדי שיוכלו לטעום מפירותיה של עבודתם הקשה. ציונים אלה — מיטיבים לבטא את התפיסה השבדית כי כשם שאין לקמץ בהוצאות העצומות של הצבא על חומרים ונשק ושאר ציוד — כן אין לחסוך במקום שאסור לחסוך בו: דהיינו, כי יש להעמיד את הסכומים ההכרחיים לרשותה של ההנהגה הרוחנית והנפשית, והכשרת הגייסות.

מבצעי לילה של צה"ל

באספקלריה אמריקנית

באותן הזדמנויות בהן מוצא איש-צבא באחד מ- צבאות העולם, סימוכין או הקבלות להשקפות ודעות צבאיות במה שנתרחש בשעתו במלחמת-אנגו- "צבא-הצני" של ארה"ב («קורפוס-המארינס», ה- משתייך לצי-המלחמה האמריקאי) הוא אותו גוף צבאי ברפובליקה הצפון-אמריקאית הגדולה אשר ממנו מרבית במיוחד לבחור אנשי-צבא לשליחיות ותפקידים ב"ארצות שמעבר לימים". זכור לנו גנרל-רילי, אשר כיהן מספר שנים כראש מטה משקיפי-

אין העתונות הצבאית שבעולם — וזו שבארצות-הברית בכלליה — מרבה לשוב-ולעייין במהלכה ו- לקחיה של מלחמת-הקוממיות הישראלית בשנת 1948. רבים-מדי היו המאורעות הצבאיים שנתחוללו מאז בעולם, במימדים ובגיוון אשר ודאי שעלו על אלה שהיו מצויים במלחמת ישראל-ערב, מכדי ש- ימצאו כלי-המבטא הצבאיים, בדרך-כלל, ענין מס- פיק להעלות פרשה לא-גדולה זו, המתרחקת-והול- כת עם חלוף השנים. משום כך, משנה-ענין יש

ארים בארץ. נראה, שגם קולונל פ. פ. הנדרסון — אשר אגרותיו המעלה את סוגית מלחמת 1948, נתפרסמה עתה בגליון יוני 1955 של בטאון "קורפוס-המארינס" — היה אחד המשקיפים בארץ-ישראל אשר גויסו מקרב חיל נדוד זה.

כאותה רשימה ("בתוככי אפלה") יוצא קול' הנדרסון בעקבות שני המאמרים רבי-העניין על הנושא של חבצעי-לילה, אשר הופיעו בחוב' מרס של בטאון "צבא-הציון". המאמרים היו: — "קרוב לילה — והתפתחותו", מאת קפ' לידל-הארט (אשר בינתיים כבר ניתן בתרגום העברי ב"צקלון" חוב' 24 — מרס 1955) ושל "נוהל-קבע/מבצעי לפשיטות הלילה", מאת מיוזר ד. ד. ניקולסון. הראשון שב-מאמרים אלה — אופיו היה הסטורי ומנתח, ואילו השני — כל עיקרו היה מעשי-שימושי.

ואלה דברי קול' הנדרסון: —

הנני כותב בעקבות שני מאמריכם המצוינים ברסוגית מבצעי-לילה, שהופיעו בחוברת מרס. קצינים אמריקאים אשר שירתו בארץ-ישראל ב-49—1948 עם "קבוצת המשקיפים הצבאיים" של האומות המאוחדות — הרבו לתהות על העובדה כי הן הערבים והן היהודים היו מנהלים כמעט את כל מבצעייהם התוקפניים בלילה דוקא. המתקפה של הצבא היהודי בנגב היתה הדגמה מושלמת להתקפת-לילה גדולת-מימד ועמוקת-יעד.

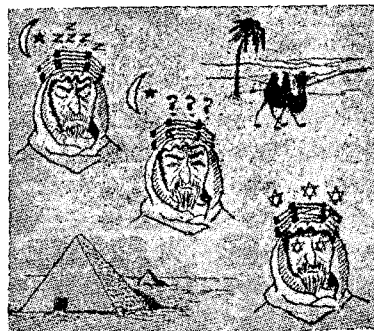
היהודים פתחו במתקפה זו ע"י התקפת-לילה מסתיעה נגד קריה-הנגב המצרית שהשתרע לאורך פאת הצפון של מדבר-הנגב. ההתקפה הראשית נערכה על-ידי "כוח-משימה" בגודל של דיביזיה בערך. עד מהרה בוצעה בקו המצרי פריצה בחזית צרה מאוד. שדרות רגלי-מיושריון נעו-התגלגלו דרך בקע זה קדימה, על-מנת לנצל את ההצלחה ההתחלית. לעת שחר הם היו כבר הרחק בעורפם של ה-מצרים, כשהם נפרשים לכל הכיוונים, מעשה-מינסה. נשטפו עליהם יחידות מצריות אשר עדיין לא שמעו אפילו כי קריה-הנגבות-הראשי שלהן נפרץ. המבצע

הפך ערמהרה לתבוסה מצרית. והוא נתן בידי היהודים שליטה גמורה על הנגב. אבידות היהודים היו קלות עד-מאוד. אבידות המצרים בנפגעים ובשבויים היו כבדות. השליטה, במהלך מבצע-לילה זה, על הכוחות התוקפים היתה מצוינת, על אף גודלו של הכוח שהופעל. עומק החזירה ומהירות התנועה.

זמך-מה מאוחר יותר היתה לי הזדמנות לשוחח עם הקצין אשר תיכנן את המבצע, שאלתי על שוממה החליט לערוך התקפת-לילה, בעוד שהדעה הצבאית המקובלת היתה ודאי מגיעה לידי מסקנה כי מבצע-לילה במימדים והיקף כאלה עלול היה "לרדת מן הפסים". הוא השיב כי הפתעה גמורה חיונית היתה להצלחת ההתקפה, וכי הדרך היחידה לזכות בהפתעה כזו היתה התקפת לילה. והוא סיים את הערותיו באמרה אשר נאמוליון יכול היה אולי להכלילה בין עיקריו. הוא אמר ואת בערך: "ופרטי לזה סבור הנני כי שטות גמורה היא לתקוף לאור-היום עמודה-מוכנה של אויב, שעה שהוא יכול לראות את הרגלים התנוקים התוקפים שלך, ולהביא מצדו לידי הפעלה נגדם את כל סוגי אש-המגן שלו".

על החתום בא קול' פ. פ. הנדרסון, אשר כתובתו — "מצודת סיל" במדינת אוקלהמה, שהיא מחנה-קבע גדול של המארינס.

הרשימה ניתנה כאן, כאמור, כלשוונה, על הדעות שהביע כותבה, על אי-הדיוקים (לפי התרשמותנו) המצויים בה, ועל מסקנותיה, וכן ניתנת כאן ה-תמונה, שהופיעה עם הרשימה באותו גליון של "מאריין-קור גאזט" — ואשר ניתן לשער כי אחריותה לאו דוקא על המחבר, כי אם על צייר המערכת. ביחס לפשרה המדויק של אותה תמונה — נשמח לקבל דעות, והצעות-פתרון, מאת קוראינו. כן מת-חייבת המערכת לפרסם בגליון "מערכות" הבא את שמות אותם הקוראים אשר ידעו להצביע על פרטי יוצא-דופן ובלתי-מצויאותי שהוכלל בתמונה ע"י המצייר האמריקאי.

ספרים שנחקבלו במערכת:

- מרד העבדים** ; מאת ויליאם א. אוונס; עברית: שמואל שיתור; הוצאת עמ"ח תל־אביב; המחיר: 3.000 ל"י.
- מחתרת וכולשת** ; מאת: ג'ורג' יונג; עברית: אריה ענבי; הוצאת אנקור בע"מ תל־אביב.
- מסעות קולומבוס** ; מאת: ארמסטרונג ספרי; עברית: דוד שחר; הוצאת "הדר" תל־אביב, תשי"ג.
- האחים רייט חלוצי התעופה** ; מאת: קווינטון ריינולדס; עברית: ש"ס; הוצאת "הדר" תל־אביב.
- איש המחתרת פאול רוויר** ; מאת: דורותי קנפילד פישר; עברית: דוד שחר; הוצאת "הדר" תל־אביב.
- מכתבי נפוליאון** ; ערך ובחר י. מ. תומפסון; עברית: דוד שחר; הוצאת "הדר" תל־אביב.
- הקרב האחרון** ; מאת: קווינטון ריינולדס; עברית: בועז עברון; הוצאת "הדר" תל־אביב.
- מצביאים מפורסמים** ; מאת: ראמון פ. קופמן ונתן ג. גודמן; הוצאת ש. פרידמן תל־אביב.
- גלימת הפאר** ; מאת: א. ס. טאָרנבול; עברית: צבי ישיב; הוצאת "עמ"ח" תל־אביב, תשט"ו 1955.

מחסני ערובה "עצמון"

המנהלים: **ברוך רוזן, אהרן עציוני**

החברה האמריקאית
לשני חרסינה
ופלסטיקה בע"מ

ח ל א ב י ב

אגודת יצרני מרגרינה
„ליטע" בע"מ

בית חרושת לתוצרת מזון

בנק הפועלים בע"מ

כל עסקי בנק

הבנק של האדם העובד והיוצר

מפעלי "ח"

בע"מ

המחלקה ליצור חמרי נפץ

סודל בונה

בע"מ

חיפה

"תנובה" בע"מ

**המוסד המרכזי לשווק
תוצרת ההתישבות העובדת
בישראל**

שכון עובדים

**המוסד המרכזי למפעלי שכון
של ההסתדרות הכללית של
העובדים העברים בישראל**

תל אביב, ע"י הקיריה

דב גלזר בע"מ

בית חרושת לעורות

פתח-תקוה • תל-אביב

„גרבי“ בע"מ

בית חרושת לגרביים

רמת-גן

אשר ברלוי

חברה לשווק חמרי בנין בע"מ

תל-אביב, רח' החשמל 12

טל. 5684 ת.ד. 1100

חמרי בנין, סיד, חצץ, אבן לכבישים

מ. שטרן

סוכן ס. ק. פ. תל-אביב

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 13

ברשקב

שותפות למפעלי בנין

★ ★ ★

תל-אביב, רחוב אבן גבירול 158. מלפון 21666

דרשו תוצרת „דרוט-בעמ

רמת-גן, מלפון 71430

שקי ניר

ניר טואלמ

גלילי ניר

מפקי צה"ל

אורינט טריידינג

בע"מ

יבוא—יצוא ונציגויות יבוא
של ויטמינים בשביל הלול
והרפת, מספוא ותבואות

תל-אביב, דרך אילת 34

טל. 5991 ת.ד. 1994

אחים גולדשטיין

חברה לשכון ופתוח בע"מ

מלפון 72261

רמת'גן רח' ביאליק 45

א י ז ן

חברה להספקת מכונות

בע"מ

תל-אביב, דרך פתח-תקוה 30

ת.ד. 1134 טלפון 3934

ה ס פ ק ת

מכונות — מכשירים

פלדות — ברזל

ל מ ל א כ ה ו ל ח ר ו ש ת

„ ש ל ב ”

הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ
הובלת משאות ותבילות בכל חלקי הארץ
המשרד הראשי: ת"א, רח' מקוה ישראל 8

סניפים:

פתח-תקוה	ירושלים	חיפה
טל. 231	טל. 3026	טל. 4394/5
באר-שבע	טבריה	רחובות
טל. 33	טל. 211	טל. 232
נמל יפו	נמל ת"א	משרד ראשי
טל. 82834	טל. 26276	טל. 67276

מחלקת הדרום והנגב
טל. 83986

מחלקת האבן וחמרי בנין
טל. 62208

„נור“ בע"מ

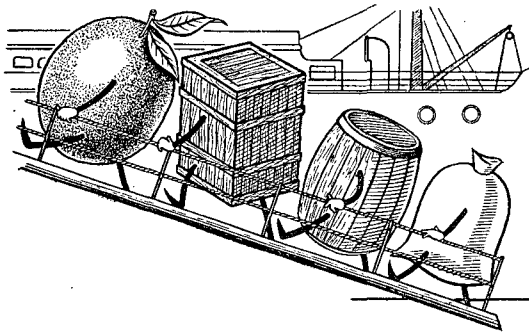
בית־חרושת לגפרורים. מפרץ חיפה

צבי סבירסקי

חברה קבלנית לבנין

רמת־גן, רחוב המעגל (פנת ארלוזורוב)

כל ענפי היצוא של משק
המדינה נחנים מהשרות
הימי הרצוף והמהיר של
קוי הקונפרנס הבריטי:

פ ר י נ ן ל י י ן
א ל ר מ ן ל י י ן
פ פ י י נ י ל י י ן
מו ס הו צ י ס ן ל י י ן

וכן — הפלגות קבועות לרשות היבואנים מנמלי אנגליה ואנטורפן.

הסוכנים הכלליים לישראל:

חברה ימית מאוחדת בע"מ

חיפה

דרך העצמאות 82
טל. 8—4366

תל-אביב

המשרד הראשי בית האכרים
טל. 4—24181

קוי הקונפרנס הבריטי

קונפיראק סוברייץ

שרי (וישניאק)

ובלאוים קורדיאל

מ'קבי ש. פרידמן ובניו

„ברמל אורדיגניל“

פתח תקוה

חלוצי תעשית היין והמשקאות בישראל

נוסד תרמ"ח 1889

ישמח כל לכב בישראל

ניר

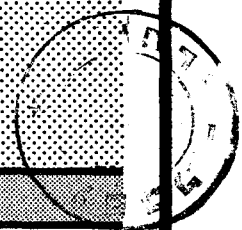
עבוד

הדפסה • כתיבה • אופסט

עתון • ארצה

שקים

גדול נחמ"ל 907 / נצ"מ

מפעלי ניר ישראלים - אמריקאים בע"מ